

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁS– ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYOK
DOKTORI ISKOLA

Fehér Helga

DOI: 10.18136/PE.2014.533

KÍNA GAZDASÁGI FEJLŐDÉSÉNEK HATÁSA A FEKETE-AFRIKAI ORSZÁGOK ÁRUKERESKEDELMI SPECIALIZÁCIÓJÁRA

Témavezető:

Dr. Majoros Pál

Veszprém

2014

*„Vannak olyan sugárzó, olyan zseniális,
olyan kedves, annyi örömet árasztó emberek,
hogy ösztönösen úgy érezzük jelenlétükben,
jót tesznek nekünk; akik ha belépnek egy szobába
az olyan, mintha bevittek volna oda egy lámpát.”*
HENRY WARD BEECHER

Köszönetnyilvánítás

Doktori disszertációm hosszas kutatómunka eredménye. Dr. Majoros Pál témavezetőm szakmai iránymutatása, tanácsai és sosem szűnő biztatása nélkül ez a dolgozat nem születhetett volna meg. Mindig a legnagyobb köszönettel és hálával fogok tartozni Professzor Úrnak.

Hálás vagyok Dr. Poór Judit kolléganőm szakmai segítségért, támogatásáért és legfőképpen azért, hogy a nehéz időkben mindig mellettem állt. Köszönöm Vida Zsuzsának a szervezési feladatok lebonyolítását és hasznos tanácsait.

Hálásan köszönöm a családom minden tagjának, hogy olyan hosszú ideig tűrték a munkával járó nehézségeket és megtartottak engem.

Kína gazdasági fejlődésének hatása a fekete-afrikai országok árukereskedelmi specializációjára

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

Írta:
Fehér Helga

Készült a Pannon Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolája keretében

Témavezető: Dr. Majoros Pál

Elfogadásra javaslom (igen/nem)
(aláírás)

A jelölt a doktori szigorlaton %-ot ért el.

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom:

Bíráló neve: igen/nem
(aláírás)

Bíráló neve: igen/nem
(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján %-ot ért el.

Veszprém,
a Bíráló Bizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése
.....
Az EDHT elnöke

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék.....	6
Táblajegyzék.....	8
Rövidítések jegyzéke.....	9
1. Bevezetés	12
1.1. A témaválasztás indoklása.....	15
1.2. A kutatás előzménye és célkitűzései	17
1.3. Hipotézisek	19
1.4. Módszertan és adatok	21
2. Kína társadalmi, gazdasági jellemzői, fejlődésének sajátosságai	33
2.1. A Kínai Népköztársaság megalakulása és fejlődésének alapjai	33
2.2. Kína WTO-csatlakozásának folyamata és mozgatórugói	50
2.3. Társadalmi jellegzetességek	57
2.4. A kínai fejlesztési segélyezés elvi és gyakorlati keretrendszere	65
2.5. A kínai működőtőke áramlás iránya, trendje, szerkezeti jellegzetességek	72
2.5.1. A kínai működőtőke export sajátos jellemzői	72
2.5.2. A kínai működőtőke import egyedi jellegzetességei.....	77
2.6. Kína világpiaci pozíciójának változása – tények, trendek és kilátások.....	83
3. Kína és fekete-afrikai országok kapcsolata – múlt és jelen	93
3.1. A fekete-afrikai országok helye és szerepe a világban.....	93
3.2. A kínai-afrikai kapcsolatok története – kezdetek.....	102
3.3. Kína és a fekete-afrikai országok kapcsolatrendszere az ezredforduló óta..	109
3.4. Kína gazdasági és politikai érdekérvényesítése a fekete-afrikai régióban ...	120
4. Kína és a fekete-afrikai országok kereskedelmi kapcsolatának elemzése	122
4.1. Kína és a fekete-afrikai országcsoportok közti kapcsolatrendszer jellemzői	122
4.1.1. A külkereskedelmi versenyképesség vizsgálata Kína és a fekete-afrikai országcsoportok példáján keresztül	127
4.1.2. A fekete-afrikai országcsoportok és Kína RCA-indexeinek alakulása	128
4.1.3. A fekete-afrikai országcsoportok és Kína RCA-indexei közötti korreláció.....	135
4.1.4. Az RCA-indexek relatív változásának egyes specifikus ismérvei	140

4.2. Kína és az egyes fekete-afrikai országok külkereskedelmi specializációjának alakulása	144
4.2.1. Vollrath-féle módosított RCA-indexek számítása országonként	144
4.2.2. Kína és az egyes fekete-afrikai országok termékcsoportonkénti specializációjának vizsgálata.....	148
4.3. Külkereskedelmi versenyképesség statisztikai vizsgálata.....	152
4.3.1. Klaszteranalízis statikus RCA-mutatók alapján	152
4.3.2. Statikus RCA-mutatók alapján kapott klaszterek elemzése	154
4.3.3. Klaszteranalízis dinamikus RCA-mutatók alapján	158
4.3.4. Dinamikus RCA-mutatók alapján kapott klaszterek elemzése.....	160
5. Az értekezés főbb megállapításai, következtetések	164
Irodalomjegyzék	171
A szerzőnek az értekezés témájához kapcsolódó publikációi, konferencia előadásai..	197
Melléklet	200

Ábrajegyzék

1. ábra: A klaszteranalízisbe bevont fekete-afrikai országok kiválasztása	29
2. ábra: A Kínai Népköztársaság GDP-jének növekedési üteme	42
3. ábra: Kína populációjának alakulása három féle előrejelzés szerint	58
4. ábra: Kínai populáció életkor és nem szerinti bontásban	59
5. ábra: HDI-index alakulása (1980-2011)	61
6. ábra: Országok CPI-eloszlás diagramja a 2002 és a 2011 évben	64
7. ábra: Kína nemzetközi befektetési pozíciójának (aktívák) alakulása 2004 és 2011 között	76
8. ábra: Működőtőke áramlás és projektek számának változása	81
9. ábra: Az egyes KGÖ-k hozzájárulása a kínai GDP-hez	82
10. ábra: Kína külkereskedelmi pozíciójának változása	84
11. ábra: Kína kereskedelmi partnereinek koncentrációja	85
12. ábra: Kína és importpartnereinek versenyképességi helyzete	89
13. ábra: A fekete-afrikai országok reál GDP növekedése	94
14. ábra: A világ energiafogyasztása	96
15. ábra: A fekete-afrikai országokba irányuló működőtőke befektetések	99
16. ábra: A fekete-afrikai országok működőtőke vonzó képessége	100
17. ábra: A 8000 km-es selyemút	103
18. ábra: Fekete-afrikai országok és Kína külkereskedelmi kapcsolatai (2011)	115
19. ábra: A fekete-afrikai országok és a világ összes többi országának Kínával folytatott külkereskedelmi forgalmának %-os változása (2001=100%)	123
20. ábra: A fekete-afrikai országok Kínával folytatott külkereskedelmének megoszlása 2001 és 2010 között	124
21. ábra: A fekete-afrikai országok és Kína külkereskedelmének bővülése	125
22. ábra: A fekete-afrikai országok Kínából importált termékei	126
23. ábra: A fekete-afrikai országok exporttermékei Kínába	126
24. ábra: Az egyes fekete-afrikai országok RCA-indexei és Kína RCA-indexei közötti korreláció (2001-2010)	135
25. ábra: A fekete-afrikai országok versenyképességének alakulása (HS 25-27)	149

26. ábra: A fekete-afrikai országok versenyképességének alakulása (HS 64-67)	150
27. ábra: Statikus RCA-indexek alapján kapott klaszterek Afrika vaktérképén.....	157
28. ábra: Dinamikus RCA-indexek alapján kapott klaszterek Afrika vaktérképén	162

Táblajegyzék

1. táblázat: A Kínai Népköztársaság gabona exportja és importja, 1952-1965.....	39
2. táblázat: A kínai működőtőke-export dinamikája	74
3. táblázat: A kínai működőtőke-export struktúrája főbb ágazatonként	75
4. táblázat: Realizált működőtőke befektetések Kínában (stock adatok)	78
5. táblázat: Kína legnagyobb exportpiaci partnerei HS kód* szerinti bontásban	85
6. táblázat: Kína teljes termékexportjának szerkezete	86
7. táblázat: Kína 10 legnagyobb exporttermékének értéke	87
8. táblázat: Országok ritkaföldfém évi kitermelése (2009-2010) és tartalékok	88
9. táblázat: Kína teljes termékimportjának szerkezete	90
10. táblázat: Kína 10 legnagyobb importterméke	91
11. táblázat: Az ásványianyag-kitermelő szektor szerepe az országok exportjában	97
12. táblázat: A fekete-afrikai országok és Kína RCA-indexeinek alakulása termékcsoportonként	129
13. táblázat: Exportpiaci koncentráció (Herfindhal-index) Kínában és a fekete-afrikai régió országaiban (2001 és 2011).....	139
14. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országcsoportok közötti RCA-indexek relatív- változása	141
15. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országok közötti RCA-indexek 2001 és 2011-ben (1-10 ország).....	145
16. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országok közötti RCA-indexek 2001 és 2011-ben (11-20 ország).....	146
17. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országok közötti RCA-indexek 2001 és 2011-ben (21-30 ország).....	147
18. táblázat: Statikus mutatók alapján definiált csoportok	153
19. táblázat: Statikus RCA-mutatók alapján definiált klaszterközpontok	153
20. táblázat: Dinamikus mutatók alapján definiált csoportok	159
21. táblázat: Dinamikus RCA-mutatók alapján definiált klaszterközpontok	160

Rövidítések jegyzéke

BPI	Bribe Payers Index (Vesztegetési index)
CACFUND	China-Africa Development Fund (Kína-Afrika Fejlesztési Alap)
CIA	Central Intelligence Agency
CJV	Cooperative Joint Venture (Kínai–külföldi szerződéses közös vállalat)
CPI	Korrupció érzékelési index (Corruption Perceptions Index)
DAC	Development Assistance Committee (Fejlesztési Támogatási Bizottság)
US EIA	United States Energy Information Administration (US Energia Ügynökség)
EIBC	China Eximbank
EJV	Equity Joint Venture (Kínai–külföldi tőkearányos közös vállalat)
FOCAC	Forum on China–Africa Cooperation (Kína–Afrika Együttműködési Fórum)
HDI	Human Development Index (Humán fejlettségi mutató)
HHI	Herfindahl-Hirschman-index
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries (Súlyosan eladósodott szegény országok)
HS	Harmonized System Codes (Harmonizált Áruleíró és Kódrendszer)
IDA	International Development Association (Nemzetközi Fejlesztési Társaságban)
IMF	International Monetary Found (Nemzetközi Valutaalap)
ITC	International Trade Centre
KDK	Kongói Demokratikus Köztársaság
KNK	Kínai Népköztársaság
LDC	Last Developed Countries (Legkevésbé fejlett országok)
MOFCOM	Ministry of Commerce of China (Kínai Kereskedelmi Minisztérium)
NAM	Non-Aligned Movement (El nem kötelezettek mozgalma)
OMA	Overseas Mergers & Acquisition (Tengerentúli fúzió és felvásárlás)
SEZ	Special Economic Zone (Különleges Gazdasági Övezet – KGÖ)
TPSSM	Transitional Product-Specific Safeguard Mechanism (Átmeneti termékspecifikus védelmi mechanizmus)
UFI	Tanzániai Ubungo Farm
USGS	US Geological Survey (Amerikai Földtani Intézet)
WAEMU	West Africa Economic and Monetary Union (Ny-Afrikai Gazd. és Monetáris Unió)
WCO	World Customs Organization (Vám Világszervezet)
WFOE	Wholly Foreign-Owned Enterprise (Kizárólagosan külföldi vállalkozás)
WTO	World Trade Organization (Kereskedelmi Világszervezet)
ZCCZ	Zambia-China Cooperation Zone (Zambia-Kína Gazd. és Együttműködési Övezet)

Kivonat

Kína világgazdasági, világpolitikai és geopolitikai szerepének erősödése a nemzetközi közösség országainak figyelmét az ezredforduló első évtizedében egyre markánsabban a távol-keleti óriás felé fordította. Világgazdasági szintén alig tudunk olyan országról, amely valamilyen különös oknál fogva ne lenne részese Kína növekvő erejének a működőtőke befektetések, nemzetközi kereskedelem vagy a diplomáciai kapcsolatok terén. Gazdasági növekedéséhez erőforrásokra van szüksége, amellyel biztosítani tudja további növekedését, de ezek az erőforrások nem állnak korlátlanul a rendelkezésre, azokhoz számos termékcsoporthoz tekintetben import útján juthat hozzá. A disszertáció áttekinti Kína reformfolyamatához és WTO-csatlakozásához kötődő legfontosabb változásokat, amelyek hozzájárultak a kínai külkereskedelem dinamikus növekedéséhez. A szerző igazolja, hogy e változások alapvető módosuláshoz vezettek a külkereskedelem termékszerkezetében. Mindamelllett az exportpiaci koncentráció növekedése azt jelzi, hogy Kína megtalálta azokat a termékeket, melyekre ezen új környezetben specializálódhat, illetve amelyek alapvető fontossággal bírnak a legfontosabb exporttermékek előállításához és beszerzésük a külföldhöz kötődik.

A kínai gazdaság függése folyamatosan növekszik a világpiactól nem csak az ásványi termékek, hanem a mezőgazdasági termékek tekintetében is. Dinamikus gazdasági növekedése, valamint specializációs mintájának változása miatt növekszik a távol-keleti ország erőforrásigénye, ami hatással van a fekete-afrikai országok külkereskedelmére és a specializációs mintáinak alakulására. A disszertáció keretein belül tisztázásra kerül a távol-keleti ország fekete-afrikai országok versenyképességére gyakorolt hatása. A legszámottevőbb hatást a mezőgazdasági és ásványi termékek, vagyis a primer szektor termékei vonatkozásában lehetséges azonosítani. A szerző igazolja, hogy Kína erőteljes gazdasági növekedése folyamatosan bővülő exportlehetőséget biztosít a fekete-afrikai országok számára, különös tekintettel a kitermelő ágazatok termékeire, ugyanakkor ezzel párhuzamosan Kína exportja is növekedhet a szubszaharai térség országaiban.

Abstract

The reinforcement of China's global economic, political and geopolitical role has attracted the attention of the international community more and more distinctly to the Far East country over the past decade. There exist hardly any countries that, strangely enough, are not involved in China's increasing strength in the field of working capital investments, international trade or diplomatic relations. The country needs resources for its economic growth, which makes sure its further growth. These resources, however, are not at its disposal without restraint so those must be imported. The dissertation surveys the most important changes connected with China's reform processes and its WTO-accession, which contributed to dynamic increase of Chinese international trade. The author proved that these changes led to fundamental modification in the product structure of the international trade. Nevertheless the increase of concentration shows that China found those products in which it can become specialized in this new environment and those products which are essential in production of the most important export products and their acquisitions are connected with the foreign market.

China's dependence on the world market is increasing perpetually not only in respect of mineral products but also in respect of agricultural products. According to the author's hypothesis on the one hand the general expansion of China, on the other hand the change of the Chinese specialization patterns generated increasing needs for resources which affected the foreign trade and in this way the trade specialization patterns of the Sub-Saharan African countries. The dissertation examines the influence of Chinese powerful economic growth on the competitiveness of Sub-Saharan Africa over the past decade. The most distinct effect was demonstrable in terms of agricultural and mineral products, fuels, i.e. the products of the primary sector. The author proved that China's powerful economic growth ensures continuously expanding export possibilities to Sub-Saharan African countries especially the producing sector of the Southern African region, and parallel with this Chinese export possibilities may increase in the Sub-Saharan African regions.

1. BEVEZETÉS

Kína gazdaságának példátlan gyorsaságú fejlődése, felzárkózása a világ fejlettebb országaihoz, valamint az exportorientált stratégiára építő fejlődési modellje direkt módon hozzájárult a globális folyamatokban lezajlott és folyamatosan zajló nagymérvű változásokhoz. E gazdasági súlypont-áthelyeződés következményeképpen az ezredforduló óta Kína szerepe vitathatatlanul és egyedülálló módon meghatározó. A 2001-es WTO-csatlakozástól számítva a távol-keleti ország gazdaságának növekedését két forrásból építkező, ugyanakkor egymást erősítő folyamat táplálja: egyrészt külkereskedelmének figyelemreméltó expanzióját alapvetően meghatározza – a nemzetközi szabályok és normák átvételéből fakadóan – a világgazdaságba történő integrálódásának folyamata, másrészt a távol-keleti óriás globális gazdaságban betöltött (egyre növekvő) szerepét nagyban befolyásolja külkereskedelmi tevékenységének példa nélkül álló teljesítménye. Az ezredforduló óta bekövetkezett az export áruösszetételének jól kimutatható módosulása, az alsóbb technológiai szegmensekből való elmozdulás, a hozzáadott érték növelése is. E tényezők és folyamatok tovább erősítik az ország világgazdasági pozícióját.

Gazdaságának kiemelkedő teljesítménye ellenére Kína továbbra is a világ legnagyobb fejlődő országa, annak ellenére, hogy világgazdasági ereje és befolyása növekszik. A 2012-es évben az országban az egy főre jutó GDP tekintetében a Nemzetközi Valutaalap által közzétett statisztika ¹ szerint a nemzetgazdaságok rangsorában a 89. helyet foglalta el. Még mindig százötven millió kínai él² az ENSZ által meghatározott szegénységi küszöb alatt, az országon belüli kiegyensúlyozatlan és sok szempontból fenntarthatatlan regionális és társadalmi fejlődésbeli különbségek, valamint a példa nélküli gazdasági növekedés okozta erőforrás-kimerülés, a fokozódó környezeti terhelés miatt fellépő belső és külső (nemzetközi szintéren is jól érezhető) feszültségek kihívás elé állítják az ország döntéshozóit. A technológiai innovációs képesség hiánya és részben emiatt az ipar szerkezetének meglepő aránytalanságai szintén nehézséget jelentenek, ugyanakkor az 1990-es évek végétől az export szerkezetének jelenős részét kitevő ún. *alacsony technológiai szintű* termékek irányából

¹ Forrás: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/02/weodata/index.aspx>

² Forrás:

<http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx?isshared=true&ispopular=country&pid=1>

jelentős elmozdulás történt a magasabb hozzáadott értéket igénylő termékportfólió irányába. Ennek köszönhetően a fejlődő országokkal folytatott külkereskedelemben – különös tekintettel a fekete-afrikai és a latin-amerikai országokra – növekedett a régiók közötti exportszerkezet komplementaritása, így az ezredforduló óta mind határozottabban épül ki az a bilaterális struktúra, amelyben fekete-afrikai országok nyersanyagokat, Kína pedig a feldolgozóipar késztermékeit exportálja.

Kína a kereskedelmi kapcsolatok bővítésével, bizalomerősítő intézkedések meghozatalával és segélyakciókkal igyekszik megalapozni regionális vezető szerepét. Az ezredfordulót követő évtizedben szinte minden szomszédjával rendezte határvitáit, aktív résztvevője és kezdeményezője számos multilaterális és regionális együttműködésnek. Mindez azt hivatott bizonyítani, hogy a fölemelkedő Kína elkötelezte magát az integráció és nyitás mellett. Vámos (2006)³ szerint a világnak azonban el kell fogadnia, hogy a nagyhatalommá válás útjára lépett Kína megnövekedett gazdasági erejére alapozva egyre erőteljesebben artikulálja saját igényeit és elképzeléseit, és a nemzetközi normák kritikátlan átvétele helyett (kulturális és történelmi hagyományaira való hivatkozással) a saját érdekeinek és igényeinek megfelelően igyekszik formálni a nemzetközi rendszer szabályait.

Széles körű szakirodalom, számos tanulmány, könyv foglalkozik Kína világgazdaságban elfoglalt pozíciójával, az ázsiai régióban betöltött szerepével, az Egyesült Államokhoz és az Európai Unióhoz fűződő gazdasági, diplomáciai viszonyával és e kapcsolatok minőségének elemzésével. Azonban a szakirodalom igen érintőlegesen foglalkozik Kína és a fekete-afrikai országok kapcsolatrendszerével, annak ellenére, hogy e tényérés több évtizedre visszanyúló folyamat következményeként alakult ki, amely azóta is fejlődik, s egyre komplexebbé válik. Kína és a fekete-afrikai országok (modern kori) kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatai az 1950-es évek végéig nyúlnak vissza, ahol a világgazdaság perifériáján helyet foglaló országok a közös (elsősorban ideológiai alapokon nyugvó) együttműködésének megteremtése céljából léptek szövetségre. Az ezredforduló környékére – tulajdonképpen Kína világgazdasági pozíciójának megerősödésével egy időben – e kapcsolatok lényegi átminősülésen mentek keresztül: mindinkább előtérbe kerültek a bilaterális külkereskedelmi kapcsolatok kiépítését és erősítését célzó intézkedések,

³Forrás: <http://www.historia.hu/archivum/2006/0601vamos.htm>. Letöltve: 2012. szeptember 12

valamint az azt megalapozó diplomáciai kapcsolatépítés és a Kína–fekete-afrikai országok relációjában létrejött interregionális megállapodás.

A disszertáció Kína és a fekete-afrikai országok közös kapcsolódási pontjait elemzi, különös tekintettel az ezredforduló óta bővülő kereskedelmi kapcsolatok irányának alakulására és minőségére. Az 1955-ös Bandungi Konferencián megalapozott – főként ideológiai alapokon nyugvó – kapcsolatokat az 1990-es évek óta fokozatosan felváltotta egy minden korábbinál dinamikusabb, többnyire gazdasági szempontokat középpontba helyező viszonyrendszer, amely Kína dinamikus világ gazdasági térnyerésével párhuzamosan új lehetőségeket teremtett a fekete-afrikai térség országai előtt. Kínát jól megfontolt érdekek hajtják a régió országai felé: egyrészt a távol-keleti óriás dinamikus ütemű gazdasági növekedéséhez a fekete-afrikai országok relatíve megbízható nyersanyagforrást és alapanyagbázist jelentenek. Erre legfőképpen azért van szüksége, mert növekvő gazdaságához elengedhetetlen az ipar egyes szektorainak nyersanyagokkal való (kiegyensúlyozott) ellátása. Kína 1993-ban az ázsiai régió nettó kőolaj exportőre volt, ezzel szemben 2011-ben – az Egyesült Államok után – a világ második legnagyobb kőolajimportőrévé vált⁴. Másrészt a fekete-afrikai országok megbízható, nagy lélekszámú piacot jelentenek az olcsó, kínai feldolgozóipar által nagy mennyiségben előállított késztermékek előtt.

A disszertációban arra kerestem a választ, hogy a távol-keleti óriás megnövekedett nyersanyagigénye ténylegesen tetten érhető-e a fekete-afrikai országokkal folytatott külkereskedelmének alakulásában. A külkereskedelmi adatok elemzése során egyrészt vizsgáltam a kapcsolatok dinamizmusát, *másrészt az egyes különálló fekete-afrikai földrajzi régiók országai és Kína külkereskedelmi versenyképességének kimutatásával, a specializáció feltérképezésével bizonyítékot kerestem kereskedelmük feltételezett komplementer jellegére,* amelyhez a vizsgált országcsoportok és Kína megnyilvánult komparatív előny mutatója alapján a *korrelációelemzés módszerét* használtam. A komplex vizsgálat sorozat következő fázisában az előző elemzéseknél jóval kiterjedtebb és több összefüggés feltárására, mélyebb következtetések levonására alkalmas *klaszterelemzési eljárással* a fekete-afrikai országok és Kína közti külkereskedelem adataiból kalkulált Vollrath-féle megnyilvánult komparatív előny mutató bevonásával, az azonos tulajdonságokkal rendelkező fekete-afrikai országcsoportok kialakítására került sor.

⁴ Forrás: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

1.1. A témaválasztás indoklása

Témaválasztásomat alapvetően a fekete-afrikai fejlődő országok körüli ellenmondások, ezen országok világgazdaságba történő bekapcsolódása körüli inkonzisztenciák indukálták. A témával kapcsolatban elérhető bőséges, idegen nyelvű és hazai szakirodalom e térség országainak elmaradottságával, az országok fejlődésbeli különbözőségének okaival, a nemzetközi donorközösség egyszer áldásosnak mondott, máskor kritizált tevékenységével foglalkozik úgy, hogy azonos, vagy legalábbis megközelítően azonos kérdések (és válaszok) bukkannak fel időről időre a szerzők tanulmányaiban. A témakör és a probléma ugyanaz, alig változik – legfeljebb az afrikai kontinensen belül „vándorol” és csúcsosodik ki attól függően, hogy milyen nemzetközi visszhangot vet egy-egy fegyveres megmozdulás, éhínség, járvány, vagy éppen egy ország kettészakadása.

Az elmúlt néhány évben a statisztikai adatbázisok és a nemzetközi szervezetek által kiadott jelentések kapcsán új és igen izgalmas jelenség körvonalazódik, szinte ezzel egy időben a nemzetközi releváns irodalom⁵ új lendületet kapva kezdett a fekete-afrikai országokkal ismét intenzív(ebb)en foglalkozni. E különös érdeklődés oka Kína fekete-afrikai országokban történő – egyre intenzívebb – szerepvállalása. E reláció első olvasatra olyannyira szokatlan, hogy azonnal felmerül a kérdés: vajon milyen különös oka van annak, hogy a távol-keleti óriás nem csak földrajzi értelemben, hanem sok más (elsősorban kulturális, gazdasági) szempontból is a távol levő országok felé fordul?

Az ezredforduló óta Kína markánsan növelte befolyását az afrikai kontinensen. E kapcsolatrendszer gyökerei az 1955-ös Bandungi Konferenciáig nyúlnak vissza, ahol mindenekelőtt ideológiai megfontolásokból, főként a dekolonizációs törekvések támogatása okán kötöttek szövetséget a „*tömbön kívüli*” országok. A hidegháború után az ideológiai indíttatású közeledés mindinkább háttérbe szorult, és egyre erőteljesebben érzékelhető a távol-keleti ország gazdasági, diplomáciai és nem utolsósorban stratégiai jellegű okokra visszavezethető globális befolyás-növekedése. A sokszor csak általánosságokra alapozó, terjedelmes, ugyanakkor a konkrétumokat gyakran nélkülöző írások nem tudták teljes mértékben feltárni Kína fekete-afrikai szerepvállalásának tényleges mértékét és az ezzel kapcsolatos főbb tendenciákat, ezért mindenképpen

⁵ pl. Alden (2010), Anshan (2008), Artner (2009), Bräutigam (2010), Búr (2008), Davies (2008), Dent (2011), Hernádi (2009), Inotai (2009), Jordán-Tálas (2005), Juhász (2009), Kiss-Tétényi (2009), Muekalia (2004), Szentesi (2009), Tarrósy (2008)

fontosnak tartottam e sokak által körbejárt témakör részletes kibontását, a kereskedelmi kapcsolatok szorosságának empirikus alapokon nyugvó tényleges igazolását.

1.2. A kutatás előzménye és célkitűzései

Kína világgazdasági, világpolitikai és geopolitikai szerepének erősödése a nemzetközi közösség országainak figyelmét az ezredforduló első évtizedében egyre markánsabban az „ázsiai sárkány” felé fordította. Világgazdasági szintéren alig tudunk olyan országról, amely valamilyen különös oknál fogva ne lenne részese (érintettje) Kína növekvő erejének a működőtőke befektetések, nemzetközi kereskedelem vagy a diplomáciai kapcsolatok terén. Gazdasági növekedéséhez erőforrásokra van szüksége, amellyel biztosítani tudja további növekedését, de ezek az erőforrások nem állnak korlátlanul a rendelkezésre. Azokhoz számos termékcsoporthoz tekintetében import útján juthat hozzá. A kőolaj vonatkozásában például a közel-keleti országok nem nyújtanak biztonságos, kiszámítható forrást Kína számára, ezért a primer szektor (bányászat és agrárium) által előállított termékek beszerzésének helyszíne jelentős mértékben áttelődött a *nyersanyagokban gazdag fekete-afrikai és dél-amerikai országokba*. E folyamatokat az is nagyban erősíti, hogy az Egyesült Államok Energia Információs Szolgálata (*US Energy Information Administration*) által közzétett adatok szerint 2011-re a világ második legnagyobb kőolaj-felhasználó országa Kína lett. A statisztikai adatok alátámasztják, hogy Kína függése folyamatosan növekszik a világpiactól nem csak az ásványi termékek, hanem a mezőgazdaság termékei tekintetében is.

Kína modern kori fejlődésének szakaszai, fegyelmezett gazdasági szerkezetátalakítási programja, valamint a felzárkózás példátlan gyorsasága és növekvő világgazdasági befolyása kellő indokot szolgáltat arra nézve, hogy e folyamat legmarkánsabb (történelmi, gazdasági, társadalmi) elemeinek azonosítása és keretbe foglalása a disszertáción belül megtörténjen. Kutatásomban egyrészt arra kerestem a választ, hogy *Kína milyen okokra visszavezethetően növelte a fekete-afrikai régióban kimutatható befolyását, valamint mely történelmi események, külgazdasági kapcsolatok és politikai (ideológiai) hatások következményeként jöhettek létre a ma ismert Kína és a fekete-afrikai országok közti reláció(k)*. Másrészt kísérletet teszek annak feltárására, hogy *milyen pontokon lehetséges ténylegesen kimutatható viszony(rendszer)t és önálló kapcsolódási pontokat azonosítani a távol-keleti ország és a fekete-afrikai országok között*. Érdekes összefüggésekre világíthatnak rá a folyamatok áttekintése közben a dinamikus szemléletű elemzések, amelyekkel megállapítható, hogy *a fekete-afrikai országok és Kína közt kialakult reláció az ezredforduló óta milyen irányú és jellegű*

változásokon ment keresztül, azaz tovább erősödtek-e a kapcsolatok? Megnyugtató választ kerestem arra a kérdésre is, hogy azonosítható-e összefüggés, netán szoros kapcsolat Kína megnövekedett erőforrás-szükséglete és az afrikai kontinensen történő térnyerése között, valamint ez a megnövekedett erőforrás igény kimutatható hatással van-e a nyersanyagokban gazdag fekete-afrikai országok kereskedelmi specializációjára. E tekintetben felmerül az a kérdés is, hogy Kína és a fekete-afrikai országok egyes termékcsoportjainak specializációs mintái között van-e – s ha igen, akkor milyen irányú és erősségű – kapcsolat, továbbá a specializációs minták komplementer jellege ténylegesen érvényesülni tud-e a relációban. A disszertáció keretein belül ökonometriai módszerekkel arra kerestem a választ, hogy Kína gazdaságának ezredforduló óta bekövetkező erőteljes növekedése egyben folyamatosan bővülő külkereskedelmi lehetőségeket biztosít-e a természeti erőforrásokban gazdag fekete-afrikai országok számára. Felvetődik továbbá az a kérdés, hogy az egyes fekete-afrikai országok között a Kínával folytatott külkereskedelem kapcsán milyen (földrajzi, természeti erőforrásokkal való ellátottság tekintetében megvalósuló) hasonlóságokat és különbözőségeket lehetséges azonosítani.

1.3. Hipotézisek

A fekete-afrikai országok és Kína külkereskedelmi kapcsolatainak sajátosságai és egyedi jellemzői alapján a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

- 1. Kína az átalakulás nyersanyag-intenzív szakaszában van, ami a nyersanyagkeresletének hosszú távú és erőteljes felfutását okozta, ezért a távol-keleti ország az elsődleges szektor termékei beszerzése végett erőteljes mértékben növelte importját.*

Kína fejlődésének, példátlan gazdasági teljesítményének bemutatását a 2. fejezet tartalmazza. Egyszerű és speciális külkereskedelmi mutatók alkalmazásával került sor a fejezetben.

- 2. Kína–fekete-afrikai reláció újragondolása és a távol-keleti ország fokozódó jelenléte a fekete-afrikai országok árukereskedelmi kapcsolataiban szinte egy időben kezdődött azzal, amikor az ezredforduló idején Kína gazdaságának növekedése és az ehhez szükséges nyersanyag- és energiaigénye kimutathatóan megnőtt.*

A vizsgálatba bevont mutatók elméleti áttekintését az 1.4. fejezet tartalmazza, az empirikus adatok alapján számított speciális külkereskedelmi mutatók alkalmazására, illetve a korrelációelemzés elvégzésére a 4.1.3. alfejezetben került sor.

- 3. Kína növekvő importkereslete ösztönzőleg hat a fekete-afrikai országokra, ezért a primer szektor termékei vonatkozásában a szub-szaharai országoknak érdemes dinamikusán növelni exportjukat a távol-keleti ország felé, ezzel kihasználva a kínai gazdaság növekedéséből származó előnyöket.*

Az elemzéshez többváltozós statisztikai módszer alkalmazására került sor klaszterelemzés formájában. Az ide vonatkozó módszertant az 1.4. alfejezet, az elemzés alapjául szolgáló statikus és dinamikus speciális külkereskedelmi mutatók számítását a 4.2.1. alfejezet, a konkrét klaszterelemzéseket a 4.3.1. - 4.3.4. alfejezetek tartalmazzák.

4. *A külkereskedelmi egyenleg alakulását szem előtt tartva a fekete-afrikai országoknak olyan termékek (termékcsoportok) exportját érdemes Kína irányába növelni, amelyek vonatkozásában Kína külpiazi helyzete nem elég erős, esetleg csökkenő tendenciát mutat.*

A megoszlási viszonyszámok dinamikájával, szerkezhasonlósági mutatókkal kapcsolatos elméleti áttekintést az 1.4. alfejezet tartalmazza, a konkrét számításokat a 4. fejezet és az ide tartozó mellékletek foglalják össze. A specializációs minták alakulása alapján levonható következtetéseket és a relatív versenyképességet kifejező számításokat a 4.3.2. és 4.3.4. alfejezetek egységesítik. Az exportpiaci koncentráció mérésének módszerét az 1.4. alfejezet, a korrelációelemzést és a versenyképesség relatív változását jelző számításokat a 4.1.4. alfejezet tartalmazza.

5. *Az olcsó és nagy mennyiségben előállított kínai feldolgozóipari exporttermékek számára nagy potenciállal rendelkező és rendkívül vonzó felvevőpiacot biztosítanak a fekete-afrikai térség országai.*

A feltételezést a 4.1. – 4.3. fejezetek bizonyítják, a módszertan bemutatására az 1.4. fejezetben kerül sor.

1.4. Módszertan és adatok

A külkereskedelmi forgalommal kapcsolatosan az UNComtrade, Világbank, Central Intelligence Agency (CIA) Factbook, International Monetary Found (IMF), valamint az International Trade Centre (ITC) adatbázis által közzétett adatokat⁶ használtam a konkrét számításokhoz, az adatgyűjtés lezárásának időpontja: 2012. november 17. A terméksoport szintű adatokat a Vám Világszervezet (World Customs Organization - WCO) által standardizált Harmonizált Áruleíró és Kódrendszer (Harmonized System Codes - HS) szerinti, 2 számjegyű bontás alapján vettem figyelembe. A vizsgált időszak a 2001 (bázis) és 2011 (tárgy) közötti éveket öleli fel, amely önkényes választás. Az időszak kijelölésének két különös, s egyben praktikus oka van: egyrészt a terméksoportokra elvégzett számításhoz szükséges részletes (termékszintű) adatokat csak a 2001-es évtől publikálja nyilvánosan az ITC és az UNComtrade, másrészt Kína 2001-es WTO-tagságának (*Kereskedelmi Világszervezet*) megszerzése a külkereskedelmi adatok tekintetében mérföldkönek számít. A konkrét elemzéseknél a termékforgalom adataival kalkuláltam, a szolgáltatáskereskedelmet nem vettem bele a számításba, mivel a kutatásnak nem célja a bilaterális szolgáltatásáramlások feltérképezése, az azonban jövőbeli elemzés alapját képezheti. Az eredmények grafikus ábrázolására különböző diagramokat alkalmaztam: oszlop, vonal, buborékdiagramot, hisztogramot, Pareto-diagramot, kartogramot. A számítógépes adatfeldolgozással készült számítások és korrelációanalízis Excel 2007, a klaszterelemzés SPSS 20.0 program felhasználásával történt.

A régiós elemzéseknél a fekete-afrikai régióba tartozó UNCTAD definíció szerinti 47 országot kiegészítettem az észak-afrikai régióhoz tartozó Szudánnal, mivel e tekintetben nem egységes sem a nemzetközi szervezeteknél alkalmazott, sem a releváns irodalomban a csoportosítás. A Világbank osztályozása⁷ (lásd 4. számú melléklet) szerint a fekete-afrikai országok közé sorolható Szudán, amely a legtöbb tekintetben a fekete-afrikai régió országaival mutat azonosságot (főként kultúráját, etnikumát,

⁶ Az 1. számú melléklet részletesen elemzi a kínai statisztikai adatok megbízhatóságát, a számbavétel nehézségeit.

⁷ A fekete-afrikai régióba tartozó országok Világbank nomenklátúra szerinti felsorolása: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/0,,contentMDK:20226042~menuPK:258664~pagePK:146736~piPK:226340~theSitePK:258644,00.html>.

gazdaságát tekintve)⁸, emiatt indokolt a csoport Szudánnal való bővítése. Szudán esetét bonyolítja az ország 2011-ben történt kettészakadása, a külkereskedelmi adatokat az egységes Szudán alapján vontam be a számításba és a konkrét elemzésénél az országot a szub-szaharai térségen belül a kelet-afrikai országcsoportnál vettem figyelembe.

Statikus mérőszámok a külkereskedelem szerkezetének elemzésében

Balassa nevéhez fűződik a *megnyilvánult komparatív előny mutatója* (Revealed Comparative Advantage – RCA), amelyet az 1960-as évek óta használnak széles körben a nemzetközi versenyképesség számszerűsítésére és elemzésére. Török (1999: 33-34) szerint „a mutató azon a feltevésen alapul, hogy j termék részarányának a ország kivitelében elvileg ugyanakkorának kellene lennie, mint j termék világexport részesedésének a teljes világexportban. Ha a két kiviteli részarány hányadosa ennek a feltevésnek megfelelően 1, akkor j termék pontosan akkora súlyt képvisel a ország exportjában, mint a világexportban, azaz sem látszólagos komparatív előny, sem látszólagos komparatív hátrány nincs. Ha azonban $RCA_{aj} > 1$, akkor látszólagos komparatív előny van, mert a ország a várhatónál többet exportál j termékből. Az RCA-mutató alap gondolata éppen az, hogy a látszólagos komparatív előny és hátrány adott termékcsoporthoz nemzetközi kereskedelmében kiegyenlítődik az országok között. A mutató igen könnyen alkalmazható, és plasztikusan ábrázolja a szakosodási struktúrákat, ezeken keresztül pedig közvetlenül utal a versenyképesség alakulására is.” Az RCA-mutató használata igen elterjedt a nemzetközi gyakorlatban – noha komoly fenntartások is megfogalmazódnak a mutató ellen, például az állami szubvenciók kiszűrését nem teszi lehetővé az index. A kritikák másik része a mutató aszimmetriáját⁹ hangsúlyozza, amely az ökonometriai elemzésekben problémát jelenthet (Fertő, 2006: 49).

⁸ Észak-Afrika fő földrajzi régióinak felosztása egyben meghatározza az etnikum eloszlását is: a Maghreb régióban a világosabb bőrű *berberek*, északon és a Nílus völgyében az *egyiptomiak* és a *núbiaiak* (Ilahiane, 2006, p.112). Ezen országokban az (elsődleges) hivatalos nyelv az arab. A legnagyobb etnikai csoport az arab és a berber, vallásuk szerint az észak-afrikai térséget túlnyomó részt muzulmánok, kisebb részben keresztények, valamint zsidó kisebbség lakja (Mughal, 2012, p. 688-689).

⁹ A Balassa-féle RCA-index aszimmetriája úgy jelentkezik, hogy a komparatív hátrányt 0-1 intervallumban méri, ugyanakkor a komparatív előnyt jelző intervallum hossza végtelen (Poór, 2010, pp. 24)

A Vollrath-féle RCA-index

A Vollrath-féle RCA-index elhagyja a nevezőből mind a vizsgált ország, mind az adott termékre vonatkozó konkrét adatokat, így adott termék, illetve az összes többi termék exportját (a számítások során ezer dollárban) fejezi ki az index valamely (a vizsgált ország adatait a nevezőből figyelmen kívül hagyó) országcsoport területi összehasonlításában. Vollrath (1991: 265-280) meglátása szerint az így konstruált mutató valóságghűbben közelít a komparatív előny méréséhez, mivel e számítási módszer alkalmazásával kizárható a dupla számításba vételből és az aszimmetriából adódó probléma, hiszen a viszonyítási alap nem tartalmazza a kérdéses termék exportértékét.

Vollrath a megnyilvánuló komparatív előny három alternatív meghatározását adta, melyek mindegyike az RXA és az RMA mutatók különféle számítási módjára, azok kombinációjára épül. Az első ezek közül az ún. relatív kereskedelmi előny (*Relative Trade Advantage – RTA*), amely egyaránt figyelembe veszi az export és az import oldalt. A relatív kereskedelmi előny indexét úgy definiálja, mint a relatív exportelőny (*Relative Export Advantage – RXA*), amely tulajdonképpen a Balassa-index és annak importoldali ellentétpárjának, a relatív importelőnynek a különbsége (*Relative Import Advantage – RMA*). A releváns nemzetközi szakirodalom az *RXA*, *RMA* és *RTA* indexeket konzekvensen alkalmazza. Vollrath második RCA-indexe a relatív exportelőnyök logaritmusaként írható fel (*lnRXA*). A harmadik változatot pedig a megnyilvánuló versenyképességként definiálta (Fertő, 2002: 9-10), és a következő módon írta le:

$$RCA_{s,t}^c = \ln(RXA_{s,t}^c) - \ln(RMA_{s,t}^c), \quad (1)$$

ahol

$$RXA_{s,t}^c = (X_{s,t}^c) / (X_{-s,t}^c) / (X_{s,t}^{-c}) / (X_{-s,t}^{-c}), \quad (2)$$

$$RMA_{s,t}^c = (M_{s,t}^c) / (M_{-s,t}^c) / (M_{s,t}^{-c}) / (M_{-s,t}^{-c}), \quad (3)$$

ahol

$X_{s,t}^c$ a c ország s szektorának t évre vonatkozó összes exportja; $X_{-s,t}^c$ a c ország teljes exportja s szektor t évben mért exportja nélkül; $X_{s,t}^{-c}$ a világ teljes exportja s szektorra és

t évre vonatkozóan, amelyet a c ország s szektorának t évben számított exportja nélkül kell figyelembe venni, illetve $X_{s,t}^{-c}$ alatt a teljes világexport értékét az $X_{s,t}^{-c}$ és $X_{-s,t}^c$ adatoktól tisztítottan értjük. Az $RMA_{s,t}^c$ mutató számítása ugyanazon országok import adataiból történik az $RXA_{s,t}^c$ mutató számításával analóg módon.

Mindhárom Vollrath-féle mutató *pozitív értékei* esetén *komparatív előnyt, negatív eredményeknél komparatív hátrányt* tudunk azonosítani. Vollrath szerint a megnyilvánuló versenyképesség indexe torzít, tehát növekszik a hibahatár a termékszinten megfigyelt alacsony export és import értékekre. A nulla körüli érték azt jelzi, hogy a relatív versenyképesség a külkereskedelmi forgalom irányára nem gyakorol egyértelmű befolyást, azaz a hatás semleges. Az index célja a felhalmozódások kiszűrése, és az eredeti RCA-indexhez viszonyított finomítás, azaz se az országok, se a termékek vonatkozásában ne kerüljön sor többszöri számításba vételre.

Adott termékcsoporthoz tekintetében a pontosabb komparatív előny vagy hátrány kimutatásához, illetve ugyanezen termékcsoporthoz belül két időpont között mért komparatív előny vagy hátrány tekintetében azonosítható változás kimutatásához az $RCA_{s,t}^c$ mutató *normalizálására* van szükség (a tetszőleges normális eloszlást transzformáljuk standard normális eloszlássá), azaz a gyakorlati számítás során minden egyes adatból kivonjuk az átlagot. Formálisan ez a következőképpen írható fel:

$$R\hat{C}A_{s,t}^c = RCA_{s,t}^c - \sum \frac{RCA_{s,t}^c}{n}, \quad (4)$$

ahol n a termékcsoporthoz tartozó termékek számát jelöli.

A Vollrath-féle RCA-index mindemellett – a statisztikai jellegéből fakadóan – nem tökéletes módszer a nemzetközi kereskedelem időbeli összehasonlításához. Az $R\hat{C}A_{s,t}^c$ ¹⁰ átlagos értéke szektoronként, országonként és évente változik. Az átlagos érték alakulása nagyban függ az éves szinten mért, országokra kalkulált export és import koncentrációjától.

¹⁰ Az egyszerűség miatt a szövegtörzsben az RCA rövidítést alkalmazzuk a Vollrath-féle normalizált RCA kifejezés vagy $R\hat{C}A_{s,t}^c$ jelölés helyett.

A külkereskedelem szerkezetének dinamikáját számszerűsítő hasonlósági mutatók

A szerkezethasonlóság mérésére alkalmas egyszerű mutatóként tartja számon a szakirodalom az ún. *export hasonlósági mutatót* (Export Similarity Index – ESI), amelynek értéke 0 és 1 közötti értéket vesz fel:

$$ESI = \sum_{i=1}^n \min \left(\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}; \frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0} \right), \quad (5)$$

Amennyiben az ESI értéke 0 közeli értéket mutat, az teljes különbözőséget jelez, ha az index 1-hez közeli értéket ad, akkor az export/import szerkezetében nagyobb hasonlóságot tudunk azonosítani (Tambunan, 2005)¹¹. A mutató érzékeny a bázis és tárgyidőszak közötti időintervallum hosszára, ezért különös tekintettel kell lenni a kapott eredmények értelmezésekor. A statisztikai számításokban a szakirodalom a kiegyensúlyozatlan kereskedelemről származó torzítás kiküszöbölésére a vizsgált időszak elején és végén levő külkereskedelmi értékekre vonatkozó átlagolást javasol, mivel a csupán évpárra vonatkozó számítás természetesen nagyon érzékeny a trendtől valamilyen okból eltérő adatokra, ezzel a kapott eredményekben torzulást okozva.

Bender-Li (2002) *Lawrence-indexe* a bázis és tárgyidőszaki export (import) adatait tartalmazza és az adott ország külkereskedelmének szerkezeti azonosságát vizsgálja. A mutató értéke 0-hoz közeli érték esetén jelez kismértékű változást (Poór, 2010: 44).

$$L = \sum_{i=1}^n \left| \frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t} - \frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0} \right| \quad (6)$$

A részletesebb vizsgálatok elvégzéséhez – azaz annak megállapítására, hogy konkrétan mely termék előnyére változott az exportstruktúra, két időszak megoszlási viszonyait kell egymással összehasonlítani.

A *Ružička-index* az ESI hasonlósági mutató logikáján alapszik, így szintén hasonlósági mutató, de egyben távolságmérő indikátor is, így kiválóan alkalmas klasztervizsgálatok lefolytatására is (Ružička, 1958: 647-661).

¹¹ Forrás: www.kadinindonesia.or.id/en/doc/opini/Is_Asean_Still_relevant_In_The_ERA_Of_%20Asean-China_FTA.pdf

$$RU_{A,B} = \frac{\sum_{i=1}^n \min\left(\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}, \frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0}\right)}{\sum_{i=1}^n \max\left(\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}, \frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0}\right)} \quad (7)$$

Amennyiben a mérőszámot két ország külkereskedelmi szerkezetének összehasonlítására alkalmazzuk, az index értéke alapján azonosíthatóak a partnerországok pozíciói, melyek külkereskedelme komplementer vagy versenyző jellegű a vizsgált ország külkereskedelméhez képest.

A koncentráció erősségét mérő mutató

A piaci koncentráció mérésének gyakorlatban igen elterjedt mérőszáma a *Herfindahl-Hirschman-index* (HHI). Ezt a mutatószámot első ízben Albert O. Hirschman használta az 1940-es években, annyi különbséggel, hogy a korábban Orris C. Herfindahl által alkalmazott mérőszámnak a gyökét vonta (Éltető, 1999: 66-80). Önmagában a Herfindahl-indexet igen gyakran nemzeti szinten használják a piaci koncentráció megbecslésére. Ez a mutató az exportpiaci koncentráció egyik legismertebb mérőszáma. Az adott exportpiac Herfindahl-indexe az exportágazatok részesedésének négyzetösszegéből számítható. Az index értéke ebből fakadóan 0 és 1 közé esik. A mutató általánosan használt formáját a következőképpen írhatjuk fel:

$$HHI = \sum_{i=1}^n c_i^2 \quad (8)$$

Az index jelentősége abban rejlik, hogy egyetlen mutatóba sűríti a vizsgálatba bevont szereplők számát és a részesedésre vonatkozó információt. Amennyiben a mutató időbeli alakulását vizsgáljuk, fény derül arra, hogy az adott piacon erősödött, avagy gyengült a koncentráció. A kapott magasabb értékek erősebb exportpiaci koncentrációt jeleznek, analóg módon az alacsonyabb értékek szerényebb koncentrációra utalnak. A számításból adódik, hogy a mutató a nagyobb exportpiaci részesedéssel rendelkező ágazatokat nagyobb súllyal veszi figyelembe. A mutatót gyakran a verseny plasztikus ábrázolására használják, azonban e megközelítés téves, hiszen HHI-index önmagában nem alkalmas többre, mint a koncentráció mérésére. Ugyanakkor itt feltétlenül meg kell jegyezni, hogy *a piacszerkezet nagymértékben (de nem kizárólagosan) befolyásolhatja a verseny egyes jellemzőit, annak erősségét, de tényleges mértéke nagyban függ az egyes szereplők viselkedésétől is.* A szakirodalom

szerint a kapott HHI értékek és a verseny erőssége között nincsen elméletileg igazolható determinisztikus kapcsolat, a gyakorlati hasznosítás során azonban mégis számos esetben merül fel annak ilyen jellegű értelmezése is.

Ágazaton belüli kereskedelem mérésére alkalmas módszer

A Grubel-Lloyd-féle mutató az ágazaton belüli kereskedelem mérésére alkalmas mutatószám. Aiginger és szerzőtársai (1997: 195) és Freudenberg (1998) szerint:

$$B = 1 - \frac{|X_i - M_i|}{(X_i + M_i)} * 100, \quad (9)$$

ahol X_i az adott szektor exportja

M_i pedig az importja.

Az egész gazdaságra nézve a súlyozott Grubel-Lloyd-indexet használják, amely a szektorális indexek átlaga, az egyes termékcsoportok kereskedelemben betöltött súlya (W_i) szerint:

$$B_{iw} = \sum W_i B_i, \quad (10)$$

ahol

$$W_i = (X_i + M_i) / \text{sum}(X_i + M_i) \quad (11)$$

Ennek megfelelően a mutató értéke 0 és 100 között lehet. Minél inkább közelít a 100-hoz, annál nagyobb súlyú az ágazaton belüli kereskedelem a teljes kereskedelemben belül.

Korrelációs számítás

A statisztikai alkalmazások gyakori problémáját képezik azok a vizsgálatok, melyek során azt nézzük, hogy egy vagy több független változó milyen hatással van a függő változóra, milyen erős a kapcsolat közöttük illetve hogyan írható le, fejezhető ki ez a kapcsolat. Ezt az eljárást *korrelációs számításnak* nevezzük. A korrelációs számítás a változók közötti kapcsolat erősségét vizsgálja. A számítások mennyiségi, tehát folytonos adatokra vonatkoznak és nem pedig minőségi adatokra.

A lineáris korrelációs (vagy Pearson-féle) együttható értékét a következő módon határozzuk meg:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y})^2}} \quad (12)$$

ahol x_i értékek, az y_i értékek átlagát jelöli.

Az r értéke dimenzió nélküli szám és a $[-1, 1]$ zárt intervallumban helyezkedik el: -1 esetén (maximális) negatív, $+1$ érték esetén (maximális) pozitív korrelációról beszélünk. Ha az $r = 0$, akkor a vizsgált két változó kapcsolatát korrelálatlannak (de nem függetlennek) nevezzük. A korrelációs értékeket $r > 0,7$ felett mondjuk erős kapcsolatnak, de az r érték valós tartalmát elsősorban a szakmai megfontolások adják meg. Fidy és Makara (2005) szerint¹² lehetnek olyan vizsgálatok, amelyben kisebb értékeknek is jelentősége lehet.

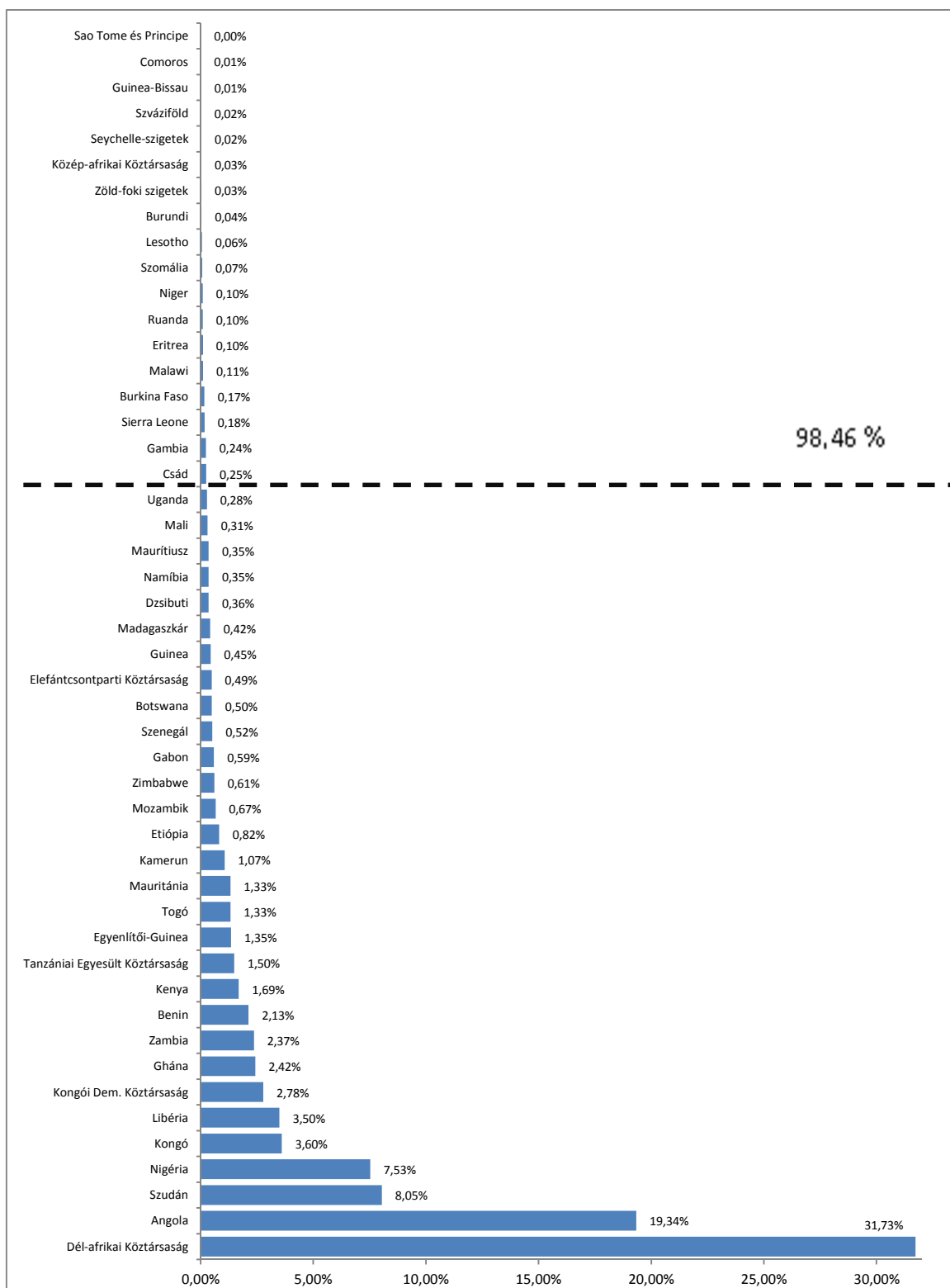
Többváltozós statisztikai elemzés: adatok előkészítése és klaszteranalízis

Az elemzés alapvetően kétirányú: egyrészt a disszertáció keretein belül megvizsgáltam Kína, a fekete-afrikai régió, valamint az egyes alrégiók világpiaci versenyképességét, másrészt külön feltérképeztem Kína fekete-afrikai országokkal folytatott külkereskedelmi adatai alapján az egyes országokra kalkulált, termékcsoportokra számított megnyilvánuló versenyképességét. E feladatnál azonban szükségszerűen egyszerűsítéseket kell alkalmazni, tekintettel arra, hogy a fekete-afrikai régióba tartozó 48 ország tartozik és ezen országok közül némelyek nem vagy csak korlátozott mértékben folytattak Kínával külkereskedelmet. Ezek alapján a következő egyszerűsítő lépéseket teszem meg a vizsgálat elején:

- A konkrét klaszterelemzésénél a következő a vizsgálat tárgyát képező 48 ország közül 30 ország a 2011-es év külkereskedelmi adatait figyelembe véve a Kínával folytatott teljes áru külkereskedelem 98,46%-át teszi ki (ebből következik, hogy a fennmaradó 18 ország csupán 1,54%-os súlyt képvisel Kína régióbeli országokkal kapcsolatos kereskedelméből), így ezen országokat figyelmen kívül hagyjuk, tekintettel arra, hogy Kínával folytatott kereskedelmük elhanyagolható (lásd 1. ábra).

¹² Forrás: <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/biostatisztika-1/ch06s03.html>

1. ábra: A klaszteranalízisbe bevont fekete-afrikai országok kiválasztása

Forrás: ITC adatbázis

- A külkereskedelmi adatokból kitűnik, hogy Kína a fekete-afrikai országokkal folytatott termékkereskedelmében (ez alól egyedül a Dél-Afrikai Köztársaság kivétel) lényegében az elsődleges szektor termékeire koncentrál,

ugyanakkor számos más termékcsoporthoz esetében egyáltalán nem folytatott külkereskedelmi tevékenységet a fekete-afrikai régió országaival. A Vollrath-féle mutató ugyan kiküszöböli az eredeti Balassa-féle RCA-index aszimmetriájából fakadó problémát, ugyanakkor a logaritmizálás lépésében a „0” értékű adatok nem feldolgozhatóak. Ennek kapcsán a következő egyszerűsítő (technikai jellegű) lépést teszem annak érdekében, hogy a további elemzésekhez szükséges eredmények minél nagyobb számban rendelkezésre álljanak: azokban az esetekben, amikor az adott termékcsoporthoz szintjén nem volt kereskedelem, akkor a „0” értéket „1” dollárral helyettesítem, ami ugyan torzító hatással van a vizsgálatunkra, de azt elhanyagolható mértékűnek tekintem.

A klaszteranalízis módszerét abban az esetben alkalmazom, amikor a megfigyelési egységeinket relatíve homogén csoportokba (klaszterekbe) szeretnénk az elemzésbe bevont változók alapján rendezni, még hozzá olyan módon, hogy az egyes egységek „hasonlítsanak” csoporttársaikhoz, ugyanakkor eltérést mutassanak a más csoportba tartozó elemektől. Egyben fontos kiemelni azt is, hogy a klaszteranalízis nem az egyszerűbb szerkezet, azaz nem a csökkentett dimenziószám kialakítására alkalmas statisztikai módszer, hanem a változók csoportosítását lehet elvégezni általa (Poór, 2010: 77-78). E módszer legfőképpen a piacszegmentációs, szerkezet-elemzéses, homogén tesztcsoport alkotásos, valamint adatcsökkentéses feladatok elvégzésére alkalmas megbízható ökonometriai eljárás. Számos mérvadó tanulmány, így Ferreira-Lopes és szerzőtársai¹³, valamint a Buturac-Rajh szerzőpáros¹⁴ alkalmazza az RCA-indexen alapuló klaszteranalízis módszerét. A klaszterelemzés számos alkalmazási korláttal rendelkezik: egyrészt nem vonhatók le következtetések a mintából az alapsokaságra, azaz elsősorban feltáró/elemző technikaként alkalmazható, másrészt a klaszterelemzés által adott megoldás nem tekinthető „az egyetlen legjobb megoldásnak”. Ezzel az ökonometriai eljárással mindenképpen klaszterekhez jutunk, függetlenül attól, hogy azok ténylegesen léteznek-e az adatokban, avagy sem. További korlátozó tényezőkként azonosíthatók, hogy az egyes megoldások teljes mértékben a

¹³ Alexandra Ferreira-Lopesy, Cândida Sousaz, Helena Carvalhox és Nuno Crespo (2013): Trade Protectionism and Intra-industry Trade: A USA-EU Comparison

¹⁴ Goran Buturac-Edo Rajh (2006): Vertical Specialization and Intra-Industry Trade: The Case of Croatia

változóktól függenek, valamint az így kialakult csoportok nem függetlenek az egyesek adatbázisbeli sorrendjétől.

A feltételek vizsgálata kapcsán igen fontos tényező a kiugró értékek kezelésének módszere. Az *outlierek* feltárása kiemelkedően fontos a klaszterelemzés végkimenetel kapcsán, hiszen ez a módszer rendkívül érzékeny a minta olyan egyedeire, amelyek jelentősen (kiugróan) különböznek a többitől. Ezek az egyedek ténylegesen „abnormális” értékekkel rendelkezhetnek, amelyek nem mutatnak azonosságokat a főbb tulajdonságok tekintetében az alapsokasággal, esetleg az is problémaként merülhet fel, hogy a mintában szereplő egyedek alulreprezentálják az alapsokaságban szereplő csoportot. A szóban forgó kiugró értékek azonosíthatók egyszerű grafikus ábrázoláson keresztül (pontdiagram, vagy boxplot ábra), vagy egyszerű láncmódszer segítségével. Bizonyos esetekben szükséges lehet a skálák azonos szintre hozásához, ehhez a legmegfelelőbb módszer a standardizálás, mely során az átlagot kivonjuk az egyes értékekből és a különbséget viszonyítjuk a szóráshoz. Nagyobb egyedszám esetén célszerű a klasztermódszerek közül a nem hierarchikus eljárás (K-közép vagy K-means módszert) alkalmazni, mert a kapott eredmények értelmezésében és elemzésében nehézségekbe ütközünk. A hierarchikus módszer esetében először a klaszterezésre váró egyedeket külön-külön, azaz egyszemélyes klaszterekben képzeljük el, majd ezek egyenkénti¹⁵ összevonásával, lépésről-lépésre közös klaszterek készülnek egészen addig, amíg valamennyi elem egyetlen klaszterben tömörül (Székelyi-Barna, 2002: 115).

Az elsődleges feladat azoknak a változóknak a felfedése, amelyek végül a csoportok közötti különbségeket eredményezik. E tekintetben a 30 fekete-afrikai ország és Kína 2011-es külkereskedelmi adataira kalkulált Vollrath-féle megnyilvánult komparatív előny mutató a 15 HS-nomenklatúra szerinti termékcsoporthoz vonatkozásában képezi az analízisbe bevont 15 statikus változót. A 30 afrikai ország kiválasztása a 2011-es Kínával folytatott export/import áramlási adatok alapján történt olyan módon, hogy a külkereskedelmi érték alapján rangsorba állított egyes országok közül a rangsor végén elhelyezkedők a vizsgálatból kihagyásra kerültek, ennek különös oka az, hogy ezen országok önállóan igen kis súllyal, emiatt kevés torzítási lehetőséggel bírnak, valamint az elemzésből kihagyott 18 ország összesített részaránya a Kínával folytatott külkereskedelemben csupán 1,54%. Ebből következik, hogy a további vizsgálatban

¹⁵ Feljebb lévő szinteknél (esetleg) csoportonkénti összevonás valósul meg.

konkrétan 30 fekete-afrikai ország külkereskedelmi adatai szerepelnek, melyek a Kínával folytatott külkereskedelem tekintetében 98,46%-os súllyal bírnak (lásd Módszertan és adatok c. fejezet 29. oldal). A minta ilyen irányú szűkítése célszerű és egyben indokolt volt amiatt, hogy a kis részaránnyal bíró országok ez esetben feleslegesen növelték volna az adatbázis méretét, s ezen túl a klasztertagok számát, amivel a kapott eredmények értelmezése és értékelése, valamint a következtetések levonása nehézkes lenne.

2. KÍNA TÁRSADALMI, GAZDASÁGI JELLEMZŐI, FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOSSÁGAI

2.1. A Kínai Népköztársaság megalakulása és fejlődésének alapjai

A sok száz éves történelemre visszatekintő kínai dinasztiák korának lezárását alapvetően a nyugati, iparilag fejlett, tőkés országok behatolása kényszerítette ki. A XIX. század vége felé a kínai értelmiségi elit tagjai már kitartóan keresték az alapvetően *agrár* jellegű, erősen *bürokratikus* berendezkedésű Kína számára a modernizáció lehetőségét. Kína gazdasága ekkorra elérte az ún. „magas szintű egyensúly csapdáját”¹⁶, azt a fejlettségi szintet, amely a hagyományos körülmények és technológia mellett a gazdaság számára maximálisan elérhető. A fejlődést, a modernizációt nagy részben a több évszázados múltra visszatekintő erős *kínai tradíciók* akadályozták. Milyen módon valósulhat meg a modernizáció, az újfajta eszmék átültetésének lehetősége? Lassanként valósítható meg a konfuciánus rendszer¹⁷ helyett a nyugatosítás, avagy a rendszer egészének modernizációja csak forradalmi hullám elindításával képzelhető el, ami gyökeresen átrendezi a sok tekintetben még mindig *feudális jellegű* Kína társadalmát, gazdaságát és politikai berendezkedését? A különféle eszmeáramlatok egy dolog tekintetében teljes egyezőséget mutattak: minden gondolkozó *szuverén, gazdag és hatalmas állam*¹⁸ megteremtését látta szükségesnek és ezen irányvonal fontossága okán fordultak a változást sürgetők a nyugati eszmeáramlatok, köztük a szocialista irányzatok felé (Jordán – Tóth, 2005: 322-326). A nagy és hatalmas állam megvalósításának végső célja tehát jól érzékelhető volt, viszont annak elérési „útjáról” erősen megoszlottak a nézetek. A XIX. század elején az anarchisták és kínai kommunisták, forradalmi demokraták és reformátorok mind-mind másfajta eszmét és irányzatot képviseltek e tekintetben.

¹⁶ A „High level equilibrium trap” elméletet J. Mark D. Elvin dolgozta ki a *Stagnálás és fejlődés a kínai történelemben* c. könyvében.

¹⁷ A konfucionizmus egy átfogó eszmerendszer, ami a harmonikus társadalom kialakításának társadalmi, erkölcsi és vallási kérdéseivel foglalkozik. Középpontjában alapvető erények (emberség, kötelességtudat, szertartásosság és bölcsesség) állnak. Legjelentősebb képviselője Konfuciusz, akinek tanításai a Kr.e. 6-5. századtól képviselték a róla elnevezett eszmerendszert.

¹⁸ A hatalmas és egységes ország elképzelése alapvetően a *Ta Tung*, azaz a „nagy egységről és egyenlőségről” szóló, saját, évszázadokra visszanyúló, utópista hagyományokból kiinduló ideológia volt.

A kétezer éves dinasztiák utolsó képviselője, a Csing-udvar¹⁹ az 1800-as évek közepétől próbálta elfojtani a felkeléseket és a császárság megdöntésére irányuló megmozdulásokat, de végül ezek az erőfeszítések egyre erőtlenebbé váltak. Végül a császárság megdöntése a Vucsang tartományban kirobbant felkeléssel kezdődött, ezzel a megmozdulással az 1911-es év fordulópontot jelentett Kína történelmében. A polgári demokratikus forradalom tartományról tartományra haladva végigsöpört az országon és megdöntötte a császárságot, ezzel Kína köztársaság lett. Az irodalomban gyakran csak „Szun Jat-szen forradalmának”²⁰ aposztrófált eseményekhez a külföldi nagyhatalmak felemásan viszonyultak: egyrészt kívánatosnak tartották a *nyugati mintára épülő modernizációs folyamatok beindítását*, amelyek kiterjednek a gazdasági, politikai és társadalmi folyamatokra egyaránt, másrészt ezt olyan módon tartották elfogadhatónak, amely biztosítja számukra, hogy térségbeli befolyásuk továbbra is fenntartható legyen és a XX. századba lépő Kínát folyamatos *függésben tartsák a nyugati országoktól*, elsősorban a kereskedelem és tőke tekintetében.

A forradalom után újonnan megszületett Kínai Köztársaságnak a demokratikus berendezkedéshez szükséges minden fontos intézményi eleme létrejött ugyan, viszont azok – funkciójukat tekintve legalábbis – nem tudták feladataikat teljes körűen ellátni, mivel semmiféle hagyományos tapasztalattal nem rendelkeztek a demokratikus alapokon nyugvó eljárások működésének/működtetésének elvi és gyakorlati keretrendszeréről. A Köztársaság megszilárdulását nehezítette továbbá, hogy az 1911-es győztes forradalom után a császári rend idejéből maradt ideológia tekintetében sem történt változás, alapvetően a konfuciánus eszmék befolyásolták és irányították a továbbra is a nép és a forradalmárok gondolkodásmódját. Stabil és mindenki által elismert kormányt nem tudtak a forradalmárok alapítani, az alkotmányozási folyamat egyre akadozott. A fegyveres megmozdulások, militarista csoportok villongásai miatt a

¹⁹ A Csing dinasztia (1644-1922) az utolsó császári dinasztia volt Kínában. Uralkodásának utolsó évtizedeiben számos nagy kihívással kellett szembenéznie: az ópiumháborúk, számos felkelés a mandzsu uralom ellen, és a bokszerfelkelés egyöntetűen éreztették, hogy a sok szempontból középkori jelleggel bíró birodalom zsákutcába jutott.

²⁰ Szun Jat-szen (1866-1925) az 1890-es években szerveződő radikális értelmiségi csoport vezetője, programjukban kiemelt szerepet kapott a mandzsu birodalom megdöntése, a köztársaság kikiáltása, valamint a nyugati típusú demokrácia alapjainak megeremlése. 1905-ben létrehozta a Kína Újjászületésének Társasága és a Szövetséges Liga nevezetű szervezetet, az első modern kínai politikai pártot. 1907-ben hirdette meg „a három népi elvet”, amely a nacionalizmus, demokrácia és népjólét megvalósítását tűzte ki célul. A császárság megdöntésére több felkelést szervezett, ezeket később mind leverték. Amerikai száműzetéséből hazatérve – a Kínai Köztársaság kikiáltása után – szövetségre lépett a Kínai Kommunista Párttal az új hadsereg alapjainak lerakásához. Megalapította a Vampo Katonai Akadémiát, de az egységes Kínáról alkotott tervét az 1925-ben bekövetkezett halála miatt már nem tudta megvalósítani.

teljes káosz és kiszolgáltatottság időszaka vette kezdetét, amelybe gyakran beleavatkoztak a külső nagyhatalmak – elsősorban Japán és Anglia – is, e problémák összességében véve nagyban akadályozták a gazdasági és társadalmi rend helyreállítását.

Az 1925-ös év újabb fordulatot hozott, polgárháborús időszak vette kezdetét, ami a II. világháború idején, sőt a Japán ellen vívott háború alatt sem szünetelt. A nemzetközi színtéren elismert kínai kormány élére a Kuomintang párt²¹ (Nemzeti Párt) került. Röviddel ezután a kínai kommunisták Mao Ce-Tung²² vezetésével felszították polgárháborújukat a nacionalista beállítottságú Kuomintang erőivel szemben és nagyon rövid idő alatt győzelmet arattak, a szárazföldről kiszorították a Kuomintang kormányzatot és a hadsereget, akik mintegy 2 millió menekülttel együtt Tajvan szigetére települtek²³. 1949 után a Kuomintang az első években elnyomó intézkedésekkel erősítette meg a hatalmát, és a szárazföldről betelepültek vezető szerepét. Azóta a pekingi vezetés az „egy Kína” politikát követi, célja a két országrész egyesítése (Majoros, 2004: 151).

1949. október 1-jén Pekingben kikiáltották a Kínai Népköztársaságot (KNK). Az újonnan megalakult politikai rendszer sok szempontból követte a kelet-európai mintát: egypártrendszert vezettek be, gyorsan megkezdődött a politikai ellenlábásokkal való leszámolás, és ezzel párhuzamosan radikális államosítási intézkedéseket és nagyszabású földreformot indítottak el. A KNK megalakulásától számítva egészen 1952-ig katonai közigazgatás működött az országban, a polgári közigazgatás a rendezetlen állapotok miatt csak ezután indulhatott meg.

A gazdaság helyreállításának évei, az 1949 és 1952 közötti időszak

A KNK megalakulásának idején a távol-keleti ország gazdasága elmaradott, háborús időszak utáni ország szétzilált képét mutatta, melynek félfedális-félgyarmati társadalmi és gazdasági berendezkedésének több szempontból is súlyos következményei voltak:

²¹ A Kuomintang (KMT) egy politikai párt a tajvani Kínai Köztársaságban. Szung Csiao-zsen és Szun Jat-szen (mindketten kínai forradalmárok, köztársaságpárti politikusok) 1912-ben alapították.

²² Mao Ce-Tung (1893-1976) A kínai kommunista mozgalom legnagyobb kultusszal övezett képviselője. A Kínai Kommunista Párt alapítóinak egyike. A „nagy kormányos” volt a modern Kína megalapítója és sokan a 20. század egyik legnagyobb gondolkodójaként tartják számon. Belpolitikáját hangzatos jelszavak köré építette, az általa felállított ideológia és programok hatalmas éhínségeket okoztak, helyrehozhatatlan károkat okoztak a kultúra, a gazdaság és a társadalmi élet terén.

²³ A sziget a Kínai Népköztársaságtól (KNK) politikailag és gazdaságilag elkülönült területet képez, magát továbbra is „Kínai Köztársaságnak” (KK) nevezi.

egyrészt a korabeli viszonyokat figyelembe véve is igen elmaradott, kezdetleges módszerekkel, technológiával művelt mezőgazdasági területek biztosították a lakosság közel 80%-ának rendkívül alacsony színvonalú megélhetését. A mezőgazdasági termelékenység a primitív eszközök és a szinte kizárólag az emberi munkaerőre építő termelőerő miatt aggasztóan alacsony volt. Az ipari termelés ez idő tájt az ország nemzeti jövedelmének csupán 10%-át adta, az egyes területek közti fejlettségbeli különbségek tekintetében is kirívó különbségek voltak. Az ipari ágazatok közül a mintegy 17%-os súlyt képviselő nehézipari termelés elhelyezkedése csupán egyetlen régióra, a három kínai tartományt is felölelő²⁴ mandzsúriai területekre koncentrált. Az iparon belül a könnyűipar volt a domináns ágazat, ahol még mindig az erősen manufakturális jellegű, főként a teljes egészében kézműipari módszerekkel dolgozó primitív termelőegységek üzemeltek. Az ipari termelés tekintetében mutatkozó rendkívüli elmaradottság azt eredményezte, hogy Kína az 1950-es években több mint egy évszázaddal maradt le az iparilag fejlett országok mögött (Jordán – Tóth, 2005: 322-326).

Számottevő problémákat szült és tulajdonképpen a potenciális fejlődés egyik legnagyobb akadályaként mutatkozott a közúti hálózat fejletlensége, a korabeli modern szállítóeszközök nélküli árutovábbítás, amely nagyban akadályozta az áruforgalom felfutását. A vasúthálózat hossza mindössze 23 ezer km volt, ez a vonalsűrűség tekintetében messze elmarad a Japán, India, sőt még a cári Oroszország ide vonatkozó adataitól is. Az erős inflációs nyomás, a magas munkanélküliség, az elégtelen lakhatási körülmények, és a lakosság mind szélesebb köreit érintő éhezés és nyomor egyre súlyosbították Kína gazdaságának és társadalmának nagyfokú elmaradottságát.

Kezdeti eredmények

A kínai népi forradalom elsődleges célja e társadalmi-gazdasági helyzet felszámolása volt. Vidéken ez a földreform gyors és hatékony végrehajtását, a városokban a külföldi tőke, valamint a vezető tisztségviselők kezében levő magántulajdon azonnali kisajátítását jelentette. Mivel Kína gazdaságának és társadalmának berendezkedése a XX. század elején alapvetően az agráriumra épült, így a földreform beindítása és hatékony végrehajtása az elsődleges feladatok közé tartozott. A földreformtörvény keretében mintegy 300 millió föld nélküli paraszt jutott megművelt földterületekhez

²⁴ Liaoning, Jilin és Heilongjiang tartományok, amelyek Kína észak-keleti részén helyezkednek el.

1947 és 1952 közötti időszakban (Jordán – Tóth, 2005: 322-326). Az állami vállalatoknál különféle termelés-szervezési reformokat vittek véghez, amelynek következményeként az ipari termelés 1949 és 1952 között mintegy 145%-kal növekedett. Számottevő eredményeket értek el a közúti áruszállítás tekintetében is: a modern szállítóberendezésekkel történő áruszállítás teljesítménye az időszak alatt 211%-ot meghaladóan emelkedett, a közúti hálózat hossza 1952 végére – az 1949-es adatokhoz viszonyítva – több mint másfélszeresére növekedett. Ebben az időszakban már egész Kínára vonatkozó állami költségvetést dolgoztak ki, valamint az árak stabilizálására és a piaci egyensúly megteremtésére tett intézkedések sorát vezették be, amelynek következményeként sikerült visszaszorítani a mintegy 12 éven át tartó – időnként súlyos méreteket öltő – inflációs nyomást.

Az arányos fejlődés akadályai

Mao Ce-tung az első öt éves terv keretein belül, a mezőgazdaságban véghezvitt kollektivizáláson²⁵ alapuló sikerekre hivatkozva „forradalom”²⁶ elindítását tartotta szükségszerűnek, amely kiterjedt nem csak a magántulajdon megszüntetésére, hanem az ipar gépesítésének kérdésére is. A tulajdonviszonyok tekintetében az 1956-os év után teljes egészében elhárultak az akadályok a gazdaság fejlesztésének gyorsítása elől, mivel a magántulajdon-ellenes politika tovább erősödött. Az 1956-os év első felében példátlan gyorsasággal igyekeztek véghezvinni az ipar, ezen belül is főként a kézművesipar átalakítását. A Mao-korszak egyik legfontosabb célkitűzése a gazdaság egyes szektorai, illetve földrajzi régiók közötti fejlődésbeli különbségek csökkentése volt, ennek ellentmondott azonban az alkalmazott gazdasági stratégia, amivel kizárólag az ipar, azon belül is a nehézipar fejlesztését célozták meg. E folyamatot akadályozta, hogy a rendkívül nagy tőkeigénnyel rendelkező nehézipar fejlesztéséhez nem állt rendelkezésre sem megfelelő mennyiségű tőke, sem elérhető, modern technológiák. Ez a stratégia tulajdonképpen figyelmen kívül hagyta az ország olcsó és nagy mennyiségben rendelkezésre álló munkaerőből fakadó *komparatív előnyét*. A tőkehiányt ellensúlyozandó az ásványi anyagok és nyersanyagok árát mesterségesen alacsonyan tartották, viszont ezek beszerzése alapvetően az elmaradottabb közép-kínai

²⁵ A program hatására alig egy év leforgása alatt a parasztgazdaságok mintegy 90%-a szövetkezetekbe került, amelyek alapvetően a szocialista mintát követték.

²⁶ Mao a Legfelső Állami Konferencián (1956. január 25.) tartott felszólalásában forradalomról beszélt abban a kontextusban, hogy a magántulajdonról át kell térni a köztulajdonra, a kézműipari termelésről a korszerű nagyüzemi, gépi gyártásra.

és nyugat-kínai területeken, felhasználása a fejlettebbnek minősülő észak-nyugati és dél-nyugati régiókban történt, aminek következményeként a régiók közti fejlettségbeli különbség nemhogy csökkent, hanem tovább növekedett. Mesterségesen alacsonyan tartott árakat alkalmaztak a mezőgazdaságban is, így az agráriumból kivont tőkével tudták finanszírozni az ipart fejlődését (Jordán, 2007).

Ugyanakkor nem csak gazdasági és politikai változások léptek életbe, hanem a kulturális élet „modernizálásának” első nagyszabású kísérlete is ehhez az időszakhoz köthető. A pártvezetés mérsékeltebb irányvonalat képviselő szárnya Liu Sao-csi²⁷ vezetésével mégis a realitások talaján maradva, jóval józanabb fejlesztési programot fogadott el. A „Száz virág” mozgalom, amely valamelyest lehetővé tette a kínai értelmiség körében kialakult feszültségek felszámolását, csupán csak elodázni tudta a politikai vezetés körében kialakulóban levő, egyre erősödő ellentéteket. Hamarosan a Kínai Kommunista Pártnak is vezetési válsággal kellett szembenéznie, amely 1956-ban csúcsosodott ki ténylegesen, ami a Német Demokratikus Köztársaságban, Lengyelországban és a főként Magyarországon bekövetkezett események hatására, illetve a KNK Szovjetunióval kialakult viszonyával hozható összefüggésbe. A Kelet-Európában lezajlott folyamatok tanulságából kiindulva Mao a korábban engedélyezett szabad vitákat azonnali hatállyal betiltotta és ezzel egy időben a párton belül döntés született a gazdaság fejlesztésének *gyorsításáról*. A mérsékelt ütemet diktáló általános irányvonalat ezzel a „*többet, gyorsabban, jobban*” hangzatos jelszó váltotta fel.

A Kelet-Európában lezajlott változások nagyban megkérdőjelezték a szovjet erőltetett iparosítás mintájára épített gazdaságfejlesztési koncepció valódi létjogosultságát és ezzel párhuzamosan felmerült annak a lehetősége is, hogy Kína újfajta, a többi szocialista ország modernizációs stratégiájától eltérő fejlesztési útvonalat dolgozzon ki önmaga számára. Ennek a stratégiának – politikai vezetés tekintetében legalábbis – Teng Hsziao Ping²⁸ volt a képviselője. E kísérlet azonban igen tiszavirág

²⁷ Liu Sao-csi (1898-1969) Mao Ce-tung közvetlen munkatársa, a párt fő teoretikusa volt. A Kínai Népköztársaság 1949-es megalakulása után a Központi Népi Kormány elnökhelyettese, a Moszkvától eltérő, új, keményvonalas kínai külpolitika képviselője lett. 1954-től az Első Nemzeti Népi Kongresszus Állandó Bizottságának elnöke, majd Mao Ce-tung lemondása után 1959-től államelnöki posztot kapott. E tisztségben a nehézipar helyett a mezőgazdaság fejlesztésére helyezte a hangsúlyt, engedélyezte a kisebb magángazdaságok létrejöttét.

²⁸ Teng Hsziao Ping (1904-1997) az ún. második generációs kommunista vezetők egyike. A KNK reformer politikusainak egyike. 1945-69-ig tagja volt a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának. 1952-ben miniszterelnök helyettesi tisztséget töltött be, 1953-54-ben a tervhivatal elnöke és pénzügyminiszter volt, 1953-56-ig a párt főtitkára, 1956-67-ig pedig titkári posztján állt. 1955-67 volt tagja a Politikai Bizottságnak. A kulturális forradalom idején a vörös gárdisták támadásainak célpontjává vált és valamennyi tisztségétől megfosztották. 1973-ban ismét tagja lett a központi bizottságnak, majd

életűnek bizonyult, hiszen a csupán mintegy öt hónapig tartó program bukása szükségszerűen hozta magával a teljes kultúrpolitikai irány bukását is egyben. Alig egy évvel később, 1958-ban hirdették meg Kínában a Mao nevéhez köthető „nagy ugrásként” elhíresült gazdaságpolitikai koncepciót, amelynek a középpontjában az az elvi elgondolás állt, hogy a gazdasági szempontból élen járó kínai területek automatikusan magukkal fogják húzni az elmaradott régiókat, így az egyes területek között különösebb (központi) gazdaságpolitikai koordinációra nincsen szükség. A program szerint a húzó ágazatok a mezőgazdaságon belül legfőképpen a gabonatermelés és az ipar ágazatai közül az acélgyártás lettek (lásd. 1. táblázat).

A decentralizált gazdaságirányítás az országos méretű vas- és acélolvasztó kampánynak köszönhetően már 1958-ban meglehetősen egyoldalúvá és eltorzulttá vált.

1. táblázat: A Kínai Népköztársaság gabona exportja és importja, 1952-1965 (ezer tonna)

Év	export	import	nettó export
1952	1528,8	0,1	1528,7
1953	1826,1	14,6	1811,5
1954	1711,0	30,0	1681,0
1955	2233,4	182,2	2051,2
1956	2651,2	149,2	2502,0
1957	2092,6	166,8	1925,8
1958	2883,4	223,5	2659,9
1959	4157,5	2,0	4155,5
1960	2720,4	66,3	2654,1
1961	1355,0	5809,7	-4454,7
1962	1030,9	4923,0	-3892,1
1963	1490,1	5952,0	-4461,9
1964	1820,8	6570,1	-4749,3
1965	2416,5	6405,2	-3988,7

*Forrás: The Cambridge History of China*²⁹

A helyi hatóságok a vas- és acéltermelés megháromszorozását tűzték ki célul, így az átgondolatlan és gyakran pontatlan, vagy egyenesen hamisított statisztikák következményeként mind több embert csoportosítottak át központi utasításra a

1977-től a Politikai Bizottságnak. Ezután kétszer is volt miniszterelnök-helyettes, és ugyancsak kétszer a hadsereg vezérkari főnöke. Elsődleges célja az volt, hogy Kínát – minden ideológiai megkötöttségen felülemelkedve – világhatalommá változtassa. Nevéhez fűződött a piacgazdaság és a külföld felé való nyitás, de politikai téren kitarzott a kommunista párt diktatúrája mellett. A demokráciáért indult mozgalom 1989-es véres leverése idején Teng a Katonai Bizottság elnöke volt, s így elsősorban őt terheli a felelősség a Tienanmen-téri vérengzésért.

²⁹ Forrás: <http://en.calameo.com/read/000127853638d694dd535> Letöltve: 2012. július 4.

mezőgazdaságból az iparba. A decentralizáció következő eleme az 1958-ban elindított „népi kommuna” mozgalom beindítása volt, amely a korábbi szövetkezeteket több mint 26 ezer kommunába³⁰ integrálta. E társulások sajátos szereppel bírtak az '50-es évek Kínájában: nem csak a gazdaságot, hanem a helyi közigazgatást is egyesítették. A munkaerő átgondolatlan átcsoportosítása és a téves statisztikákon alapuló alacsony élelmiszer mennyiségek miatt a falvakban igen hamar éhínség alakult ki, a lakosság köréből milliókat érintő katasztrófának hamarosan a pártvezetésen belül is következményei lettek.

Mao 1959-ben átadta Liu Sao-csinek az államelnöki pozíciót, viszont a „nagy ugrás” irányvonalát mégsem vonták teljes egészében vissza. Az új párvezetés elindította a „rendezésnek” elnevezett politikai és gazdasági programot, amely fokozatosan próbálta helyreállítani a kínai gazdaság belső egyensúlyát és némileg erősítette az egyéni érdekeltséget, azaz a magántulajdon szerepét is. A belső helyzet normalizálására tett kísérlet tehát folyamatban volt, Kína külföldi szövetségeseivel, a Szovjetunióval azonban nem konszolidálódott a helyzete. Az 1960-as évek közepén napvilágot látott egy újfajta elképzelés, ami szerint a revizionistává vált Szovjetunió helyett a harmadik világ országai lehetnek Kína új szövetségesei. Ez az elképzelés az „*El nem kötelezettek mozgalmában*” (Non-Aligned Movement, NAM)³¹ kristályosodott ki, ahol a népi Kína a „harmadik utas” politizálás alapjait folytatta és Peking a mozgalom vezérével³² mentén alakította ki kapcsolatait a *harmadik világ*³³ (Third World) országaival.

³⁰ Mao szerint a kommunák „egyrészt nagyok, másrészt közösek” (yi da, er gong). Ezek a hatalmas mezőgazdasági, ipari, illetve szolgáltató tevékenységgel foglalkozó szövetkezetek kezdetben ingyenes szolgáltatások sorát (a közös konyhák napi háromszori étkezést, egy váltó nyári és téli ruhát, ingyenes lakhatást, a rászorulókról való kollektív gondoskodást) nyújtottak a tagoknak. A magántulajdon megszűnt, a termelőeszközök közös tulajdonba kerültek. A rendszer sajátosan működött: a dolgozók fizetés helyett munkapontokat kaptak, amely alapján a megtermelt javakat a kommuna tagok elosztották egymás között. A „nagy ugrás” bukása után a népi kommunák szigorát valamelyest enyhítették, így valamelyest ismét előtérbe kerülhetett a magántulajdon szerepe. Annak ellenére, hogy a népi kommunák által képviselt rendszer életképtelennek bizonyult, hivatalosan ezek a szövetkezetek mégis a '80-es évek elejéig működhettek.

³¹ A szervezetet 1961-ben alapították Belgrádban. A főbb tagjai India, Egyiptom, Dél-Afrika, Jugoszlávia és Kína voltak. A 2010-es állapot szerint 53 afrikai, 38 ázsiai, 26 latin-amerikai és a karibi térségbeli, valamint egy európai ország tagja a NAM-nak, 17 ország és 9 szervezet megfigyelőként van jelen a mozgalomban. A világ lakosságának mintegy 55%-a, az ENSZ tagok 2/3-a tartozik a mozgalomhoz. (Forrás: <http://www.nam.gov.za/background/members.htm>)

³² Az 1979-es havannai nyilatkozatban a tagok kijelentették küzdelmüket nemzeti függetlenségéért, szuverenitásáért, területi integritásáért és biztonságáért az imperializmussal, gyarmatosítással és újragyarmatosítással, az apartheiddel, a rasszizmussal és a cionizmussal, és a külső agresszió, lefoglalás, hegemoniára törekvés formáival és a két fő politikai világpólussal szemben, ugyanakkor a szegénység elleni és gazdasági növekedés melletti küzdelem is ugyanúgy ott áll a célok középpontjában.

(Forrás: *Summit of the Non-Aligned Movement Sharm El Sheikh, 11-16 July 2009*)

³³ A harmadik világ (franciául *tiers-monde*) azokat az országokat jelenti, melyek a hidegháborús időszakban sem a nyugati hatalmak, sem az egykori szovjet blokk országaival nem kötöttek szövetséget.

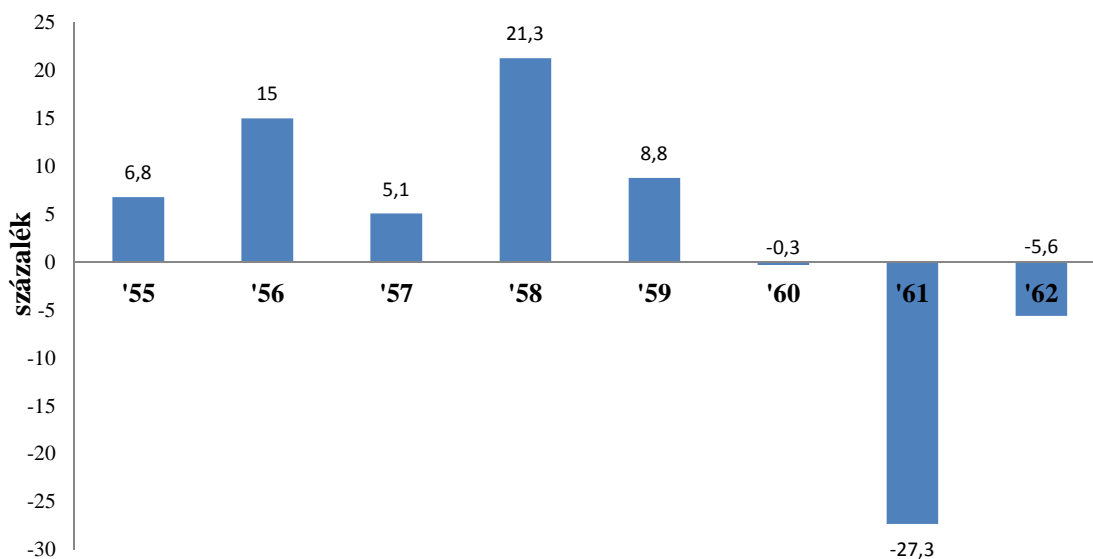
Az 1950-es évek kínai külpolitikájának mibenlétét alapvetően a Kína-India csúcstalálkozón³⁴ első ízben megfogalmazott „*békés egymás mellett élés öt alapelve*” határozta meg, amelyek: egymás területi épségének és szuverenitásának tiszteletben tartása, kölcsönös meg nem támadás, egymás belügyeibe való beavatkozás tilalma, egyenlőség és kölcsönös hasznok realizálása, és a békés egymás mellett élés öt ponton nyugvó ideológiája köré épült. Ezek az alapelvek (vagy legalábbis azok hangsúlyozása) azóta is meghatározó elemei a kínai külpolitikának. A második világháború után kialakult bipoláris struktúrára épített kapcsolatrendszer alapjaiban határozta meg tehát a nemzetek közötti stratégiai viszonyokat. A két nagy szuperhatalom (USA és Szovjetunió) által dominált világpolitikában csak nagyon kis keresztmetszet jutott a harmadik világ országai számára, így Fischer (2005: 86) szerint „a nagyhatalmak világsakktábláján a volt gyarmati országok egy része a szuperhatalmak gyalogjává vált.” Az 1950-es évekre azonban e nagyhatalmakon kívüli világrész országai kezdtek szövetségre lépni egymással, ennek köszönhetően – mint ahogy Benkes (1999: 156) megfogalmazza: „A tömbön kívüliség ... elutasította a Kelet-Nyugat ellentétekben való részvétel gondolatát”.

Az 1960-as évek végére teljesen bebizonyosodott, hogy az egész országban óriási hiány mutatkozott nem csak az alapvető élelmiszerek, hanem az összes közületi fogyasztási cikk tekintetében. Az ún. „kiigazítási politika” intézkedései igen lassan kezdtek éreztetni hatásukat, mivel a „nagy ugrás” okozta súlyos következményeket a gazdaság minden területét érintették; mértékét mi sem jelzi jobban, mint hogy a kínai nemzetgazdaság teljesítménye 1962-ben szinte a hét évvel korábbi, 1955-ös szintre esett vissza. A GDP növekedési üteme 1962-ben -27,3%, 1962-ben -5,6% volt, ezzel nyilvánvalóvá vált, hogy a nagy ugrás gazdaságpolitikája csődöt mondott (lásd 2. ábra).

A kifejezést *Alfred Sauvy* francia demográfus használta egyik cikkében, amely a *L'Observateur* c. folyóiratban jelent meg 1952-ben. *Jawaharlal Nehru*, India első miniszterelnöke használta először a kifejezés politikai vonatkozását, majd 1974-ben *Mao Ce Tung*, a Kínai Kommunista Párt főtitkára a „Három világ elmélete” kontextusban beszélt róla.

³⁴ Csou En-laj kínai külügyminiszter és Nehru indiai miniszterelnök 1954. június 28-án Delhiben elfogadott közös nyilatkozata az ún. panca sila (öt alapelv), amely alapelvek teljes egészében megjelennek az indonéziai Bandung városában 1955. április 18. és 24. között megrendezett, 29 ázsiai és afrikai ország résztvevőivel rendezett konferencián.

2. ábra: A Kínai Népköztársaság GDP-jének növekedési üteme 1955-1962

Forrás: *Latest News and Statistics on China's Economy and Business Climate*³⁵

A tényleges kiigazításra irányuló intézkedések mind a mezőgazdaságban, mind az iparban már 1961-ben elkezdődtek, de az első két évben csak a mezőgazdaságban éreztették némileg hatásukat.

Az egyensúlyi zavarok lassan csillapodtak, jelentős eredményeket értek el az energiaiparban, valamint a kitermelőszektorban is. A gépipar technológiai fejlesztése nyomán a legfőbb gépek és berendezések tekintetében Kína 90%-ban önellátóvá vált, ezzel párhuzamosan a mezőgazdaság gépesítése és az új technológiák alkalmazása (öntözés, műtrágyázás) is beindult. Csou En-laj miniszterelnök gyakorlatias jellegű reformintézkedései nyomán némileg rendeződött az általános belső helyzet, azonban a '60-as évek közepéig a külkereskedelmi áruforgalom, a szállítás, a közlekedés terén nem sikerült a „kiigazítás politikájával” sem jelentősebb eredményeket elérni.

Az 1966 és 1976 között lezajlott kulturális forradalom és az azt övező ideológiai elvek kibontakozása súlyos károkat okozott nem csak a gazdaságban, hanem az oktatásban, valamint kulturális téren is. A forradalom célja a kínai társadalom „burzsoá” befolyásoktól való „megtisztítása” volt. Mao utasításait szinte fanatizmussal végrehajtó vörösgárdisták ténykedése folytán mintegy 3 millió embert jelentettek fel, több tízezen kerültek munkatáborokba és börtönökbe, a fékevesztett kulturális forradalomnak köszönhetően 1967-re az ország anarchia-közeli állapotba került. A Kommunista

³⁵ <http://www.chinability.com/GDP.htm> Letöltve: 2012. szeptember 12.

Pártban a Mao-t bírálók többségét sikerült eltávolítani posztjáról, ezzel a forradalom elérte kitűzött célját.

Kína külkapcsolatainak fejlődési irányát az 1970-es évektől alapvetően az határozta meg, hogy a kínai pártvezetés lassanként felismerte: az ország katonai és gazdasági megerősítése nem érhető el a korábbi izolációs politika fenntartásával, így – mivel szovjetellenes magatartás továbbra is erősen érződött – Kína az Egyesült Államokkal való együttműködés kiépítése irányába mozdult el. Kína nemzetközi jelenlétének fontos momentumát jelentette az 1971. október 25-i dátummal az ENSZ-ben, annak Biztonsági Tanácsában és valamennyi szakosított szervezetében elnyert tagság, amely egyben azt is jelentette, hogy ezt követően nemzetközi szinten a tajvani Kínai Köztársaság helyett a Kínai Népköztársaságot ismerik el Kína legitim képviselőjének. Az 1974-es ENSZ közgyűlésen Teng Hsziao-peng a széles nyilvánosság előtt ismertette Mao „három világ” elméletét, amely szerint a világ alapvetően nem szocialista és kapitalista országokra tagozódik, hanem az első világot képviselő szuperhatalmakra (Egyesült Államok és Szovjetunió), a második világot alkotó fejlett országokra (nyugat-európai kapitalista országok, Japán és a közép- és kelet-európai szocialista országok), valamint a harmadik világot jelentő fejlődő országokra (ázsiai, afrikai országok és Kína). A nyitás politikájának igen fontos eleme volt az Európai Gazdasági Közösséggel való 1975-ös kapcsolatfelvétel is, azonban ez sem elsősorban gazdasági indíttatású lépés volt, hanem főként politikai jelentőséggel bírt.

A reform és nyitás politikájának első időszaka: új politikai irányvonal (1979-1984)

Mao halála után rövid hatalmi harc zajlott kínai pártkörökben, majd Teng Hsziao-ping bekerült az ország vezetői közé. Teng – a szürke eminenciás – átfogó, a gazdaság minden szektorát érintő pragmatikus reformintézkedésekbe kezdett, amelynek köszönhetően a XX. század utolsó évtizedeiben Kína a világ leggyorsabban növekvő gazdaságává vált. Míg gazdasági értelemben igen dinamikusnak mondható reformfolyamat vette kezdetét az 1976-os évtől, addig Kína külpolitikáját mindenképpen visszafogottabb és meglehetősen óvatos politikai nyitás jellemezte. Az 1979-es évben Kína az Egyesült Államokkal diplomáciai kapcsolatot létesített, majd 1980-ban mind az IMF mind a Világbank felvette tagjai közé.

Az 1975 és 1985 közé tervezett fejlesztési program alapvetően az ipar gyorsított ütemű fejlesztésére koncentrált, viszont ezt olyan módon, amely egyrészt – ami a

korábbi évtizedek „nagy ugrás” koncepciójához képest nagyban eltérő elemeket tartalmazott – a külföldi technológia átvételére támaszkodott, másrészt az újfajta koncepció immár sokkal inkább igazodott a kínai gazdaság sajátosságaihoz. Ez az irányváltás alapvetően követelte meg a belpolitikai nézőpont átalakítását is, ennek következményeként a korábban Mao által erőltetett utat képviselők háttérbe szorultak, így megnyílt az út a gyökeres gazdasági és társadalmi reformfolyamatok előtt. 1978-ban Teng Hszio-ping utasítására nyitottak a gazdaság elszigeteltségén, és bevezették a piacgazdálkodás primitív formáját. Ennek köszönhetően az 1978-ban előállított nemzeti jövedelem elérte a 300 milliárd jüant, ami az 1949-es év hasonló adatának 7,7-szerese volt. Az egy főre vetített nemzeti jövedelem azonban még mindig csak 313 jüan volt, ami a hivatalos árfolyamon 182 dollárt tett ki. Az ENSZ ország rangsorában Kína ezzel csupán a 140. helyet foglalta el az 1978-as évben. A mezőgazdasági élők munkája továbbra is igen alacsony jövedelemtermelő képességgel rendelkezett, aminek következtében egyre növekedett lemaradása az ipari termelés bővülése mögött, mégis az 1978-as év rekord eredményeket hozott a gabonatermés tekintetében, amelynek mennyisége meghaladta a 300 millió tonnát. Annak ellenére, hogy a gazdasági liberalizáció csak korlátozott volt, sok tevékenység állami felügyelet alatt maradt, mégis a gazdasági helyzet általános javulásával kedvező feltételek teremtődtek a bel- és külpolitikai viszonyok megszilárdításához.

Szintén az 1978-as évhez köthető ún. „négy modernizálás” programja – amely a mezőgazdaság, az ipar, a honvédelem, valamint az oktatás modernizációját tűzte ki célul – lehetőséget biztosított, hogy a világ egyik legnagyobb országának piacai megnyíljanak. A Teng Hszio-ping által képviselt „reform és nyitás” koncepciója alapvetően Kína gazdasági erejének és nemzetközi befolyásának növekedését vetítette előre, ami egyben a külpolitikai koncepció revízióját is magával hozta, amelyben alapvetően a nemzeti önállóságot, függetlenséget és a nagyhatalmaktól való higgadt és egyenlő távolságtartást igyekeztek szem előtt tartani.

A reform és nyitás politikájának második szakasza: átfogó gazdasági reformok (1985-1991)

Az 1980-as évek elejétől azonban a folytatódó „reform és nyitás” koncepciójának köszönhetően intenzívebb³⁶ kínai külpolitika és diplomácia került előtérbe, de a távol-

³⁶ Az 1981-es évben mintegy 883 külföldi delegáció érkezett Kínába, Peking 493 diplomáciai küldöttséggel képviseltette magát külföldön.

keleti ország stratégiai céljai és érdekei ekkor tájt még nem voltak globális jellegűek. A legfontosabb feladatok a nyereség beszolgáltatásáról áttérni a nyereség megadóztatására³⁷, a városok köré ki kell építeni a megfelelő gazdasági agglomerációt, amely arra hivatott, hogy lassanként felszámolja a területi és ágazatok közötti (fejlettségbeli) különbségeket; valamint új alapokra kell helyezni a kereskedelem és az árutovábbítás rendszerét.

A külkereskedelmi teljesítmény tekintetében az ipar, a műszaki fejlesztés és kereskedelem egymáshoz közelítését tűzték ki célul. Az intézkedéssorozat markáns elemei az export- és importtevékenységgel foglalkozó külkereskedelmi vállalatok és a termelővállalatok szorosabb együttműködésének kialakítása, valamint a nagyobb önállóság és jelentős adminisztrációs teher csökkentésének biztosítása volt. E folyamatok pontos kidolgozásához az Állami Reformbizottság különös figyelmet szentelt a magyar gazdaságirányítási rendszer működési mechanizmusának vizsgálatára és célmodellként való áttemelésének lehetőségére, amelynek következményeképpen az 1980-as évek elején Kínában bevezetett modell már nagyban hasonlított a magyar gazdaságirányítási rendszerhez. A reformintézkedések eredményei hamar jelentkeztek és igen impozáns adatokkal szolgáltak: 1979 és 1984 között a nemzeti jövedelem 8,3%-kal növekedett, a mezőgazdasági termelés bruttó értékének átlagos bővülése 9,4% volt, amely fél százalékkal meghaladta az ipari termelés növekedésének ütemét. A GNP és GDP egyaránt évi átlagos 8,8%-kal növekedett ugyanezen időszak vonatkozásában. A legszembetűnőbb eredményeket a mezőgazdaságban érték el, a statisztikák évről évre rekordtermésről számoltak be a gabonafélék, gyapot tekintetében, ezzel párhuzamosan számottevően javult a mezőgazdaság gépesítése, valamint a termeléshez felhasznált műtrágya mennyisége is. A külkereskedelmi forgalom értéke az 1978-as évi 20,6 milliárd dollárról 1984-re 53,5 milliárd dollárra növekedett. A külföldi működőtőke, melynek szerződésben lekötött értéke 11,8 milliárd dollárra³⁸ rúgott, főként a különleges gazdasági övezetekbe³⁹ és tengerparti városokba irányult, elsősorban –

³⁷ A nyereségadókat a KNK területén 1983. június 1-től alkalmazták egységesen, mértéke a tiszta eredmény 55%-a volt. Rövidesen azonban megtörtént az adó mértékének és számítási módjának korrekciója, mivel ekkor még nem alakultak ki olyan gazdálkodási feltételek, amelyek lehetővé tették volna az ilyen nagy mértékű adóztatást. Az újonnan bevezetett adófajta az ún. „szabályozó adó” (tiaojie shui) kiszámítása egyedileg és utólag történt, miután a vállalatok az éves pénzügyi beszámolóikat véglegesítették.

³⁸ A mindösszesen 11,8 milliárd dollárnyi (szerződésben előzetesen lekötött) működőtőkéből - közvetlen és egyéb befektetési formában - 1984 végéig csak 4,1 milliárd került ténylegesen befektetésre. A beruházók legnagyobb része makaói, hongkongi, tajvani vállalkozók, valamint a japán, amerikai, kanadai és nyugat-európai vállalatok közül kerültek ki.

³⁹ A különleges gazdasági övezetek (KGÖ-k) olyan földrajzi régiók, amelyek alapvetően a befektetők érdekeinek és az adott régió fejlődési szükségleteit biztosító feltételeinek harmonikus összehangolását

szektorok tekintetében legalábbis – a kereskedelem és a vendéglátóiparba koncentráldott.

Az ipari termelés bázisát képező termelő vállalatok is átalakítása szorultak. Az igen veszteséges, gazdaságtalan központi tervutasításos rendszert fokozatosan felváltotta a nyereségorientált, külföldi piacokra építő termelőképes gazdasági struktúra. Egyre elterjedtebbek lettek a profitorientált magánvállalkozások, ezzel párhuzamosan a foglalkoztatási és bérrendszer reformja is megtörtént. A magántulajdon szélesebb körű megjelenésével azonban felütötte fejét egy újabb negatív jelenség. A közigazgatásban jelentősen megnőtt a korrupció, a visszaélések és a körülöttük kialakult botrányokat a KNK vezetése – kissé belenyugvóan – úgy értékelte, hogy a „korrupció az ára a gazdasági növekedésnek”. Már Mao ideje alatt is kimutatható volt, de a '80-as évek KNK-jának állami hivatalait már súlyos mértékben megfertőzte mind a *rendszereszerű* mind az *alkalmi korrupció*⁴⁰.

Az 1980-as évek vége sok szempontból jelentős változásokat hozott a KNK számára. Ismét igen súlyos gazdasági problémák ütötték fel a fejüket: az ellátás akadozása miatt az élelmiszereknél be kellett vezetni a jegyrendszert, valamint az

szolgálja. Kedvező adófeltételekkel, előre kiépített, bizonyos esetekben a tevékenységhez speciálisan kialakított infrastruktúrával rendelkező, az adott nemzetgazdaságban általában közigazgatásilag is elkülönített területek. Jelentőségük abban rejlik, hogy az országban alkalmazott gazdaságot szabályozó törvényeket és jogszabályokat kedvezőbb feltételekkel alkalmazzák a gazdasági övezeten belül. Ez a kategória alapvetően kiterjed a az általános szabadkereskedelmi övezetekre, az export zónákra, bizonyos kedvezményes adózású zónákra, ipari parkokra, ipari ingatlanokra valamint szabad kikötőkre. A KGÖ-k általános célja, hogy növelje az országba érkező külföldi közvetlen befektetések értékét és olyan befektetési klímát teremtsen, hogy a nemzetgazdaság és az országba betelepülő multinacionális vállalatokkal való megfelelő kapcsolatok kialakulása és fenntartása biztosítható legyen. Földrajzi elhelyezkedésük tekintetében a különleges gazdasági övezetek többnyire a tengerparti városok és partmenti gazdasági területek köré épülnek ki. Az 1980-as évben a kínai Guangdong tartománybeli Shenzhen, Zhui és Shantou, valamint a Fujian tartományhoz tartozó Xiamen városokat minősítették át KGÖ-nek, valamint Hainan tartomány teljes egészében megkapta ezt a különleges gazdasági és közigazgatási státuszt. A KNK területén – a korábbi években elért eredményekre alapozva - 1984-ben további 14 tengerparti városban nyitottak meg különleges gazdasági övezeteket. Leong 2012-ben publikált tanulmányában rávilágít arra, hogy a KGÖ-k működésének köszönhetően értékében megnövekedett export és a beáramló működőtőke pozitív (statisztikailag szignifikáns) hatást fejt ki a régió gazdasági növekedésére. Az övezetek jelenléte tehát növeli a regionális növekedést, viszont az övezetek számának növelése elhanyagolható hatással van az ország általános gazdasági növekedésére.

⁴⁰ A *rendszereszerű*, vagy másképpen *intézményesített korrupció* alatt azt értjük, hogy a korrupció szervezett mechanizmusokon, intézményesített folyamatokon és hálózatokon keresztül bonyolódik, rendszeresen ismétlődően, a (köz)javak jelentékeny részét érintően történik. A rendszerben olyan eljárások működnek, amelyek biztosítják az ügyletek biztonságos kivitelezését és a viszonylag stabil árakat; ezáltal csökken a lebukás és a szankcionálás valószínűsége, vagyis a kockázat alacsony. Az *alkalmi* vagy *szervezetlen korrupcióra* jellemző, hogy eseti, nincsenek világos játékszabályok, a tranzakciók résztvevői többnyire nem ismerik egymást, kapcsolatuk személytelen (Cartier-Bresson, 2004).

árreform⁴¹ hatására újra meglódult az infláció a nemzetgazdaság belső és külső egyensúly a megbillent.

A megélhetési költségek (különösen a falvakban) megemelkedtek, valamint aggasztó jelek mutatkoztak abban a tekintetben is, hogy az állami vállalatoknál és általában a közigazgatásban dolgozók körében igen nagy számot ütött meg a látens munkanélküliek száma. Egyes becslések szerint a foglalkoztatottak harmada kvázi munka nélkül töltötte el munkaidejét⁴². A rendszer példa nélküli módon aszimmetrikus volt: a folyamatosan veszteséget termelő állami vállalatok fenntartása igen nagy terhet rótt az államra és a magántulajdonban levő vállalatokra egyaránt.

A sokasodó problémák újabb reformfolyamat beindítását tették szükségessé, ami alapvetően az árliberalizáció felfüggesztését, a beruházások befagyasztását, valamint az adócsalások hatékonyabb felderítését és megakadályozását ölelte fel. Alig fél évvel a restriktív intézkedések bevezetése után, 1989 márciusára bebizonyosodott, hogy ezek a megszorítások rövid távon hatástalannak bizonyultak. Április folyamán a pekingi diákok minden korábbinál nagyobb demonstrációt szerveztek, ahol nem csak a gazdaságpolitikai hibákra, hanem a korrupcióra is rávilágítottak. A májusban fegyveres erővel levert Tienanmen téri véres diáklázadásnak igen nagy visszhangja volt nemzetközi szintén⁴³, ami jelentősen megtépázta Kína tekintélyét.

A reform és nyitás politikájának harmadik szakasza: a szocialista piacgazdaság megteremtése (1992-2000)

A KNK pártvezetése a nemzetközi fórumokon és saját belpolitikájában is felvállalta a szocialista piacgazdaság kiépítésének terveit. Már nem a régi rendszer megreformálása állt a tervek középpontjában, hanem teljesen új alapokon nyugvó, a piacgazdaság követelményeinek mindenben megfelelő gazdaságirányítási rendszer bevezetése és annak működtetéséhez szükséges intézményi struktúra kialakítása szerepelt az elsődleges célok között. Ezzel Kínában megkezdődtek a lépések a tervgazdálkodásról a

⁴¹ A tervgazdaság idején az árakat államilag szabályozták, az árreform a piaci árak bevezetését jelenti.

⁴² A szocialista berendezkedésű országok mindegyikében gyakorlatilag ismeretlen volt a munkanélküliség. Ismert volt viszont az ún. látens vagy másképpen „kapun belüli munkanélküliség” jelensége. A munkavállalás kötelező volt, a gyárkapun belül így azonban túlfoglalkoztatottság alakult ki. Ez azt jelenti, hogy lényegesen többen voltak az üzemekben, irodákban, hivatalokban, mint ahány emberre az ott folyó munka alapján szükség lett volna. A kapun belüli munkanélküliség fellazította a munkafegyelmet, rontotta a munka minőségét, jelentősen csökkentette a munka intenzitását.

⁴³ Egyesült Államok és számos európai ország leállította a fegyverszállítást, befagyasztotta a haditechnológia átadását, mérsékelte a kulturális, műszaki-tudományos és diplomáciai együttműködést. A közép-kelet és kelet-európai országokban lezajlott rendszerváltozás azonban hamarosan elterelte nemzetközi szereplők figyelmét e véres incidensről.

piacgazdaságra való áttérésre, melynek legfontosabb eleme a magánszektor szerepének kihangsúlyozása volt.

Nagy lépést jelentett az állami vállalatok piacgazdasági igényeknek való megfeleltetése, valamint teljesen egységes piaci rendszer kialakítása, ahol a nemzetközi és hazai piac harmonikus összhangban működik. Az elosztási rendszer teljes átalakítása is sorra került, ezzel az egyén által elvégzett munka és egyéni teljesítmény elszámolása teljesen új alapokra helyeződött. A bankrendszer reformja kapcsán bevezették a háromszintű bankrendszert⁴⁴, amelyben a harmadik szinten működő vegyes tulajdonú kereskedelmi bankok már profitorientált tevékenységet végeztek. A devizagazdálkodás is jelentős reformokon esett keresztül: egyrészt a RMB konvertibilitásának elérését tűzték ki célul, másrészt az 1978-as nyitás politikája kapcsán bevezetett – a feketegazdaság elterjedését nagyban segítő – kettős árfolyamrendszert 1994. január 1-től megszüntették és a hazai nemzeti fizetőeszköz árfolyamát az amerikai dollárhoz köthették⁴⁵, ami a júan azonnali 47%-os leértékelését jelentette. Ezzel a lépéssel számottevő exportbővülés következett be.

A felfutó nemzetközi kereskedelem és a külfölddel folytatott ügyletek miatt szükségszerűvé vált a nemzetközi standardok átvétele mind a számvitel mind a jogi szabályozás területén. Mivel azonban ez teljesen új és ismeretlen területnek számított, így a harmonizációs folyamatok beindítása igen nagy körültekintést igényelt és ezzel egy időben más (kapcsolódó) területeken⁴⁶ is szükségessé vált a modernizáció beindítása. A saját szabályozórendszer nemzetközi standardokkal való összehangolása azért is vált fontossá, mivel az országba érkező működőtöke kapcsán felmerült a befektetők és a hitelezők pontos tájékoztatása iránti igény.

A GDP éves átlagos bővülése meghaladta az igen impozáns 10,2%-ot, ezen belül a primer szektor 4%, a szekunder szektor 13,5%, a terciér szektor 9,1%-os növekedést produkált, tehát az egyes területek fejlődése nagyban eltérő képet mutatott. Az infrastrukturális beruházások tekintetében is intenzív fejlesztési időszak vette kezdetét, különösen a közút, vasút és telekommunikációs hálózat kiépítésére helyeződött a

⁴⁴ Az első szinten a Központi Jegybank, a második szinten a kormány beruházásaihoz kapcsolódó banki ügyletek lebonyolítását végző politikai bankok, a harmadik szinten az ún. szakosított bankok és vegyes tulajdonú bankok állnak.

⁴⁵ A hivatalos árfolyam ezzel a lépéssel 1 USD = 8,4 RMB lett, némi árfolyam-korrekciót követően 8,3 RMB-t tettek egyenlővé 1 dollárral.

⁴⁶ A Társasági törvény, a bennfentes kereskedelmet akadályozó STOCK törvény (Stop Trading on Congressional Knowledge Act) és a Fogyasztóvédelmi törvény átalakítására is sor került. Az 1993-as évben közzétették a Számviteli standardok üzleti vállalkozások számára c. kiadványt, a benne foglalt szabályokat a vállalkozásoknak kötelező érvénnyel kellett alkalmazni.

hangsúly, mivel a központi irányítás az országba érkező működőtőke befektetések szempontjából prioritásként kezelte ezt a kérdést.

Az nemzetgazdasági és társadalomfejlesztési célkitűzések egyik legfontosabb eleme a külkereskedelmi tevékenység felfuttatása lett. Az export és import értékének bővítésére vonatkozó évi 3%-os irány cél elérése konkrétan szerepelt az időszakra megfogalmazott tervek között. Az 1992 és 2000 között eltelt időszakban a külkereskedelem összértéke 135,6 Mrd dollárról 474,3 Mrd dollárra, vagyis folyó áron számítva 3,5-szeresére növekedett. A külkereskedelmi mérleg a nyitás politikájának utolsó szakaszában összesen 163,9 Mrd dollár aktívumot mutatott. Az időszak alatt a KNK-ba érkező külföldi működőtőke befektetések értéke 439,3 Mrd dollárra rúgott, amiből már ekkor azt a következtetést lehetett levonni, hogy a direkttőke-befektetések ilyen volumenű felfutása az új évezred elején is folytatódni fog. Ezzel párhuzamosan az ország devizabevételei is jelenős mértékben megnövekedtek főként a turizmus⁴⁷ és az építőipar által produkált teljesítménynek köszönhetően, így az ezredfordulón Kína rendelkezett a világ második legnagyobb devizatartalékával.

Az új évtized – sorrendben a következő modernizációs szakasz – fő célkitűzéseként fogalmazódott meg a gazdasági fejlődés, a politikai stabilitás, a nemzeti összefonódás és ennek révén a folyamatos előrehaladás, a fejlődés és növekedés fenntartása. Ennek köszönhetően Kína az új évezredbe már olyan szereplőként lépett be, mint aki a világba való integrálódás minden elemével – dinamikus külgazdasági kapcsolatok, modern infrastruktúra, növekvő külföldi működőtőke beruházások, technológia import, virágzó turizmus – rendelkezik, és hatékonyan alkalmazni tudja.

⁴⁷ A WTO előrejelzése szerint 2020-ra Kína lesz a világ első számú desztinációja.

2.2. Kína WTO-csatlakozásának folyamata és mozgatórugói

Kína nyitásával a világ legnagyobb piaca vált elérhetővé és lett a világ egyik legmeghatározóbb befektetési helyszíne. E folyamatok egyik fontos állomása volt 2001-ben az ország WTO-csatlakozása⁴⁸, amely új terepet nyitott Kína és partnerei részére a külkereskedelmi kapcsolatokkal közvetlenül összefüggő, s esetlegesen annak háttérszabályozásából adódó gazdaságpolitikai érdekellentétek kezelésére is. Kína WTO-tagsága mellett szóló egyik legfontosabb érv, hogy e lépéssel az ország elkötelezte magát a külkereskedelmének teljes átalakítása mellett, egyben vállalta a külkereskedelem állami monopóliumának fokozatos leépítését és ezzel párhuzamosan kötelezte magát a kereskedelempolitikai eszközök piacgazdasághoz való igazodásának megerősítésére, valamint külön megállapított menetrend szerint a jogi vonatkozások belső jogba való átültetésére⁴⁹ (Hilf-Göttsche, 2003: 161). A csatlakozás tehát kiemelkedő mérföldkőnek számít Kína gazdasági fejlődése, modernizációja és általában véve a globalizációs folyamatok tekintetében. Kína csatlakozáskor vállalt kötelezettségei az akkor már két évtizede tartó reformfolyamat és a külkereskedelem liberalizációs folyamatának kiterjesztéseként értelmezhetők (Meisel et al, 2009: 9).

Ugyanakkor feltétlenül meg kell jegyezni, hogy Kína WTO-csatlakozása meglehetősen egyedi jellegzetességeket is mutat. E sajátosságok alapvetően az ország világgazdaságban betöltött helyzetéből, szerepéből és múltjából adódnak. A hosszú csatlakozási folyamat⁵⁰ egyrészt abból adódott, hogy kétoldalú megállapodásokat kellett létrehozni a legnagyobb külkereskedelmi partnereivel⁵¹. Az elhúzódó csatlakozási tárgyalásokat úgy értékelhetjük, hogy azok rendkívül tudatos, megfontolt stratégiai elemeket tartalmazó, konzervens politikát képviselnek, amely lehetővé teszi Kína

⁴⁸ A WTO szerepe a nemzetközi kereskedelem szabályozása kapcsán igen széles körű: egyrészt egyfajta intézményi keretet biztosít a tagok kereskedelmi kapcsolatainak kialakításához, meghozza olyan módon, hogy mind a jogi, mind a szerződéses megállapodásokkal kapcsolatos ügyeket koordinálja, másrészt kiterjedt tárgyalási fórumot biztosít az országok közötti szabadkereskedelmi viszonyokban. Ilyen értelemben egy nemzetgazdaság világgazdaságba történő integrálódási folyamatának alapvető feltételeként értékelhetjük az adott ország WTO-hoz való csatlakozását előkészítő lépéseket és intézkedéseket, valamint a konkrét tagság felvállalását.

⁴⁹ A belső jogba való átültetés kiterjedt a törvényalkotás folyamatára, az igazságügyi reformokra, valamint az egységes közigazgatási jogalkalmazásra is. Mindezen túlmenően az ország kötelezettséget vállalt a transzparencia biztosítására is, amely a WTO-szabályrendszer egyik legfontosabb alapelve (Vö. GATT X. számú 1994-es cikkely, illetve III. GATS cikkely)

⁵⁰ Ugyan a csatlakozási folyamat meglehetősen hosszú időt vett igénybe, mégis több pozitív aspektusát is ki tudjuk mutatni: lehetőség nyílt a kínai álláspont teljes körű, részletes ismertetésére és a partnerekkel történő elfogadtatására.

⁵¹ E megállapodásokra 1999-ben került sor az Egyesül Államokkal, majd a következő évben az Európai Unióval.

számára a világgazdaságba történő integrálódást. Kína még az ezredforduló utáni második évtizedben is kettős szerepet vállal: egyrészt hangsúlyozza, hogy fejlődő országgént a fejlődő országok törekvéseit magáénak érezve lép fel a WTO-ban, másrészt a tagsággal járó előnyöket kihasználva meghatározó világgazdasági szereplővé kíván előlépni (Meisel et. al, 2009: 27).

Egy nemzetgazdaság WTO-hoz való csatlakozásának központi eleme minden esetben az általában standardizált, de a konkrét országra vonatkozó, előzetesen lefolytatott tárgyalások során rögzített, engedményekkel kiegészített csatlakozási jegyzőkönyv parafálása.⁵² Kína esetében e dokumentum 16. cikkelye igen speciális engedményt (Transitional Product-Specific Safeguard Mechanism - TPSSM) tartalmaz⁵³. Az ún. *átmeneti termékspecifikus védelmi mechanizmus*⁵⁴, valamint az *átmeneti termékspecifikus, a kereskedelem eltérítésére irányuló intézkedések* életbelépésével más WTO-tag az általános végzáradéokban szereplőnél kisebb piacszűrés esetében is alkalmazhat védelmi intézkedéseket a Kínából érkező termékek ellen. A csatlakozási dokumentum szerint abban az esetben hozhatók megfelelő védintézkedések, ha a Kínából érkező termék olyan nagy mennyiségben, illetve olyan feltételekkel kerül az importáló ország piacára, hogy az a szóban forgó importőr ország érintett iparágának *lényeges* megzavarását idézné elő⁵⁵ – sőt, abban az esetben is eljárás (elsőként konzultáció, majd annak eredménytelensége után konkrét ellenintézkedés) kezdeményezhető, ha a piacszűrés direkt módon ugyan még nem valósult meg, de annak fenyegetése bizonyítható⁵⁶. Ezekből következik, hogy Kínával szemben a többi WTO-tagországnak – ugyanolyan, vagy hasonló fajsúlyú kereskedelem-eltérítést feltételezve – jogosultsága van a szokásosnál szigorúbb eljárást kezdeményezni.

Kína a 2001-es évben ugyan elnyerte a Kereskedelmi Világszervezet tagságot, de a kínai gazdaság egy évtized elteltével sem felel meg a piacgazdaság WTO által rögzített kritériumainak. A WTO a csatlakozástól számított 15 év múltán, azaz 2016

⁵² A WTO-hoz később csatlakozó országokkal szemben a csatlakozási szerződésben gyakran használják azt a lehetőséget, hogy az általános szerződési feltételeken túlmenően speciális végzáradékokban megfogalmazott korlátozások is érvényesítésre kerülhetnek.

⁵³ Protocol on the Accession of People's Republic of China, 16. cikkely

⁵⁴ Ennek konkrét leírása az Európai Tanács 427/2003-as rendeletében is szerepel (Tanács (2003): Council Regulation (EC) No 427/2003)

⁵⁵ A szóban forgó 16. cikkely a kínai álláspont szerint már azt is a kereskedelem eltérítéseként értékeli, ha adott esetben egy WTO tagállam védintézkedései miatt a kieső kínai export egy másik tagországban okoz *lényeges* – tehát nem súlyos – piacszűrést (Lee, 2005: 32-33).

⁵⁶ Az Uruguayi GATT-egyezmény alapján az eljárás *súlyos* megzavarás vagy annak valós veszélye esetén indítható. Résultats des négociations commerciales multilatérales du cycle d'Uruguay (1986-1994), Annexe 1, Annex 1A: Accords sur les sauvegardes, (OMC-GATT 1994). 2. cikkely (1).

folyamán⁵⁷ automatikusan odaítéli a *piacgazdasági státuszt*⁵⁸ Kína részére, egyben a csatlakozási szerződés konkrétan rendelkezik arról is, hogy amennyiben a kínai kormány a még fennálló, valamennyi akadályt a megjelölt határidő előtt ténylegesen felszámolja, akkor a státusz előbb is megszerezhető. A dömping-ellenes eljárások⁵⁹ kapcsán fontos tényező lenne Kína piacgazdasági státuszának megléte, mivel ez jelentősen befolyásolja az eljárás alatt a dömpingár meghatározását.⁶⁰ Amennyiben egy ország eljárást kezdeményez és a vizsgálat alá vont ország ún. „market economy” státusszal rendelkezik, akkor a dömpingár meghatározásakor az exportőr országban általánosan elfogadott, normál termelési költségekkel és árakkal kalkulálnak. Abban az esetben viszont, ha az exportőr ország „non market economy” státusszal rendelkezik, akkor a helyettesítő – lehetőleg azonos fejlettségi szinten levő – „market economy” ország árait veszik figyelembe, az exportőr ország saját árait tehát a dömpingellenes vizsgálat során figyelmen kívül hagyják (Csomán, 2004). Kína WTO-s csatlakozási szerződésének (jegyzőkönyvének) 15.d. cikkelye⁶¹ Kínát, mint *non-market economy* határozta meg, ebből következik, hogy a dömpingeljárás alá vont kínai termékek esetében a dömpingár meghatározása során a helyettesítő ország termelési költségei, s így az árai is sok esetben jóval magasabbak⁶², mint a kínai árak az adott termék tekintetében.⁶³ Az 1995-ös és 2001-es év között összesen 2160 alkalommal indítottak dömpingellenes eljárást a WTO-nál, amelyből az összes intézkedés 14%-át folytatták le Kína ellen, kétszer annyit, mint bármely másik országgal szemben.⁶⁴

⁵⁷ Protocol on the Accession of People’s Republic of China, 15. cikkely, (d) bekezdés

⁵⁸ Ezek az országok olyan költségvetéssel rendelkeznek, ahol erős verseny van, amely – elvben legalábbis – alacsonyabb árakat eredményez, mint a nem piacgazdaságok esetében.

⁵⁹ Kína ellen az első antidömping eljárás 1979-ben indult, amikor az Európai Közösség eljárás alá vonta Pekinget a szaharin exportja miatt. A 2004-es év elején már több mint 610 dömping-ellenes per folyt kínai termékekkel kapcsolatban, melyek összértéke meghaladta a tíz milliárd dollárt.

⁶⁰ Egy-egy dömpingellenes vizsgálat esetében valamely ország akkor tekinthető teljes mértékben piacgazdasági berendezkedésűnek, ha csekély mértékű a kormányzati befolyásolás a forráselosztás és vállalati döntéshozatalban (pl. diszkriminatív adórendszer megszüntetése, államilag rögzített árak leépítése), illetve a kompenzációs rendszereket és a nem piaci kereskedelem kizárását eszközölik, továbbá átlátható és nem diszkriminatív, a vállalatok megfelelő irányítását biztosító társasági jogszabályok megalkotását és jogszerű végrehajtását kezdeményezik (nemzetközi számviteli standardok alkalmazása, hatékony csődszabályozás, a részvényesek védelme, általános hozzáférés biztosítása hiteles vállalati adatokhoz), valamint olyan, az államtól független pénzügyi szektor működik az országban, amely *de jure* és *de facto* megfelelő garanciákkal és felügyelettel rendelkezik.

⁶¹ Protocol on the Accession of People’s Republic of China, 15. (d) cikkely

Forrás: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN002123.pdf>

⁶² Az árkülönbség elsősorban Kína olcsó és nagy mennyiségben rendelkezésre álló munkaerőből származó komparatív előnyéből fakad

⁶³ Ez a WTO szabályai szerint lehetővé teszi a kínai termékekre az antidömping vám (azaz a dömpingár és a világpiacon ár különbségét kiegyenlítő vám) kivetését.

⁶⁴ A leggyakrabban érintett termékek a vegyipari alapanyagok (17 indított eljárás), nemesfémek (15 indított eljárás) és a különféle műanyagtermékek (12 eljárás) (Trebilcock-Howse, 2005: 232).

Importkorlátozó eszközök

Az exportorientált gazdasági növekedés érdekében az 1990-es évek elejétől Kínában jelentős vámkedvezményeket, illetve bizonyos esetekben teljes vámmentességet biztosítottak a bér munkához és az ipari összeszerelő tevékenységhez köthető importhoz. A WTO-csatlakozást megelőző évtizedben⁶⁵ a jelentős mértékben védett agráriumban is megindult a kereskedelmet akadályozó eszközök fokozatos leépítése.

Kína az 1990-es évek eleje óta jelentős vámcsökkentést hajtott végre, aminek következményeként az ipari termékek átlagos vámszintje a 40 százalék közeli értékről az ezredfordulóra 15 százalék körüli szintre mérséklődött. Kína a vámtarifák csökkentésével, az importkvóták, engedélyek, kizárólagos kereskedelmi jogok, állami támogatások és egyéb, nem tarifális korlátok megszüntetése mellett kötelezte el magát, amely elsősorban az ipari termékekre, az agrárium által előállított mezőgazdasági termékekre és a szolgáltatás-kereskedelemre terjedt ki.⁶⁶ A felkészülési szakaszban az alapvámok rögzítése megtörtént, az ipari vámok korábbi 14,8 százalékos szintje 8,9 százalékra mérséklődött. Kína WTO-s csatlakozásakor egyben aláírta az információs technológiáról szóló 1996-os évben kötött megállapodást, így a számítógépek, telekommunikációs berendezések és azok bizonyos alapanyagai (félvezetők) 13,3 százalékos vámmértékét teljes egészében megszüntette 2005-ig.⁶⁷

Fontos megjegyezni, hogy maga a vámcsökkentési eljárás számos esetben szokatlanul rövid idő alatt történt meg, így a járműiparban alkalmazott 80-100 százalékos vám 25 százalékra mérséklődött alig egy év alatt. A csatlakozási szerződés aláírásakor Kína egyben vállalta, hogy a belépéssel, de legkésőbb 2005-ig megszünteti az egyéb nem vámjellegű korlátozásokat, leépíti az importkvótákat, az engedélyezési eljárásokat, és a korábban alkalmazott kötelező pályáztatási eljárásokat. A mezőgazdasági termékek nagy részénél (búza, rizs, cukor) a mennyiségi korlátozásokat leépítette, ezzel egy időben kedvezményes vámszintű kvótákat vezetett be. Kína a *legnagyobb kedvezmény elve*⁶⁸ szerinti átlagos, súlyozott vámtarifáit a 2001-es 15,6

⁶⁵ A belépésre való felkészülés és a vámcsökkentési folyamat elindulása nem a WTO-ba való konkrét belépéskor kezdődött, hanem a nyitás és reform politikájának harmadik, 1990-től datálható időszakhoz köthető.

⁶⁶ A vámokon kívül Kína egyéb, nem vámjellegű kereskedelmet akadályozó eszközöket is alkalmaz, azonban ezek szerepe a 2001-es WTO-csatlakozás óta jelentősen lecsökkent.

⁶⁷ Ezzel a lépéssel az ipari termékek átlagos vámszintje olyannyira mérséklődött, hogy más WTO tagsággal rendelkező fejlődő ország vámszintje alá került.

⁶⁸ A GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*) I. cikkelyének alapelve. Az egyenlő elbánás elve szerint a szerződő felek a vám, adó és kereskedelemre vonatkozó szabályozásukban megadnak

százalékos szintről 2005-re 9,7 százalékosra csökkentette. Ezen belül is az agrártermékek tekintetében a vámok szintje valamivel magasabb (15,3 %), egyéb termékek vonatkozásában kissé alacsonyabb (8,8 %) volt (Inotai, 2009: 313-320). Az alkalmazott vámok mind kötött kereskedelmi vámnak⁶⁹ minősülnek, néhány kivételtől eltekintve kizárólag ad-valorem⁷⁰ típusú vámok.

Kína WTO csatlakozásban tett vállalásai összhangban vannak a *Kína–Afrika Együttműködési Fórum* (Forum on China-Africa Cooperation – FOCAC) II. miniszteri szintű konferenciájának 2003 decemberében elfogadott feltételeivel, ennek megfelelően Kína 190 árucikkre nulltarifás vámtételt biztosított a 28 legkevésbé fejlett fekete-afrikai ország számára, a 2006-os pekingi III. miniszteri szintű konferencián a kedvezményt már 478 afrikai áruféleségre terjesztették ki. A 2004-es évtől a kvóták és a kereskedelmi monopóliumok alkalmazása megszűnt, az import engedélyek és az import tiltása is csökkent, illetve jelentős adminisztrációs egyszerűsödés is bekövetkezett e tekintetben. Kína azonban még mindig számos tarifális és nem tarifális eszközt alkalmaz a saját piacán, például a külföldi gazdasági szereplőkkel szembeni diszkrimináció bizonyos fajtáit a banki, a biztosítási és infokommunikációs szektorokban, illetve akadályt teremt elsősorban az *adminisztratív protekcionizmus* valamely eszközével, így a tarifaszervezet bonyolultságával és számos technikai tényező vagy kötelező tanúsítási rendszer beiktatásával.⁷¹ A szolgáltatáskereskedelem tekintetében is Kína szinte minden ágazatban liberalizációs lépéseket hajtott végre, így megnyílt a lehetőség a külföldi szolgáltatók és beruházók előtt, hogy belépjenek a kínai piacokra.⁷²

Kínának különös kihívást jelentett a nemzetközi szabványoknak való megfelelés is. E tekintetben is jelentős változások történtek az elmúlt években, mivel a szabványharmonizációs folyamatnak köszönhetően a korábban alkalmazott kínai

egymásnak minden olyan kedvezményt, amelyet harmadik országokkal kötött szerződésekből biztosítottak, vagy biztosítani fognak. A legnagyobb kedvezmény elve azonos feltételeket nyújt az összes szerződő félnek, ezzel őket a hazai piacon egyenlővé teszi és biztosítja számukra a diszkriminációmentes elbánást. Ezen elv alkalmazása a hagyományos GATT szabályozásban csak az árukra vonatkozott, ezért az 1994-es TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) Egyezményben szabályozták a szellemi tulajdonjogok oltalmának egyes kérdéseit is, mivel e jogokban a "természetéhez igazodó és a termékre orientált szemlélettel szakító elvet kellett megfogalmazni" (Ficsor, 1995).

⁶⁹ Más néven rögzített vám (bound tariff rate), amellyel a tagországok a WTO-hoz való csatlakozásuk alkalmával a maximált vámtételt alkalmazását vállalják.

⁷⁰ Százalékos értékben kifejezett értékalapú vámtétel.

⁷¹ Az adminisztratív protekcionista eszközökről Kína nem szolgáltat külön jelentést a WTO felé, ezzel e tekintetben sem tesz teljes körűen eleget a Kereskedelmi Világszervezet által támasztott kritériumoknak.

⁷² Olyan, korábban teljesen zárt, vagy igen nagy mértékben korlátozott ágazatok nyíltak meg a befektetők előtt, mint a pénzügyi- és banki szolgáltatások, kommunikáció, turizmus, kereskedelem és disztribúció.

szabványok 11,6 százaléka teljes egészében megszűnt.⁷³ Kína – főként az EU nyomására – 2011-ben konkrét lépéseket tett arra vonatkozóan, hogy a beszerzést függetleníse a szellemi tulajdon eredetére vonatkozó követelménytől⁷⁴, ezzel a lépéssel ténylegesen előmozdíthatóvá vált a külföldi vállalatok kínai piacokra való bejutásának és közbeszerzési eljárásokban való egyenjogú részvételének lehetősége.

A külföldi vállalatok kínai terjeszkedésének elsődlegesen engedélyezett formája a *joint venture*, azaz a közös vállalat, amely vállalati forma rendkívül szigorú feltételeket ír elő és gyakorta a stratégia, illetve a technológia átadását követeli meg a betelepülő külföldi vállalattól. Ez a viselkedés ugrásszerűen növeli Kína versenyhelyzetét az iparban, ezzel párhuzamosan azonban a külföldi anyavállalatok szektorbeli versenyképessége világviszonylatban jelentősen csökken.⁷⁵ E folyamatokban való előrelépés mindenképpen szükségszerű, mivel Kína esetében felmerülhet a tisztességtelen piaci verseny gyanúja.

Exportkorlátozó eszközök a kínai külkereskedelemben

A termelés biztonsága és a belső ellátás érdekében Kína exportkorlátozásokat is alkalmaz. A Kína által leggyakrabban alkalmazott *exportkorlátozó eszközök*: az exportot sújtó adók, exporttilalom, exportengedélyezés és az export kvóták. Kína mennyiségi korlátozásokat alkalmaz a nyersanyagok, itt is főként a kőolaj és számos alapanyag (bauxit, a koks, a fluorit, a magnézium, a mangán, a szilícium karbid, a fémszilícium, a sárga foszfor és a cink), illetve számos agrártermék (rizs, kukorica, gyapot) exportjának tekintetében.⁷⁶ 2009-ben Európai Unió az Egyesült Államokkal közösen intézkedési eljárás kérelmet jelentett be a WTO-nál Kína ellen, mivel Peking korlátozza az ipari nyersanyagok exportját. Az amerikai és az EU-s álláspont szerint a kínai exportkorlátozások ugyanis limitálják a nyersanyagokhoz való hozzáférést és növelik az

⁷³ A 2005-ös évben még csupán a kínai szabványok 32 százaléka egyezett a nemzetközi szabványokkal.

⁷⁴ A WTO- előírások egyik fontos eleme a szellemi tulajdon jog kérdése. E tekintetben a kínai kormányzatnak igen komplex, átfogó akcióttervet kell alkalmaznia arra vonatkozóan, hogy a csatlakozásban vállalt kötelezettségeit a védjegyszabályozás, a copyright, a szabadalomoltalom területén teljesíteni tudja. Ennek megfelelően olyan intézkedések megalkotására került sor, amely a jogalkotás, a képzés, a reklám, valamint az üzleti kultúra területeit nagyban támogatja és erősíti, mivel Kínában hiányoznak a szellemi tulajdon jogok védelmére megalkotott jogi és intézményi feltételek.

⁷⁵ Ezért az Európai Unió és az Egyesült Államok is nyomást gyakorol Kínára a *joint venture* vállalati forma nyitottabbá tétele és a szellemi tulajdon hatékonyabb védelme miatt, ami által a külföldi vállalkozások kínai piacokhoz való hozzáférése elérhetőbbé válik.

⁷⁶ E termékekre kivetett kínai exportvámok nem feleltek meg a Kína által a WTO-hoz való csatlakozásról szóló jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségeknek, így a nyersanyagok és a mezőgazdasági termékek e csoportjára meghatározott exportkvóták sértik a mennyiségi exportkorlátozások bevezetésére vonatkozó általános tilalmat.

alapanyagok világpiaci árát, miközben csökkentik azt az árat, amit a hazai kínai gyártóknak a szóban fogó nyersanyagok beszerzéséért fizetniük kell. E termékeket főként az acél-, az alumínium- és a vegyiparban használják és emiatt számos kapcsolódó szektor is érintett (beleértve az autóiipart is), melyekre a 2008-ban kezdődött gazdasági visszaesés negatívan hatott.

2.3. Társadalmi jellegzetességek

Kínát a világ legnépesebb országaként tartjuk számon, a Hongkongi és Makaói Különleges Közigazgatási (autonóm) Övezet, valamint Tajvan lakosságának kivételével népessége az 1950-es években 545 millió fő volt, 2012-ben meghaladja az 1,343 milliárd főt. Kína a világ legsűrűbben lakott országainak egyike, az egy nézetkilométerre jutó lakosok száma átlagosan 135.⁷⁷ Az átlagéletkor 71,4, ezen belül is a férfiak átlagéletkora 69,63, a nőké 73,33 év, ami öt évvel hosszabb, mint a világtátlag, de körülbelül öt évvel kevesebb a fejlett országok átlagához viszonyítva (CIA Factbook, 2012). Az elmúlt három évtized a kínai gazdasági teljesítményéhez nagyban hozzájárult az ország előnyös demográfiai szerkezete, az aktív-inaktív népesség kedvező aránya. A KNK megalakulása utáni években Mao politikája egyértelműen abba az irányba mutatott, hogy a modernizációs folyamatok szükséges alapfeltétele az iparban foglalkoztatottak számának erőteljes növelése, ezért e politika középpontjában a magas születésszám ösztönzése állt. Hamarosan azonban a népességszaporulat megugrásával (1953 és 1964 között népesség növekedése 20,12% volt) nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdaság teljesítménye nem elegendő a folyamatosan növekvő lakosság életszínvonalának növelésére, sőt bizonyos években a korábbi színvonal fenntartására sem volt biztosítható. Végül soron az 1970-es évek elején bevezetett *egy gyerek-elv* kampányának⁷⁸ köszönhetően 1979-re a felére zuhant a termékenységi ráta (1972-ben 5,8, majd 1979-ben 2,7). A reform és nyitás politikájának egyik legfontosabb eleme volt az 1979-ben meghirdetett, a korábbinál is szigorúbb születésszabályozási politika⁷⁹, amelynek legfontosabb célja az volt, hogy az ezredfordulóra Kína népessége ne lépje át az 1,2 milliárd főt, ennek érdekében országosan maximálták a családonként vállalható gyerekszámot.⁸⁰ A születésszabályozásnak konkrét, számokban mérhető hatásai lettek:

⁷⁷ A népesség viszont meglehetősen egyenlőtlenül oszlik meg az országban, a keleti tartományokban nagy (400 fő/ km²), a nyugati országrész (100 fő/km²) alacsony népsűrűségű.

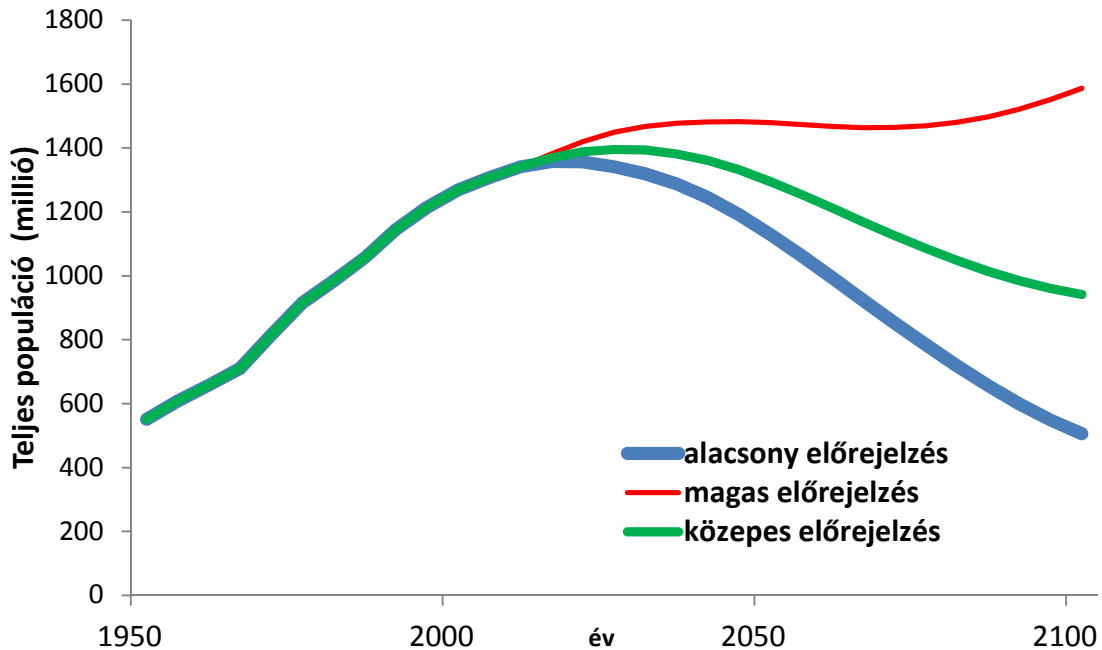
⁷⁸ A kampány középpontjában az állt, hogy az emberek minél későbbi időpontra tegyék a gyermekvállalást, minél nagyobb idő teljen el két gyerek megszületése között, és lehetőleg minél kevesebb gyereke legyen a családoknak. A programot a kínai kormányzat ugyan eredményesnek nyilvánította, de mégsem csökkent a népszaporulat a kívánatos szintre, így további intézkedéseket foganatosítottak a népesség növekedésének megfékezésére.

⁷⁹ A vidéken és a városokban egyaránt elégedetlenséget kiváltó intézkedések betartását a hatóságok szigorú büntetésekkel szankcionálták, amelyek a családok szociális, egészségügyi, oktatási és lakhatási körülményeire közvetlen kihatással voltak.

⁸⁰ A házaspárok esetében az egy gyermek, az etnikai kisebbségeknél a több gyermek is engedélyezett. Kínában a nemzeti autonóm területek – Kuanghszi (Guangxi), Belső-Mongólia (Nei Menggu), Ninghszia (Ningxia), Hszincsiang (Xinjiang) és Tibet – önálló családtervezési politikával rendelkeznek. A törvényt

az 1980-as években Kína a világ népességének mindegy 22 százalékát adta, ez a szám napjainkban már csak 19 százalék. A termékenységi ráta az 1980-as 2,6-ról az ezredfordulóra 1,7-re, 2010-re pedig 1,5 alá szorult.

3. ábra: Kína populációjának alakulása három féle előrejelzés szerint

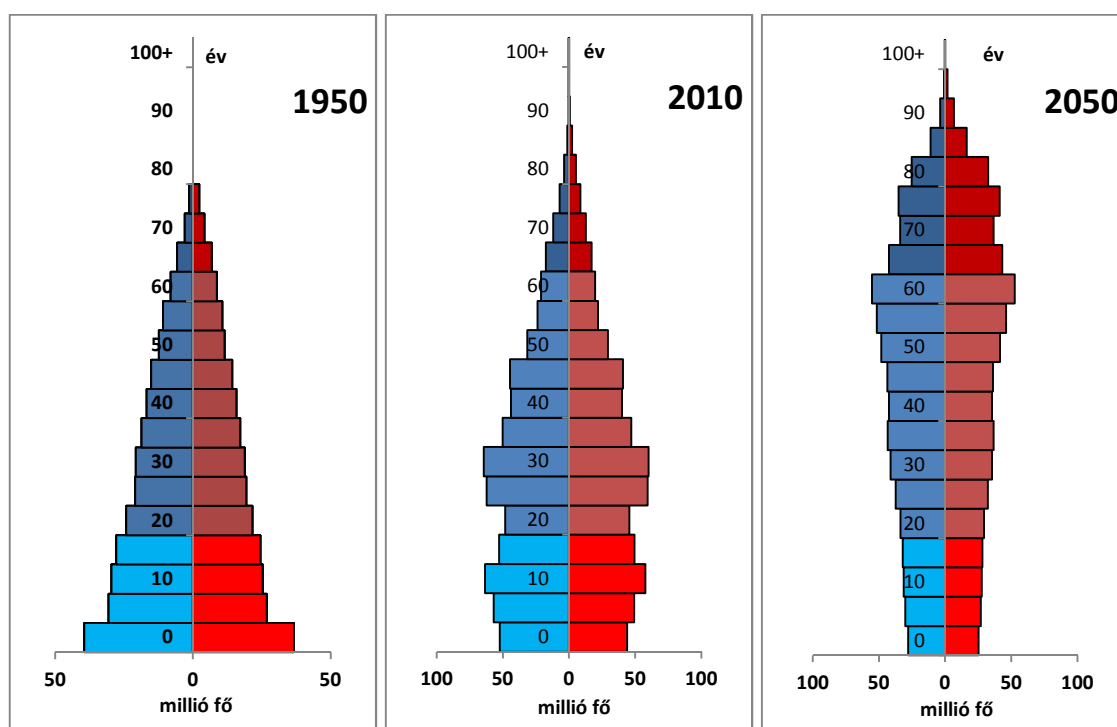
Forrás: UN, Department of Economic and Social Affairs Database alapján saját szerkesztésű ábra

A népességnövekedési ráta a millennium utáni első évtizedben átlagosan 0,57 volt. A korábbi példa nélküli születésszabályozásnak⁸¹ köszönhetően a kínai népesség növekedése jelentősen lassult, az ENSZ elemzése szerint 2030 körül megáll (lásd 3. ábra). E pozitívnak ítélt tendenciát azonban árnyalják az újonnan jelentkező demográfiai problémák. A kínai társadalomban egyre növekszik az idősek aránya, folyamatosan nő a várható élettartam, aminek következtében az ENSZ becslése szerint Kínában az idősek aránya 2020-ra 17%, 2030-ra 24%, 2040-re 29%, 2050-re pedig várhatóan 33% lesz. Ez a tendencia az elkövetkezendő évtizedekben, az aktív-inaktív lakosság arányát várhatóan jelentősen felborítja (lásd 4. ábra).

megsértők, azaz a több gyermeket vállalók 2002-től ún. szociális kompenzációs díjat kötelesek fizetni, melynek mértéke 25.000 jüan.

⁸¹ A szigorú korlátozások és a társadalom hagyományosan patriarchális berendezkedése miatt az 1980-as évektől gyors ütemben növekedett a fiú gyermekek születése, különösen a vidéki területeken. Az 1979-ben még normálisnak mondható 106 férfi/100 nő arányról 1990-ben 111, 2001-ben 117, 2005-ben már 119 fiúgyermek jutott 100 lánysecsemőre. Ennek köszönhetően Kínában már 37 millióval több férfi volt 2005-ben, mint nő, ez a népességben belül nagyjából 20%-os arányeltolódást jelent a férfiak javára. Bizonyos tartományokban Csianghszi (Jiangxi), Kuangtung (Guangdong), Hajnan (Hainan), Anhu (Anhui) és Hunan (Hunan) tartományokban azonban még ennél is szembetűnőbb a különbség: 100 lányra 130 fiú jut. Ez a tendencia a kínai lakosság ivararányának eltolódása miatt mindenképpen súlyos társadalmi és gazdasági feszültségeket szül.

4. ábra: Kínai populáció életkor és nem szerinti bontásban

Forrás: UN, Department of Economic and Social Affairs Database alapján saját szerkesztésű ábra

A 2010-es évben 100 felnőttnek csupán 47 inaktív életkorút kellett eltartania, de a becslések szerint 2050-ben 100 munkaképes korú személyre 87 inaktív fog ismét jutni. E tekintetben a probléma nem csak az egy főre jutó mutatók alakulása lesz, hanem egy hosszú távon fenntartható és a felvázolt demográfiai helyzetet mindenben kiszolgáló általános nyugdíjrendszer bevezetése is komoly feladatokat ró a központi kormányzatra.⁸² A kínai nyugdíjrendszerben a társadalom folyamatos elöregedése miatt csökkenésnek indult az egy ellátottra jutó befizetők száma is. A nyugdíjrendszer megreformálása érdekében a kínai kormányzat a Világbank által javasolt rendszer bevezetését szorgalmazza, amely tulajdonképpen egy 3 pilléren nyugvó (kötelező állami, önkéntes munkáltatói és önkéntes magán) országos nyugdíjrendszer (Rózsás, 2012). Az állam által biztosított egészségügyi alapellátás reformja 2009-ben kezdődött, az alapellátás a lakosság 96 százalékának elérhető.⁸³

⁸² A probléma komolyságára utal az a tény is, hogy 2011-ben a teljes lakosságra vetítve csupán 364 millió kínai állampolgár, a foglalkoztatottak csupán fele rendelkezett állami nyugdíjbiztosítással, a különbségek pedig különösen nagyok a városi és vidéki lakosság társadalombiztosítási ellátottsága tekintetében.

⁸³ A vidéki területeken csak részleges ellátás biztosított, az állam az idősek és betegek ellátását és támogatását törvényben előírt módon a család felelősségéért kezeli. A központi kormányzat folyamatosan fejleszti az ország társadalom- és nyugdíjbiztosítási rendszerét, aminek köszönhetően a biztosítottak arányának erőteljes növekedése következett be az 1990-es évek elejétől.

A kínai munkaerőpiaci és jövedelmi helyzet

Az ezredforduló óta eltelt időszakban a kínai kormány prioritásként kezelte a munkahely teremtés kérdését és munkahelyek létrejöttét támogató politikával biztosították a foglalkoztatási arány növelését. Az ILO adatai szerint 2011-es év végéig a kínai munkavállalók száma elérte a 764 millió főt, ami 4,3%-kal több, mint amit a 10 évvel korábbi adatok mutatnak.⁸⁴ A munkaerő-igényes keleti-parti feldolgozóipari és szolgáltatási szektor a leginkább érintett a munkaerőhiányban, a közép-kínai és nyugat-kínai területeken még mindig a munkaerő felesleg jellemző.⁸⁵ Az urbanizáció mértéke 2002-ben alig érte el a 39%-ot, 2011-ben ez az arány már meghaladta az 50%-ot, becslések szerint 2020-ra további 100-200 millióan keresnek majd munkát a városokban, amivel várhatóan 60%-ra növelik a városlakók arányát (Juhász, 2009: 25-26). E folyamatokban minden bizonnyal nagy szerepet játszik a külföld felé való nyitás, a reformfolyamatok és piacgazdasági szemlélet is egyaránt. A kínai munkavállalók jövedelme 2011-ben 21810 jüan volt, amely 1,8-szorosa a 2002-es adatnak. Az inflációtól tisztított éves jövedelemnövekedési ráta elérte a 9,2%-ot.⁸⁶ Kínában mintegy 30 év alatt 250 millióról 26,88 millióra csökkent az ENSZ által megállapított szegénységi küszöb alatt élők száma (UN DESAD, 2011).

2011-ben az egy főre jutó nemzeti össztermék (GNP) 4940 dollár volt (a világátlag 9491 dollár), ezzel az ország a 77. helyre kerül a 213 országot magába foglaló listán. A 2010-es évben a 10,3 százalékos GDP-növekedésnek 3,9 százalékát már a belső fogyasztás erőteljes bővülése biztosította, ugyanakkor a belső fogyasztás a GDP 35%-át képviselte, ami még mindig csak az USA hasonló adatának felét teszi ki. Az UNDP humán fejlettséget mérő Human Development Indexe (HDI)⁸⁷ Kína esetében

⁸⁴ A városi munkavállalók száma a 2002-es 251,59 millióról 2011-re 359,14 millióra növekedett, az új munkavállalók száma a 2011-es évben a városokban 25 millió fő volt, ezek fele felsőfokú végzettséggel rendelkezett, viszont ugyanebben az évben egész Kínára vetítve csupán 12,21 millió új munkahely létesült, mindamellett 4,1 százalékos volt a regisztrált városi munkanélküliség, a vidéki vándorló álláskereső további 9 millió főt tett ki.

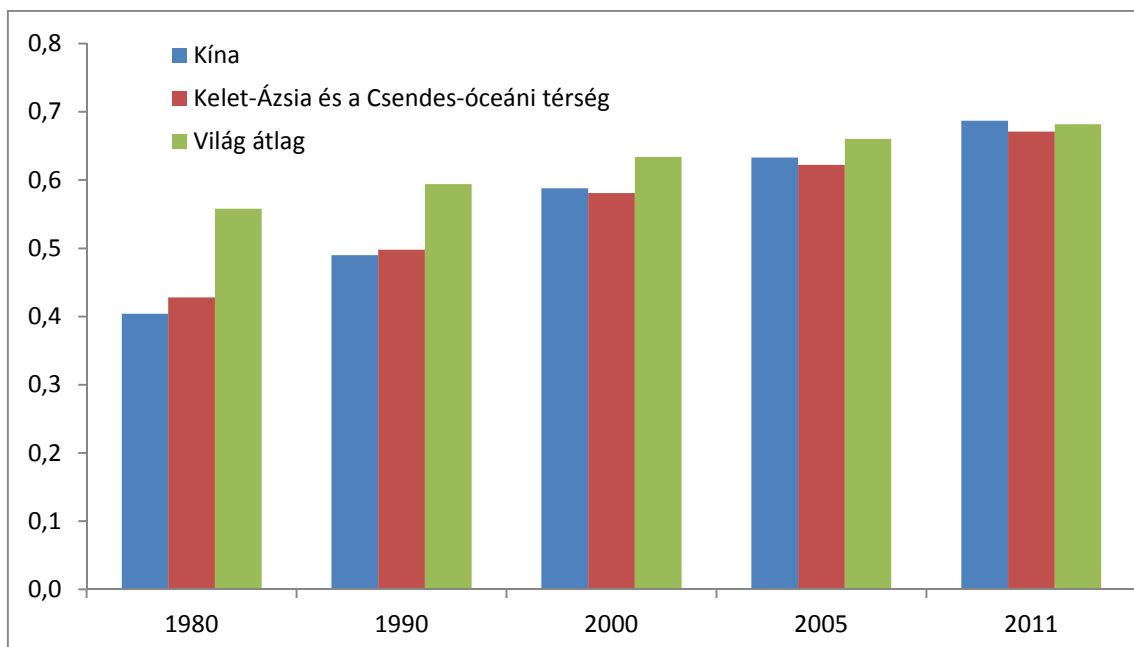
⁸⁵ A munkaerőpiac strukturális problémáinak enyhítésére a kínai kormány széles körű intézkedésbe kezdett: a piaci igényeknek megfelelő továbbképzési és szakképzési program elindításával, valamint a foglalkoztatás minél kiterjedtebb biztosítására tett vállalásaival.

⁸⁶ A kínai hivatalos statisztikák azt mutatják, hogy a társadalom egészét tekintve a leggazdagabb és legszegényebb réteg közötti olló növekszik, jövedelmük között 23-szoros különbség mutatható ki. Ezek a jövedelemaránytalanságok megjelennek mind a vidék-város, illetve tartományok/földrajzi régiók, valamint az egyes iparágak között is.

⁸⁷ Az ENSZ Fejlesztési programja (UN Development Programme - UNDP) számos olyan mutatót alkalmaz, amely a hagyományos statisztikai mérőszámoknál pontosabb és komplexebb eredményt ad az emberi jólét mértékének konkrét számszerűsítésére. A technikai számítás során több mutató átlagolásával ún. *kompozit index* áll elő. A mutatót 1990-ben dolgozta ki Mahbub ul Haq pakisztáni közgazdász, és 1993 óta használja az ENSZ a HDR (Human Development Report) jelentésében

1980 és 2001 között több mint 70%-kal növekedett, ezzel a 101. helyet foglalta el 2011-ben a 187 országot a születéskor várható élettartam, az írástudás, az oktatás és az életszínvonal alapján rangsoroló listán (lásd 5. ábra).

5.ábra: HDI-index alakulása (1980-2011)

Forrás: UN Development Programme adatok alapján saját szerkesztésű ábra

A Kínai Kommunista Párt 2007 októberében megtartott XVII. kongresszusa a társadalmi problémák egyik legfontosabb okának a belső feszültséget generáló munkanélküliséget és az országon belüli migrációt, a falvakból való elvándorlást jelölte meg. A CIA Factbook adatai alapján a munkanélküliség a 2008-as 4% után 2011-ben 6,5% volt, ezen belül is a városi munkanélküliség aránya 4,1%-ot mutatott. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a migránsok (évi átlag 10 millió fő) a jobb élet reményében a városokba települ.⁸⁸ Ennek a folyamatnak azonban igen beláthatatlan következményei vannak a városok kapacitáshiányából, a közszolgáltatások fejletlenségéből és a szociális ellátó hálózat intézményi gyengeségeiből fakadóan.

A Kínából kivándorolt népesség (overseas Chinese) a világ 130 országában él, számuk meghaladja a 46,86 millió főt, ebből a délkelet-ázsiai államokban (Thaiföldön 9,4 millió és Indonéziában 8,8 millió fő), Európában (Oroszországban 998 ezer,

⁸⁸ A Nemzeti Néesség- és Családtervezési Bizottság (*National Population and Family Planning Commission*) 2011-ben kiadott prognózisa szerint a migránsok száma 2020-ig várhatóan 100 millió fövel növekszik, ebből következik, hogy a városi lakosság az időszak végére 670 millió főről 800 millió fölé is emelkedhet. E migránsok mintegy háromnegyede 1980 után született és városiasodása után nem tervezi a visszaköltözést vidékre.

Franciaországban 700 ezer és Nagy-Britanniában 500 ezer fő), az USA-ban a kínai bevándorlók száma meghaladja a 3,8 millió főt. A fekete-afrikai országok esetében a kínai migránsok a „*Resource for Infrastructure*” projektek kapcsán konkrét infrastruktúra kivitelezési munkákban vesznek részt, így mérnökök, tervezők, építőipari szakemberek vándorolnak be az érintett afrikai országokba, legnagyobb számban a Dél-Afrikai köztársaságban (350 ezer fő), Zambiában (80 ezer fő), valamint Angolában (50-70 ezer fő) élnek kínai migránsok (UN Population Division, 2011).

Korrupciós problémák

A kínai társadalomban és gazdaságban jelen levő korrupció megbecslésére nem állnak rendelkezésre sem releváns, megbízható források, sem standardizált adatok. Mégis számos felmérés említi Kína politikai és társadalmi kihívásai kapcsán a legsürgetőbb megoldandó feladatok között a korrupciós ügyeket.⁸⁹ Ezek a beszámolók és jelentések többnyire azt hangsúlyozzák, hogy a korrupció költsége össztársadalmi szinten növekszik és annak mértéke a hivatali középvezetői rétegre mindinkább kiterjed. A Központi Ellenőrzési Bizottság (*Central Commission of Discipline Inspection*) kevésbé transzparens eljárási folyamatai még inkább nehezítik a pontos helyzet feltérképezését a felszínre került korrupciós ügyekben. A gazdasági és társadalmi fejlettség magasabb fokán elhelyezkedő országokban a korrupcióellenes folyamatokban és bizonyítási eljárásokban – a hivatalos ügyészszégi és bírósági szerveken túl – független szakmai és kereskedelmi szervezetek is részt vesznek az eljárásokban, egyben felügyelik és ellenőrzik a hivatalos és civil szféra etikus magatartását. Kínában az ilyen vagy hasonló célzattal működő megbízható eljárások és független szervezetek ebben a formában nem léteznek⁹⁰.

A korrupció tényleges becslésére számos szerző tett kísérletet, de az általuk kalkulált eredmények igen nagy mértékben eltérnek egymástól. Angang (2006: 222) szerint a '90-es évek végén a korrupció összesített éves költsége a GDP 13,3%-a és 16,9%-a között volt és az ezredforduló utáni évtizedben is még mindig körülbelül ezt a

⁸⁹ A megvalósulási formáját tekintve a hivatali személyek felé a leggyakoribb korrupciós formák a sikkasztás, csalás, lopás, vesztegetés és a különféle jogcímenekén kifizetett (illegális) jutalékok. A korrupció komoly akadályokat gördít a külföldi befektetők elé is, mivel a szellemi tulajdonjogok és védjegyjogok alatt álló termékek illegális megszerzése miatt a megvesztegetések igen gyakoriak, ami elriasztja a befektetőket.

⁹⁰ Kínában a Központi Ellenőrzési Bizottság (*Central Commission of Discipline Inspection*) és a Nemzeti Korrupcióellenes Iroda (*National Bureau of Corruption Prevention*), mint közvetlenül az Államtanács alá tartozó szervek felelősek a korrupció-ellenes intézkedések és mechanizmusok koordinálásáért.

szintet ütötte meg. Az ún. Pei-jelentés⁹¹ a korrupció költségét a kínai nemzetgazdaság szintjén jóval alacsonyabb szintre, a GDP 3%-ára teszi.⁹² A korrupció költségének megbecslésében Sun (2005: 257-263) hasonló eredményre jutott, annak mértékét GDP arányosan 3-4%-ra tette, viszont kiemeli, hogy a korrupcióhoz kapcsolható tőkekiáramlás további 2%-ot jelent az éves kínai GDP-ből.

A *Transparency International*, amely nemzetközi szinten figyeli és készít felmérést az üzleti szféra és a politikai korrupcióról, a világ legmeghatározóbb 28 működőtőke befektető országát rangsorolja vállalataik külföldi üzleti tevékenysége során mutatott megvesztegetési hajlandóságuk szerint. Az évente kiszámított Vesztegetési indexből⁹³ (Bribe Payers Index, BPI) összeállított raglistán Kína a 2011-es évben Oroszországot alig megelőzve a 27. helyet foglalta el. A Transparency International által kalkulált másik mérvadó mutatószám a korrupcióérzékelési index (Corruption Perceptions Index - CPI)⁹⁴, amely számos független és mértékadó intézet által összegyűjtött korrupcióval kapcsolatos értékek adatait használja fel 1995 óta. A felmérés szerinti rangsorban Kína a 2011-es évben 182 ország közül a 75. helyre került 3,6 ponttal, ez az érték a 2002-es adathoz viszonyítva (3,5) alig változott (lásd 6. ábra).

Shao és kutatócsoportja (2008: 157-166) megvizsgálta a korrupció gazdasági következményeit és kvantitatív elemzésükben arra jutottak, hogy egyértelmű összefüggés mutatható ki a magasabb CPI és hosszú távú gazdasági növekedés között. A CPI egy pontszámmal történő növekedése számszerűen 1,7%-os GDP bővülést okoz, valamint szignifikáns kapcsolat mutatható ki a CPI pontszám növekedése és az egy főre jutó működőtőke befektetések között (Podobnik et al., 2008).

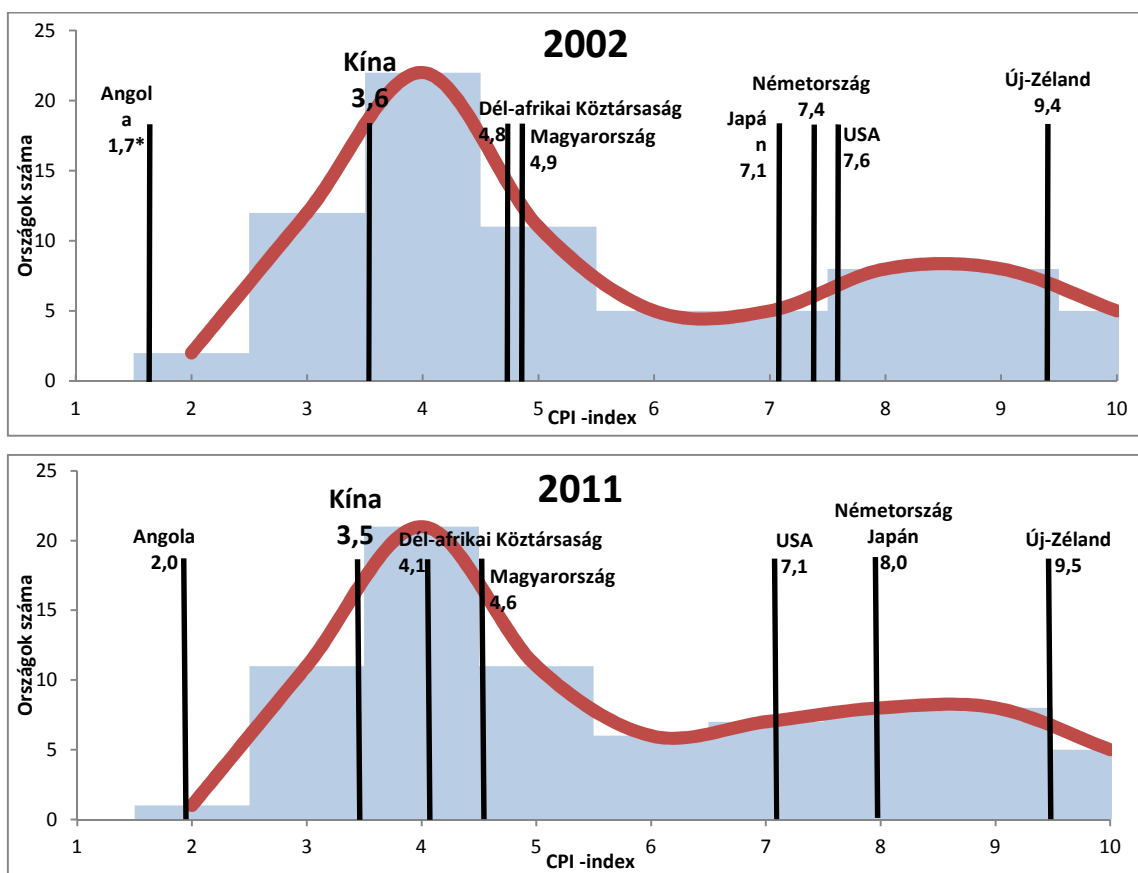
⁹¹ A jelentésben igen konzervatív becsléssel megállapítja a szerző, hogy a költségvetésnek okozott GDP arányos 3%-os bevételekiesés megfelel az egy évben az oktatási célokra fordított kormányzati kiadások összegével.

⁹² Ugyanakkor a jelentés megjegyzi, hogy a korrupció többnyire a banki/pénzügyi szolgáltatásokkal, közbeszerzési eljárásokkal, ingatlanokkal, villamos energia termeléssel, valamint az infrastrukturális beruházásokkal kapcsolatos területekre és állami monopóliumokra koncentrálódik, ebből következik, hogy az érintett gazdasági szektorokban minden bizonnyal a megjelölnél jóval nagyobb a korrupció mértéke (Pei, 2006).

⁹³ A World Economic Forum's Executive Opinion Survey mérése alapján a megkérdezett üzletemberek által adott válaszokat 1-től 10-ig terjedő skálán rangsorolják aszerint, hogy az üzleti életben mennyire jellemző a kenőpénz átadása: a megvesztegetés gyakori, sőt kötelező (1), illetve a megvesztegetés ismeretlen (10). A magasabb pontszámok tehát arra utalnak, hogy az adott országban kisebb arányban fordul elő az egyes ügyletek során kenőpénz átadása.

⁹⁴ A skálán 10-es osztályzatot kap a „korrupció mentes” és 0-át a „erősen korrupt” ország.

6. ábra: Országok** CPI-eloszlás diagramja a 2002 és a 2011 évben

*Angola 2002-es adata hiányzik az adatbázisból, helyette a 2003-as év adata szerepel.

**A 2002 és 2011 években ugyanazon országok kerültek be a kimutatásba.

Forrás: Transparency International adatai alapján saját szerkesztésű ábra

Ezen összefüggésekből az a nyilvánvaló következtetés adódik, hogy a korrupció okozta elmaradt gazdasági haszon és a veszteségek (költségek) csökkentése érdekében a kínai kormánynak hatékonyan kell e káros folyamatokba beavatkoznia.⁹⁵⁹⁶

⁹⁵ A kínai kormány 2010-ben közzétette az első korrupció-ellenes direktíváit tartalmazó ún. „Fehér Könyvet”, amiben tiltják a kormánytagok, a rendvédelmi szervek, a katonaság tagjainak, hogy üzleti célú tevékenységben részt vegyenek. Az adózási és számviteli csalások megelőzése érdekében kötelezővé tették a könyvelők akkreditációját és regisztrációját, valamint jelentős mértékben átalakították a számviteli elszámolások rendjét is.

⁹⁶ A kínai kormány az elmúlt években jelentős lépéseket tett a nemzetközi és hivatali korrupció visszaszorításában és erősítette a nemzetközi együttműködését – köztünk a hazánkkal is a 2012. novemberében aláírt együttműködési és egyetértési nyilatkozat keretein belül.

2.4. A kínai fejlesztési segélyezés elvi és gyakorlati keretrendszere

Kína segélyezési tevékenysége az ezredforduló óta fontos szerepet játszik a nemzetközi fejlesztési segélyezési folyamatokban, és az ázsiai országokban, Latin-Amerikában és különösen az afrikai országokban a külföldi segélyek fő forrása lett. Ez nem volt mindig így, hiszen Kína – mint recipiens ország – a hidegháború végétől önmaga is jelentős fejlesztési támogatásokban részesült. Az 1990-es évek folyamán a donor országok a távol-keleti országnak folyósították a legnagyobb mértékű támogatásokat, sőt az ezredforduló utáni években Kína még mindig a legnagyobb recipiensek között szerepelt. A fejlesztési segélyezési tevékenységben két oldalon (két szerepben) is jelen levő ország napjainkban tovább erősíti donor státuszát: egyik oldalon azzal, hogy 2000-től a Világbank Csoporthoz tartozó Nemzetközi Fejlesztési Társaságban (IDA) már nem szerepel a recipiens országok között, másik részről pedig 2004-től befizetőként van jelen az Ázsiai Fejlesztési Bank 8. Ázsiai Fejlesztési Alapjában (Suzuki, 2007: 127-133).

A Kína által folyósított segélyek mértékéről, megoszlásáról jóval kevesebb hivatalos információ áll rendelkezésre, mint a hagyományos donor országok esetében, mivel a kínai kormány államtitokként kezeli a segélyezési mechanizmus konkrét adatait. A nemzetközi szervezetek és a civil szféra is kiemeli a kínai segélyek publikálásának fontosságát, az ezzel kapcsolatos hiányosságokat és nagyfokú bizonytalanságot (Vári, 2008: 228-229). A segélyek és támogatások átláthatósága elengedhetetlen, mivel nagyrészt e tényező befolyásolja leginkább azok hatékonyságát és a segélyezési tevékenység sikerét. Kína – mint feltörekvő donor – lassan központi szerepet játszik a nemzetközi fejlesztési segélyezési folyamatokban, így egyre sürgetőbbé válik, hogy a nemzetközi és civil szervezetek mindinkább bevonják az egyre nagyobb szereppel bíró donort az átláthatóság növelésének ösztönzésébe és a rendelkezésre álló információk hatékonyabb megosztásába. A kínai hivatalos, kormányzati közlemények szerint a segélyek 11 százalékát a felső-közepes és magas jövedelmű, és mintegy harmadát a Kínával azonos jövedelmi kategóriába eső országok részére folyósítja (Grimm et. al 2011: 8).

Kína segélyezési tevékenysége az 1950-es évekre nyúlik vissza. Segélyei hátterében ez idő tájt legfőképpen ideológiai alapokon nyugvó politikai motivációk

álltak: a cél elsősorban az volt, hogy minél több fejlődő ország sorakozzon fel Kína mögött a tajvani kérdés ügyében. Annak ellenére, hogy 1971-ben a Nemzetközi Közösség a Kínai Népköztársaságot ismerte el Kína legitim képviselőjeként, Peking tovább folytatta a segélyezési versenyt a tajpeji vezetéssel (Cotterrell-Harmer, 2005: 11).

A kínai segélyezési politika nyolc alapelvének megfogalmazása alapvetően Csou En-laj miniszterelnök nevéhez fűződik, aki az 1964-ben Szomáliában tett látogatása kapcsán megfogalmazta a mai napig is érvényes kínai segélyezési alapelvek, gazdasági és technikai támogatások nyújtásának főbb elvi vonalait.

1. Kína minden esetben az egyenlőség és kölcsönös segítségnyújtás elve szerint nyújt támogatást más nemzetek számára.
2. Kína tiszteletben tartja az országok szuverenitását, ennek megfelelően a segélyek folyósítását nem köti semminemű kiváltságokhoz és sajátos feltételekhez.
3. Kína gazdasági segélyeit hosszú lejáratú, kamatmentes, vagy kedvezményes kamatozású kölcsönök formájában folyósítja, amellyel hatékonyan hozzá tud járulni a kedvezményezett országok terheinek enyhítéséhez.
4. Kína alapvető célja, hogy a recipiens országok a rendelkezésre bocsátott segélyek és támogatások felhasználásával fokozatosan az önálló gazdasági fejlődés útjára legyenek képesek lépni és ne alakuljon ki függőség Kínával szemben.
5. Kína arra törekszik, hogy olyan támogatási formák kidolgozása és alkalmazása valósuljon meg, amelyek mind kevesebb beruházási költséggel, ugyanakkor a recipiens országok számára nagyobb állami bevételekkel járjon.
6. A segélyprojektekhez és támogatásokhoz a kínai fél a legjobb minőségben rendelkezésre álló berendezéseket és anyagokat biztosítja.
7. A technológia átadását minden körülmények között fontos szempontként kezeli a kínai kormány.
8. A projektek megvalósításában részt vevő kínai szakértők nem támasztanak speciális igényeket, ugyanolyan feltételek között kell élniük, mint a befogadó ország szakértőinek.

A hidegháború végeztével Kína lassan áttért a recipiens oldalra és az 1980-as évektől számítva jelentős fejlesztési segélyekben részesült. A 1990 és 1999 közötti időszakban Kína az első, és 2004-ben még mindig a hetedik legnagyobb recipiens volt (OECD, 2006: 14). A távol-keleti ország az ezredforduló tájékán megkezdte dinamikus fejlesztési, segélyezés tevékenységét, amellyel ismét donor szerepbe került, többnyire az afrikai kontinens országaira, Latin-Amerikára és Dél-Kelet Ázsiára koncentrálódik fejlesztési szerepe. Kína segélyezési tevékenységét illetően mára elsősorban a gazdasági érdekek váltak dominánssá, ugyanakkor a politikai és megfontolt stratégiai érdekei továbbra is igen markánsan jelennek meg. Bräutigam (2008), Davies (2008) és a Kína Tanulmányok Központ (*Centre for Chinese Studies*) (2008) publikációi átfogó áttekintést nyújtanak Kína Fekete-Afrikába irányuló segélyezési tevékenységéről: e tanulmányok mindegyike felvázolja a kínai támogatási formákkal és azok gyakorlati megvalósulásával kapcsolatos aggályokat, különös tekintettel a kormányzás és a korrupció, az adósság fenntarthatósága és a támogatás hatékonyságának és átláthatóságának kérdéskörére. Számos más szerző viszont azzal érvel, hogy a kínai támogatások és programok valamilyen szinten segítenek „ellensúlyozni” a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap által megkövetelt – gyakran túlságosan is szigorúnak bizonyuló – gazdaságpolitikai feltételeket és végrehajtandó kiigazításokat, illetve azok hatásait (Bosshard – Brewer, 2008: 3).

A Csou En-laj miniszterelnök által a '60-as években megfogalmazott elvek értelmében a kínai segélyezési politika alapvetően nem a „donor” és „recipiens” megközelítésen alapul, hanem a sokat hangoztatott – és a diplomáciai valamint számos külkapcsolati ügyben sokszor előtérbe kerülő – „kölcsönös előnyök” elvéhez közelít. Itt is jól azonosítható a korábban megfogalmazott win-win, azaz nyertes-nyertes együttműködés szerinti megközelítés. A kínai segélyek „feltétel nélkülségét” számos fórumon – elsősorban a nemzetközi szervezetek, nyugati diplomácia, de akár a civil szervezetek oldaláról – heves viták, éles kritika övezi. Az OECD-DAC donorok alapvető elveivel ellentétben, hogy olyan fejlődő ország részesüljön fejlesztési támogatásból, amely az emberi jogok, demokrácia, jó kormányzás terén nem mutat lényegi előrehaladást. Kína segélyezési mechanizmusa már korábban is számos esetben kapott bírálatot, például Szudán kettészakadása körül kialakult diplomáciai helyzet miatt, illetve a releváns nyugati szakirodalom megemlíti Zimbabwe és Mianmar (Burma), valamint Észak-Korea támogatásának „nyugati szemmel” erősen kifogásolható eseteit is. A hivatalosan közzétett kínai segélyezési elvekkel ellentétben

azonban az az eljárás, amely szerint Kína politikai feltételekhez köti a segélyeket: ennek értelmében csak azon országok részesülhetnek a kínai támogatásokból, amelyek az „egy Kína” elvet elismerik, azaz Tajvan politikai entitását nyilvánosan is elvetik. További megkötésként értelmezhetjük a segélyprojektek megvalósításához rendelt kínai alapanyagok és eszközök vásárlásának kötelmét, ami tulajdonképpen ellentétben áll a feltétel-nélküliség alapelvével.

A technikai segítségnyújtás elve alapvetően a tulajdonosi szemlélet (ownership) elvet tükrözi. E fontos elvi kérdés megvalósulására Kína igen nagy hangsúlyt fektet. Az ún. turn-key (kulcsrakész) típusú projektek, amelyek során a kínai fél biztosítja a projekt megvalósulásához szükséges összes eszközt és humán erőforrást, viszont hátráltatja ezen elv érvényesülését. Kína több ponton is igyekszik elhatárolódni a hagyományos donor országok segélypolitikájától, így helyette új értelmezésű Dél-Dél együttműködésre törekszik a fejlődő országokkal, mely nem csak a kínai álláspont, hanem immár az EU állásfoglalása szerint is alkalmas lehet a Milleniumi Fejlesztési Célok elérése során szerzett tapasztalatok megosztására és további tanulságok levonására.

A segélyek megoszlása

Kína alapvetően három formában nyújtja segélyeit. Az *adományok*, illetve *kamatmentes hitelek* és *kedvezményes kamatozású, hosszú lejáratú kölcsönök* egyenlő arányban viszonyulnak egymáshoz (Glosny, 2006: 9-20). E kedvezményes kondíciókkal rendelkező segélyekből alapvetően a *súlyosan eladósodott* (Heavily Indebted Poor Countries – HIPC) és *legszegényebb kategóriába* tartozó országok részesülhetnek. Az adományokat alapvetően a kínai Kereskedelmi Minisztérium (*Ministry of Commerce*) bocsátja rendelkezésre többnyire a projektek sikeres kivitelezéséhez szükséges anyag vagy szolgáltatás formájában, míg a kölcsönöket a kínai Exim Bank (EIBC) folyósítja. Az *adományok* többnyire szorosan kötődnek a társadalmi célzatú és infrastrukturális projektek kivitelezéséhez (aid for infrastructure), vagy az oktatásban, szakképzésben, a technikai segítségnyújtás, illetve humanitárius segélyezésben nyilvánulnak meg. A *kamatmentes kölcsönök* elsősorban az infrastrukturális projektek megvalósítását finanszírozzák, a *kedvezményes kölcsönök* – amelyek a szigorúan vett segélyezési elvek szerint kötöttnek minősülnek – kínai gépek, berendezések, gyártóeszközök és szolgáltatások vásárlására fordíthatók. Bár e helyen feltétlenül meg kell jegyezni, hogy

az EU szakpolitikusan – a kínai segélyezési mechanizmus bírálata gyanánt – kihangsúlyozták már korábban is, hogy „valódi jótékonykodásról” önmagában itt sem beszélhetünk, hiszen minden esetben van ún. „íratlan” párja is a folyósított adománynak (Fletcher, 2010: 1-17) vagy másképpen a klasszikus DAC terminológia szerinti ellenszolgáltatás, más néven térítés nélküli segélyelemnek.

Kína előszeretettel használja a segélyezés speciális formáját, amely az utóbbi néhány évben rendkívül elterjedté vált a segélyezési folyamatok lebonyolítása során. Az ún. erőforrás-fedezetű (*resources for infrastructure*) projektek során a kínai fél az afrikai országokban alkalmazott infrastruktúra fejlesztés ellentételezéseként természeti erőforrásokban kéri a biztosított forrás visszatérítését. Kína 2004 és 2010 között mintegy 14 Mrd \$ értékben alkalmazta ezt a finanszírozási formát hét afrikai ország esetében. Az angolai polgárháborúk utáni rekonstrukciós munkálatokra (utak, vasutak, hidak, kórházak, iskolák, vízközművek építésére) három olaj-fedezetű hitelt biztosított a kínai fél. Nigéria az elektromos áram termelésére épített kapacitások finanszírozására kötött erőforrás fedezetű hitelt Kínával, de hasonló pénzügyi lebonyolításban a Kongói Köztársaságban (olaj-fedezetű) és Ghánában (kakaóbab-fedezetű) vízienergia-projekt finanszírozása valósult meg kínai részvétellel (Bräutigam, 2010: 20-25).

Ezek a kedvezményes kölcsönök azonban mindenképpen hordoznak némi kockázatot az afrikai országok számára, különösen akkor, ha a kínai vállalatok versenyeztetés nélkül nyernek a pályázatokon, illetve a visszafizetés, vagy ellentételezés mértékét előre szerződésben rögzítik. Továbbá mindig fenn áll annak is a veszélye, hogy a már sikeresen kivitelezett infrastrukturális beruházások fenntartásához nem lesz elegendő forrása az afrikai kormányoknak, vagy a kínaiak által kivitelezett projektek környezeti és szociális feltételei túlságosan lazának bizonyulnak (Wang-Ozanne, 2010: 20-21). Számos fórumon igen heves bírálatok hangzanak el a kínai vállalatok részéről biztosított nagyarányú, vagy kizárólagos kínai munkaerő felhasználásáról, mivel ezáltal jelentősen szűkülnek az afrikai országok munkaerőpiaci lehetőségei. Ha mégis részt vesz a hazai munkaerő a projekt kivitelezésében, azaz mind a munkáltatók mind a munkavállalók helyiek, akkor az alacsonyan tartott afrikai munkabérek és kifogásolható munkakörülmények tovább bonyolítják a helyzet megítélését (Bräutigam, 1998: 49-53).

Természetesen ezen aggodalmak kivédésére is születtek már sikeres megoldások, így például számos afrikai kormány jóval keményebb feltételeket szab és tájékozottabbnak tűnik a szerződések megkötésekor, így az elszámolás pillanatában figyelembe vett, vagyis a változás lehetőségét nyitva hagyó kondíciók (árfolyam, kamat,

piaci ár, stb.) alapján történik a pénzügyi teljesítés, ami tulajdonképpen az előre rögzített feltételekhez képest jóval hatékonyabban akadályozza meg a tisztességtelen árképzést (Anshan, 2008: 21-49). Az angolai kormány rendszerint feltételként rögzíti, hogy a projekt kivitelezéséhez legalább 30%-ban helyi alvállalkozók bevonása szükséges, így a projekt elbírálása során minimum három helyi kivitelezői pályázat elbírálására kötelezettek a projektgazda kínaiak (República de Angola, 2011). A Kongói Demokratikus Köztársaság (KDK) például ragaszkodik ahhoz, hogy a 3 Mrd \$ összértékű (réz-fedezetű) infrastruktúra fejlesztésre kötött hitelszerződés szerint a helyi alvállalkozók 10-12 százalékban részt vehessenek a projekt lebonyolításában, valamint a teljes beruházási érték 0,5-1 százalékát a projekten dolgozó munkások képzésére fordítsa a kínai fővállalkozó (Richardson, 2010).

Szervezeti felépítés

Kína segélyezési mechanizmusa mögött álló szervezeti felépítés alapvetően eltér a hagyományos donor országokban alkalmazott szerkezettől. A Kína által folyósított segélyeket komplex, felülről lefelé haladó struktúrájú rendszeren keresztül juttatják el a recipiens országoknak. A struktúra egyes szintjeit a kínai kormány egyes minisztériumai és intézményei alkotják. A segélyezési folyamat legfelső szintjén Államtanács áll, amely alapvetően a politikai döntések meghozataláért felelős. Az Államtanácsnak jóvá kell hagynia a segélyek éves szintű, folyósítható keretösszegét, és minden esetben a 1,5 Mrd dollárnál nagyobb hitelek és 12,5 millió dollárt meghaladó projekt támogatások odaítélését, valamint a „politikailag érzékeny” országok részére folyósítandó segélyek mértékét és formáját. Az Államtanács alá tartozó három minisztérium a Külügyminisztérium, a Pénzügyminisztérium és a Kereskedelmi Minisztérium, valamint és az alá tartozó Nemzetközi Fejlesztési Segélyek Osztálya koordinálja a fejlesztési segélyezési folyamatot (Bräutigam, 2008: 197-216).

A tipikus támogatási projekt esetében – első lépésként – az Államtanács kétoldalú megállapodást köt az afrikai kormánnyal. Alapvetően a MOFCOM felelős a pénzügyi alapok felosztása és a Pénzügyminisztériummal folytatott egyeztetések, tárgyalások sikeres lebonyolításáért. A konkrét államközi szerződés aláírója kínai oldalról szintén a MOFCOM. A Külügyminisztérium viszont a folyamat politikai oldalról való támogatását koordinálja. A *Nemzetközi Fejlesztési Segélyek Osztálya* és a szervezetileg alá tartozó egység tulajdonképpen a végrehajtói szinten foglalnak helyet

és a már aláírt szerződés sikeres projekt szintű megvalósításáért felelnek. A folyamat ezen szakaszába már a vállalati szféra is ténylegesen bekapcsolódik az építési-szerelési-kivitelezési ajánlataival. A projekttel kapcsolatos ellenőrzési és felügyeleti feladatokat a helyi kínai nagykövetség és az e célra alapított tanácsadó irodák látják el. Kína tehát nem rendelkezik a hagyományos donor országokhoz hasonló Fejlesztési Ügynökséggel, hanem – meglehetősen bonyolult módon – sajátos kormányzati szervek és irodák végzik el a nemzetközi fejlesztési segélyezéssel kapcsolatos feladatokat (Hubbard, 2008: 217-229).

Meglepő módon azonban a MOFCOM keretein belül mindösszesen mintegy hetven köztisztviselő foglalkozik Kína nemzetközi fejlesztési tevékenységével. Főként ezen a platformon dől el, hogy Kína miként alakítja támogatási programját, és mely országok, milyen mértékben részesülhetnek a fejlesztési támogatásokból. Elsősorban politikai megfontolások miatt Kína igyekszik megkülönböztetni magát a hagyományos donor országoktól olyan módon, hogy nem a szokványos (a nemzetközi szervezetek által hagyományosan elfogadott) szereplőket, fejlesztési célokat és támogatási programot alkalmazza a nemzetközi fejlesztési tevékenysége során (Paragi et.al, 2007: 78-80). Azonban ez az eljárás mára rendkívüli feszültségek forrása lett nemzetközi szintén. Nem meglepő tehát, hogy a kínai kormány megkezdte az e tevékenységgel kapcsolatos folyamatok átgondolását, azonban a reformfolyamatot nagyban nehezíti az – elsősorban politikai irányultságú – ellentétes érdekviszony kibontakozása is. Ugyanakkor feltétlenül el kell ismerni, hogy egy ország nemzetközi fejlesztési politikájának újragondolása, a működő intézményrendszer átalakítása igen nehézkes és általában bonyolult folyamat nem csak bilaterális, hanem – amennyiben az ország valamely oknál fogva érintett – multilaterális szinten is.

2.5. A kínai működőtőke-áramlás iránya, trendje szerkezeti jellegzetességek

2.5.1. A kínai működőtőke export sajátos jellemzői

Az ezredforduló közeledtével Kína globalizációs törekvéseinek megerősödésével elkezdődött a *Go Global Policy*⁹⁷ bevezető szakasza. Ezekben az években kezdtek első ízben realizálódni a külföldre irányuló kínai direkttőke befektetések, elsősorban olyan ágazatokban, amelyek a feldolgozóipari szektor egyes versenyképes részterületeinek támogatását célozták meg. Az 1980-as évek folyamán a kínai működőtőke kivitel folyamatosan növekedett, az 1991-es év folyamán megközelítőleg egy milliárd dollár értékű direkttőke áramlott a világ országaiba, majd 1992-ben meghaladta a négy milliárd dollárt. Az 1994-es évtől központilag szabályozott adminisztrációval visszafogták a tőkeáramlást, amely a korábbi ingatlanspekulációs ügyleteken elszenvedett veszteségek miatt történt. Furcsa módon a kínai működőtőke kivitel dinamikus növekedése következett be az 1997-1998-as délkelet-ázsiai válság kapcsán, ezzel a régióban történő terjeszkedés feltételei megnyíltak (Artner, 2009: 1041). Ezen időszak alatt a kínai működőtőke-export 59%-a a régióbeli ázsiai országokba áramlott, Észak-Amerika 13%-kal, az afrikai országok 9%-kal, a latin-amerikai országok 7%-kal, az európai országok 6%-kal részesedtek a kínai külföldi közvetlen befektetésekből (MOFCOM, 2003). Az 1999 és 2000 közötti években rövid időre visszaesett a kínai működőtőke kivitel, azonban a 2002-es évben a Go Global stratégiában meghirdetett liberalizációs törekvésekkel összhangban óriási lendületet véve újra növekedésnek indult. A 2011-es évben a távol-keleti ország működőtőke kivitele 47,8%-ban a keleti régió országaiban áramlott, azaz valamelyest csökkent az ezredfordulót megelőző évek adatához képest a direkttőke áramlás. Szudán (912 millió dollár) és Zimbabwe (440 millió dollár) jelentős kínai direkttőkét vonzott ugyanebben az évben, e rangsorban 6. és 7. helyet foglalják el a fekete-afrikai országok.⁹⁸⁹⁹

Kína működőtőke-export stratégiáját azonban komolyan bírálják a nemzetközi közösség tagjai, elsősorban az Egyesült Államok és az Európai Unió kritizálja azt a kínai gyakorlatot, amely kapcsán a külföldi vállalkozások nehézségekkel szembesülnek

⁹⁷ Az irodalomban ismeretes még a „*Go Out Policy*”, vagy „*Going Global Strategy*” megevezések.

⁹⁸ Megelőzve ezzel többek között Németországot, Kanadát és Oroszországot.

⁹⁹ Forrás: ITC adatbázis

a kínai közbeszerzésekben való részvételben, ami nagy kontrasztban van azzal, hogy a külföldi vállalkozások szabadon részt vehetnek az európai és amerikai közbeszerzési eljárásokban. Ezen ügyek kapcsán gyakran megjelenik Kína tisztességtelen piaci versenyelőnyének hangoztatása is, ahol a partnerországok erősen nehezményezik, hogy a kínai vállalatok rejtett állami támogatások segítségével a külföldi versenytársakhoz képest kedvezőbb ajánlatokkal tudnak megjelenni (EU Parlament, 2010)¹⁰⁰. E gyakran kritizált támogatások célja általában az, hogy a gazdasági növekedés útjába álló és egyre nyomasztóbb erőforráshiány kielégítésére a kínai vállalatok külföld felé terjeszkedését segítette a kínai állam. Megvalósult a működőtőke kivitelhez kapcsolódó hivatali eljárási rend egyszerűsítése is, így a korábbi jóváhagyó és ellenőrző jogosultsággal bíró Államtanács a Kínai Kommunista Párt 2002 novemberében tartott XVI. kongresszusán hozott döntés alapján már csak *felügyelő*, illetve *támogató szereppel* vesz részt a folyamatokban.

A kínai tőke kivitel rendkívül megfontolt, tudatos állami koncepció irányítja, amely egyrészt a nemzetgazdaság érdekeit, másrészt a kínai állami vállalatok világpiaci terjeszkedését szolgálja. Ez a politika egyszerre akadály és ösztönző a kínai vállalatok számára, emiatt a magánbefektetők többnyire a nyitott és nagy gazdaságok irányába mozdulnak el, legfőképpen azért, hogy így ellentételezzék a hazai intézményi szigor korlátait. Legfőképpen a gép- és textilipari, valamint elektromos gépek és berendezések gyártásával foglalkozó ágazatokhoz kapcsolódó nyersanyag-beszerzési célzatú tőkeexportot ösztönözték elsősorban adókedvezményekkel, jegybanki intervencióval, illetve preferenciális finanszírozással. Amennyiben a vállalatok szempontjait nézzük, a kínai termelés külföldre való kiterjesztése alapvetően négy okra vezethető vissza: elsősorban az exportpiacok kiterjesztésére való törekvés, a kereskedelmi korlátok áthidalása, a fejlett technológiákhoz, valamint az erőforrásokhoz való hozzáférés szükségessége. A 2008-ban induló, majd rövidesen kiteljesedő válság azonban tovább árnyalta a kínai tőkeexportot befolyásoló tényezőket: 1. elsődleges szempont a nyersanyagokhoz és természeti kincsekhez való hozzáférés biztosítása, 2. nem csak a megnövekedett nyersanyagimport, hanem az exportpiaci terjeszkedés miatt is szükség van a kiegészítő, vagy kísérő szolgáltatásokkal kapcsolatos ágazatokban történő befolyásszerzésre, ami a gyakorlatban a szállítás, hajózás, biztosítás, infrastruktúra terén a külföldi terjeszkedés irányába hat, 3. a vezető high-tech technológiák, szellemi

¹⁰⁰ Lásd teljes szöveget: Az Európai Parlament 2012. május 23-i állásfoglalása – Az EU és Kína: kiegyenlített kereskedelem?

tulajdon megszerzése céljából indított terjeszkedés, 4. a nagy kínai vállalatok diverzifikációba kezdtek, mivel a kínai belpiacokon egyre kisebb részaránnyal rendelkeznek, így a kapacitások bővítése, a költségek csökkentése (pl. a még olcsóbb munkaerő alkalmazása), a bevétel növelése miatt a külföld felé történő terjeszkedéssel igyekeznek e hátrányukat kompenzálni.

A kínai magánbefektetők által megcélzott területek általában a természeti erőforrásban gazdag, valamint védett szellemi tulajdonnal és szabadalmaztatott technológiával rendelkező nemzetgazdaságok. A világ teljes működőtőke állományából a külföldre irányuló kínai direkttőke befektetések részesedése még mindig kicsi, de növekedésének üteme rendkívül figyelemre méltó (lásd 2. táblázat). A 2008-ban kibontakozó gazdasági és pénzügyi válság hatására a fejlett országokba áramló tőke kivitel 41%-kal csökkent, és a befektetési formák mindegyikét érintette, a kínai állami vállalatok megközelítőleg 50 milliárd dollár befektetést eszközöltek. A fúziók és felvásárlások (M&A) világszinten kétharmaddal zsugorodtak, ezzel szemben Kína a 2009-es év folyamán 108,5%-kal növelte a M&A értékét. E fellendülés főként a 2002-ben meghirdetett „Go Global” stratégiának köszönhető.

2. táblázat: A kínai működőtőke-export dinamikája

Év	FDI kiáramlás (flow) Mrd dollár	FDI-export állományi adatok (stock) Mrd dollár
2002	2,70	29,90
2003	2,85	33,20
2004	5,50	44,80
2005	12,26	57,20
2006	21,16	90,63
2007	26,51	117,91
2008	55,91	183,97
2009	56,53	245,75
2010	68,81	317,21
2011	74,65	424,79

Forrás: UNCTAD, OECD, ITC adatbázis

A kiáramló kínai működőtőke befektetések értékének növelésére a kínai kormányzat különös figyelmet fordít, ezért számos ágazatban hoztak létre vagy alakítottak át állami pénzügyi befektetési cégeket. A működőtőke kivitel elbírálás egyszerűsítése és standardizálása tulajdonképpen szintén egyfajta támogatási formának minősíthető, mivel a kínai kormány ezzel lépéssel a hazai vállalatok nemzetközi

tevékenysége előtt álló akadályok lebontásának nyílt szándékát jelezte (Artner, 2008: 856). Ugyan Kína működőtőke-exportja világviszonylatban még mindig nem számottevő, azonban annak dinamikája, bővülése mindenképpen figyelemre méltó tendenciát mutat, különösen a szolgáltatási ágazatokban (lásd 3. táblázat).

3. táblázat: A kínai működőtőke-export struktúrája főbb ágazatonként (2010)

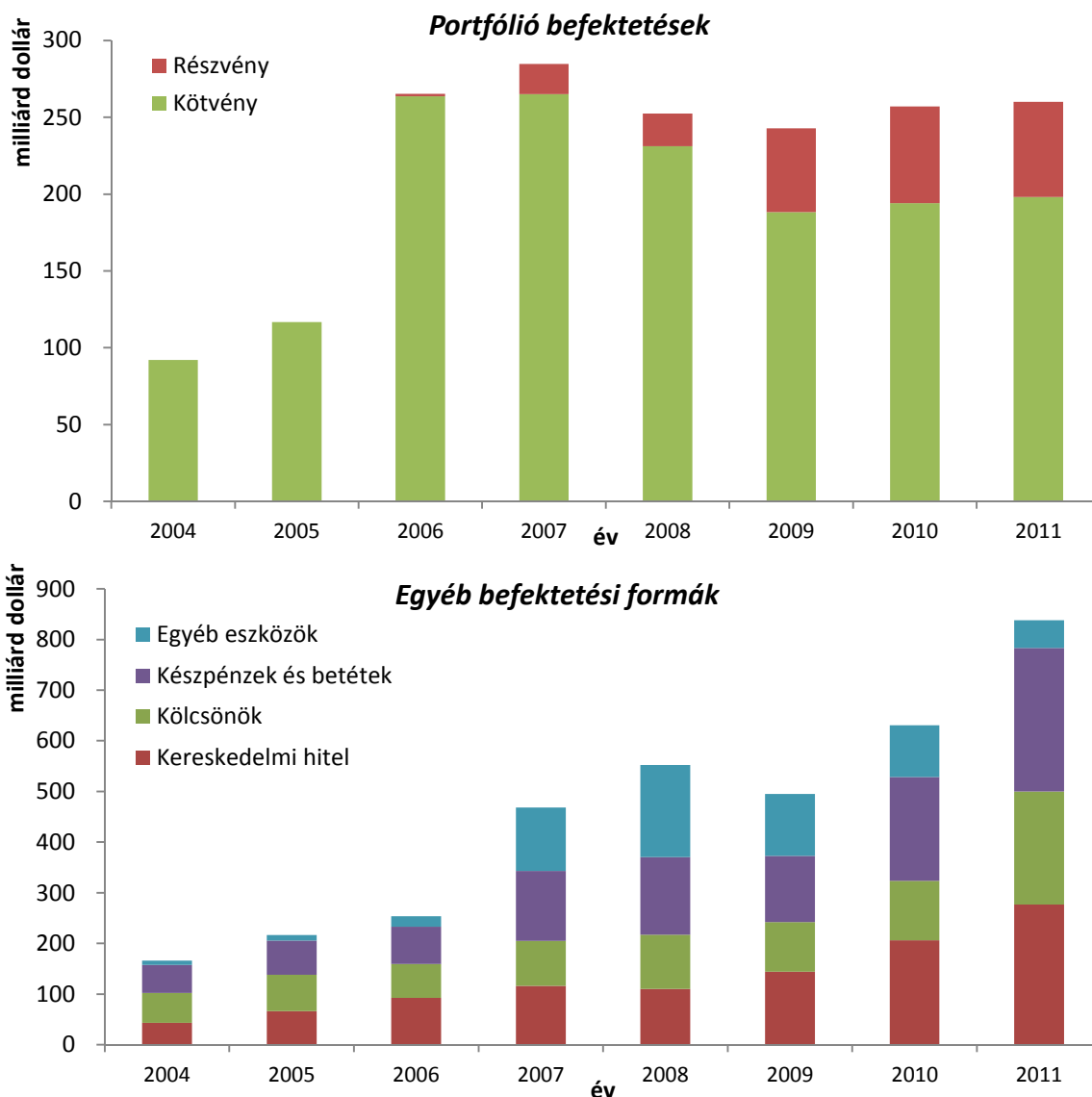
Indikátor	Működőtőke kiáramlás (flow)			Működőtőke állomány (Stock)	
	Összesen (mrd USD)	változás (%)	Részesedés (%)	Összesen	Részesedés (%)
Összesen	68,81	21,73%	100,00%	317,21	100,00%
Üzleti szolgáltatások	33,42	48,75%	48,57%	116,89	36,85%
Finanszírozás	8,63	-1,22%	12,54%	55,25	17,42%
Nagy- és kiskereskedelem	6,73	9,66%	9,78%	44,66	14,08%
Bányászat	5,71	-57,17%	8,31%	42,01	13,24%
Szállítmányozás, raktározás, kommunikáció	5,66	173,54%	8,22%	23,19	7,31%

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

A legnagyobb kínai működőtőke-exportőrök még mindig az állami vállalatok és a kínai tőkeexport állományának több mint 80 százaléka állami tulajdon. Az összes befektetés 86 százaléka *nem pénzügyi beruházás* formájában valósul meg. A beruházások 40 százaléka részvénytulajdonban, 37 százaléka profit-újrabefektetésben, 23 százaléka egyéb beruházási formában realizálódott (OECD, 2008), e befektetési pozíciók alakulását a 7. ábra szemlélteti.

Az 1990-es évben az ENSZ összesítése szerint *tengerentúli fúzió és felvásárlás* (Overseas Mergers & Acquisition - OMA) formában csupán négy kínai beruházás (világ összes realizált M&A beruházásának 0,2%-a) történt mindösszesen 1,34 milliárd dollár értékben, ami összességében a globális beruházások 1,4%-át tette ki. A fejlődő országok és Kína viszonylatában ez az arány a megvalósított projektek számában 3,7%-ot, összességében 17,7 %-ot képviselt. 2009-re az egy év alatt megvalósított kínai fúziók és felvásárlások száma 97-re növekedett, amivel a kínai vállalatok 21,49 milliárd dollár értékben (a globális adatok tekintetében és az előző hasonlítás alapot figyelembe véve 2,3 és 8,6 százalékos részesedéssel bíró, a fejlődő országokkal összehasonlítva 13 és 29,1 százalékos súlyú) M&A tevékenységet valósítottak meg.

7. ábra: Kína nemzetközi befektetési pozíciójának (aktívák) alakulása 2004 és 2011 között

Forrás: State Administration of Foreign Exchange adatok alapján saját szerkesztésű ábra

Ezek a számok még mindig messze alulmúlják a fejlett országok teljesítményét e tekintetben. A kínai vállalatok befektetésének globális súlya 2010-ben 6% volt (UNCTAD WIR, 2010). A kínai vállalatok befektetései a szolgáltató szektor mellett a hagyományos ipari ágazatokra összpontosítottak, azonban az ezredforduló óta az újonnan felemelkedő iparágak is nagy hangsúllyal kerülnek be a befektetési területek közé, így a high-tech iparágak és a magas hozzáadott-értéket képviselő feldolgozóipar felé terelődött el a hangsúly.

2.5.2. A kínai működőtőke import egyedi jellegzetességei

Az olcsó élőmunka és a nagymennyiségben rendelkezésre álló kapacitások a '90-es évek elejétől jelentős működőtőke beáramlást indukálnak a távol-keleti országokba, köztük Kínába is. A viszonylag fejlettnak mondható, és nagy tőkevonzó képességgel rendelkező tengerparti, kelet-kínai területek számítottak a '80-as években elindult reformfolyamatok haszonélvezőinek, ami számukra nagy áruforgalom és tőkebeáramlást generált. A számottevő gazdasági fejlődéssel együtt jelentősen javult e területeken a lakosság életszínvonala, azonban a belső- és nyugati régiók hosszú időn keresztül csupán a hátszág szerepét töltötték be a prosperáló keleti partvidék mögött. Az évtizedek folyamán a fejlettségbeli különbség olyannyira elmélyült, hogy 2009-ben a keleti parti Sanghajban és környékén élő lakosság éves átlagos jövedelme majdnem elérte az 1900 dollárt, ezzel szemben az észak-nyugati régióban található Kanszu tartományban alig érte el a 400 dollárt. A kormányzat jelentős beruházásokat indított 2007 folyamán az elmaradott kínai területek felzárkóztatására és 90 belső-kínai projekten keresztül mintegy 211 milliárd dollárt fordított fejlesztésre. Az infrastrukturális beruházásokat és a mezőgazdaság modernizálását is kiemelten kezeli a kínai kormány.

Kína gazdálkodásában egyre nagyobb jelentőséggel bír a magánszektor, ezzel párhuzamosan az állami vállalatok szerepe folyamatosan csökken. A '90-es években konkrét intézkedések történtek arra vonatkozóan, hogy egyesítésekkel és megszüntetésekkel hatékonyabbá tegyék az állami vállalatok működését. A magántulajdonban lévő vállalatok bizonyos kormányzati engedélyekkel a gazdaság mind több szektorában tevékenykednek. A külföldi működőtőke befektetők adókedvezményekben részesülhetnek, amellyel az állam a befektetőket célzottan irányítja a megfelelő szektorok felé. A Kínába érkező működőtőke befektetéseket – különösen a stratégiai ágazatokban, így a távközlési, biztosítási, építőipari és autóipari ágazatokban – még mindig jelentősen akadályozzák különféle versenyhátrányt okozó bürokratikus intézkedések, például környezetvédelmi és munkavédelmi előírások, vagy a hazai szellemi tulajdon oltalma alatt levő termékek favorizálása.

Az OECD adatbázisban szereplő statisztikák szerint a 2011-es év folyamán a világ működőtőke befektetéseinek legmeghatározóbb része, mintegy 234 Mrd dollár még mindig az Egyesült Államokba áramlott, ugyanakkor Kína ettől alig elmaradva 228,6 Mrd dollár direkttőke befektetést vonzott ugyanebben az évben.

Befektetési formák Kínában

Kínában a külföldi befektetések formáinak szabályozása igen összetett, ezért a klasszikus értelemben vett *társasági formák* kifejezés használata nem teljesen kielégítő e kontextusban, sokkal inkább a *gazdasági társasági formák és egyes speciális jogszabályok kombinációiról*, egymásra épüléséről lehet beszélni. A legfontosabb befektetési formák a kínai–külföldi tőkearányos közös vállalat (EJV), a kínai–külföldi szerződéses közös vállalat (CJV) és a kizárólagosan külföldi vállalkozás (WFOE), közülük azonban csak az EJV és CJV tekinthető tiszta *joint venture* társasági formának.

4. táblázat: Realizált működőtőke befektetések Kínában (stock adatok - 2010)

Forma	Projekttek száma (db)	%	Realizált FDI (100 millió dollár)	%
Tőkearányos közös vállalat - EJV	4970	18,13	224,98	19,6
Szerződéses közös vállalat - CJV	300	1,09	16,16	1,41
Kizárólagosan külföldi vállalkozás - WFOE	22085	80,54	809,75	70,58
Egyéb	65	0,24	96,45	8,4
Összesen	27420	100	1147,34	100

Forrás: Invest in China

Általános definícióját tekintve a *joint venture*, vagy más néven *közös vállalat* valamilyen közös gazdasági vállalkozás létesítését jelenti két vagy több vállalkozás között adott gazdasági cél megvalósítása érdekében, azonban ez a definíció nem magyarázza e vállalati forma jogi vonatkozásait. Kínában a *joint venture* (mint jogi kategória) a külföldi befektetők számára rendelkezésre álló gazdasági társaságként, ill. a társasági formákkal párhuzamosan funkcionáló intézmény, amelyet a külföldi fél kínai (gyakran állami tulajdonú) gazdasági társasággal közösen hoz létre. Ezzel együtt azonban a *joint venture* formák nem valódi társasági formák, hanem társasági jogi elemek és különféle befektetést ösztönző, ill. korlátozó szabályok összességei. Kínában a *joint venture* formák és a társasági jog kapcsolata nem teljesen tisztázott. Kezdetben a külföldi vállalkozások a KNK területén kizárólag EJV formájában alapíthattak gazdasági társaságot, a CJV, a WFOE és a társasági törvény szerinti egyéb gazdasági társasági formák csak később nyíltak meg a betelepülő külföldi vállalkozások számára.

Befektetési területek Kínában

A Különleges Gazdasági Övezetek¹⁰¹ Kínában (Special Economic Zones – KGÖ-k) olyan különleges jogosítványokkal és működési feltételekkel felruházott területek, melyek célja az adott terület és az ország gazdaságának élénkítése. E speciális gazdasági övezetek feladata kettős: egyrészt az *állam fiskális céljainak megfelelően* az ország gazdasági növekedéséhez és a hatékonyabb vámellenőrzéshez, a gyengén működő kereskedelempolitika felélénkítéséhez, a munkaerőpiaci helyzet javításához, valamint a fejletlen, vagy bizonyos esetekben nem létező infrastruktúra kiépítéséhez járulnak hozzá, másrészt a helyi és betelepülő *vállalatok szempontjából* a költségek csökkentése és az igénybe vehető adókedvezmények vagy akár teljes adómentességen keresztül a hatékonyság javítása és az új piacokhoz való hozzáférés érhető el rajtuk keresztül. Ezek a különleges gazdasági övezetek többnyire szabadkereskedelmi övezet, export előállító zóna, vállalati zóna, iparterület, gyártelep, szabadkikötő, és egyéb speciális zóna formájában valósulhatnak meg attól függően, hogy azok milyen iparágban, mely földrajzi helyen és milyen feladat ellátására jöttek létre.

Annak megválaszolására, hogy e gazdasági övezetek ténylegesen milyen mértékben járulnak hozzá a liberalizációs folyamatokhoz és a gazdasági növekedéshez, csak nagyon kevés elméleti és empirikus irodalom áll rendelkezésre. Hamada (1974) próbálta meg elsőként megmutatni a különleges gazdasági övezetek jóléti hatását, ahol a Ricardo – Viner-féle specifikus tényezők modelljét felhasználva arra a következtetésre jutott, hogy a fejlődő országokban a gazdasági övezetek működése nem feltétlenül jár termelésbővüléssel és a fogyasztási lehetőségek növekedésével. Ezt az eredményt vizsgálta felül Schweinberger (2002), aki rámutatott az előző elméleti vizsgálatba bevont feltételezések sokaságára és a nem egyértelmű következtetésekre. Wong és Chu (1984) empirikus elemzésükben a különleges gazdasági övezetek tőkevonzó képességét, a technológia transzfer mélységét, a munkahelyteremtő képességet, az export bővülését, valamint az övezetek regionális fejlődésre gyakorolt hatását vizsgálták. Az adatok hiányossága miatt azonban nem sikerült teljesen átfogó, minden szempontot figyelembe vevő elemzést készíteni. Madani (1999) csupán a különleges gazdasági övezetek jellemzését, viszonylag pontos leírását kísérelte meg, más szerzők – Ge (1999) és Park

¹⁰¹ Számos fejlődő országban hoztak létre különleges befektetési klímát kínáló területeket. Mexikóban például ún. maquiladorák, Ghána, Kamerun, és Jordánia is ipari vámszabad területek, Oroszország szabad gazdasági övezetek létrejöttét támogatta. Az első modern különleges gazdasági övezet 1942-ben Puerto Rico-ban jött létre.

(1997) – sem léptek tovább a gazdasági öveztek létrehozásához és fejlesztéséhez felállított kormányzati koncepció és politika elemzésénél. Kundra (2000) első ízben hasonlította össze két országot, Kínát és Indiát gazdasági övezeteinek jellemzőit. Wei (1993) vizsgálata elsőként talált egyértelmű bizonyítékokat a kínai gazdasági övezetek 1980 és 1990 között bonyolított exportjának bővülésére és a gazdasági növekedés között. A kutatások kiteljesedését és a témában való tudományos elmélyülést minden bizonnyal hátráltatta, hogy nem álltak rendelkezésre sem regionális, sem nemzetgazdasági szinten megfelelő paneltanulmányok.

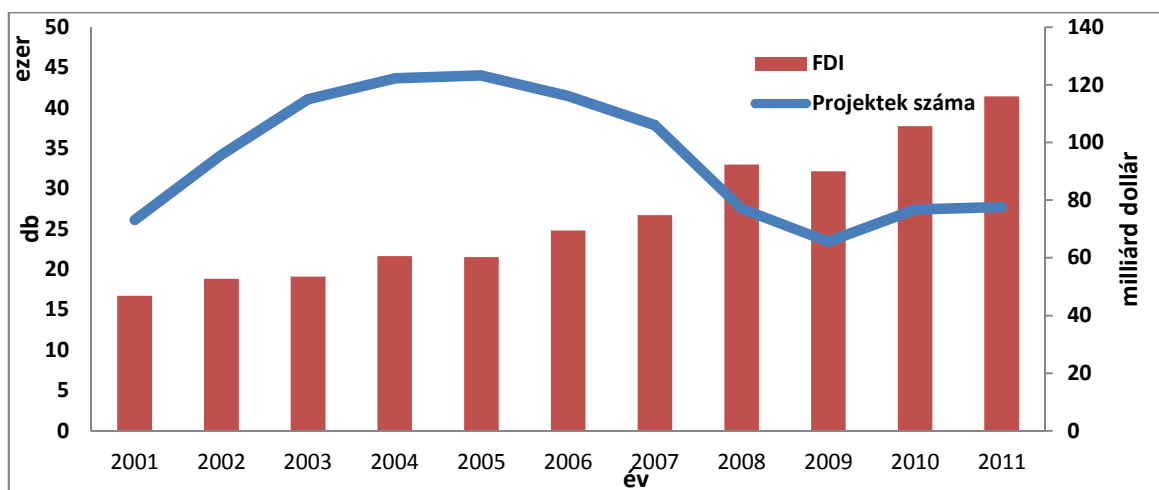
Annak ellenére, hogy a fejlődő országokban világszerte 3000 különleges gazdasági övezet jött létre, a legtöbbjük csupán néhány országban koncentrálódik. Ezek közül is Kína volt a legsikeresebb e tekintetben és tudta talán leginkább a saját gazdasága fejlődésére fordítani a KGÖ-k működését. A legtöbb kínai gazdasági övezet földrajzi kiterjedését tekintve igen nagy, különösen az erősen előmunka-igényes, összeszerelő iparágra építő tömegtermékek gyártására és exportpiacokon való értékesítésére szakosodott. A legsikeresebb kínai KGÖ-k jelentősége azonban nem csak ebben merül ki, hanem kiemelt fontossággal bírnak az ország infrastrukturális hálózatának fejlesztésében is, amivel általuk az adott régió (így az ország is) szervesen bekapcsolódhat a világ áru- és szolgáltatáskereskedelmébe. Ugyan a KGÖ-k jövedelmezőségét nagyban csökkentik azok a jelentős többletköltségek, amelyek a nem létező vagy elmaradott infrastruktúra fejlesztése kapcsán merülnek fel, mégis az övezetek által kínált gazdasági és társadalmi haszon, ezen belül is legfőképpen a javuló üzleti és befektetési klíma, a növekvő foglalkoztatás és exportbevételek, beáramló működtetői értéke nagyban alátámasztja e különleges gazdasági zónák létjogosultságát.

A kínai különleges gazdasági övezetek működési feltételei kezdetben meglehetősen szigorúak voltak. Az eredeti kormányzati szabályozás a zónákat elsősorban az ország elmaradott területein, konkrétan körülírt fizikai határokkal jelölte ki, figyelmen kívül hagyva azt a veszélyt, hogy az így létrejövő elszigetelt övezetek kevésbé lesznek vonzóak a befektetők előtt. A KGÖ-k tevékenységüket tekintve is nagyrészt a meglehetősen egysíkú, elsősorban az ipari gyártáshoz kapcsolódó exportorientált ágazatok támogatását szolgálták. Napjainkra azonban jelentősen rugalmasabbá váltak a korábban alkalmazott szabályok, így az elhelyezkedésre, tevékenységre, minimum export követelményekre, jogi és adminisztrációs kötelemlere vonatkozó előírások számottevő mértékben egyszerűsödtek, más tekintetben viszont –

elsősorban a munkaügyi és környezetvédelmi előírások – a nemzetközi normákkal összhangban szigorodtak.

Kínában az 1980-as évek folyamán alakították ki az első KGÖ-ket. Elsőként Guandong tartományban létesítették a Shenzheni, a Zhuhai és a Shantou övezeteket, Fujian tartományban pedig a Xiameni gazdaság övezetet. Az 1984-es évben megnyitottak 14 tengerparti várost a külföldi befektetők előtt, ezek közül Dalian és Sanghaj volt a két legnagyobb és ezáltal legmeghatározóbb speciális zóna. Ezután a kínai kormány megnyitotta a határ és a nagyobb folyók menti vidékeket, valamint az ország belső részeit is. A Hainan szigetet tartománynak nyilvánították és az ország legnagyobb speciális gazdasági övezetévé alakították. A megnyitott tengerparti vidékeken kialakították a Fujian tartománybeli Quan-Jiang-Xia háromszöget, a Sandong-félszigeten, a Liaodong-félszigeten kialakult zónákat, majd a Hebei, Kuangxi és más tengerparti zónákat. Ezt követően további 13 szárazföldi, országhatár közeli várost minősítettek nyitott gazdasági övezetnek, majd 1992-ig egymás után az ország belső részeiben fekvő tartományok fővárosait is elérhetővé tették a külföldi befektetők előtt. A beáramló működőtőke az ezredforduló óta dinamikusan növekszik, ugyanakkor a megvalósult projektek száma kissé hullámzó (enyhén csökkenő) tendenciát mutat (lásd 8. ábra), ami azt jelenti, hogy a ténylegesen megvalósuló egyedi projektek nagyobb működőtőke befektetést generálnak, mint a vizsgált időszak elején.

8. ábra: Működőtőke áramlás és projektek számának változása

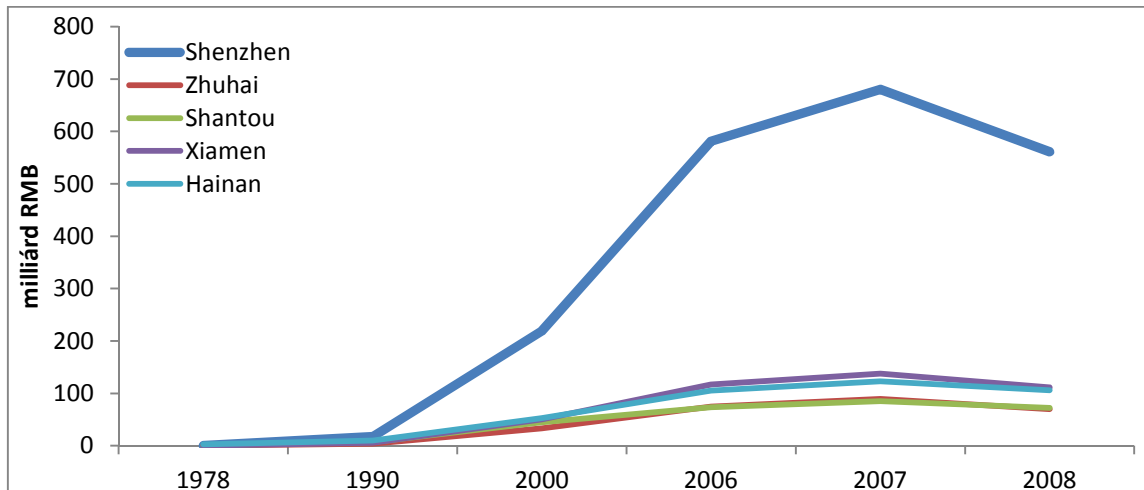

Forrás: Invest in China adatok alapján saját szerkesztésű ábra

Emellett vámszabadterületeket és gazdasági-technikai fejlesztési övezeteket is létrehozottak a kínai nagyvárosokban. Ma a legfontosabb kínai különleges gazdasági

övezetként a Shenzhen, a Zhuhai, a Shantou, a Xiamen és a Hainan övezeteket tarjuk nyilván, a kínai GDP-hez legfőképpen a Shenzhen övezet hozzájárulása mérvadó (lásd 9. ábra).

9. ábra: Az egyes KGÖ-k hozzájárulása a kínai GDP-hez

Forrás: Invest in China adatok alapján saját szerkesztésű ábra

Kínában 14 önálló vámterület működik, ezek Sanghajban a Waigaoqiao, a Tianjin, és a Dalian vámterületek, Shenzhen városában a Satoujiao, a Futian és a Yantianggang önálló vámterületek, a Kantoni vámterület, a Zhuhai vámterület, a Zhangjiagang vámterület, a Haikou vámterület, a Ningbo vámterület, a Fuzhou vámterület, Xiamenben a Xiangyu vámterület és a Shantou vámterület.

2.6. Kína világkereskedelmi pozíciójának változása – tények, trendek és kilátások

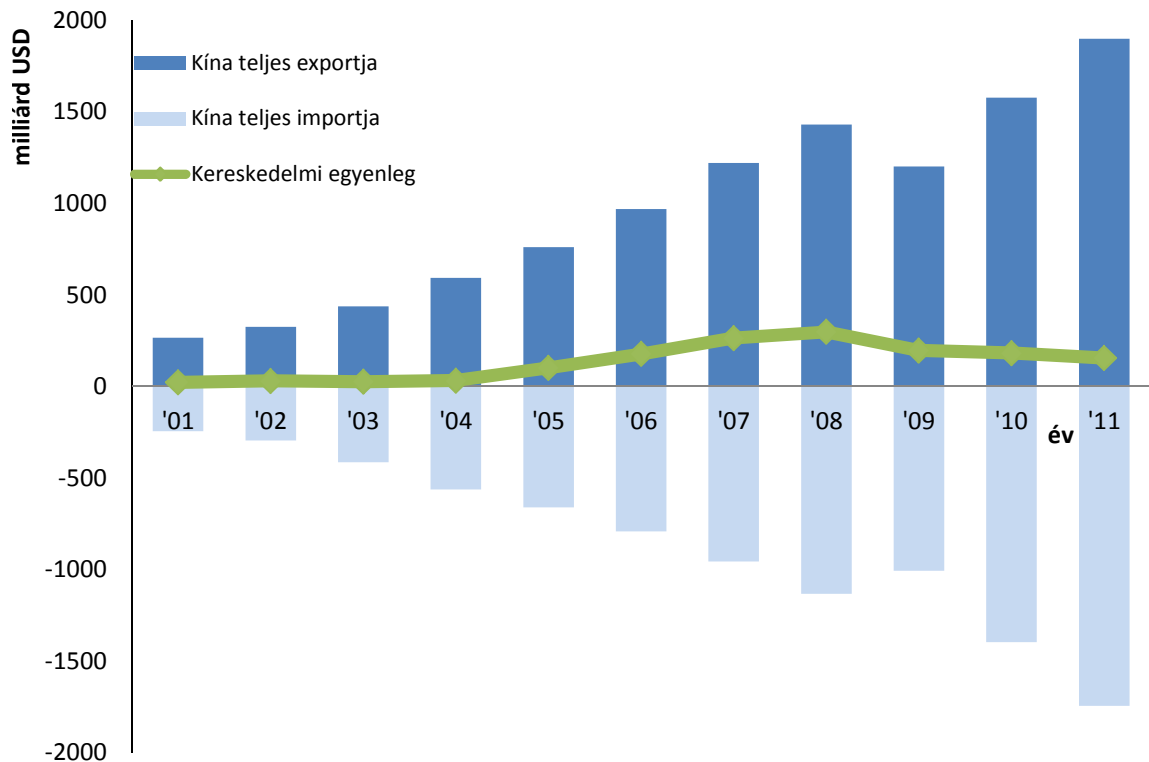
Kína világkereskedelemben betöltött szerepe az elmúlt három évtizedben fokozatosan felértékelődött. Az ezredfordulón a világ áruexportjából 3,87 százalékkal, 2007-ben 8,8%-kal részesedett. A 2011-es év sorrendben a harmadik, hogy Kína a világ legnagyobb exportját bonyolította, értékében 1898,4 Mrd dollárt tett ki az ország teljes áru és szolgáltatás kivitele, ez a globális export mintegy 10,6%-át jelentette. A kínai áruexport 2001 és 2011 között 613 százalékkal, az import ugyanezen időszak tekintetében 616 százalékkal növekedett. A 2006-os évben e figyelemreméltó exportteljesítmény alapján a világ harmadik legnagyobb külkereskedelmi partnere lett, ekkor csupán az Egyesült Államok és Németország előzte meg. A 2011-es évben Kína teljes termék külkereskedelme (3641 Mrd dollár) 22,43 százalékkal növekedett az előző évhez képest.

Kína esetében a Bender – Li-féle Lawrence-mutató export oldalon 0,31, import oldalon 0,41 értéket mutat, az ESI mutató export oldalon 0,85, ennek import párja 0,79 értéket vett fel. A Ružička-index ugyanitt az export esetében 0,74, import oldalon 0,66 értéket mutat a 2001 és 2011-es évek viszonylatában (a számításokat lásd részletesen a 3. mellékletben). A kapott adatok alapján megállapítható, hogy Kína külkereskedelmi szerkezetében – a rövid időtávot feltétlenül kihangsúlyozva – jelentős átrendeződést figyelhetünk meg, amely főként az export oldalon jelenik meg markánsan.

Az exportált kínai termékek értéke 20,3 százalékkal, az import termékeké 24,9 százalékkal magasabb volt, mint 2010-ben, ennek következtében az áruforgalomi többlet 27 Mrd dollárral csökkent az előző évhez képest (lásd 10. ábra).

A 2011-es évben Kína legnagyobb felvevőpiacai az USA (17,12%), Hong Kong (14,12%) és Japán (7,81%) voltak. A kínai export legnagyobb bővülése a 2007 és 2011 közé eső időszakban Brazíliával (26%), Vietnámmal (25%), Indonéziával (21%), Indiával (19%) folytatott kereskedelem kapcsán mutatható ki, de számos európai országgal (Magyarország 7%, Németország és Olaszország 11%, Franciaország 10%, Nagy-Britannia 8%) is két vagy közel két számjegyű a kínai exportérték növekedése az időszakra egészére vetítve.

10. ábra: Kína külkereskedelmi pozíciójának változása (2001-2011)

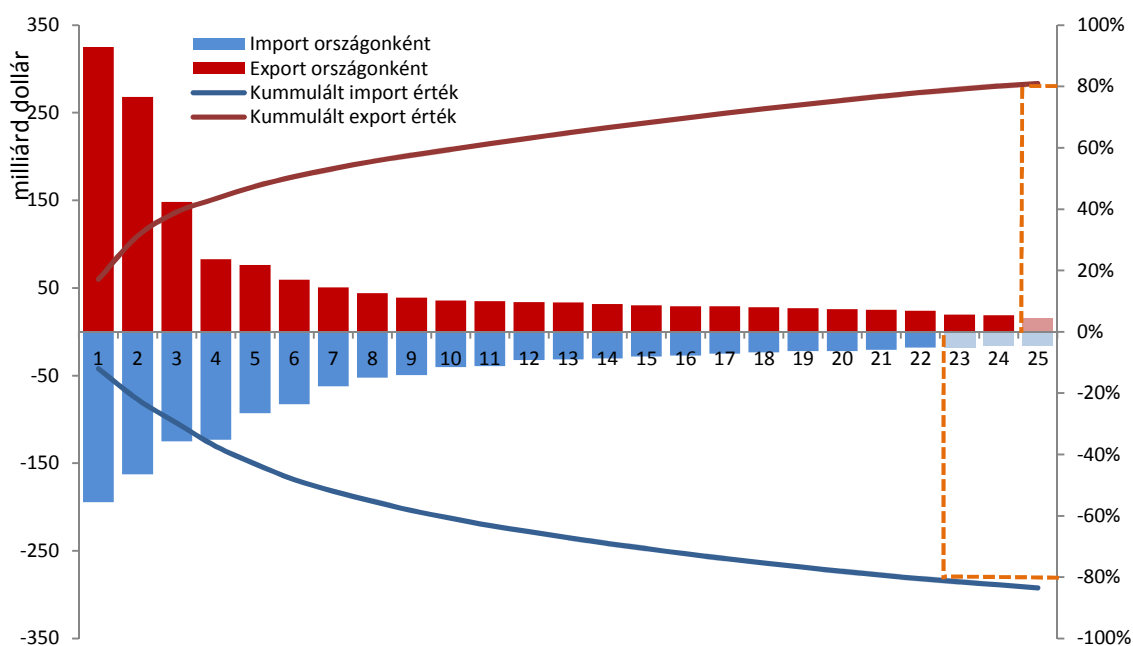
Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját készítésű ábra

A 2011-es évben Kína az 5 legnagyobb külkereskedelmi partnerével folytatta exporttevékenységének 50%-át, 24 országgal a teljes export 80%-át és a 7 legmeghatározóbb külkereskedelmi partnertől származott Kína teljes importjának 50%-a, valamint 22 ország adta a teljes import 80%-át (lásd 11. ábra).

Az Egyesült Államokba irányuló kínai export a 2007 és 2011-es időszak alatt 8%-kal növekedett, míg az USA teljes importja csupán 1%-kal bővült, ami azt jelenti, hogy a teljes importon belül a kínai termékek és szolgáltatások összesített értéke arányában véve növekedett az időszak alatt.

Egészen hasonló tendenciát tudunk kimutatni Kína több európai országgal folytatott kereskedelme kapcsán is: Olaszországban például az időszak alatt az összes import stagnált, Németország esetében 2%-kal növekedett, viszont a kínai behozatal mindkét országban egyaránt 11%-kal bővült; Magyarország összesített importja 1%-kal csökkent, azonban a Kínából érkező behozatal 7%-kal növekedett az időszakban.

11. ábra: Kína kereskedelmi partnereinek koncentrációja (2011)

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

Mindezekből azt a következtetést tudjuk levonni, hogy **jól kimutatható átrendeződés történik az országok importszerkezetében abban a tekintetben, hogy a Kínából érkező termékek és szolgáltatások mind nagyobb súllyal szerepelnek az importőr országok behozatalában.**

5. táblázat: Kína legnagyobb exportpiaci partnerei HS kód* szerinti bontásban (2011)

Országok (top 10)	2011 export érték (millió dollár)	Export megoszlása HS kódok szerint csoportbontásban (%)														
		01-05	06-15	16-24	25-27	28-38	39-40	41-43	44-49	50-63	64-67	68-71	72-83	84-85	86-89	90-97
Világ	1898388,4	0,8%	1,0%	1,3%	1,9%	5,1%	3,5%	1,6%	1,5%	12,7%	2,8%	3,2%	7,6%	42,1%	5,8%	9,0%
Egyesült Államok	325011,0	0,6%	0,4%	1,0%	0,5%	3,6%	4,1%	2,2%	1,8%	10,8%	4,6%	2,3%	5,5%	46,2%	3,9%	12,4%
Hongkong	267983,7	0,8%	0,4%	1,0%	2,5%	1,0%	1,6%	0,8%	0,8%	5,6%	0,6%	8,8%	2,1%	60,9%	5,4%	7,7%
Japán	148268,7	1,5%	1,7%	4,1%	2,5%	6,6%	2,9%	1,3%	2,2%	17,8%	2,1%	1,6%	6,9%	36,4%	2,6%	9,0%
Koreai Köztársaság	82920,3	1,7%	1,6%	1,6%	3,5%	7,8%	2,1%	1,0%	1,1%	7,8%	1,1%	2,5%	17,4%	38,9%	4,5%	7,3%
Németország	76400,0	1,2%	0,8%	0,6%	0,7%	4,6%	2,4%	2,2%	1,2%	15,9%	3,0%	1,9%	5,4%	42,4%	6,0%	11,8%
Hollandia	59499,7	0,5%	0,8%	0,7%	1,2%	5,0%	2,4%	1,3%	1,1%	7,3%	1,9%	1,5%	5,0%	62,0%	3,0%	6,3%
India	50536,4	0,0%	0,5%	0,1%	1,6%	19,4%	3,0%	0,6%	1,1%	7,1%	1,0%	2,3%	10,6%	45,7%	2,6%	4,3%
Anglia	44122,1	0,8%	0,6%	0,8%	0,5%	3,7%	4,4%	2,7%	3,1%	16,9%	4,1%	2,1%	6,8%	34,1%	6,0%	13,4%
Oroszország	38903,0	0,5%	1,9%	2,4%	1,1%	3,4%	5,0%	4,6%	1,5%	16,3%	7,0%	2,2%	8,8%	32,3%	5,9%	7,1%
Szingapúr	35570,1	0,2%	0,8%	0,8%	4,7%	3,7%	2,0%	0,7%	1,0%	4,1%	0,9%	1,5%	8,7%	46,1%	18,2%	5,8%

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

A kínai primer szektor 1%-át, a szekunder szektor 12,7%-át és a terciér szektor 4,6%-át adja a világ összes exportjából. A feldolgozóipari export szerepe folyamatosan növekszik, átlagosan 9%-kal bővül 2007 óta, ez azért is kiemelkedő teljesítménynek számít, mivel e szektorban a világ teljes exportja 2002 óta alig, vagy egyáltalán nem növekszik, sőt például a vas- és acélgyártás (HS 271), faipari termékek (HS 202) és a speciális gépek (HS 292) esetében összességében véve csökkent.

6. táblázat: Kína teljes termékexportjának szerkezete (2007-2011)

HS	2011 Export érték (millió dollár)	Átlagos növekedés (%)		2011 (%)
		2007-2011	2010-2011	
Összes termék	1898388,4	13,2%	20,3%	100,0%
01-05 Élő állat és állati eredetű termékek	14969,8	19,4%	24,6%	0,8%
06-15 Növényi termékek	19313,4	14,1%	18,9%	1,0%
16-24 Élelmiszer-készítmények	24335,7	11,3%	25,6%	1,3%
25-27 Ásványi termékek	36287,6	16,0%	19,5%	1,9%
28-38 Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	97087,1	20,4%	29,5%	5,1%
39-40 Műanyagok és ezekből készült áruk	66345,8	17,8%	33,8%	3,5%
41-43 Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	29944,8	17,6%	28,8%	1,6%
44-49 Fa- és faipari termékek	29400,0	10,3%	24,6%	1,5%
50-63 Textilipari alapanyagok és textilárúk	240539,6	10,5%	20,6%	12,7%
64-67 Lábbelik	52464,5	15,0%	19,5%	2,8%
68-71 Kő/üveg	61525,6	26,0%	54,7%	3,2%
72-83 Különféle fémek	144923,7	13,1%	30,8%	7,6%
84-85 Gépek / Elektromos berendezések	799520,6	12,0%	14,5%	42,1%
86-89 Járművek és alkatrészek	109110,8	21,1%	22,8%	5,7%
90-97 Különféle egyéb áruk	170277,9	12,6%	17,1%	9,0%

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

A feldolgozóipari szektor által exportált termékek a GDP 57,14%-át adják, a terciér szektor 6,3%-kal, a primer szektor exporttermékei csupán 1%-kal járulnak hozzá a bruttó hazai termékhez.

A számítástechnikai gépek, berendezések és irodai elektronikus eszközök termékcsoport (HS 84-85) exportjának tekintetében Kína világviszonylatban kiemelkedő szereppel bír, világpiaci részesedése a 2010-es adatok alapján e vonatkozásában elérte a 38,4 százalékot, 2011-ben már a 42,1%-ot, ez 6,62%-os bővülést jelent a 2002-es adatokhoz viszonyítva.

7. táblázat: Kína 10 legnagyobb exporttermékének értéke (2009-2011)

HS kód	Kína exportja (milliárd dollár)	Kína exportja (milliárd dollár)		
		2009	2010	2011
Összes termék	1 201,65	1 577,76	1 898,39	
'8471	Automatikus adatfeldolgozó gép és egységei	101,58	139,06	152,03
'8517	Távbeszélő-készülékek, beleértve a mobiltelefon-hálózatokhoz vagy más vezeték nélküli hálózatokhoz való készülékeket	86,47	105,98	133,41
'8901	Tengeri személyszállító hajó, komphajó, teherszállító hajó, bárka és személy- vagy áruszállításra alkalmas hasonló vízi jármű	23,85	35,19	37,10
'8541	Dióda, tranzisztor és hasonló félvezető eszköz; fénykibocsátó dióda; szerelt piezoelektromos kristály	15,48	32,00	35,43
'8542	Elektronikus integrált áramkörök	23,61	29,61	32,90
'9013	Más vtsz. alá nem besorolható folyadékkristályos készülék; más optikai készülék és műszer	20,34	27,85	31,68
'8473	Irodai géphez kizárólag vagy elsősorban használt alkatrész és tartozék	26,20	31,31	30,64
'8528	Rádió- vagy televízióműsor-adó készülékek	26,66	31,89	30,29
'8443	Nyomdaipari gép, amely nyomólapok, nyomóhengerek	17,08	23,58	25,12
'4202	Bőrönd, koffer, piperedoboz, diplomatatáska, aktatáska, iskolatáska, szemüveg-, látcső-, fényképezőgéptok, egyéb táskák és tokok	12,79	18,01	23,94

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját szerkesztésű ábra

A hordozható digitális eszközök (HS 847130) esetében Kína világpiaci részesedése 2010-ben¹⁰² elérte a 75%-ot, Hollandia csupán 4,9%, az USA 4,1%, Németország 3,8%-os részaránnyal bír a termékcsoport összes exportján belül. A Kínában előállított elektronikus berendezésekből 23,6 százalékot Hong-Kong, 19,8%-ot az Egyesült Államok és 6,4%-ot Japán importál. A világ összes exportjának növekedése e termékcsoport tekintetében 2002 óta szinte elhanyagolható, csupán 0,64%-os növekedést mutat, viszont Kína részesedése a teljes világpiaci exportjából a 2007 és 2010 közötti időszakban 6,5%-kal bővült e termékek tekintetében, ami azt jelenti, hogy **a világ teljes kibocsátásában Kína javára jelentős átrendeződés történik az elektronikus berendezések termékcsoport vonatkozásában.** Az ágazat dinamikus fejlődését jelzi továbbá, hogy az elektronikus berendezések gyártására szakosodott iparágban mintegy 6600 külföldi tulajdonú leányvállalat van jelen Kínában, ami jelentősen felülmúlja a többi iparágban érdekeltséggel bíró vállalatok számát.

A kínai textil, ruházat és bőripari termékek (HS 61-62) kivitele a világ összes exportjából 33,3%-kal részesedik, e termékcsoport exportjának átlagos bővülése 2007 óta évi 7,5%-ot tesz ki, a világpiaci részesedésének átlagos növekedése eléri az évi

¹⁰² A részletes elemzéshez szükséges - HS nomenklátúra szerinti 6 számjegyű bontásban - teljes körűen elérhető adatok a kézirat lezárásának időpontjában 2010-ig álltak rendelkezésre.

5,5%-ot. Számos textilipari termék tekintetében Kína bonyolítja a globális export 90%-át (!), mint például a pamut vagy szintetikus anyagból készülő ruházati termékek esetében (HS 6103 és 6104). Bizonyos kínai textilipari termékek (pl. HS 430230 Kész műszőrme) teljes exporton belüli részesedése ugyan csökkent, és ugyanezen kínai gyártók által előállított termékcsoportok világpiaci részesedése is kisebb lett, de ezek általában olyan termékcsoportok, amelyeknek a világkereskedelmi részaránya önmagában is zsugorodik. A szekunder szektor exportpiaci szereplése a 2008-ban kezdődött globális gazdasági és pénzügyi válság ellenére nem mutat visszaesést.

A kitermelő szektor tekintetében Kínának elhanyagolható a kivitele, a világ exportjából csupán 1,5%-os részesedéssel bíró különféle ércek és 0,2 %-os súllyal bíró kőolaj exportja továbbra is folyamatos csökkenést mutat. A fémek és fémtermékek esetében hasonló tendenciát tudunk kimutatni. Ezek alapján megállapítható, hogy *a kínai primer szektor által előállított termékek – különös tekintettel a számítógépek, elektronikus eszközök és katonai célú berendezések gyártásához nagy mennyiségben felhasznált ritkaföldfémek¹⁰³, melyekből Kína világviszonylatban is meghatározó tartalékokkal rendelkezik – felhasználása (kevés kivétellel) szinte kizárólagosan belföldön történik*, a kivitel tekintetében Kína a hazai ipar támogatása miatt exportkorlátozásokat¹⁰⁴ alkalmaz.

8. táblázat: Országok ritkaföldfém kitermelése (2009--2011) és tartalékok

	Kitermelés (tonna)			Tartalék (tonna)
	2009	2010	2011	
Amerikai Egyesült Államok	—	—	—	13 000 000
Ausztrália	—	—	—	1 600 000
Brazília	550	550	550	48 000
Kína	129 000	130 000	130 000	55 000 000
Független Államok Közössége	NA	NA	NA	19 000 000
India	2 700	2 800	3 000	3 100 000
Malajzia	30	30	30	30 000
Egyéb országok	NA	NA	NA	22 000 000
Összesen (becsült)	132 600	133 600	133 600	113 778 000

Forrás: U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries, 2012. január

¹⁰³ Ritkaföldfémeknek nevezzük a periódusos rendszer 57-72-ben található lantanidákat, ezeken kívül a szkandium és az ittrium tartozik e csoportba.

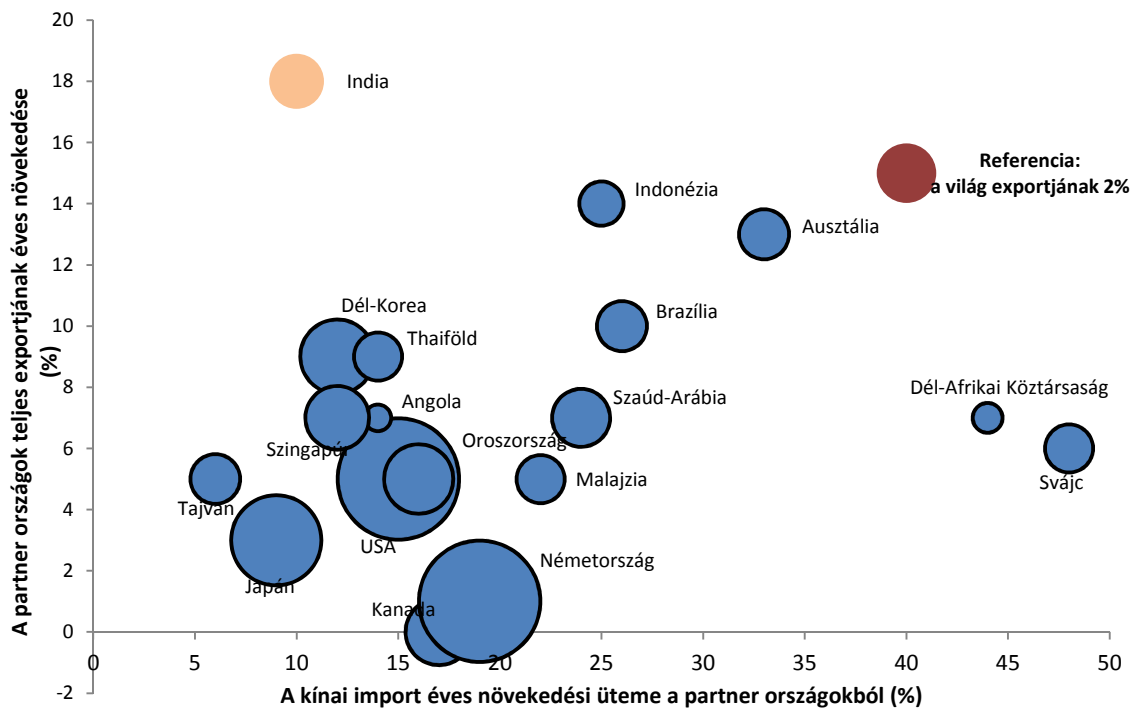
¹⁰⁴ Kína már 2009-ben radikálisan csökkentette a ritkaföldfémexportot: 2010-ben már csak a 2009-es export 60 százalékát engedte külföldre, majd 2011-ben tovább korlátozták a kivitelt, az első félévre kiadott engedélyek a 2010-es mennyiséghez képest 35 százalékkal csökkentek.

Az Amerikai Földtani Intézet (US Geological Survey - USGS) 2002-ben közölt tanulmánya szerint a köztudatban ismeretlennek számító ritkaföldfémeknek – köszönhetően a speciális felhasználási, egyben stratégiaileg fontos területnek és annak, hogy relatíve kis mennyiségben állnak rendelkezésre – „hatalmas technológiai, környezetvédelmi és gazdasági jelentőségük van” (lásd 8. táblázat).

Kína importtevékenysége

Kína teljes termékimportja a 2011-es évben meghaladta az 1743,4 Mrd dollárt, ami több mint 7-szerese a 2011-es teljes termék behozatalnak. Az ország legnagyobb import partnerei Japán (11%), a Koreai Köztársaság (9%), Tajvan (7%), az USA (7%), és Németország (5%). A fekete-afrikai térség országai közül a legnagyobb részaránnyal a Dél-Afrikai Köztársaság (1,8%) Angola (1,4%) és Szudán (0,5%) szerepelnek, Magyarország csupán 0,14%-os súllyal van jelen Kína termékimportjában. Kína teljes termékimportjában a Dél-Afrikai Köztársaságból és Svájcból behozott termékek ugyan nem képviselnek nagy súlyt, azonban a partnerország teljes exportjában Kína javára jelentős átrendeződés figyelhető meg, mivel a partner exportjának növekedési ütemét messze meghaladja a teljes kínai importon belüli a részarány bővülés.

12. ábra: Kína és importpartnereinek versenyképességi helyzete (2007-2011)

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

Egészen más a helyzet például Németország, Kanada, Malajzia, Szaúd-Arábia esetén, mivel ezen partnerországok exporttevékenysége nem, vagy csak alig növekedett, eközben a kínai importon belül betöltött részarány jelentősen bővült, azaz e tekintetben a legjelentősebb Kína javára az átrendeződés (lásd 12. ábra).

A primer szektor által előállított termékek importja 326,7 Mrd dollárt tett ki, a szekunder szektor termékei 1050 Mrd dollár értékben érkeztek az országba, a terciér szektor 193,3 Mrd dollárral részesült Kína teljes importjából. Kína teljes termékimport szerkezetét, valamint az egyes termékcsoportok tekintetében bekövetkezett változást a 9. táblázat szemlélteti részletesen.

9. táblázat: Kína teljes termékimportjának szerkezete (2007-2011)

HS	2011 Import érték (millió dollár)	Átlagos növekedés (%)		2011 (%)
		2007-2011	2010-2011	
Összes termék	1743394,9	17,7%	24,9%	100,0%
01-05 Élő állat és állati eredetű termékek	12462,0	21,2%	34,3%	0,7%
06-15 Növényi termékek	51739,8	25,8%	22,8%	3,0%
16-24 Élelmiszer-készítmények	12797,1	30,6%	33,2%	0,7%
25-27 Ásványi termékek	432216,3	33,3%	42,7%	24,8%
28-38 Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	117920,1	15,8%	26,5%	6,8%
39-40 Műanyagok és ezekből készült áruk	93261,6	15,0%	15,7%	5,3%
41-43 Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	9356,3	10,0%	21,5%	0,5%
44-49 Fa- és faipari termékek	41291,5	17,9%	31,7%	2,4%
50-63 Textilipari alapanyagok és textilárúk	37587,8	12,1%	27,1%	2,2%
64-67 Lábbelik	1918,9	21,2%	39,9%	0,1%
68-71 Kő/üveg	23266,1	24,4%	33,9%	1,3%
72-83 Különféle fémek	118847,7	11,4%	15,3%	6,8%
84-85 Gépek / Elektromos berendezések	550268,0	10,6%	13,1%	31,6%
86-89 Járművek és alkatrészek	83004,7	25,2%	26,5%	4,8%
90-97 Különféle egyéb áruk	107958,4	11,0%	10,8%	6,2%

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

A teljes termékimporton belül 2011-ben 11,29%-os részaránnyal az első helyen a kőolaj és származékai (HS 2709) álltak, e termékek tekintetében a növekedés 2001-hez képest 16,9-szeres volt, a korábbi években (2001-2010-ig) a legnagyobb értékben behozott termékek az elektronikus integrált áramkörök (HS 8542) voltak (2011-ben 9,82%-os súllyal), itt a behozatal ugyanezen időszakra vetítve több mint 10-szeres növekedést produkált. A vasérc és dúsított érc (HS 2601) tekintetében a teljes

termékimporton belüli részarány 6,44%, amely a 2001-es behozatal 44,9 –szerese (!) (lásd 10. táblázat).

10. táblázat: Kína 10 legnagyobb importterméke (2009-2011)

HS kód	Kína importja (milliárd dollár)	Kína importja (milliárd dollár)		
		2009	2010	2011
Összes termék		1 005,56	1 396,00	1 743,39
'2709	Nyers kőolaj és bitumenes ásványokból előállított nyersolaj	89,26	135,30	196,77
'8542	Elektronikus integrált áramkörök	120,75	158,01	171,14
'2601	Vasérc és dúsított érc, beleértve a pörkölt piritet is	50,14	79,72	112,41
'9013	Más vtsz. alá nem besorolható folyadékkristályos készülék; más optikai készülék és műszer	38,28	51,50	53,14
'9999	Máshová nem sorolható árucikkek	3,30	18,43	49,50
'8703	Gépkocsi és más gépjármű, elsősorban személyszállításra tervezett	14,37	28,92	40,97
'2710	Kőolaj és bitumenes ásványokból előállított olaj	16,98	22,44	32,78
'8517	Távbeszélő-készülékek, beleértve a mobiltelefon-hálózatokhoz vagy más vezeték nélküli hálózatokhoz való készülékeket	19,08	22,49	30,86
'1201	Szójabab, törve is	18,79	25,09	29,73
'8471	Bőrönd, koffer, piperedoboz, diplomata táskák, aktatáska, iskolatáska, szemüveg-, látcső-, fényképezőgépek, egyéb táskák és tokok	21,77	26,86	29,35

Forrás: International Trade Center adatbázis alapján saját kalkuláció

A 2001-es évben a világ energiafelhasználásának még csak 9,8 százaléka esett Kínára, a 2010-es adatok alapján ez az arány már 20,3% volt. A növekvő lakossági fogyasztás, de legfőképpen az ipari termelés növekedési üteme (vizsgált időszak alatt átlagosan 16,45%) miatt Kína folyamatosan behozatalra szorul az energiahordozók tekintetében, különösképpen a kőolaj vonatkozásában, ahol a fogyasztása (9,4 millió hordó/nap) az Egyesült Államok után a világban a második legnagyobb, ezzel felhasználási igénye több mint kétszeresen meghaladja a termelését (4,07 millió hordó/nap).

E helyen érdemes külkereskedelmi szerkezet hasonlósági vizsgálatot is elvégezni, amelyből ténylegesen kiderül, hogy Kína külkereskedelmének nagy mértékű növekedése mögött valódi szerkezeti módosulások állnak-e, azaz növekedett, avagy csökkent az ország kereskedelmi specializációja. E vizsgálat kapcsán azonban rendhagyó módon célszerű az időszak első és utolsó évét bevonni az elemzésbe (figyelmelen kívül hagyva az átlagolást), mivel az időszak végén levő három év adatai (2009-2011 évek) Kína külkereskedelmére is hatással levő, 2008-ban induló globális

pénzügyi és gazdasági visszaesés időszakának adatait tartalmazzák, ezáltal vélhetően torzulna a számítás eredménye. Továbbá a kapott eredmények értékelése során figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy a vizsgálatba bevont bázis és tárgyidőszak között eltelt 11 év minden bizonnyal túlságosan rövid ahhoz, hogy egy nemzetgazdaság külkereskedelmi szerkezetének számottevő átrendeződését tetten tudjuk érní, így a relatíve rövid időtáv miatt a kismértékű átrendeződés is figyelemre méltó szerkezetátalakulásról ad számot.

Kína esetében a bázis (2001) és tárgyév (2011) adatai alapján kalkulált egyszerű export hasonlósági mutató 0,81 értéket, az import párja 0,75 értéket vett fel, ami arra utal, hogy az ország exportszerkezetében történt bizonyos átrendeződés, ugyanakkor import oldalon relatíve jelentősebb a termékszerkezet átalakulása.

Kína exportértékei alapján számított Lawrence-mutató a 2001 és 2011 adatait figyelembe véve 0,29, az import tekintetében 0,38 értéket vett fel; ezzel az import oldalon jelentősebb szerkezetátalakulást tudunk azonosítani, de nem elhanyagolható a változás az export oldalon sem.

Kína külkereskedelmének szerkezeti változásait mérő hasonlósági mutatók alapján – a rövid időtávot természetesen feltétlenül kihangsúlyozva – azt megállapítás tudjuk tenni, hogy az ország exportjának és importjának dinamikus felfutásával egy időben Kína külkereskedelmi termékszerkezetében is számottevő mértékű átrendeződés azonosítható, e változás elsősorban az ország importszerkezetének módosulása kapcsán érhető tetten az ezredforduló óta eltelt időszak alatt.

3. KÍNA ÉS A FEKETE-AFRIKAI ORSZÁGOK KAPCSOLATA – MÚLT ÉS JELEN

3.1. A fekete-afrikai országok helye és szerepe a világban

A fejlődő Afrika történetét a kontrasztok régiójaként¹⁰⁵ és az elvesztegetett lehetőségek sorozataként tartja nyilván a világ, mivel az eltérő politikai, gazdasági, kulturális, diplomáciai, földrajzi és történelmi környezettel bíró fekete-afrikai országok többsége a hosszú évtizedek alatt csak nagyon szerény mértékben tudott élni a globalizáció adta előnyökkel. A gyarmati rendszer felbomlása óta eltelt időszakot ezen országok lényegében a világgazdaság perifériáján töltötték (Hartzenberg, 2011: 4), legfeljebb egy-egy humanitárius katasztrófa, vagy adósság-elengedési hullám kapcsán értesülhettünk a térségben uralkodó és a legtöbb afrikai országot valóban jellemző állapotokról.¹⁰⁶ A kontinens legtöbb országa nem volt képes kitörni a fejlődő országok kategóriájából: az ENSZ által összesített adatok szerint 2011-ben a világ 48 legkevésbé fejlett országa¹⁰⁷ (Least Developed Country – LDC) közül 33 a fekete-afrikai régióban található. A fekete-afrikai térség országainak összesített GDP-je meghaladja a 1246 Mrd dollárt (lásd 13. ábra), az egy főre eső átlagos bruttó nemzeti jövedelem 1255 dollár volt 2011-ben.

A szub-szaharai országok teljes népessége 874,8 milliárd fő, amelyből 479 millió fő a vidéki területeken él. A fekete-afrikai régió gazdasági-társadalmi jellemzői e tekintetben nagy hasonlóságot mutatnak más feltörekvő ázsiai és latin-amerikai országokkal, különös tekintettel a növekvő urbanizációs folyamatokra (IMF, 2012). A 2012-es évben 12 fekete-afrikai ország népessége nem érte el a 2 millió főt (ENSZ, 2012), 15 régióbeli ország bruttó hazai terméke 2011-ben kevesebb volt, mint 5 Mrd dollár, ebből 4 ország esetében 1 Mrd dollár alatt maradt. A növekvő globális

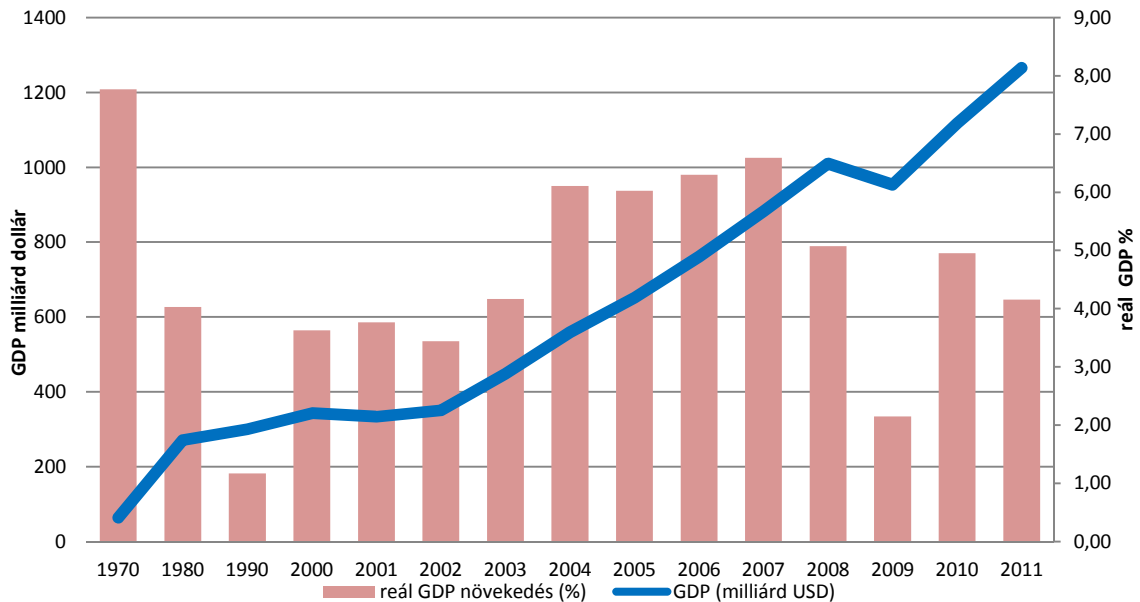
¹⁰⁵ A régió legmagasabb várható élettartama Mauríciuszon (73,2 év), a legalacsonyabb Sváziföldön (40,8 év). A mezőgazdaság hozzájárulása a GDP-hez Bissau-Guinea-ban 60%, Botswanában 1,6%. A Dél-Afrikai Köztársaság GDP-je 242 Mrd USD volt 2011-ben, SaoTomé és Príncipe GDP-je ugyanebben az évben alig érte el a 123 millió USD-t. Nigéria a legnépesebb (145 millió fő), Seychelle-szigetek népessége 100 ezer fő.

¹⁰⁶ A fekete-afrikai országok világgazdasági marginalizációja, súlyos etnikai konfliktusok, aggasztó méreteket öltő korrupció és egészségügyi járványok a nemzetközi közösség számára számos – főként biztonsági – kockázati tényezőt rejtenek magukban.

¹⁰⁷ Az ENSZ nomenklatúra szerint a legkevésbé fejlett ország kategóriájába azon országok tartoznak, melyek egyrészt az alacsony jövedelmű országok közé sorolhatók, azaz három év átlagában az egy főre eső bruttó nemzeti jövedelem nem haladja meg a 905 dollárt, másrészt az egészségügy, oktatás és gazdasági fejlettség terén jelentős elmaradást mutatnak.

éllelmiszer- és üzemanyagárak hatására a legtöbb kelet-afrikai országban 2011 folyamán az inflációs nyomás felerősödése következett be, azonban az országok a növekvő inflációra monetáris szigorítással reagáltak.

13. ábra: A fekete-afrikai országok reál GDP növekedése (1970-2011)

Forrás: Világbank, <http://data.worldbank.org/region/SSA>

A fekete-afrikai országok a világ külkereskedelmében még mindig csupán 2%-ban részesednek, a régió országai közötti kereskedelem is csak 10% körül mozog¹⁰⁸, amely szerint alapvetően arra vezethető vissza, hogy a kontinensre jellemző szállítási költségek világviszonylatban még mindig rendkívül magasak¹⁰⁹, amely nagyban növeli a kereskedelem költségeit, ezzel hátráltatva a fekete-afrikai országok egymás közötti kereskedelmének bővülését. Ez főként annak tudható be, hogy a kontinensen még mindig alacsony az egy főre jutó közúti és vasúti közlekedési infrastruktúra (McCord et. al 2005: 37). A világ ipari termelésének mindösszesen 1%-át, és a világ teljes termékexportjának csupán 2,4%-át adták e térség nemzetgazdaságai. Számos gazdasági mutató még mindig igen negatív képet fest, mégis a térség egyes országai továbbra is erős növekedést produkálnak, annak ellenére, hogy a globális gazdasági környezet továbbra is gyenge teljesítményt mutat. Ugyanakkor azt is feltétlenül ki kell emelni, hogy a nyersanyag-exportra koncentráló fekete-afrikai országok gazdasági növekedéséhez nagyban hozzájárul az is, hogy Kína megnövekedett erőforrás-

¹⁰⁸ Ez az arány igen alacsonynak minősül a többi régió hasonló adataihoz viszonyítva: Észak-Amerikában ez a mutató 40%, Európában 60% körül mozog.

¹⁰⁹ A szállítási költségek a régióban 63%-kal magasabbak, mint a fejlett országokban.

szükséglete jelentős külkereskedelmi forgalmat indukál a fekete-afrikai térség országaival.

A régió átlagos gazdasági növekedése a globális válságot megelőző időszakban (2004-2008) átlagosan 6,5%, 2011-ben 5% volt¹¹⁰¹¹¹, ami nagyrészt a még mindig magas nyersanyagáraknak, valamint a relatíve kedvezően alakuló belgazdasági környezetnek és a támogató makrogazdasági politikáknak tudható be (IMF, 2012).

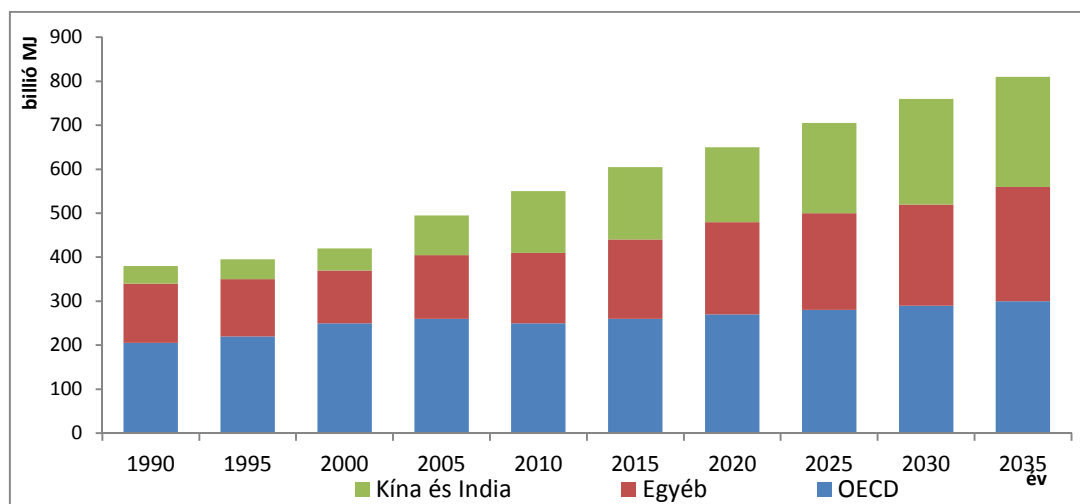
Az alacsony jövedelmű fekete-afrikai országokban a korábban jellemző kiegyensúlyozott növekedés trendje nem tört meg jelentősen a 2008-ban kezdődött pénzügyi és világgazdasági válság miatt és nem érezteti olyan nagy mértékben a negatív hatásait, mint a világ fejlett régióiban, ennek főként az az oka, hogy ezen országok nagyrészt kimaradtak a globalizációs folyamatokból és – a Dél-Afrikai Köztársaság kivételével – korábban csak igen kis mértékben tudtak integrálódni a világ pénz- és tőkepiacaiba (Kiss, 2009: 69-70). Az Európai Unió és – bár változó intenzitással – az Egyesült Államok is már hosszú évtizedek óta a kontinens legfontosabb kereskedelmi partnerei, ugyanakkor az utóbbi években rendkívüli érdeklődést tanúsítanak a feltörekvő országok – köztük is elsősorban Kína – részben a természeti erőforrásokhoz, itt is főként az energiahordozókhoz való hozzáférés, valamint az afrikai belső piacokban rejlő hatalmas lehetőségek miatt, így – részben a globalizációs folyamatok kiterjedésének köszönhetően és a napjainkra igencsak megmutatkozó, a fejlődő országokban fokozódó nyersanyag- és energiaszükségletnek (lásd 14. ábra) következményeként – rendkívüli módon felértékelődött a nyersanyagban – elsősorban kőolajban, ritkaföldfémekben, nemesfémekben – gazdag afrikai kontinens szerepe (IEA WEO, 2011).

Az EIA (*Energy Information Administration*) adatai szerint átlagosan mintegy 2%-kal bővül évente a világ kőolajszükséglete, főként Kína és India megnövekedett energiaigényének köszönhetően (Perry, 2007). A szervezet előrejelzése alapján a világ energiafogyasztása 2035-re várhatóan eléri az évi 800 billió megajoult, amelyből e két ország együttesen a világ energiaszükségletének közel negyedét tudhatja majd magáénak (lásd 14. ábra).

¹¹⁰ A 2011-es év súlyos aszályos időszaka is nagyban hozzájárult a nyugat-afrikai országok, főként a Nyugat-Afrikai Gazdasági és Monetáris Unió (West Africa Economic and Monetary Union - WAEMU) tagországainak szerényebb gazdasági teljesítményéhez. Az Elefántcsontparton bekövetkezett választások utáni polgári megmozdulások szintén jelentősen visszavetették az ország gazdasági növekedését (2011: 5%).

¹¹¹ A régióban a legnagyobb reál GDP növekedést 2011-ben Ghána (13,6%), Eritrea (8,7%), Ruanda (8,8%) produkálta.

14. ábra: A világ energiafogyasztása (tényadatok és előrejelzés 1990-2035)

Forrás: EIA adatok alapján saját kalkuláció

A régió legfontosabb külkereskedelmi partnere hagyományosan az Európai Unió, a 2001 és 2011 közötti időszakban a fekete-afrikai országok teljes exportjának mintegy 25,7%-a az EU tagállamaiba áramlott. A fekete afrikai országok és az EU közötti kereskedelmi kapcsolatok alapvető szabályainak elvi keretrendszerét a Loméi Egyezmények¹¹² biztosították, amely egyoldalú preferenciális hozzáférést, azaz vámmentes kereskedelmet biztosított az EU piacain a fejlődő országok mezőgazdasági termékei számára¹¹³. A (Loméi Egyezményt felváltó) Cotonou-i megállapodást¹¹⁴ aláíró országok már nem csak gazdasági, hanem fejlesztési és politikai partnerséget kötöttek az Európai Unióval (Udvari, 2008: 57-58), ugyanakkor az egyezmény előkészítette a WTO-tárgyalásokat is. Az EU és a fekete-afrikai országok közötti – elsősorban külkereskedelemre építő – szoros viszonyrendszer azonban kitettséget jelent abban a tekintetben, hogy az EU-n belüli fokozott pénzügyi és gazdasági feszültségek kapcsán felmerülhet a régió országaira átgyűrűző ún. spill-over hatás, illetve nem elhanyagolható geopolitikai veszélyeket hordozhat egy ugrásszerűen bekövetkező olajár emelkedés is (IMF, 2012). A 2010-es évben a fekete-afrikai térség második legnagyobb exportpiaci partnere az USA volt (19,8%), azonban a 2011-es évben helyére Kína lépett,

¹¹² A Loméi Egyezmények (azok szerkezete, valamint maga az egyezményekben részt vevő országok, cikkelyek, a rendelkezésre álló források) értékelése során megállapítható, hogy a négy Loméi Egyezmény sikeresnek minősül (Udvari, 2008: 47). Az egyezmények sorrendben: Lomé I: 1975-80; Lomé II: 1980-85; Lomé III: 1985-90; Lomé IV: 1990-2000. Az egyezmények 2000-ben érvényüket veszítették.

¹¹³ A vámmentesség az afrikai, karibi, csendes-óceáni, azaz az ún. ACP-országok exporttermékeinek több mint 90%-át érintette (Whiteman, 1998: 29-37)

¹¹⁴ A Cotonou-i Partnerségi Megállapodás (2000-2020) a Loméi egyezménnyel összhangban, ahhoz hasonló eszközökkel és célokkal helyezte új alapokra az ACP-országok és az EU kapcsolatát.

részesedése a régió exportjából ebben az évben 19,9%-ra növekedett az előző évi 17,7%-ról. A világ exportrangsorában 2011-ben Nigéria a 37., a Dél-Afrikai Köztársaság a 41., és Angola az 52. helyet foglalja el. A 2007-es és 2011-es év között a legnagyobb exportbővülést Ghána (44%)¹¹⁵ és a Kongói Demokratikus Köztársaság (30%) érte el. A régió teljes áruexportjának 56,85%-át az ásványi tüzelőanyagok és ásványi olajok (HS 27) teszik ki, a nemesfémek és drágakövek (HS 71) pedig 9%-kal részesülnek a fekete-afrikai országok áruexportjából.

11. táblázat: Az ásványi anyag kitermelő szektor¹¹⁶ szerepe az országok exportjában (2001 és 2011)

	2001	Változás	2011
Csád	0,06%	↗	97,89%
Angola	90,70%	↗	97,47%
Nigéria	99,67%	↘	96,57%
Szudán	81,68%	↗	94,72%
Egyenlítői Guinea	89,36%	↗	92,29%
Gabon	84,50%	↘	84,29%
Kongó	n.a.	–	78,70%
Niger	36,61%	↗	69,92%
Mauritánia	58,94%	↗	68,59%
Guinea	54,65%	↗	56,30%
Kongói D. K.	25,82%	↗	47,65%
Kamerun	52,38%	↘	46,26%
Ruanda	78,91%	↘	44,62%
Ghána	n.a.	–	40,76%
Togo	50,22%	↘	20,29%

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

A különféle ércek (HS 26) 2,4% és a vas és acél (HS 72) 2,1%-os súllyal szerepel a régió árukivitelében. A teljes exporton belül az ásványi anyag kitermelő szektor (HS 25-27) szerepe többnyire erősödik a 2001 és 2011 évek vonatkozásában (lásd 11 táblázat).

A kontinens erőforrásokban rendkívül gazdag, ezért mind nemzeti mind regionális szinten megfogalmazódtak olyan fejlesztési stratégiák és programok (ilyen volt például a Lagoszi Cselekvési Terv¹¹⁷ – Lagos Plan of Action, SADC Bányászati

¹¹⁵ Ghána 44%-os exportbővülése mögött a HS 27 kód alá tartozó ásványi tüzelőanyagok és ásványi olajok felfutó kivitele áll. 2010-ben az ország teljes exportja 6 millió dollár volt e termékcsoport tekintetében, 2011-ben már 7,4 milliárd dollárt tett ki.

¹¹⁶ Az ásványi anyag kitermelő szektorba a HS V. Áruosztályba tartozó termékek tartoznak: Só, kén, földes és kövek; gipsz, mész és cement (HS 25); Ércek, salakok és hamu (HS 26); Ásványi tüzelőanyagok, ásványi olajok és ezek desztillációs termékei, bitumenes anyagok, ásványi viaszok (HS27).

¹¹⁷ A Lagoszi Cselekvési Terv 35. és 39. pontja az afrikai országok lehetséges fejlesztését abban látta, hogy a rendelkezésre álló természeti erőforrások ésszerű módon történő kiaknázása mind szélesebb körben valósul meg (OOFA Unity)

Ágazati program – SADC Mineral Sector Programme¹¹⁸, a NEPAD Építőipari Ágazata, Afrika Bányászati Partnerségi Program – Africa Mining Partnership Program¹¹⁹), amelyek elsősorban az erőforrások erőteljesebb kihasználására fókuszáltak, ezzel egyfajta lehetséges fejlesztési/fejlődési útvonalként megjelölve az erőforrások mind erőteljesebb kihasználását középpontba állító stratégiákat. E tervek és programok többsége nem, vagy csak részben valósult meg, mivel a teljes egészében hiányzó vagy nagyon alacsony színvonalú, fejletlen infrastruktúra, magas tőkeigény és az alacsonyan képzett munkaerő akadályozták e programok sikeres megvalósítását.

A fekete-afrikai országok teljes importja 2011-ben 657 Mrd dollár volt, 4,6-szerese a 2001-es értéknek. A legnagyobb importot hagyományosan a Dél-Afrikai Köztársaság bonyolítja. Az importon belül a legnagyobb súllyal az ásványi tüzelőanyagok és ásványi olajok szerepelnek (HS 27), valamint a különféle gépek és mechanikus berendezések és ezek alkatrészei (HS 84) vannak jelen.

A fekete-afrikai régió *ESI-mutatója* az export adatok alapján 0,76, import adatok szerint szintén 0,76 volt. A Ružička-index értékei export oldalon 0,67, import oldalon 0,89 értéket mutatnak. A fekete-afrikai országok 2001 és 2011 évek vonatkozásában a külkereskedelmi adatok alapján kalkulált Bender – Li-féle *Lawrence-mutatója* az export oldalon 0,34, import oldalon 0,11 értéket vett fel (lásd 3. melléklet). A kapott adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a fekete-afrikai országok külkereskedelmi szerkezetében – a rövid időtávot feltétlenül kihangsúlyozva – ártrendeződést figyelhetünk meg, amely főként az export oldalon jelentős.

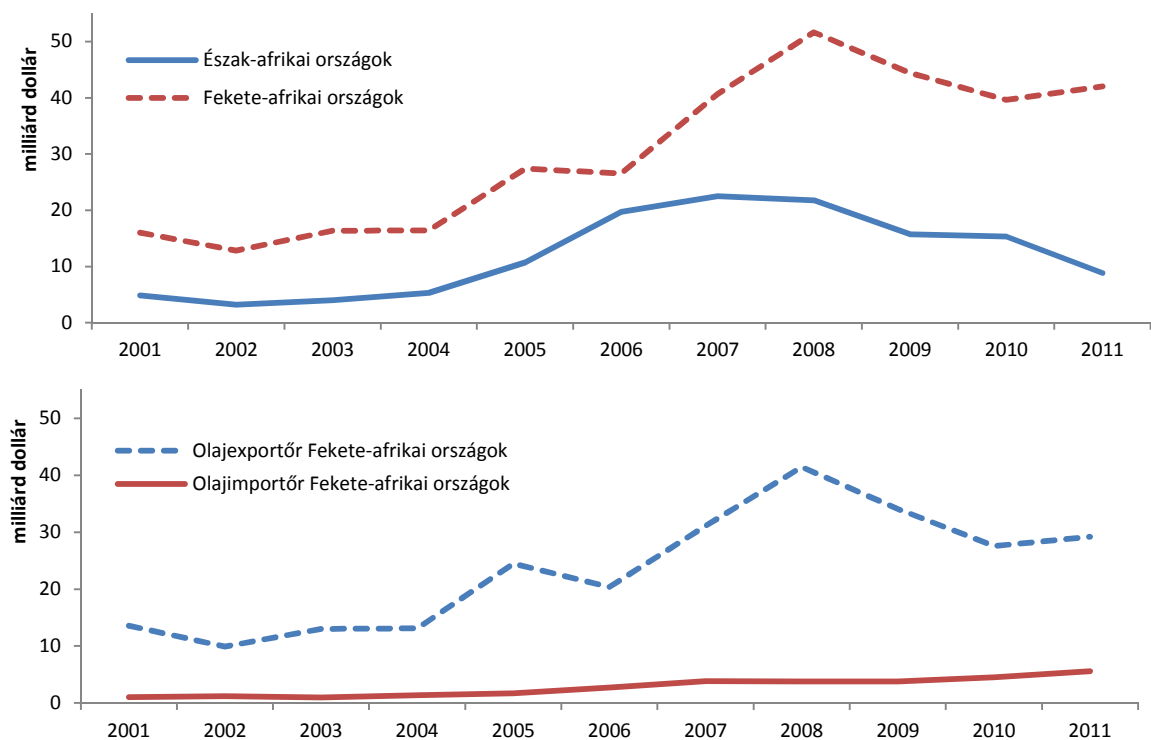
A fekete-afrikai országokba áramló teljes tőkebeáramlás 56,6 Mrd dollár volt 2011-ben, ami a GDP 4,5%-át teszi ki, ez 5,79%-os növekedést jelez az előző évhez képest, annak ellenére, hogy a globális befektetői hangulat negatív volt, emiatt kockázatkerülés jellemezte a befektetőket, amit elsősorban a 2008-ben kezdődött globális pénzügyi és gazdasági válság negatív hatásainak következményeként lehet értékelni. A magán szektor 2011-ben eszközölt befektetései 42,4 Mrd dollárt tettek ki, ez az előző évhez viszonyítva 4,69%-os emelkedésnek felel meg. A térségbe irányuló

¹¹⁸ A program 2000. február 8-án lépett hatályba. Feladata az volt, hogy elősegítse a régió gazdasági integrációját, valamint előmozdítsa a beruházásokat a bányászati ágazatban. Az program reményeket fűzött ahhoz, hogy a fejlesztések pozitív multiplikátor hatása érvényesül a gazdaságban és a társadalomban egyaránt, továbbá növekedni fog a lakosság életszínvonala (OOFA Unity)

¹¹⁹ Az Africa Mining Partnership (AMP) 16 afrikai ország által indított kezdeményezés, amely öt fő célkitűzést, illetve ezek összehangolását fogalmazta meg: kisüzemi (kis léptékű) bányászat, a kitermelési irányelvek és a környezetvédelmi politikák hatékony összehangolása, humánerőforrás-fejlesztés, a külföldi működőtőke befektetések ösztönzése, valamint a helyi vállalkozók intenzívebb bevonása. (Forrás: http://www.globaldialogue.info/amp_e.htm)

működőtőke befektetésekkel kapcsolatos projektek 27%-kal növekedtek, a beáramló direkttőke elsősorban a gyártás és infrastrukturális beruházások területére, illetve a szolgáltatási szektorba áramlott. Volumenében a legnagyobb működőtőke a 2011-es évben Nigériába (8,92 Mrd dollár) és Ghánába érkezett (3,22 Mrd dollár). A direkttőke befektetések állománya a fekete-afrikai országokban a legnagyobb továbbra is a Dél-Afrikai Köztársaságban (152,99 Mrd dollár) és Nigériában (69,24 Mrd dollár) volt. A működőtőke befektetések mintegy 17%-a fekete-afrikai régión belüli (térségbeli országok közötti) befektetésnek minősül, ezzel kapcsolatosan a 2010 és 2011-es évek közötti időszak vonatkozásában 32%-os növekedést tudunk kimutatni (főként a Dél-Afrikai Köztársaságban, Nigériában és Kenyában). Különösen a fekete-afrikai *olajkitermelő országokba*¹²⁰ áramlottak a működőtőke befektetések (lásd 15. ábra). A térségbe irányuló magánszektor portfólió befektetései sokkal inkább hullámzó teljesítményt mutatnak (2008: -5,7 Mrd USD; 2009: 10,2 Mrd USD; 2010: 8 Mrd USD; 2011: -1,8 Mrd USD).

15. ábra: A fekete-afrikai országokba irányuló működőtőke befektetések (2001-2011)

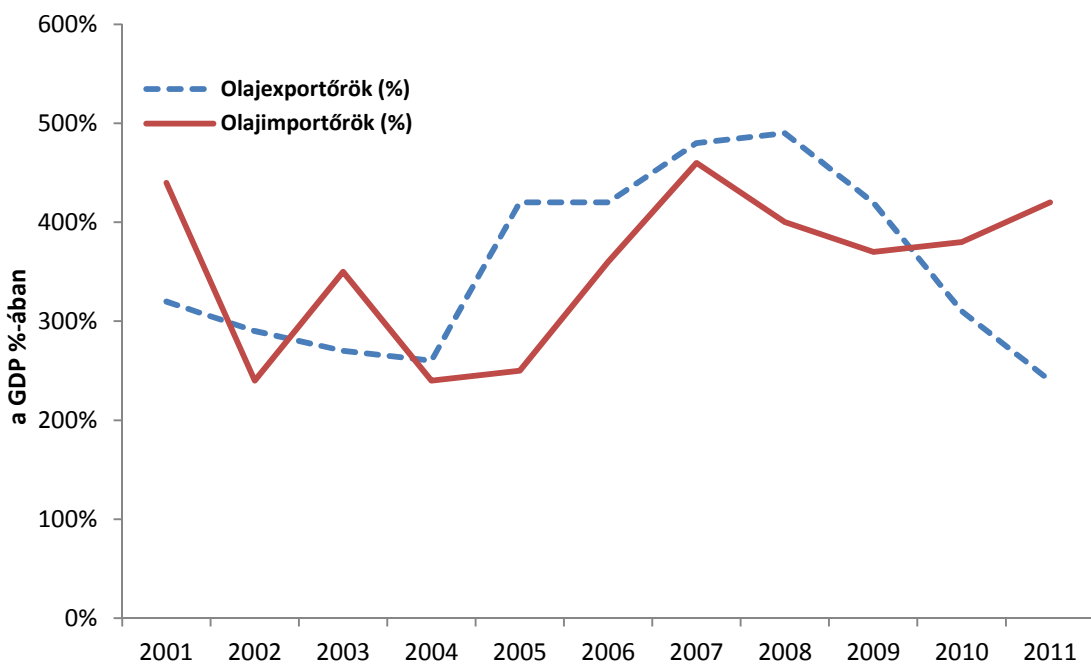

Forrás: UNCTAD, WIR, IMF WEO adatok alapján saját szerkesztésű ábra

¹²⁰ Az irodalom az olajkitermelő országok kategóriájába sorolja azokat a nemzetgazdaságokat, amelyek esetében a teljes export legalább 40%-át a kőolaj és származékai (HS 25-27) teszik ki. A fekete-afrikai országok tekintetében a 2011-es exportadatok figyelembe vételével e kategóriába esnek konkrétan: Csád (97,89%), Angola 97,47%, Nigéria 96,57 %, Szudán 94,72%, Egyenlítői Guinea 92,29%, Gabon 84,29%, Kongó 78,7%, Niger 69,92%, Mauritánia 68,59%, Guinea 56,3%, Kongói Demokratikus Köztársaság 47,65%, Kamerun 46,26%, Ruanda 44,62%, Ghána 40,76%.

Az észak-afrikai országokhoz mérten a fekete-afrikai térség országaiba 2006-tól számottevőbb tőkeáramlás mutatható ki, a trend a 2008-as globális pénzügyi és gazdasági válság ellenére tovább folytatódott, sőt a két régió tekintetében a 2010-es esztendő fordulatot hozott: a fekete-afrikai országok jóval dinamikusabb tőkebeáramlást tudtak indukálni. A fekete-afrikai olajimportőr országok a globális működőtőke visszaesés ellenére GDP arányosan nagyjából azonos mértékű működőtőkét tudtak vonzani a 2007-2011-es időszak alatt, ezzel szemben az olajexportőrök e tekintetben jelentős visszaesést szenvedtek el (lásd 16. ábra).

16. ábra: A fekete-afrikai országok működőtőke-vonzó képessége

Forrás: UNCTAD, WIR, IMF WEO adatok alapján saját szerkesztésű ábra

A működőtőke befektetések – itt elsősorban a zöld mezős beruházásokra gondolunk – különösen fontosak abból a szempontból, hogy az új termelő beruházások mellett (a befektetett eszközökön és készleteken kívül) egyéb, ún. „láthatatlan aktívák” is beáramlanak az országba menedzsment, technológia, know-how formájában, s nem utolsósorban lendületet adhatnak a hazai befektetőknek, vállalatoknak (Lőrincné, 2004: 430). A fekete-afrikai térségben az FDI igen fontos forrása e termelő beruházásoknak. A térség országaiba áramló működőtőke befektetések legnagyobb hányada erőforrás kereső beruházásnak¹²¹ tekinthető. A fekete-afrikai országok átlagos termelékenysége

¹²¹ A telephely kiválasztási szempontok legfontosabb feltétele, hogy a működőtőke befektető a termelési tényezőkhöz megfelelő mennyiségben, minőségben és áron juthasson hozzá, azaz az adott

átlagosan 2,7%-kal növekszik évente (Roxburgh et. al, 2010: 3), ebből következik, hogy a régió országaiban javulnak a termelékenységet fokozó működőtőke befektetések feltételei is.

Összességében véve megállapítható, hogy a fekete-afrikai térség országai mind a külkereskedelmüket tekintve, mind tőkevonzó-képességüket figyelembe véve világviszonylatban is jó teljesítményt mutatnak, amely nagyrészt annak köszönhető, hogy ezen országok jelentős lépéseket tettek az üzleti klíma javítása érdekében, ami a régió gazdasági teljesítményét mérő mutatók alakulása alapján jól nyomon követhető. Ugyan még mindig számos hiányosság hátráltatja a folyamatokat¹²² – eltérő műszaki szabványok, gyér közúti és vasúti hálózat, gyenge (vám)igazgatási eljárások, a telekommunikációs hálózat kiépítetlensége (Világbank, 2009) – mégis pozitív tendenciák azonosíthatók a legtöbb gazdasági szektor tekintetében.

nemzetgazdaságban biztosított legyen a szükséges nyersanyagokhoz (alapanyagokhoz) való hozzáférés és/vagy a kellő létszámú és minőségű munkaerő.

¹²² Az OECD országokban körülbelül ötször magasabb a burkolt közutak aránya, mint a fekete-afrikai országokban.

3.2. A kínai-afrikai kapcsolatok története – kezdetek

Kínának és Afrikának hosszú időkre visszanyúló *közös történelme* van, mégis a fellelhető kapcsolódási pontok, események és viszonyok kevésbé (köz)ismertek, alig kutatott témaként tartjuk számon. Napjainkra azonban – főként a világgazdaságban történő hangsúlyváltás miatt - a tudományos közösségek számára is egy igen népszerű kutatási célponttá vált e kérdéskör. E fejezet alapvetően a kínai és afrikai országok kapcsolatrendszerének történeti áttekintését foglalja össze.

A legelső valószínűsíthető kapcsolatok Kína és Afrika között Kr.e. 202 környékére tehetőek, amikor az afrikai földrészrel kapcsolatos legkorábbi kínai forrás Po-pa-li földjét (a mai Szomália területe) a Tang dinasztia (618-907) tudósa, a kor egyik legnagyobb írója Duan Chengshi (Tuan Cseng-si, ?-863) röviden leírja (Snow, 1988: 23).

Az ókori kínaiak a Kr.e. 206 és az Kr.u. 220 között uralkodott Nyugati-Han-dinasztia idejében, a Középső-Kínához tartozó Yumen bástyától nyugatra fekvő régiókból kiindulva az ún. *Selyemút*¹²³ északi útvonalának karavánjain számos terméket juttattak el Kínába (lásd 17. ábra).

A kínai és más keleti népek kereskedő utazói selyemárakat, lakkozott tárgyakat, porcelánokat, vas- és más cikkeket, valamint a kínai selyemhernyó-tenyésztés eljárását terjesztették el a távoli nyugati országokban. Cserébe lovat, fehérborsot, diót, lucernát, gyapjú-termékeket, Szomáliából tömjént, aloét, mirhát, Egyiptomból üveget és más értékes árukat hoztak haza. A nyugati népeinek irodalma, táncművészete, csillagászati és orvostudományi ismeretei gazdagították az ókori kínai kultúrát. Nem kétséges, hogy a Selyemút előmozdította a kelet és a nyugat közötti gazdasági kapcsolat fejlődését, nagyban hozzájárult e két távoli földrész kulturális, művészeti életének gazdagodásához, nem utolsósorban a vallások terjedéséhez. Archeológiai,

¹²³A kifejezést először 1877-ben Kína című munkájának első kötetében használta a kifejezést Ferdinand von Richthofen német földrajztudós és geológus; németül Seidenstrasse, angolul Silk Road(s) vagy "Silk Route(s). A nem csupán kereskedelmi, hanem vallási, művészeti, kulturális és egyéb, főként a technológia terjedését szolgáló - Kínát a Földközi-tenger mellékével összekötő - útvonal a Kr.e. 2. századtól kezdődően egy évezreden keresztül a Kelet és Nyugat civilizációinak találkozási helye is volt. A Selyemút északi és déli ágai, másként a szárazföldi Selyemút, ezen belül is a déli Teaút-ág mellett ismeretes még az ún. „Tengeri Selyemút” is, amelyen a történeti írások szerint Marco Polo eljutott Kínába, majd onnan vissza Itáliába.

antropológiai¹²⁴ és egyéb írásos leletek alapján valószínűsíthető, hogy a Selyemúthoz köthetők a következő évszázadok Kína-Afrika relációjában felmerülő nagy összekapcsolódási pontjai, melyek közül néhány különösen figyelemre méltó jelentőséggel bír.

17. ábra: A 8000 kilométeres selyemút

Forrás: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/ed/Transasia_trade_routes_1stC_CE_gr2.png/343px-Transasia_trade_routes_1stC_CE_gr2.png

A szomáliai Mogadishu és a tanzániai Kilwa városában folytatott régészeti kutatások során számos alkalommal a Szung (960-1279), Ming (1368-1644) és Quing dinasztia (1644-1912) idejéből származó pénzérmekeket (*Yongle Tongbao*) és korabeli, a kínai császári palotában használatos porcelántöredékeket találtak, ami egyértelműen bizonyítja a korabeli kínai-afrikai közvetlen kereskedelmi kapcsolatokat (Pankhurst, 1961).

Az egyik legősibb, írásos formában fennmaradt forrás a kínai Fujian tartományhoz tartozó Quanzon városból való Zhao Rugua (1170-1228) vámtisztviselő feljegyzései. Ránk maradt két kötetes *Zhufan Zhi* (Chu-fan-chi) című műve igen körültekintően írta le az afrikai „barbár népeket”. Az első kötet (1225) az ismeretlen vidékekről, a kereskedelmi útvonalak által érintett fontos helyeket, a kereskedelmi árucikkeket és az azokra kiszabott vámtételeket foglalja össze; itt említést tesz a híres

¹²⁴ A Kínai Nemzeti Múzeum, a Pekingi Egyetem Archeológiai és Muzeológiai Intézet és a Kenyai Nemzeti Múzeum által folytatott kutatások bizonyították, hogy a kenyai Lamu Island mellett 1415-ben elsüllyedt kínai hajók legénységének helyi népekkel kötött házasságaiból való leszármazottak élnek még ma is Pate-szigetén. A helyi lakosok külső jegyeikben feltűnően hasonlítanak az ázsiai emberekhez. (Forrás: *The Standard*, 2010.03.10.)

alexandriai világítótoronyról is. A második kötet (1226) teljes egészében a Zhao Rugua által lajstromba vett, távoli afrikai vidékekről beszerzett kereskedelmi árucikkeket sorolja fel (Hirth-Rockhill, 1966: 58-60).

Nagyjából egy évszázad múlva Ibn Battúta (1304-1369 vagy 1377), a marokkói származású utazó és jogtudós 21 éves korában elhatározta, hogy teljesíti a minden muszlimra kötelező mekkai zarándoklatot. Írnok által papírra vetett beszámoló szerint Battúta az észak-afrikai partvidéken haladva jutott el Egyiptomba. Itt Alexandriában egy tudós buzdította arra, hogy zarándoklata elvégzése után távoli utakra induljon. A mintegy harminc éven át tartó utazásai alatt óriási területet járt be, útja körülbelül 120 ezer kilométer hosszan vezetett, túlszárnyalva ezzel elődei teljesítményét. Szumátra muszlim fejedelme ellátta kínai dzsunka hajóval, és Jáván, majd nehezen rekonstruálható útvonalon keresztül 1345-ben elérte a kínai Zajtún kikötőjét. Kínában észak felé vette útját és eljutott Pekingbe is, majd innen visszatérve újra veszélyes vállalkozásba fogott: átkelt a Szaharán és mélyen behatolt az afrikai érintetlen területek felé (Boga, 1964: 393). Dzsingisz Kán halála után a mongol hódítók által Kínában létrehozott Yuan-dinasztia (1271-1368) híres kínai tudósa – Zhu Siben 1311 és 1320 között megrajzolta Afrika térképét, amely a korábbi kezdetleges atlaszoknál¹²⁵ már jóval részletesebb és pontosabb ábrázolást adott.

Nem kétséges, hogy a korabeli kínai-afrikai kereskedelmi kapcsolatok kiteljesítésében a kínai felfedezők jártak élen. Zhu Di (1360-1424) császár uralkodása alatt a Ming birodalom megerősödött és gazdasága virágzásnak indult. A császár hírének terjesztése és a kereskedelmi kapcsolatok kiépítése miatt az uralkodó Zheng He (1371-1433 vagy 1435) kínai admirálist, a mintegy 28 ezer főt számláló legénységét és a kor legmodernebb hajóflottáját küldte az addig ismeretlen tengeri utak felé. Zheng admirális 1405 és 1433 között összesen 7 alkalommal (Pan Qun, a kínai Nanjing egyetem professzor kutatásai szerint 8 ízben) a kor legkorszerűbb navigációs eszközét, az iránytűt használva jutott el ismeretlen helyekre és az utak alkalmával többször elérte Kelet-Afrika partjait is. A „Kincses Flotta” az összesen mintegy fél millió kilométer hosszú felfedezőutak alkalmával átadta a helyi népeknek a naptárkészítéssel kapcsolatos ismereteket és megnyitotta az első ázsiai-afrikai kereskedelmi útvonalakat. Magellánt

¹²⁵ Az 1100-ban készült, a Song-dinasztia (960-1279) idejéből származó Gujin Huaji általános térkép nem csak a kínai, hanem már a „barbár” területeket is ábrázolta. Ennél jóval híresebb a Tu Huaji 1136-ból, ami egy három láb oldalhosszúságú faragott kő, amely mintegy 500 helynevet, folyót és mellékfolyót határoz meg Kínában, ugyanakkor több mint száz idegen nép földjét is megnevezi.

107 évvel megelőzve kerülte meg a Jóreménység-fokot és juttatta el a kínai árukat (tea, porcelán, selyem) az afrikai területekre és ismertette meg a helyi népeket a kínai orvoslással, gyógyszerekkel, mezőgazdasági-földművelési, házépítési valamint hajóépítési technikákkal, és nem utolsósorban a kínai kultúrával (Dreyer, 2007: 12).

A főként luxuscikkekre, fűszerekre korlátozódó 15-16. századi kereskedelmet lassan felváltotta az az új típusú világkereskedelem, amely már a tömegfogyasztási cikkek, a nagy mennyiségű élelmiszer- és textiláru cseréjére épült. A nagy földrajzi felfedezések következményeként a kiemelkedő jelentőségű kereskedelmi útvonalak is megváltoztak, így a hangsúly áttevődött – az Újvilág felfedezése után – az Atlanti-óceán hajózási útvonalaira. Az európai gyarmatosítók afrikai területek feletti dominanciája ez idő tájt tovább erősödött, sőt a 18. század végétől gyökeresen új folyamatok bontakoztak ki a világgazdaságban, ami jelentős hatással volt a korabeli kínai-afrikai kapcsolatokra is. E folyamatok legszembevetőbb elemeként emelhetjük ki, hogy a világgazdaság földrajzilag is jelentősen kiterjedt, és bekerültek a vérkeringésébe az egészen addig teljesen vagy részben kívülálló kontinensek és területek, így Afrika és Ázsia is.

A 19. században egyre lendületesebben zajló - nagyon gyakran erőszakos jelleget öltő – európai nagyhatalmak terjeszkedése és általában véve a gyarmatosítás nem csak az afrikai területek bevonását-bekebelezését célozta meg, hanem a Távol-Kelet országai, köztük Kína is célpontjává vált a brit-francia hódításnak, olyannyira, hogy a század végére tizennyolc kínai tartományból tizenhárom már külföldi érdekszférába tartozott. Afrika gyarmatosításának igazi nagy rohamát az 1800-as évek elejére tesszük, az angolok megjelentek az Aranyparton, megszerezték Sierra Leonét, Gambiát, Nigériát, Rhodesiát, majd 1902-re a búrok leverésével teljessé tették Dél-Afrika felett is gyarmati uralmukat. A franciák és a belgák Kongóban, Szomáliában, Szenegálban és Kamerunban rendezkedtek be, ekkorra a francia afrikai gyarmatbirodalom nagyobb volt, mint egész Európa, ezzel az afrikai kontinens maradéktalanul felosztásra került az európai nagyhatalmak között.

Az első jelentősebb méretű kínai kolónia a késő 17. században telepedett le Dél-Afrikában, ők a Holland Kelet-Indiai Társaság rabszolgái és elítéltejei voltak. Ezek a kínaiak később hazautaztak, vagy fokozatosan asszimilálódtak a helyi közösségekbe, így nem tartották fenn saját identitásukat az afrikai kontinensen. Az 1830-as évektől fokozatosan – főként a rabszolgaság eltörlésének okán – egyre nyomasztóbb munkaerőhiány jelentkezett az afrikai gyarmatokon. Az európai gyarmattartók –

kezdetben a britek, majd később a franciák is - keresték a megoldást az alacsony költségű munkaerő pótlására, így az 1880-as évek folyamán már több tízezer kínai „szerződéses munkaerő” (kuli) dolgozott a gyarmati bányákban, vasútépítéseken és ültetvényeken (Michel – Beuret – Woods, 2009: 270). Az 1870-es évek folyamán a kínaiak tömegesen érkeztek főként a dél-afrikai Kimberley és Witwatersrand¹²⁶ arany- és gyémánt bányáiba szerencsét próbálni, arra a vidékre, amely már akkortájt is az afrikai kontinens lefejlettebb országa volt. Park (2012: 153-168) felmérése szerint csak Dél-Afrikában a 1904 és 1910-es évek között a kínai migráns munkások száma már meghaladta a 64.000 főt. Száz év múlva már körülbelül 100 ezer lelket számláló kínai közösségek éltek Mauríciuszon, Dél-Afrikában és Madagaszkáron.¹²⁷ Ezek a kis kínai kolóniák jelentik majd az 1980-as években újjáéledő (közvetlen) Kína-Afrika reláció alapjait.

Az 1900-as évek elején igen virágzó tengeri kereskedelem zajlott már a távol-kelet és Szudán között. Port Sawakin kikötőn¹²⁸ keresztül nagy mennyiségben érkezett Kínából rizs, fűszerek és selyem. A 19. század végén pedig Kínában létrejött az első szudáni kereskedelmi ügynökség, így a kereskedők szervezett formában szállítottak elefántcsontot, bőroket az afrikai kontinensről a távol-keletre. A kínai-afrikai kapcsolatot bemutató, 19. századból származó kínai írásos emlékek – úti leírások, fordítások és zarándokutak beszámolóit - főként Egyiptomból származnak, mivel a kínai muzulmán misszionáriusok a Szuezi-csatornán átkelve többnyire az észak-afrikai területeket járták be, majd vitték vissza hazájukba az igen értékes dokumentumokat. A századforduló utáni évektől kezdődően egyre több forrásból szerezhetünk ismereteket a korabeli kínai-afrikai kapcsolatokról. Az 1904-es évtől kezdődően például negyven éven át Kínában megjelent az *Oriental Miscellany* című havi folyóirat, amely cikkeket közölt Afrikáról tudományos, politikai, és kulturális témákat érintve, különös tekintettel olyan aktuális kérdésekre, mint a marokkói válság¹²⁹, vagy a diplomáciai szintéren nagy

¹²⁶ A kimberley-i bánya Dél-Afrika leghíresebb gyémántlelőhelye. Az 1870-es évektől egészen 2005-ig folyt itt a termelés, azóta összesen mintegy 3 tonna gyémántot termeltek ki. A Witwatersrand-medencében található a világ legnagyobb aranytartáléka. A Johannesburg közelében található lelőhely 1886-óta napjainkig a világ összes aranykitermelésének közel felét adta.

¹²⁷ Forrás: Statistical Release; Mid-year population estimates, South Africa: 2007

¹²⁸ Port Sawakin vagy másként Suakin Szudán észak-keleti részén, a Vörös-tenger nyugati partján található, már az ókori rómaiak által is használt kikötőváros.

¹²⁹ 1904-ben Franciaország és Németország megállapodása nyomán befolyási övezetekre kívánták felosztani Marokkót, amely jelentős mértékben sértette volna Németország kereskedelmi érdekeit. A válságkezelő diplomácia mozgásba lendülése után a nagyhatalmak közös erővel Franciaország érdekeinek szereztek érvényt, így Németországnak súlyos diplomáciai vereséget kellett elszenvednie. Az egyre erősödő elégedetlenség következményeként lázadás tört ki, amely hamarosan fegyveres felkelésbe

port felkavart Etiópia elleni olasz invázió¹³⁰. Az 1936-ban kiadott Afrikáról szóló első kínai könyv Etiópia gazdaságát, történelmét, kultúráját, politikai viszonyait, vallását tárgyalta és egyben párhuzamot vont Kína korabeli viszonyaival és történelmének alakulásával.

Az Afrikában élő európai telepések ugyan kisebbséget alkottak¹³¹ mindenütt a kontinensen, de befolyásuk mégis erős volt, mivel az európai nagyhatalmak törekedtek érdekeik érvényesítésére szerte Afrikában. A gyarmati időszak alatt az afrikai államok nem rendelkeztek politikai státusszal a nemzetközi diplomáciai ügyekben, az ún. nemzeti önrendelkezés¹³² jogát sem gyakorolhatták. Kína az 1842-es, majd az 1850-es évek második felében zajlott ópiumháborúk, később az 1901-ben letört boxerlázadás után 1911-ben köztársaság lett, majd hamarosan igen zaklatott, véres polgárháborús történelmi idők köszöntöttek az országra. A konfliktusokba igen gyakran beavatkoztak a nagyhatalmaik is: Japán offenzívája¹³³ - a II. Világháborúban elszenvedett vereség ellenére is - nagyban növelte az ország térségbeli befolyását, sőt későbbi világhatalmi dominanciájának megszilárdításához is hozzájárult. Az afrikai országok és Kína között tehát a század első évtizedeiben - az igen zavaros saját helyzetük okán - nem volt lényegi kapcsolat, csupán a kínai munkások igen csekély számú tengeren túli és afrikai tudósításai szolgálnak forrásként erről az időszakról (Anshan, 2005: 59-87).

Az 1949-es évben Mao Ce-Tung vezetésével megalakult a kínai Kommunista Párt, s a következő években egy egészen új típusú reláció vette kezdetét Kína és az afrikai országok között. Az első időkben ez a reláció elsősorban ideológiai alapokon nyugodott, ugyanakkor a korábbiaknál minden bizonnyal összetettebb, több dimenzióban is értelmezhető viszonyrendszer kialakulását eredményezte.

csapott át, amit 1911-ben a francia erők támogatásával sikerült csak leverni. Erre válaszul a németek tengeri foltjátuk bevetésével kirobbantották a második marokkói válságot, amelyet az 1912-ben aláírt fezi szerződéssel sikerült csak megoldani, ezzel Marokkó francia fennhatóság alá került.

¹³⁰ Az olasz-etióp háború (Abesszíniai háború) az olaszok gyarmatbirodalmi-törekvései következményeként tört ki. Francia beleegyezéssel az olasz gyarmati hadsereg 1935 és 1936 folyamán több mint 700 ezer etióp civil és katona elvesztésével járó invázióval rohanta le északi és déli irányból az afrikai országot.

¹³¹ Az európai telepések egyik afrikai régióban sem haladták meg a lakosság összlétszámának 1 százalékát.

¹³² Még a szakirodalomban is sokszor keveredik a nemzeti önrendelkezés a nemzeti függetlenséggel. Az ENSZ például még a '60-as években a kolonializmussal kapcsolatos határozatában is szinonimaként használta e két fogalmat. I

¹³³ A második kínai-japán háború 1937 és 1945 között zajlott a Kínai Köztársaság és a Japán birodalom között. A fegyveres konfliktus alapvető célja az volt, hogy Japán politikai és katonai értelemben is a hatalma alá hajtja Kínát. A kínai nacionalista törekvések és a már említett önrendelkezéshez való jog iránti ragaszkodás tovább szította az ellenséges hangulatot a felek között. A Japán haderő végül 1945 augusztusában kapitulált, melyet Hirohito japán császár személyesen jelentett be.

3.3. Kína és a fekete-afrikai országok kapcsolatrendszere az ezredforduló óta

A modern Kína-Afrika kapcsolatok egészen az 1955-ig nyúlnak vissza: a Bandungi Konferencia alkalmával, mintegy 29 ázsiai és afrikai ország részvételével tartott tanácskozáson Peking rendkívül határozottan a dekolonizáció támogatása mellett érvelt. Alapvetően hidegháborús, feszültségektől teli légkör jellemezte a tárgyalások hangvételét, de a felek egyértelműen elkötelezték magukat az afro-ázsiai gazdasági és kulturális együttműködés mellett. Kína napjainkban tapasztalható határozott fellépése és az '50-es években kialakított Kína-Afrika stratégia egyidejű módosítása, valamint a kínai koncepció kontinentális megerősítése egyértelműen azt igazolja, hogy e térszerzés új és markáns irányvonalat szabott a nemzetközi (globális) gazdasági erőviszonyok átrendeződésének is. A kínai külpolitika elvi keretrendszerét alapvetően a „békés egymás mellett élés” öt alapelve határozta meg, ezen alapelvek lényegi ismertetését a 2.1. pont fejezet tartalmazza.

A Bandungi konferencián a harmadik világ vezetői osztották meg egymással elsősorban politikai indíttatású nézeteiket, amely alapvetően a bipoláris világrend elutasításán alapult. A résztvevők elkötelezték magukat, hogy kívül maradnak a katonai tömbökön és nem engedélyezik a területeiken külföldi katonai támaszpontok létesítését, valamint küzdenek a dekolonizációs törekvések kiteljesedése mellett. A Bandungi Konferencián megfogalmazott elvek mentén haladtak a későbbiek folyamán is a kapcsolatok, sőt Csou En-laj kínai miniszterelnök 1963 és 1964 folyamán tett, mintegy tíz afrikai országot érintő körútja alkalmával a kínai fél egyértelműen újra megerősítette a máig érvényben levő kínai-afrikai kapcsolatok fontosságát, azaz a szuverenitást és az egymás tiszteletben tartását, valamint az egyenlőséget és kölcsönös előnyöket. A Bandungi Konferenciát számos, különböző érdekviszonyoktól vezérelt afrikai, illetve ázsiai-afrikai konferencia követte; ilyen konferencia volt többek között Tuniszban, Accrában, Conakryban és Kairóban is. Később, az 1960-as–1970-es évek során számos afrikai függetlenségi mozgalmat támogatott pénzügyileg Kína és biztosított katonai, valamint műszaki segítséget. Különösen Angolában, Kongóban, Mozambikban és Namíbiában volt konkrét kínai szerepvállalás, azonban a diplomáciai kapcsolatokat ekkor még nem követte nagyobb jelentőségű gazdasági vagy politikai együttműködés,

bár kisebb számban már megjelentek a kínai kereskedők a kontinensen (Muekalia, 2004: 6; Harris, 1985: 112).

Kína az afrikai országokra a '60-as évek elején elsősorban, mint diplomáciailag fontos országokra tekintett (az Egy Kína elv, azaz Tajvan kérdése ügyében). 1971-ben az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2758. számú határozata a Tajvanon székelő Kínai Köztársaságot megfosztotta tagságától, helyette a Kínai Népköztársaságot ismerte el állandó tagjának (a KNK vétójoggal rendelkező helyet is kapott a Biztonsági Tanácsban), amelyet több afrikai ország is örömmel fogadott, ezzel is alátámasztva Kínához való politikai és diplomáciai kötődését.

A modern Kína-Afrika kapcsolatok kezdetén Kína különös figyelmet szentelt az afrikai országokba irányuló fejlesztési projektek kivitelezésekor a mezőgazdaság támogatásának. A sajátosságokra épülő kínai fejlesztési-támogatási modell középpontjában 1950-es és 1960-as években az a megközelítés állt, hogy a fejlődő országoknak elsősorban a mezőgazdaság fejlesztésére érdemes összpontosítaniuk, ezáltal önellátó módon tudják ellátni a hazai lakosságot élelmiszerekkel (Bräutigam, 1998: 49-43). Azonban a projektek kivitelezése során meglehetősen egyedi stílusban működött a kínai fejlesztési politika: a kölcsönös előnyök és egymás ügyeibe be nem avatkozás elve mentén haladva többnyire ún. „kulcsrakészen” kivitelezett létesítmények kerültek átadásra, tehát a szükséges terveket, anyagokat, infrastruktúra elemeket, szakembereket és technológiát – egyszóval mindent, ami a létesítmény felépítéséhez és működtetéséhez elengedhetetlen erőforrás – Kína bocsátotta rendelkezésre. Az üzemeltetéséhez általában járt némi technológiai útmutatás, azonban az említett nehézségek miatt távolról sem beszélhetünk klasszikusan értelmezett menedzsment tevékenységről; sőt a későbbiek folyamán nagyon gyakran – általában az adott ország általános gazdasági nehézségei, vagy éppen költségvetési problémák esetén – kellett e létesítmények kapacitását jelentősen csökkenteni, vagy más egyéb működtetési zavarok jelentkeztek (Ping, 1999: 165).

A Kínából érkező (nagyobb értékű) mezőgazdasági támogatásokból a '60-as évek folyamán elsősorban állami tulajdonú afrikai gazdaságok részesülhettek. A kínai fejlesztési segélypolitika „ideológiai primátusa” alatt számos konkrét projekt valósult meg az újonnan függetlenné váló fekete-afrikai térségben (Inotai-Juhász, 2009). A nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő jelentőségű segélyprogramok közül talán

a tanzániai Mbarali állami gazdaság¹³⁴ fejlesztése és még néhány kisebb mezőgazdasági támogatási projekt vált sikeressé, de hasonlóan jó eredményeket értek el a Ruvu Integrált Rizstermelő Gazdaság (Ruvu Integrated Rice Farm) létrehozásával és számos tea illetve cukornád ültetvény telepítésével például Malin, Sierra Leone-ban, Madagaszkáron és Beninben. A tanzániai Ubungo Farm (UFI) felépítése szintén kínai közreműködéssel valósult meg, itt mezőgazdasági gépeket, szerszámokat állítottak elő, amelyek nagyrészt a helyi termelőket szolgálták ki, de exportáltak a környező országok számára is, főleg Kenya, Uganda, Zaire, Ruanda, Burundi és Zambia részére szállítottak nagyobb mennyiségben.

Az 1970-es és 1980-as évek során az afrikai kontinensre irányuló kínai fejlesztési segélypolitika cél- és eszközrendszere némileg irányt váltott, így hamarosan átterelődött a hangsúly az infrastrukturális beruházások támogatása felé. Ezek a projektek összességében is kiemelkedőnek bizonyultak, hiszen az újonnan függetlenné váló országokba irányuló fejlesztési segélyek Kína GNP-jének több mint 2 százalékát¹³⁵ tették ki az 1970-es évek elején (Inotai-Juhász, 2009).

A Zambia és Tanzánia közötti 1860 kilométer hosszú vasútvonal (TANZAM) megépítésével pedig az addigi legnagyobb volumenű fejlesztési projekt indult útjára a térségben. A Dar és Salaam a Lusaka közötti vonalat több mint 25.000 kínai mérnök, technikus és munkás építette. Az építkezés méretét jelzi, hogy a vonalon összesen 93 állomás, 300 híd, 10 alagút készült el.¹³⁶ Később kisebb-nagyobb fejlesztési tervek is napvilágot láttak a Kínával jó diplomáciai kapcsolatokat ápoló afrikai országokban, így ebben az időben számos kormányépület, stadion, gyár épült a térségben (Tarrósy, 2008: 83). A projektek többnyire technikai segítségnyújtás és több, kisebb összegű, hosszú lejáratú, kedvezményes kamatozású bilaterális kölcsönökön keresztül valósulhattak meg. 1963 és 1983 között összesen mintegy 2 Mrd dollár értékben folyósítottak hiteleket, azonban a konkrét projektekhez a legtöbb esetben technikai-szakmai

¹³⁴ Az Usangu-síkságon található gazdaság Tanzánia „rizseskosara”, ahol a lakosság rizsfogyasztásának mintegy 60%-át tudják megtermelni. A mintegy 5575 ha nagyságú gazdaságot a kínaiak segítségével működtették 1964 és 1977 között, ezután a tanzániai National Agriculture and Food Corporation (NAFCO) vette át (LARRI-HAKIARDHI, 2009: 64). Az egyik legsikeresebb kínai támogatással megvalósult mezőgazdasági projektként tartják számon.

¹³⁵ A GNP 2%-át kitevő fejlesztési segélyek azért is figyelemre méltóak, mert az ENSZ eredeti javaslata szerint az iparilag fejlett országok a GDP-jük 1%-át fordítanák a rászoruló térségek kedvezményes hitelekkel történő támogatására; ezt végül a GNP 0,7%-ára módosították, de a legfejlettebb országok közül is csak néhány skandináv ország képes a kitűzött céloknak megfelelni.

¹³⁶ A teljesen kész vonal öt év alatt készült el, mintegy két évvel korábban, mint azt eredetileg tervezték.
Forrás: <http://www.miningweekly.com/article/800-chinese-stateowned-enterpris-active-in-africa-covering-every-country-2007-09-28-1>

támogatás is párosult, aminek következtében ez idő tájt több mint százötvenezer kínai dolgozott az afrikai építkezéseken, kórházakban, az iskolákban. Az egyes projektek által igényelt pénzügyi források nagysága és azok Afrikai kontinensen való területi megoszlása meglehetősen differenciált volt, így például Ghána részére a '60-as és '70-es évek folyamán nyújtott fejlesztési támogatás viszonylag szerény keretek között maradt, értéke mintegy 43 millió dollár volt (Mohan, 2010: 3).

A guineai 3 megawatt teljesítményű Kinkon és Tinkisso vízienergia-projektek (1974) befejezése és a közepes méretű, 74 megawattos kongói Bouenza vízi erőmű üzembe helyezése is jó példái voltak a kezdeti infrastruktúra-fejlesztési együttműködéseknek (Bräutigam, 2010: 5), amelyek a következő évtizedben – a kínai (jórészt ideológiai alapokon nyugvó) gazdaságpolitika irányváltásának köszönhetően – rendkívüli mértékben visszaestek.

A Mao által meghirdetett nagy ugrás gazdaságpolitika sikertelensége, majd Kínában zajló kulturális forradalom pusztítása jelentősen visszavetette a kínai-afrikai párbeszédet. Az 1970-es évek második felében viszont újra sűrűsödni kezdtek a diplomáciai kapcsolatok: míg 1967-ben 13 diplomáciai küldöttség érkezett Afrikába, 1974-ben már 30 ilyen jellegű látogatást regisztráltak (van de Looy, 2006: 2). Az 1960-as évek folyamán már 19 afrikai országnak voltak hivatalos (diplomáciai szintű) kapcsolatai Pekinggel. Mao Ce-Tung – a jó kapcsolatok további fejlesztése érdekében mintegy 150 ezer kínait küldött az afrikai kontinensre, de az egyes projektek (infrastruktúra-fejlesztési, mezőgazdasági, ipari) befejezése után nem telepedtek le, hanem többnyire visszatértek hazájukba.¹³⁷

Az 1970-es évek folyamán Kína külpolitikája jóval markánsabbá és a korábbi évekhez viszonyítva jóval rugalmasabbá vált a fejlődő országok, köztük is a legtöbb afrikai ország irányába, a korábban ideológiai alapokra helyezett külkapcsolatok – melyek mentén számos alkalommal Kína függetlenségi mozgalmakhoz nyújtott támogatást az afrikai térség országaiban – egyre inkább háttérbeszorult, és határozottan előtérbe kerültek a KNK politikai és gazdasági érdekei.

¹³⁷ Ennek okai részben arra vezethetők vissza, hogy a Bandungi Konferencián aláírt nyilatkozat konkrétan fogalmaz a kínai emberek hazájukhoz fűződő lojalitásának szükségességéről.

Az 1970-es évek nyitása

Az 1970-es években Kína exportjának 48%-a irányult a fejlődő országokba és importjának mintegy 14%-át szerezte be onnan. A kínai kiviteli cikkek listáján főleg a rizs, ipari berendezések (Zambiába, Tanzániába, Szomáliába és Szudánba), könnyűipari termékek szerepeltek. Az afrikai országok főként nyersanyagokat és élelmiszereket exportáltak Kínába. Csiang Cö Min elnök 1996-os afrikai országokba (Kenya, Egyiptom, Etiópia, Mali, Namíbia, Zimbabwe) tett látogatása alkalmával megfogalmazódtak az új kínai Afrika-politika legfontosabb elvi elemei, úgymint be nem avatkozás egymás ügyeibe, a békés egymás mellett élés öt alapelve, egyenlőség, valamint segélyek folyósítása politikai feltételek nélkül. A megbeszéléseken a kínai delegáció nagy hangsúlyt fektetett annak kinyilvánítására, hogy a következő évek Kína-Afrika kapcsolataiban új időszámítás kezdődik.

A hat afrikai országot érintő diplomáciai látogatás alatt több mint 20 kétoldalú, főként kereskedelmi, gazdasági, műszaki és kulturális egyezmény illetve szerződés született. A kínai elnök az Afrikai Egység Szervezete (az Afrikai Unió elődszervezete) addisz-abebai (Etiópia) székházában tartott vitaindító beszédében a kínai-afrikai kapcsolatok jövőjét illetően ekkor még nem lépett túl a felek közti „őszinte barátság és a közös fejlődés útjának keresésén” (KNK Külügyminisztériuma, 2000)¹³⁸. A Kína-Afrika bilaterális kapcsolatokban ekkor még fontosabb volt a szinte kötelező jelleggel hangoztatott Egy-Kína elv újbóli elfogadása, kiváltképp amiatt, hogy csak néhány hónappal korábban történt – rendkívül feszült körülmények között – az első tajvani elnökválasztás.¹³⁹

A nyilatkozatokból egyértelműen kitűnik, hogy mind a hat afrikai ország határozottan támogatta Kína álláspontját a tajvani kérdés ügyében. Ugyanakkor a hivatalos közleményekben csak elvétve kap helyet a kínai elnök afrikai körútjának gazdasági vetülete, azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy az ázsiai óriás 1993 óta importra szorul kőolajból, és már ekkor valószínűsíthető volt, hogy Kína bizonyos

¹³⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China: President Jiang Zemin's Visit to Six African Countries (forrás: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/ziliao/3602/3604/t18035.htm>, letöltés: 2011. április 10.

¹³⁹ A tajvani születésű Lee Teng-hui a szavazatok 54%-át kapta meg és a széleskörű támogatottság birtokában felgyorsította a politikai rendszer demokratizálását. Egyidejűleg határozott lépéseket tett Tajvan de facto függetlenségének megerősítésére. Bejelentette az „egy Kína-politika” felmondását, hangsúlyozva, hogy Tajvan és Kína viszonya két független állam kapcsolataként értelmezhető, s így Tajvan joggal formál igényt önálló ENSZ tagságra. (Forrás: Magyar Kereskedelmi iroda, Tajpej: <http://www.hungary.org.tw/magyar/tajvan%20tortenelme.htm>, letöltés: 2011. április 11.). Válaszul Kína fenyegető rakéta-kísérletekbe kezdett a térségben.

afrikai országokra, mint potenciális nyersanyag- és energiahordozó szállítókra tekint (Csomán, 2009). A hivatalos kínai közlemények a miniszterelnök afrikai országokba tett látogatását rendkívül „gyümölcsözőként és mély barátságon alapulóként, a jövőre nézve hatalmas lehetőségekkel bíróként” jellemezték.

Kína újragondolt Afrika-politikájának gazdasági aspektusai

Kína-Afrika kapcsolatok új kezdetét jelentette a 2000 októberében, Pekingben életre hívott Kína-Afrika Együtműködési Fórum (Forum on China – Africa Cooperation, FOCAC) első ülése. A FOCAC elindítása lényegében az újragondolt kínai-afrikai kapcsolatok első lépésének tekinthető, melynek legfontosabb elvi kérdései nagyban hasonlítanak az 1955-ös Bandungi konferencián megfogalmazott, majd Csiang Cö-min kínai elnök 1996-os afrikai körútján kinyilvánított elvek legtöbb eleméhez (Tarrósy, 2006: 1-2). A régi-új irányvonal mentén körvonalazódó kapcsolatokat elsőként Ven Csia-pao, kínai miniszterelnök 2006 júniusában az első Dél-Afrika-Kína Üzleti Együtműködési Fórumon (First China – South Africa Business Cooperation Forum) elhangzott nyitóbeszédében¹⁴⁰ ún. win-win szituációként¹⁴¹ jellemzi, e kifejezést azóta a nemzetközi és hazai irodalom egyaránt előszeretettel használja a kérdéskör elemzésekor.¹⁴² A 2000 őszen Pekingben tartott találkozó alkalmával mintegy 44 afrikai ország diplomáciai küldöttsége, 17 regionális és nemzetközi szervezet képviselői kötelezettséget vállaltak arra vonatkozóan, hogy létrehozzanak egy új nemzetközi gazdasági rendet, elősegítsék a működőtőke beáramlását Kínából Afrikába, valamint előmozdítsák a turizmust, illetve a tudományos, környezetvédelmi, egészségügyi, kulturális kapcsolatok fejlődését Kína és az egyezményt aláíró afrikai országok között. A megállapodás jelentőségét mutatja, hogy az együttműködéshez csatlakozó országok külső adósságállományából Kína két év alatt elengedett 10,5 milliárd jüan (1,3 milliárd dollár) tartozást (Wang, 2007: 9). A következő miniszteri szintű találkozókra a kínai vezetés és az afrikai országok diplomatái között 2003-ban Addisz-Abeában, majd 2006 novemberében a pekingi csúcson került sor, amelyben a résztvevő felek akcióterv

¹⁴⁰ Teljes eredeti szöveg: <http://durban.china-consulate.org/eng/zyxw/t626038.htm>

¹⁴¹ Win-win situation: az a szituáció, amikor az adott ügylet vagy megállapodás mindkét fél előnyére válik, vagy ha az összes lehetséges eredmény a felek számára kedvező kimenetelű. Az elgondolás alapját a játékelmélet egyik klasszikus esete, a nem zéró-összegű játszma szolgáltatja. (Forrás: <http://www.thefreedictionary.com/win-win>)

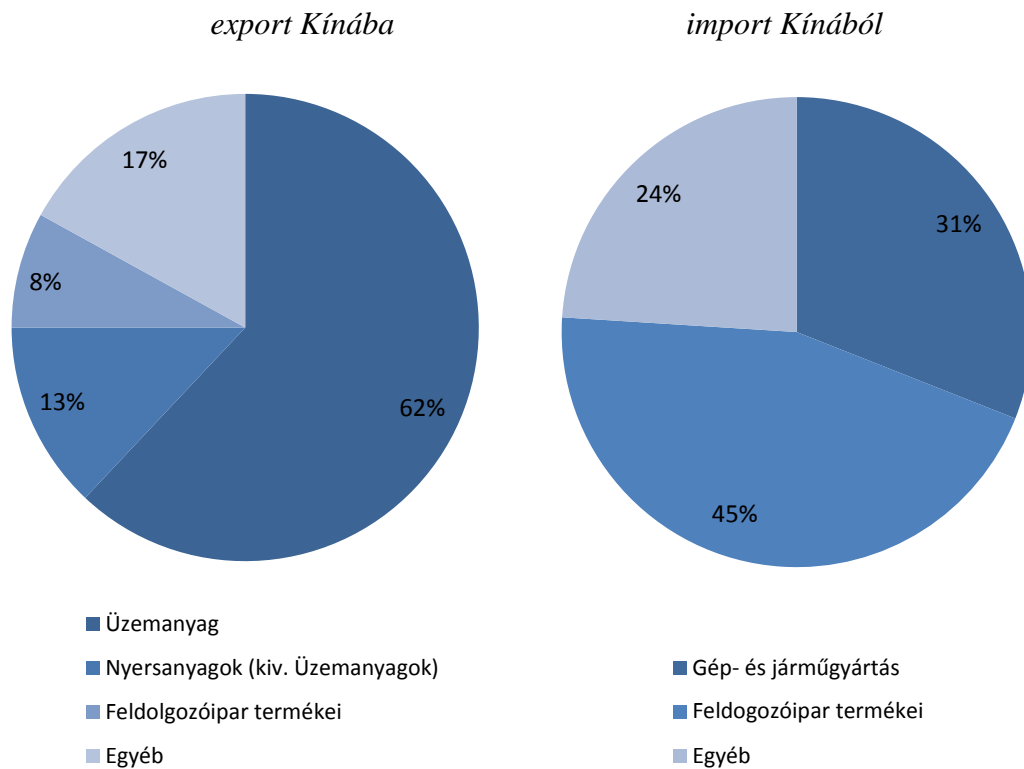
¹⁴² Ld. Stephen Marks, Firose Manji, Inyambo Mwanawina, Penny Davies, James Reilly, Bates Gill, Margaret C. Lee, Henning Melber, Sanusha Naidu, Ian Taylor, Csomán Gábor írásait.

keretein belül erősítették meg szándékaikat egyes fajsúlyos politikai, gazdasági és szociális kérdésekben.

Afrika és Kína közötti kereskedelmi kapcsolatok súlyát mi sem mutatja jobban, mint hogy az import és export összesített értéke az ezredforduló és 2008 között 10,6 Mrd dollárról 100 Mrd dollárra növekedett, ezen belül is kiemelkedő a Szaharától délre fekvő országok és Kína közötti kereskedelem nagyságában történő változás: ugyanerre az időszakra vonatkoztatva az összevont import-export értéke 7 Mrd dollárról 86 Mrd dollárra növekedett. A külkereskedelmi adatok jól szemléltetik, hogy az Afrikai országok harmadik – az EU és az USA mögött – legnagyobb kereskedelmi partnerországa címét Kína viseli.

Az 1980-as és '90-es évek folyamán az Afrikai országokba irányuló kínai export elsősorban a könnyűipari termékekre, élelmiszerekre, vegyipari, és állati eredetű termékekre koncentrálódott, ugyanakkor az afrikai országok elsősorban gyapotot, foszfort és más nyersanyagokat exportáltak Kínába, így a kereskedelmi kapcsolatok értéke 1980-ban elérte az 1 milliárd dollárt. Az ezredforduló óta az afrikai kontinensre irányuló kínai export a gépek, autók, elektronikai cikkek, textilipari termékek vonatkozásában drasztikusan megemelkedett, és mára a minőségileg és technológiai tartalmát tekintve is a korábbinál magasabb színvonalat képviselő összes export mintegy felét teszi ki. Az fekete-afrikai országok Kínába irányuló exportjának összetevőit az utóbbi évtizedben főként az elsődleges szektor által előállított termékek jelentik (lásd 18. ábra), itt is főként a kőolaj, vas, acél és réz kivitelére koncentrálódnak a kereskedelmi kapcsolatok, illetve az afrikai vegyipar által előállított műtrágya szerepel még nagyobb értékben az export szerkezetében. Mindezek mellett az afrikai mezőgazdasági termékek kivitele is rohamosan növekszik, főként a ghanai kakaóbab, az ugandai kávé, az etióp szezám, a számos afrikai ország által termelt narancs és olívaolaj igen népszerűek a kínai fogyasztók előtt.

18. ábra: Fekete-afrikai országok és Kína külkereskedelmi kapcsolatai (2011)

Forrás: UNComtrade adatbázisalapján saját készítésű ábra, <http://comtrade.un.org/>

A Kína–Fekete-Afrika kereskedelmi kapcsolatok további növelése érdekében 45 afrikai ország írt alá kétoldalú (bilaterális) kereskedelmi megállapodásokat Kínával, amely legfőképpen a vámok és egyéb kereskedelmet akadályozó tényezők mérséklésére, illetve teljes lebontására irányul, sőt 2005 óta a legkevésbé fejlett országokból (*Least Developed Countries, LDCs*) érkező termékeket Kína nem sújtja vámteherrel.

A 2008 folyamán induló pénzügyi és világgazdasági válság hatása nem került el az afrikai-kínai kereskedelmi kapcsolatokat sem: a válság hatására 2009-ben az afrikai országok által Kínába exportált mezőgazdasági termékek kivitele összességében mintegy 25%-kal csökkent. A kereskedelmi kapcsolatok további javítása érdekében 2010 júliusa óta az afrikai országok által exportált mintegy 4.700 termékféleségre nulla vámtételt alkalmaz, így tulajdonképpen az afrikai országok Kínába exportált termékeinek mintegy 95%-a vámmentes. Nagy részben ennek köszönhetően az afrikai országok és Kína közötti kereskedelmi kapcsolatok folyamatosan bővülnek – olyannyira, hogy 2005 és 2010 év vége közötti időszakban nulla behozatali vámtarifával kezelt afrikai termékek (különbféle mezőgazdasági termékek, bőr, textil- és ruházati

termékek, gépalkatrészek, nemesfém- és faipari termékek) értéke elérte a 1,32 milliárd dollárt.

A kontinensre irányuló külföldi közvetlen befektetések volumenét tekintve is meghatározó szerepet játszik a kelet-ázsiai ország. Az első kínai beruházók csak a '80-as években jelentek meg először igen szerény mértékben, majd az afrikai országokban később színesedett a kínai befektetések skálája. Az elmúlt évek diverzifikált befektetési formái néhány új tulajdonsággal ruházták fel a régi Afrika-Kína kapcsolatokat. Elsősorban a kínai befektetők gyors, több gazdasági szektort érintő terjeszkedése szembetűnő, hiszen az 1990-es 49 millió dolláros szintről 2006-ra 2,6 milliárd dollárra növekedett, majd a 2009 év végére elérte a 9,33 milliárd, majd 2010-ben a 11,68 Mrd dollárt a külföldi közvetlen befektetések állománya (stock). Ezt a képet tovább árnyalja, hogy a befektetések Afrika szerte 49 országban valósulnak meg (legnagyobb részt Nigériában, Zambiában, Szudánban, Dél-Afrikában), tehát a kínai befektetési hullám nem csak volumenében számottevő, hanem földrajzi értelemben meglehetősen kiterjedt. A befektetések legnagyobb részben a kitermelő szektort és az azt támogató ágazatokat célozzák meg, itt is főként a kőolaj-kitermelő, a nyersanyag-bányászatban (vas, réz, kobalt), és jelentős részben a geológiai kutatásokban érdekelt beruházások a meghatározók. Jelentős afrikai befektetési területnek számít még az építőipar, a mezőgazdaság, az erőgazdálkodás, az állattenyésztés és a halászat is. A kínai működőtőke a fekete-afrikai országokba főként a bányászati szektorba áramlott (30%), de jelentős tőke érkezett a gyártás (22%), építőipar (15%), pénzügyi szektor (14%), kereskedelmi szolgáltatások (6%), kis- és nagykereskedelem (4%), geológiai kutatások (3%), valamint az agrárium (3%) területére is. A teljes kínai működőtőke állományi (stock) adatokat figyelembe véve a közép-afrikai országok 7%-ban, a kelet-afrikai országok 17%-ban, a dél-afrikai országok 54%-ban, végül a nyugat-afrikai országok 22%-ban részesedtek a 2011-es évben.¹⁴³ A fekete-afrikai országokba betelepült jelentősebb kínai vállalatok listáját a 4. számú melléklet tartalmazza.

A befektetések megvalósulása általában *többrétű*, abban a tekintetben, hogy nem csak kizárólagosan kínai befektetők az egyedüli tulajdonosok egy-egy vállalatban, hanem egyre többször alapítanak közös vállalatot is a helyi befektetőkkel kooperálva, sőt a befektetések módszerei is egyre változatosabbak: jellemzően egyesülések, felvásárlások és a vállalati együttműködés egyéb formájában megvalósuló közös

¹⁴³ Forrás: Chinese Ministry of Commerce (<http://english.mofcom.gov.cn/>)

vállalatok jönnek létre, melynek tulajdonosai az állami tulajdonú nagy- és középvállalkozások, magántulajdonban levő vállalkozások és magánszemélyek egyaránt.

A beruházási kedv növelése érdekében már 33 afrikai ország kötött Kínával bilaterális kormányközi megállapodásokat a beruházások védelmére, sőt 11 afrikai ország esetében a kettős adóztatást elkerülésére is kiterjednek a kétoldalú megállapodások, amelyek tulajdonképpen még kedvezőbb feltételeket biztosítanak a Kelet-Ázsiából érkező befektetők előtt.

A 2007 júniusában létrehozott, a China Development Bank finanszírozásában álló Kína-Afrika Fejlesztési Alap (China–Africa Development Fund, CADFund) az afrikai országokban eszközölt beruházások pénzügyi háttérének biztosítását hivatott szolgálni. Az alapítás óta eltelt időszakban a Fejlesztési Alap által támogatott mintegy 30 projekt főként a kitermelőszektor és mezőgazdaság fejlesztésére, az építőipari szektorra, a bányászati és kikötői logisztikára, építőanyag iparra és többek között ipari parkok létrehozására koncentrált. A megállapodás első szakasza mostanra lezárult, az összes ráfordítás meghaladta az 1 milliárd amerikai dollárt, az Alap működésének következő szakaszaihoz Kína további 5 Mrd dollárt bocsátott rendelkezésre, amelynek nem titkolt célja, hogy megfelelően stabil pénzügyi háttérrel biztosítson az afrikai országok és Kína további gazdasági és kereskedelmi kapcsolatainak fejlesztéséhez, ami által újabb vonzó lehetőségeket tud nyújtani a térség a kelet-ázsiai befektetők számára.

2012-ben öt, egymástól jól elkülöníthető gazdasági- és kereskedelmi zóna kialakítása zajlik Angolában, Ghánában, Zambiában, Nigériában, Kenyában, Etiópiában, Mauríciuson, Mozambikban, Zimbabweben és Libériában, amelynek keretében 250 millió dollár értékben folynak infrastrukturális fejlesztések, amely a várakozások szerint további 2 Mrd dollár befektetést generálnak a közeljövőben. A kínaiak által elsőként kialakított *Zambia-Kína Gazdasági és Együttműködési Övezet* (Zambia–China Cooperation Zone – ZCCZ) volt a legnagyobb tengerentúli projekt, amelynek keretében 2012-ig 13 kínai cég települt a térségbe, amelyek érdekeltsége főként a bányászatra, a kutatásra, színesfém-feldolgozásra, a vegyiparra, és az építőiparra terjed ki. A beruházások értéke elérte a 700 millió dollárt és mintegy 6000 új munkahelyet teremtettek. A CADFund projektek közé tartozik például a Shenzhen Energia 500 megawattos hőerőmű projekt Ghánában, vagy az egyik legfontosabb vasércszállító útvonal, a Bong Mine vasút rehabilitációja is. A 2009-es év végéig több mint 500 infrastruktúra fejlesztésére irányuló (többnyire CADFund finanszírozású)

projekt kivitelezésében működtek közre a kínai vállalatok, és kedvezményes hiteleken, valamint pénzügyi támogatásokon és a szakmai tapasztalatukon keresztül tudtak olyan sikeres projekteket lezárni, mint például Szomáliában a Belet Uen-Burao autóút, a Friendship Harbor Mauritániában, a Mashta al Anad-Ben Jarw csatorna Tunéziában, vagy a Nemzeti Stadion építése Tanzániában.

3.4. Kína gazdasági és politikai érdekérvényesítése a fekete-afrikai régióban

Az Afrikai Fejlesztési Bank 2007-es rendes éves ülésén a Kínai EXIM Bank elnöke 20 Mrd dollár értékű exportfinanszírozásra vállalt kötelezettséget az afrikai országokkal folytatott kereskedelmi kapcsolatok 2011-ig terjedő időszakára. Ez a rendkívül határozott szerepvállalás nemcsak Afrika-szerte, hanem a világ más országaiban is heves vitákat eredményez. Az egyik oldalon a bírálók egy része azzal érvel, hogy Kína térségbeli jelenléte *neo-koloniális* jelleget ölt: e megközelítés szerint szinte kizárólag a természeti erőforrásokhoz való akadálymentes hozzáférésre korlátozódik az afrikai-kínai kapcsolat, és a nagy mennyiségben beáramló versenyképes távol-keleti termékek, az infrastrukturális beruházások kapcsán az adott projekthez szükséges Távol-Keletről érkező kereskedők és idegen munkaerő komoly veszélyt jelentenek az afrikai termelőkre, kereskedőkre és munkavállalókra egyaránt. E megközelítés szerint a kínai jelenlét és szerepvállalás nem feltétlenül fogja hosszú távon Afrika fejlődését és előrehaladását szolgálni (Marysse-Greenen, 2009: 371-396). Másrészről azonban a kínai és afrikai részről hivatalos formában is elfogadott, – az afrikai térséggel már kiépített és a jövőben továbbfejlesztendő gazdasági együttműködés részeként – a Kínai Kereskedelmi Minisztérium (MOFCOM) által támogatott öt (kiemelt) afrikai gazdasági övezet potenciálisan hordozhat olyan gazdasági előnyöket, amely a helyi iparágak hosszú távú fejlesztését és a foglalkoztatás növelését eredményezi. Egyes szerzők szerint e térségbeli szerepvállalás része lehet a kínai kormány hosszú távú geostratégiai terveinek, és csak eszköze azoknak az elképzeléseknek, amelyek már a kora 60-as évek kínai külpolitikájának szerves részét képezték (Gayan, 2008).

Az afrikai országok zömét még csupán néhány évtizeddel ezelőtt is valamilyen autoriter rezsim irányította. A mai napig is az afrikai országok a politikai rendszerek széles skáláját mutatják: a hagyományos monarchiáktól a nacionalista-populista és totalitárius jobb és baloldali rendszerektől egészen a többpárti demokráciáig. A gyarmati rendszer felbomlása után a függetlenségüket elnyerő országok közül csak néhánynak sikerült demokratikusnak nevezhető politikai berendezkedést felvenni, azonban mára ez helyzet némileg megváltozott, de még mindig megfigyelhető, hogy a nemzetiségi és törzsi törekvések a régi nemzeti állami struktúrán belül sokszor rendkívül indulatos politikai megnyilatkozásokkal és éles összeütközésekkel vannak

jelen (Eyassu, 2009: 140-141). Annak ellenére, hogy mára a fekete-afrikai országok közel négyötöde megvalósított valamiféle demokratikus berendezkedést, a szigorú elvek alapján működő nemzetközi fejlesztési politika és általában véve a világ donorországainak, azaz a multilaterális vagy bilaterális szinten zajló – afrikai országokba irányuló – fejlesztési, segélyezési politikának mintegy alapkövetelményeként jelöli meg a recipiens országok demokratikus berendezkedését, illetve a jó kormányzás, a piacok liberalizálása, a korrupció csökkentésének teljesülését.¹⁴⁴ A kínai álláspont e kérdésben merőben más alapokon nyugszik: A kínai vezetők szerint egy ország kormányzatának alapvető feladata, hogy a közösség egészének felemelkedését biztosítsa a szociális szolidaritáson és társadalmi kötelezettségek biztosításán keresztül, szem előtt tartva a társadalmi harmóniára való törekvést is. Ezen túlmenően a kínai külpolitikai vezetők felhívják a figyelmet arra is, hogy számukra a már korábban említett „Öt elv” 1954-es deklarációja óta nem céljuk beavatkozni más államok belügyeibe, szembeállítva saját elveiket a nyugati országok normákon alapuló külpolitikájával, evvel is fokozva a kontrasztot, amely közöttük és a nyugati világ között felfedezhető (Kiss-Tétényi, 2009: 267). Főként ezen elvek mentén haladva Kína nem jelöli meg feltételként a korrupció ellen való küzdelmet és a demokratikus berendezkedést az afrikai országokkal való gazdasági és politikai kapcsolatok elmélyítése érdekében. Részben emiatt számos afrikai rezsimit kiszámíthatóbb, megbízhatóbb partnerként kezeli Kínát, mint a nyugati országokat.

A jelenségre már egy ideje a nemzetközi közösség, főleg az Egyesült Államok és az Európai Unió is rosszallóan tekint, de mindennemű figyelmeztetés ellenére Kína nem függesztette fel gazdasági kapcsolatait Szudánnal – olyannyira, hogy a kínai kormány egészen 2007-ig támogatta mind diplomáciailag, mind gazdaságilag a kartúmi rezsimit. Azonban részben a világ közvéleményének nyomására, részben talán saját gazdasági érdekeinek előmozdítása érdekében változtatott az álláspontján, és pénzügyi, valamint katonai támogatásáról biztosította az Afrikai Uniót és az Egyesült Nemzetek Szövetségét közös békefenntartó egység bevetése kapcsán (Gill et. al, 2007: 13).

Mindezek mellett a pekingi diplomácia hajlamos a harmadik világ szószólójaként fellépni a nemzetközi diplomáciai kapcsolatokban, ugyanakkor az

¹⁴⁴ Napjainkban e kérdésben is némi irányváltás tapasztalható a nemzetközi szervezetek és a donorközösség gyakorlatában: a segélyek és fejlesztési célú, kedvezményes kölcsönökhöz való jutáshoz kitűzött feltételek teljesítményarányos teljesítése a recipiens országok oldaláról ma már megkerülhetetlen (Bourguignon – Sundberg, 2007: 316-321).

ideológiai érdekek mellett egyre erőteljesebben jelentkeznek *Kína gazdasági érdekei* is. Az elmúlt évtizedben hatalmasra növekvő afrikai jelenléte alapvetően a kínai gazdaság erőteljes és egyre növekvő energetikai- és nyersanyagigényével van összefüggésben. Az idáig nagyrészt kiaknázatlan nyersanyagokban gazdag afrikai régió kitűnő potenciális lehetőségekkel kecsegtet Kína számára, a távol-keleti országba irányuló afrikai exportot legfőképpen az olaj, különféle ércek, illetve egyes trópusi fafajták adják.

4. KÍNA ÉS A FEKETE-AFRIKAI ORSZÁGOK KERESKEDELMI KAPCSOLATÁNAK ELEMZÉSE

4.1. Kína és a fekete-afrikai országok közti kapcsolatrendszer jellemzői

Kínának és Afrikának hosszú időkre visszanyúló *közös történelme* van¹⁴⁵, mégis a fellelhető kapcsolódási pontok, események és viszonyok kevésbé (köz)ismertek, alig kutatott témaként tartjuk számon. Kína globális térnyerése azonban – főként a világgazdaságban fokozatosan bekövetkező hangsúlyváltás miatt – a tudományos közösségek számára is igen népszerű kutatási célponttá vált. E fejezet alapvetően a kínai és afrikai országok kapcsolatrendszerének ezredforduló óta bekövetkező, lényegre törő történeti áttekintését foglalja össze.

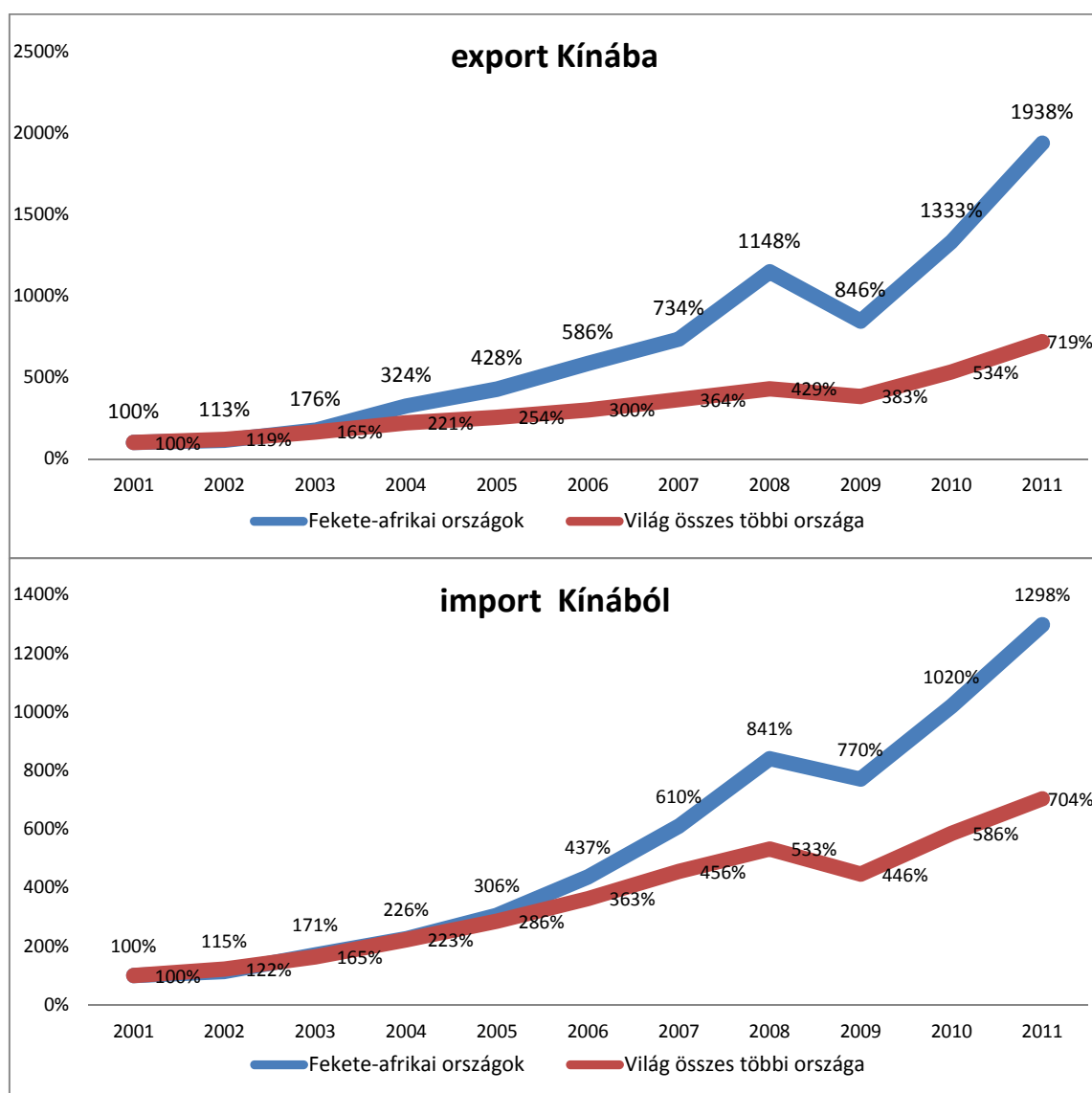
A statisztikai adatok arról tanúskodnak, hogy a fekete-afrikai országok nem csak a világ, hanem Kína külkereskedelmében is egyelőre csekély súlyt képviselnek. Ezen országok Kína exportjából 2001-ben, azaz a WTO tagság kezdetének évében mintegy 1,6 %-ban részesültek, majd a vizsgált időszak alatt folyamatosan bővülve, 2010-re ez az arány 2,75 százalékra, 2011-re 2,91%-ra növekedett. Az ezredfordulót követően Kína összes importjából a fekete-afrikai térség országai csupán 1,8 százaléknyi részt képviseltek, majd 2010-re ez a részesedés 4,28%-ra, 2011-ben 4,98%-ra növekedett.

A fekete-afrikai térség országai e rövid időszak alatt (2001-2011) összességében véve több mint tizenkilencszeresére növelték Kínába irányuló exportjukat, mindazonáltal a világ összes többi országába csak hétszeresére növekedett az áru kivitel értéke (lásd 19. ábra).

Bár a fekete-afrikai országok Kínával folytatott külkereskedelme napjainkban még mindig nem mérvadó, azonban a bővülés dinamikája, az export-import növekedésének üteme mindenképpen szembetűnő, jelentősen meghaladja a világ összes többi országának Kínával folytatott külkereskedeleme növekedési ütemét mind import mind export vonatkozásában.

¹⁴⁵ Kína és a fekete-afrikai országok közötti kezdeti (történelmi) kapcsolatokat leíró fejezet a 2. számú mellékletben található. A korai kapcsolatokat feltérképező elemzés nem képezi szerves részét a dolgozatnak, azonban e kontextus lényegi megértését nagyban növeli.

19. ábra: A fekete-afrikai országok és a világ összes többi országának Kínával folytatott külkereskedelmi forgalmának %-os változása (2001=100%)

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját szerkesztésű ábra

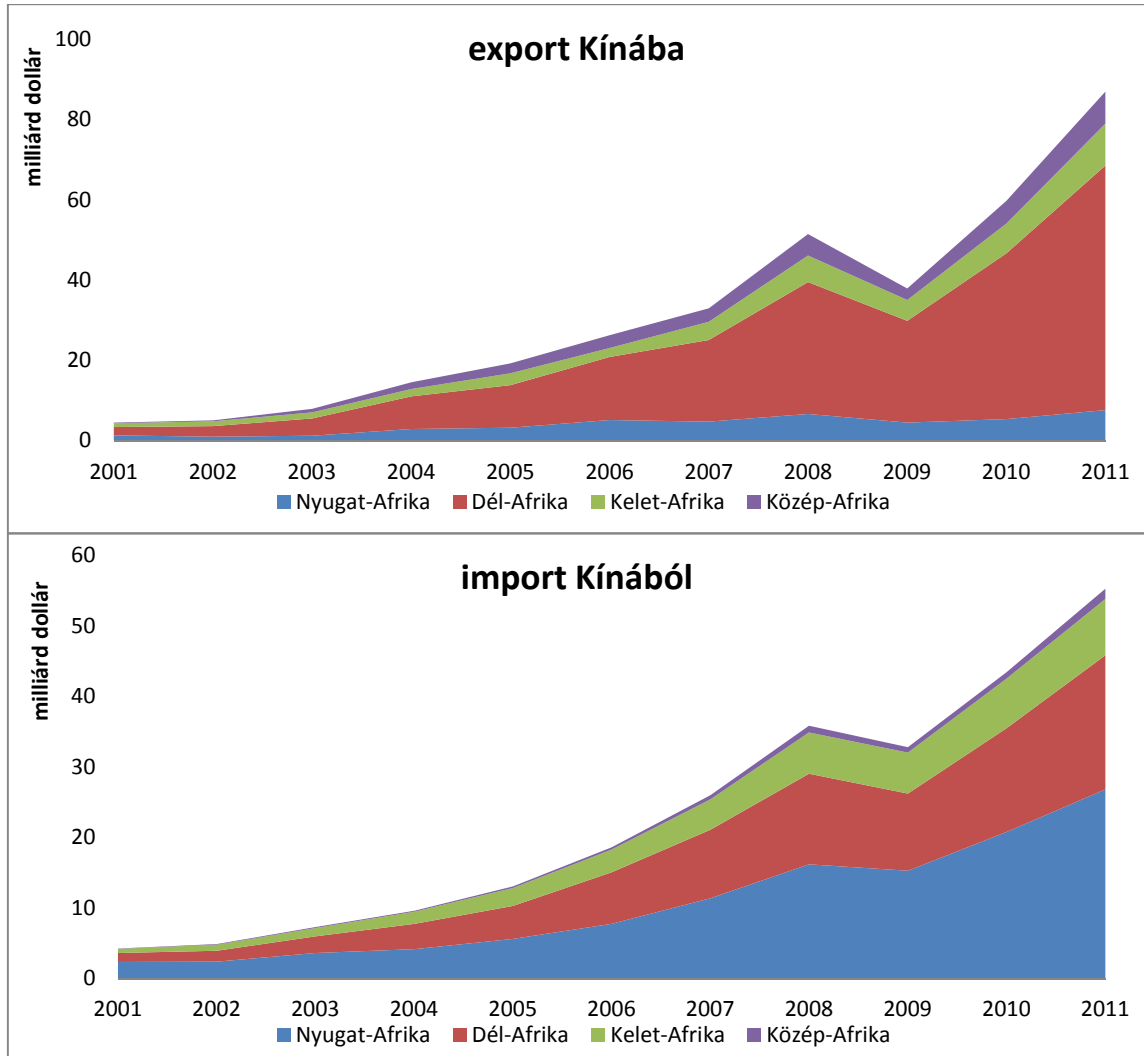
Mivel a fekete-afrikai országok többségének a legnagyobb exportbevételét a nyersanyagtermékek (energiahordozók, ásványkincsek, különféle fémek) adják és a 2008-as év folyamán (a globális pénzügyi és gazdasági válság kezdetének évében) ezek világpiaci ára – az arany kivételével – nagyrészt a csökkenő kereslet miatt esni kezdett, így a legtöbb térségbeli országnak rövid ideig exportbevételeik apadásával kellett számolniuk.

Az egyes fekete-afrikai országcsoportok¹⁴⁶ (lásd 4. melléklet) – azaz a nyugat-afrikai, közép-afrikai, dél-afrikai, valamint kelet-afrikai régió – Kínával folytatott kereskedelmének értéke és az export-import növekedésének dinamikája meglehetősen

¹⁴⁶ Az ENSZ hivatalos, földrajzi régiók szerinti felosztása alapján, országcsoport-bontás szerint készítettem az elemzést.

eltérő képet mutat, mégis egyértelműen növekvő tendenciát tudunk azonosítani mind a négy önálló afrikai régió tekintetében.

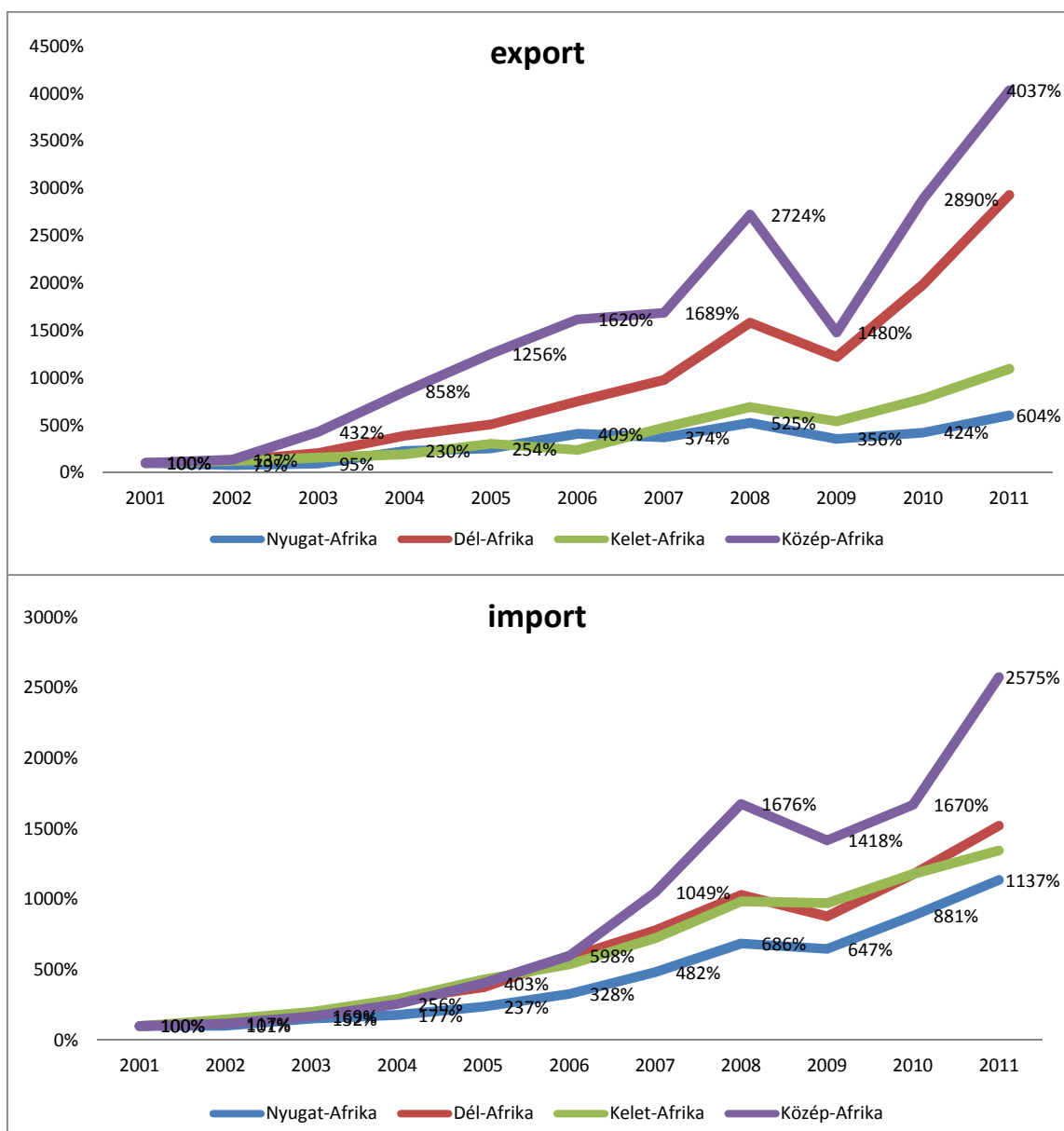
20. ábra: A fekete-afrikai országok Kínával folytatott külkereskedelmének megoszlása 2001 és 2011 között

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját szerkesztésű ábra

A legmarkánsabb exporttevékenységet Kínával egyértelműen a dél-afrikai országcsoporthoz bonyolítja, az importteljesítmény vonatkozásában azonban már jóval árnyaltabb a kép. A nyugat-afrikai, dél-afrikai, valamint a kelet-afrikai országok importálják a Kínából érkező áruk meghatározó részét, a legkisebb arányban a közép-afrikai országcsoporthoz részesül Kína exportjából, ugyanakkor feltétlenül ki kell hangsúlyozni, hogy mind az import mind az export adatok bővülésének dinamikája a közép-afrikai országcsoporthoz esetében a legmarkánsabb (lásd 20. és 21. ábra).

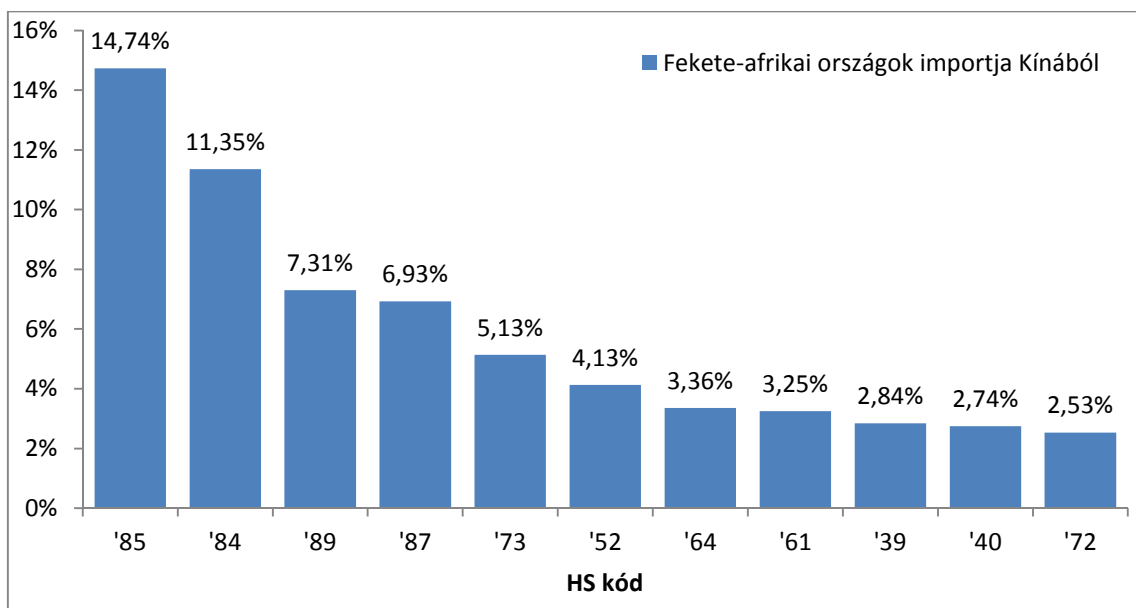
**21. ábra: A fekete-afrikai országok és Kína külkereskedelmének bővülése
%-os változás 2001 és 2011 között (2001=100%)**

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját szerkesztésű ábra

A fekete-afrikai országok által importált áruk főként a kínai feldolgozóipar termékei: elsősorban a mechanikus, valamint elektromos gépek és felszerelések (HS 84-85), hajók, csónakok (HS 89), valamint a járművek és járműalkatrészek (HS 87), különféle vas- és acélárak (HS 73), illetve a kínai könnyűipar termékei közül a pamut (HS 52) tekintetében mutatható ki jelentős behozatal (lásd 22. ábra).

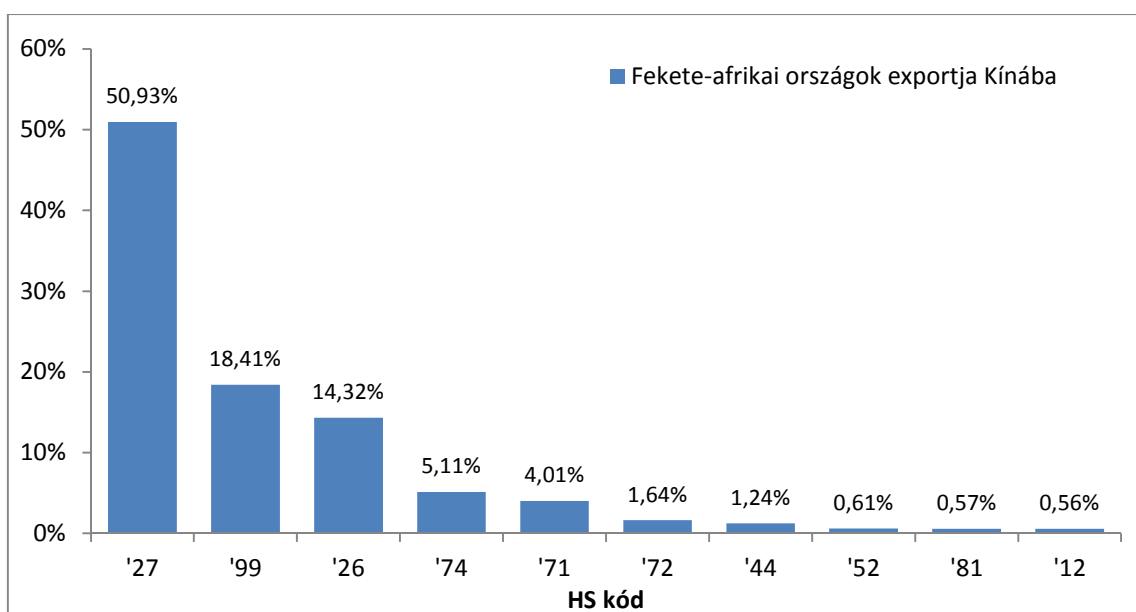
22. ábra: A fekete-afrikai országok Kínából importált termékei (top 10)
(Pareto-analízis, 2011)

Forrás: ITC adatbázis alapján saját számítás

A Kínába irányuló exporttermékek elsősorban az ásványi tüzelőanyagok (HS 27), fa- és faipari termékek (HS 44), réz és az ebből készült áruk (HS 74), valamint a különféle érces (HS 26) (lásd 23. ábra).

23. ábra: A fekete-afrikai országok exporttermékei Kínába (top 10)
(Pareto-analízis, 2011)

Forrás: ITC adatok alapján saját számítás

4.1.1. A külkereskedelmi versenyképesség vizsgálata Kína és a fekete-afrikai országok példáján keresztül

Gazdasági értelemben az egyes országoknak a külkereskedelemben és a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódását nagyrészt az indukálja, hogy az országok eltérő termelési feltételekkel rendelkeznek. Ilyen feltétel lehet a természeti erőforrások, munka és tőke, valamint technológia megléte vagy annak hiánya. A nemzetgazdaságok külkereskedelemből származó haszna úgy mutatkozik meg, hogy az adott ország általa növelni tudja reáljövedelmét és ezen keresztül életszínvonalát. A külkereskedelem egyrészt kibővíti az országok fogyasztási lehetőségét, másrészt lehetővé teszi az országok nemzetközi *specializálódását*. A hangsúly vitathatatlanul a hatékonyságon van: amennyiben az országok azon termékekre specializálódnak, amelyek előállításában komparatív előnnyel rendelkeznek, azaz a legnagyobb *relatív hatékonysággal* tudnak bizonyos termékeket előállítani, úgy az egymás közötti kereskedelem kölcsönös előnyöket fog hordozni számukra. E feltételezéseket és megállapításokat alapvetően a *komparatív előnyök elmélete*¹⁴⁷ foglalja össze.

A megnyilvánuló komparatív előnyök mérésével első ízben Balassa Béla foglalkozott. A nevéhez fűződő mutatók alkalmazásával szoros kapcsolatot lehet kimutatni a termelékenység és a külkereskedelmi tevékenység viszonyában. Az RCA (Revealed Comparative Advantage) mutató kizárólag a külkereskedelmi áruszerkezet vizsgálatára korlátozódik, az országok külkereskedelmi specializációját méri. A mutató alkalmazása igen elterjedt módszer a kereskedelem empirikus elemzése kapcsán; hiányosságaira, a versenyképesség-mérhetőség korlátaira Török (1985) mutatott rá.

A Balassa által kidolgozott RCA-index több módosított változatát használja a nemzetközi szakirodalom az exportspecializáció felfedezésére, és konkrét mérésére. E megközelítésben az egyes országok külkereskedelmi specializációjának megléte, illetve annak hiánya megmutatja, hogy az adott ország esetében hol (mely termékek, termékcsoportok, szektorok vonatkozásában), milyen mértékű komparatív előny, illetve hátrány azonosítható. Azonban a felmerülő mérési és értelmezési problémák miatt az egyes RCA-indexek tekintetében nem alakult ki konszenzusos állapot az elmúlt évtizedek folyamán, amely egyértelmű iránymutatással szolgált volna arra vonatkozóan,

¹⁴⁷ A komparatív előnyök klasszikus megfogalmazását David Ricardo az *On the Principles of Political Economy and Taxation* (1817) c. magyar nyelven is megjelent könyvében adta közre. A komparatív előnyök modern megfogalmazása Eli Filip Heckscher és Bertil Gotthard Ohlin nevéhez fűződik.

hogy a kutatások során konkrétan melyik megnyilvánuló komparatív előny indexet alkalmazzák a nemzetközi kereskedelem empirikus elemzése kapcsán. Poór (2010: 22) szerint a mintegy húsz különböző formában megfogalmazott megnyilvánuló komparatív előny mutatók közös jellemzője, hogy statikus mutatóknak minősülnek, amelyek mind termék mind magasabb aggregációs szinten is kiszámíthatók, viszont nem mutatják a versenyképesség időbeli változását, csupán egy adott időpillanatban jelzik a komparatív előny meglétét vagy annak hiányát.

4.1.2. A fekete-afrikai országok és Kína RCA-indexeinek alakulása

Az UNComtrade, valamint az International Trade Centre (ITC) adatbázisban található adatokat használtam a konkrét számításokhoz. A vizsgált időszak a 2001 és 2011 közötti időszakot öleli fel. Ennek megfelelően az 12. számú táblázat¹⁴⁸ az RCA-indexek 2001 és 2011 közötti összesített adatait tartalmazza, amely a Vám Világszervezet (WCO) által standardizált Harmonizált Árúleíró és Kódrendszer (Harmonized System Codes – HS) szerinti két számjegyű bontásban jelöli a termékcsoportokat. Az elemzés alapvetően kétirányú: egyrészt megvizsgáltam Kína, a fekete-afrikai régió, valamint az egyes alrégiók világszerinti versenyképességét, másrészt külön-külön feltérképeztem Kína fekete-afrikai országokkal folytatott külkereskedelmi adatai alapján az egyes országokra kalkulált, termékcsoportokra számított megnyilvánult versenyképességét. E feladatnál szükségszerűen egyszerűsítéseket kellett alkalmazni (lásd részletesen az I.4. fejezet Módszertan és adatok), tekintettel arra, hogy a fekete-afrikai régióba tartozó 48 ország némelyek nem, vagy csak korlátozott mértékben folytattak kereskedelmet Kínával.

A 12. táblázat Kína RCA-indexeit, a fekete-afrikai országok összevont adatait, illetve külön-külön bontásban a dél-afrikai, közép-afrikai, kelet-afrikai, valamint nyugat-afrikai országok RCA-indexeit foglalja össze. A számítás adatait az 5. melléklet tartalmazza.

¹⁴⁸ *Megjegyzés:* A **félkövér** betűtípussal és zöld színkitöltéssel jelölt számok azt mutatják, hogy a 2001 és 2011 között eltelt időszakban a Vollrath-féle normalizált RCA-index jelentős mértékben, azaz több mint 0,5 ponttal növekedett az adott ország/régió/országcsoporthoz való viszonyban, a **félkövér, dőlt** betűtípussal és sárga színkitöltéssel megjelölt értékek pedig az RCA-index legalább 0,5 ponttal történő csökkenését mutatják ugyanerre az időszakra vetítve ország/régió/országcsoporthoz való viszonyban. Az összes többi termékcsoporthoz és ország/régió/országcsoporthoz való viszonyban feltüntetett szám adatok (azaz a külön megjelölt számok) a Vollrath-féle módosított RCA -0,5 és +0,5 pont közötti változását mutatják.

12. táblázat: A fekete-afrikai országok és Kína RCA-indexeinek alakulása termékcsopontonként (2001 és 2011)

HS	Név	Kína		Fekete-afrikai országok		Dél-afrikai országok		Közép-afrikai országok		Kelet-afrikai országok		Nyugat-afrikai országok	
		2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
01-05	Élő állat és állati eredetű termékek	0,26	-0,24	0,13	-0,25	0,80	0,06	-1,65	-3,00	2,61	1,58	-0,16	-0,66
06-15	Növényi termékek	-0,50	-1,46	-0,02	0,10	-0,08	0,23	0,72	0,21	1,65	1,05	-0,42	-0,15
16-24	Élelmiszer-készítmények	0,71	0,26	0,64	0,54	0,81	0,34	-0,52	-1,12	0,40	0,03	0,90	1,21
25-27	Ásványi termékek	-1,29	-3,26	1,95	2,87	0,87	2,11	5,63	4,96	1,49	1,64	3,64	4,14
28-38	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-0,86	-0,61	-1,02	-0,79	-0,69	-0,52	-2,94	-0,32	-1,50	-1,05	-1,02	-0,88
39-40	Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,27	-0,81	-1,25	-0,58	-1,09	-0,87	-2,06	-2,65	-1,52	-1,37	-0,78	0,26
41-43	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,56	0,93	0,79	0,73	0,39	0,16	0,12	1,05	3,02	2,05	0,50	1,22
44-49	Fa- és faipari termékek	-1,23	-0,78	0,30	0,15	0,16	0,35	2,31	1,51	-0,77	-0,79	1,11	0,38
50-63	Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,90	1,83	0,17	-0,63	-0,13	-0,55	-1,23	-2,09	-0,36	-0,16	0,70	-0,45
64-67	Lábbelik	3,29	3,38	-1,38	-2,08	-2,10	-2,62	-3,52	-0,69	-0,29	-0,80	0,09	-1,77
68-71	Kő/üveg	0,44	0,51	2,23	2,36	2,35	2,37	5,44	2,17	2,13	2,37	1,66	2,61
72-83	Különféle fémek	-0,80	-0,18	0,33	0,59	1,17	1,28	1,67	2,25	-1,42	-1,04	-1,66	-1,28
84-85	Gépek / Elektromos berendezések	-0,72	0,29	-1,73	-1,60	-1,41	-1,17	-2,78	-1,61	-3,66	-2,10	-2,95	-2,50
86-89	Járművek és alkatrészeik	-0,73	-0,78	-0,65	-1,23	-1,30	-0,77	-1,46	0,09	-6,36	-2,37	0,42	-1,82
90-97	Különféle egyéb áruk	0,51	0,15	-1,13	-1,41	-1,06	-1,18	-1,18	-0,66	-1,76	-1,39	-1,61	-2,13

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját számítás

Kína esetében a 2001-es év vonatkozásában 8 termékcsoport tekintetében tudunk *komparatív hátrányt* ($RCA < 0$) azonosítani, ugyanakkor 7 termékcsoport esetében nagyon szerény *komparatív előny* ($RCA > 0$) rajzolódik ki az ország specializációs mintája alapján. Kínának szerény mértékű komparatív előnye volt az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05), élelmiszer-készítmények (HS 16-24), nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk (HS 41-43), gyöngy, drágakő, nemesfémek és üveg (HS 68-71), különféle egyéb áruk (HS 90-97) vonatkozásában, ennél valamivel nagyobb mértékű komparatív előnye volt a textilipari alapanyagok, a lábbelik tekintetében, ugyanakkor komparatív hátránya volt 2001-ben a növényi termékek (HS 06-15), ásványi termékek (HS 25-27), vegyipari termékek (HS 28-38), műanyagárúk (HS 39-40), fa- és faipari termékek (HS 44-49), különféle fémek (HS 72-83), járművek és alkatrészeik (HS 86-89), valamint a gépek és elektromos berendezések (HS 84-85) tekintetében.

A 2011-es évre két szektorban (növényi termékek – HS 06-15, illetve ásványi anyagok – HS 25-27 vonatkozásában) a már korábban meglévő komparatív hátrány jelentős mértékben tovább növekedett, azaz az ország versenyképessége csökkent e termékcsoportok esetében a vizsgált időszak végére, viszont a textilipari termékek (HS 50-63) vonatkozásában számottevő komparatív előny növekedésről tudunk beszámolni

ugyanezen időintervallum alatt. A faipari szektor (HS 44-49) 2011-ben ugyan még komparatív hátránnyal rendelkezik, de már nem olyan jelentős mértékben, mint a vizsgált időszak elején, valamint a gépek és elektromos berendezések (HS 84-85) tekintetében Kína a korábban kimutatott komparatív hátrányból az időszak végére komparatív előnyt tudott kovácsolni. Ezzel párhuzamosan a különféle fémek (HS 72-83) vonatkozásában jelentős mértékűnek minősíthető komparatív előny növekedés azonosítható (e termékcsoporthoz tekintetében Kínának az időszak végén még mindig komparatív hátránya volt, de már kevésbé olyan markáns mértékben, mint a vizsgált időszak elején). Összességében véve megállapítható, hogy a 2011-es évben Kínának 7 termékcsoporthoz versenyelőnye, 8 termékcsoporthoz versenyhátránya mutatható ki, azonban a specializációs minta tekintetében (szerkezetében) eltérések mutatkoznak az időszak eleji mintához viszonyítva az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05) és a gépek és berendezések (HS 84-85) vonatkozásában.

A fekete-afrikai országoknak (48 fekete-afrikai ország összevont adatai alapján) 2001-ben *komparatív előnyük* volt az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05), az élelmiszerek (HS 16-24), ásványtermékek (HS 25-27), nyersbőr, bőrárak, szőrme (HS 41-43), a fa- és faipari termékek (HS 44-49), textiltermékek (HS 50-63), a gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg (HS 68-71), valamint a nem nemesfémek és az ezekből készült áruk (HS 72-83) tekintetében, azaz összesen 8 termékcsoporthoz esetében. A 2001-es évben a fekete-afrikai országok esetében *komparatív hátrányt* lehetett azonosítani a növényi termékek (HS 06-15), a vegyipari termékek (HS 28-38) és a műanyagból készült áruk (HS 39-40), lábbelik (HS 64-67), gépek és elektromos berendezések (HS 84-85), járművek és alkatrészeik (HS 86-89), valamint a különféle egyéb áruk (HS 90-97) tekintetében. A fekete-afrikai országok a 2011-es évre összességében véve két termékcsoporthoz tekintetében, így az ásványi termékek (HS 25-27), valamint a műanyagok és ezekből készült áruk (HS 39-40) tekintetében tudták *jelentős mértékben növelni* (jelentős mértékű növekedés alatt azt értjük, ha az $RCA > 0,5$ ahol RCA normalizált Vollerath-féle RCA-index változását jelöli) komparatív előnyüket. Ezzel szemben az élő állat (HS 01-05) és a textilipari termékek (HS 50-63) esetében a korábbi komparatív előny a vizsgált időszak végére komparatív hátránnyá változott, illetve a lábbelik (HS 64-67) tekintetében is – az időszak végére ugyan még pozitív tartományban maradván – a Vollerath-féle normalizált RCA-index az időszak elejéhez viszonyítva *jelentős mértékű* ($RCA < -0,5$) *csökkenést* mutatott.

Az összesített eredmények szerint tehát Kínának 2001-ben nyolc komparatív hátránnyal rendelkező termékcsoportja volt, ezek közül öt esetben (növényi termékek (HS 06-15), vegyipari termékek (28-38), műanyagok (HS 39-40), gépek és elektromos berendezések (HS 84-85), valamint a járművek (HS 86-89) vonatkozásában a fekete-afrikai országoknak is egyaránt komparatív hátránya volt, amiből azt a következtetést lehet levonni, hogy ***a 2001-es évben a növényi termékek, vegyipari termékek, műanyagok, gépek és elektromos berendezések, valamint a járművek tekintetében Kína és a fekete-afrikai országok specializációs mintája hozzávetőlegesen azonos.***

Az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05), élelmiszerkészítmények (HS 16-24), nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk (HS 41-43), a textilipari alapanyagok és textilárak (HS 50-63), valamint a gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg (HS 68-71) termékcsoportok esetében a 2001-es évben Kínának és a fekete-afrikai országoknak egyaránt komparatív előnyük volt, azaz e termékcsoportoknál szintén egyezőséget mutat a specializációs minta. ***Ugyanakkor feltétlenül ki kell emelni, hogy a textilipari alapanyagok esetében Kínának, a gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg termékcsoportok tekintetében a fekete-afrikai országoknak volt nagyobb a komparatív előnyük. Mindezekből az a nyilvánvaló következtetés adódik, hogy a szóban forgó termékcsoportok vonatkozásában a világpiacon ők egyrészt (az azonos termékekre történt specializációjuknak köszönhetően) a 2001-es évben versenyzőként szerepeltek a harmadik országok piacain, másrészt a textilipari alapanyagok és textilárak esetében Kína, míg a gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg termékcsoportoknál a fekete-afrikai országok voltak előnyösebb versenypozícióban***

Az egyes önálló fekete-afrikai országcsoportok tekintetében a 2001-re kalkulált RCA-indexek már jóval vegyesebb eredményről számolnak be. ***A közép-afrikai országcsoport a legkevésbé homogén abban a tekintetben, hogy itt azonosítható a legtöbb jelentős mértékű változás a 2001 és 2011 évek vonatkozásában, tehát ezen országcsoportnál alakult át leginkább a specializációs minta a vizsgált időszak alatt, valamint a Vollrath-féle módosított RCA értékei is meglehetősen nagy szórást mutatnak a specializációs mintán belül*** (2001-ben az ásványi termékek (HS 25-27) RCA-ja 5,63, a lábbelik (HS 64-67) RCA-ja -3,52, 2011-ben az ásványi termékek RCA-ja 4,96, az élő állat és állati eredetű termék (HS 01-05) RCA-ja -3,00). ***A közép-afrikai országcsoport*** esetében kiemelkedő komparatív előnyt lehet azonosítani a 2001-es évben az ásványi termékek (HS 25-27) és a gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg (HS 68-71) termékcsoportoknál, és számottevő komparatív hátrány volt a lábbelik (HS 64-67)

esetében. A közép-afrikai országok esetében a 12. táblázatban szereplő 15 termékcsoporthoz hét esetben (vegyipari termékek HS 28-38; nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk HS 41-43, lábbelik HS 64-67; különféle fémek HS 72-83; gépek és elektromos berendezések HS 84-85; járművek és alkatrészeik (HS 86-89), valamint a különféle egyéb áruk HS 90-97 tekintetében) tudunk *jelentős mértékű növekedést* kimutatni a megnyilvánuló versenyképesség tekintetében a 2001 és 2011 évek között és ugyanitt nyolc esetben (élő állat és állati eredetű termékek HS 01-05; növényi termékek HS 06-15; élelmiszer készítmények HS 16-24, ásványi termékek HS 25-27; műanyagok HS 39-40; fa- és faipari termékek HS 44-49; textilipari alapanyagok és textilárúk HS 50-63, illetve a gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg HS 68-71) *jelentős mértékű RCA-index csökkenés* azonosítható, azaz Kína és a közép-afrikai országcsoporthoz specializációs mintájának komplementer jellegére lehet következtetni 2001-ben a vegyipari termékek (HS 28-38), a műanyagok (HS 39-40), nyersbőr és szőrme (HS 41-43), a kő/üveg (HS 68-71), a gépek és elektromos berendezések (HS 84-85), járművek és alkatrészeik (HS 86-89) kivételével az összes termékcsoporthoz (azaz kilenc esetben). 2011-ben (némi átrendeződés után a HS 01-05, valamint a HS 84-85 termékcsoporthoz) tíz esetben mutatható ki Kína és a közép-afrikai országcsoporthoz specializációs mintájának komplementer jellege, azaz azok a pontok (termékcsoporthoz), ahol az adott évre jellemző specializációs minták kiegészítik egymást.

A *nyugat-afrikai országok* esetében szintén többféle szempont alapján is megállapítható a 2001 és 2011 évek vonatkozásában a specializációs minták inhomogenitása: a 2001-es évben nyolc esetben komparatív előny, hét termékcsoporthoz esetében komparatív hátrány, 2011-ben hat esetben komparatív előny, kilenc esetben komparatív hátrány mutatható ki az országcsoporthoz specializációs mintájában, azaz valamelyest csökkent a nyugat-afrikai országok versenyképessége az időszak végére. Ugyanakkor azt is feltétlenül meg kell jegyezni, hogy kilenc termékcsoporthoz következett be jelentős mértékű változás (négy esetben jelentős növekedés): ásványi termékek (HS 25-27), műanyagok (HS 39-40), nyersbőr/szőrme (HS 41-43), kő/üveg (HS 67-71); hat esetben jelentős csökkenés: élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05), fa- és faipari termékek (HA 44-49), textilipari alapanyagok (HS 50-63), lábbelik (HS 64-67), járművek és alkatrészeik (HS 86-89), különféle áruk (HS 72-83)) a vizsgált időintervallum alatt. Az országcsoporthoz 2001-re kirajzolódott specializációs mintájában csupán öt termékcsoporthoz esetében lehetséges azonosítani Kína és a nyugat-afrikai országok mintájának komplementer jellegét, ugyanakkor az időszak végén már hét

termékcsoport esetében rajzolódott ki a komplementer jelleg. Fontos megjegyezni azt is, hogy e hét termékcsoport esetében a nyugat-afrikai országoknál a vizsgált időszak alatt hat esetben történt jelentős mértékű változás, azaz a komparatív előny vagy hátrány tekintetében nagy mérvű elmozdulás, ami azt jelenti, hogy *a nyugat-afrikai országok specializációs mintája olyan irányba módosult az időszak alatt, hogy az Kína specializációs mintáját mindinkább kiegészíti, azaz nem versenyzőkké váltak a külpiacokon, hanem (az időszak elejéhez viszonyítva legalábbis) a külkereskedelmi kapcsolataikban partnerekké.* Az előbbieket alapul véve és a fentieket összefoglalva tehát egyrészt az a nyilvánvaló következtetés adódik, hogy *a harmadik országok piacán Kína és a nyugat-afrikai országok nem lesznek versenyzők e hét termékcsoport a vonatkozásában, másrészt ugyanezen hét termékcsoport tekintetében intenzívebb kereskedelmi kapcsolatokat létesítenek egymás irányába.*

Az egyes fekete-afrikai országcsoporthoz a dél-afrikai országcsoporthoz az RCA-indexek alapján a legnagyobb homogenitással rendelkező fekete-afrikai alrégió. A vizsgált időszak elején a dél-afrikai országoknak szerény mértékű komparatív előnyük volt hét (elsősorban nyers- és alapanyagokkal kapcsolatos) termékcsoport esetében, és nyolc (főként a feldolgozóipari szektorhoz köthető) termékcsoport esetében komparatív hátrányuk mutatható ki. 2011-ben a termékcsoport szinten nyolc komparatív előnnyel és hét komparatív hátránnyal rendelkező termékcsoportot lehet azonosítani. Egyedül a növényi termékek esetében fordult át a komparatív hátrány igen szerény mértékű komparatív előnnyé. Csupán négy termékcsoport tekintetében azonosítható jelentős mértékű változás a 2001 és 2011-es évek viszonylatában (az ásványi termékeknel és a járművek és alkatrészeik termékcsoportnál jelentős mértékű komparatív előny növekedést, az élő állat és állati eredetű termékek, valamint a lábbelik vonatkozásában az RCA-index jelentős mértékű csökkenést mutatott). A régió adatai mögé nézve kiderül, hogy *a nagyfokú homogenitás kialakulásáért és a termékcsoport szinten megfigyelhető szerény mértékű változásokért (ez alól egyedül az ásványi termékek jelentik a kivételt) elsősorban a Dél-Afrikai Köztársaság specializációs mintájának alakulása felel.*

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a fekete-afrikai országok és a távolkeleti ország specializációs mintája 2011-ben már nagyban eltérő képet mutat: az időszak végén a korábbi öt helyett már csak három szektor (élelmiszerkészítmények, nyersbőr, szőrme és az ezekből készült áruk, valamint az üveg, kő és belőlük készült áruk) tekintetében volt egyidejűleg komparatív előnyük.

Az 12. számú táblázat ugyanakkor azt is összefoglalja, hogy melyek azok a szektorok, amelyek esetében a komparatív előnyt mérő Vollerath-féle módosított RCA-indexek jelentős mértékű, azaz több mint 0,5 pontos változást mutatnak. A kapott eredmények áttekintése során kitűnik, hogy Kína nagymértékű növekedést tudhat magáénak az RCA-indexek tekintetében a feldolgozóipari termékek előállításakor, ugyanakkor jelentős csökkenés következett be a primer szektor (élő állat és állati eredetű termékek, növényi termékek, élelmiszerek valamint az ásványi anyagok) vonatkozásában.

A fekete-afrikai országok esetében az RCA-indexek jelentős mértékű növekedése önmagában nem számottevő, csupán két esetben: az ásványi termékek (HS 25-27), és a műanyagok és ezekből készült áruk (HS 39-40) tekintetében mutattak az RCA-indexek számottevőbb pozitív irányú változást, így a régió specializációs mintája nagyjából stabilnak minősíthető, e mögött azonban az egyes afrikai alrégiók igen csak változatos mintája bújjik meg. Például a nyugat-afrikai országcsoporthoz egészen hasonló specializációs mintával rendelkezik az egyes szektorok vonatkozásában, mint Kína, csupán a specializáció mértékében tudunk eltérést azonosítani. Ugyanakkor különösen a dél-afrikai országcsoporthoz tapasztalható a primer szektor vonatkozásában jelentős mértékű komparatív előny növekedés, míg a feldolgozóiparban, a komparatív előny tekintetében számottevőbb mérséklődést lehet azonosítani. Más afrikai országcsoporthoz esetében, például a közép-afrikai térség vonatkozásában az RCA-indexek a vizsgálatba bevont más többi országcsoporthoz teljesítményéhez viszonyítva példa nélküli módon, mintegy hét szektor¹⁴⁹ esetében javultak legalább 0,5 ponttal a vizsgált időszak alatt.

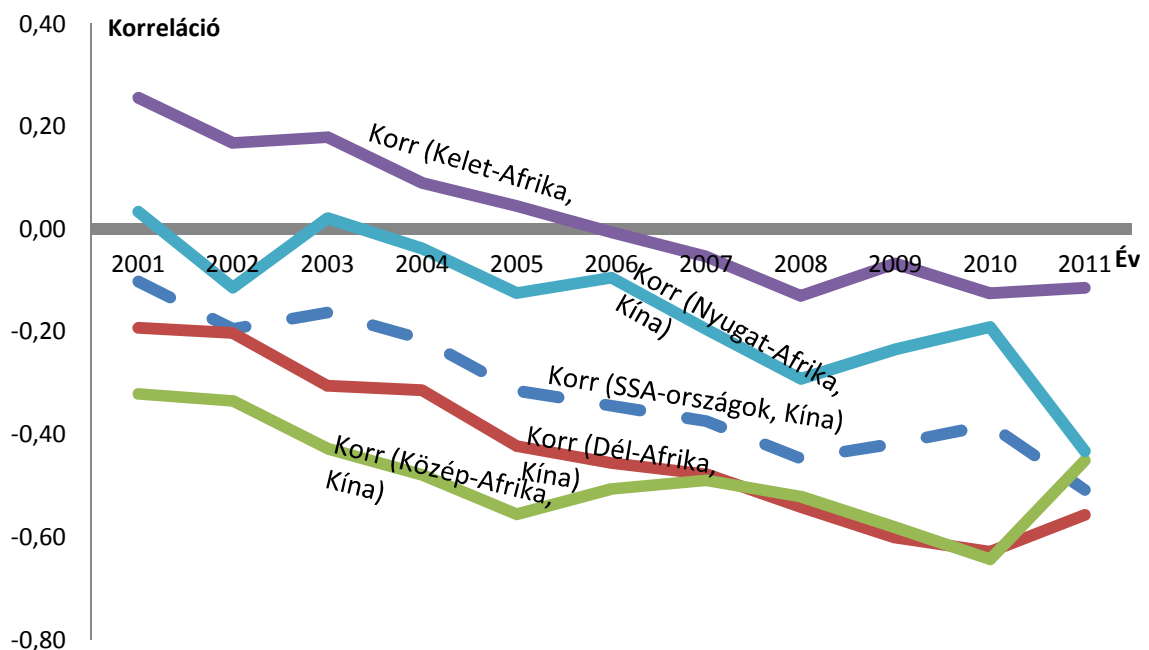
Az ásványi termékek (HS 25-27), fa- és faipari termékek (HS 44-49), fémek és a belőlük készült áruk (HS 72-83) tekintetében Kína a vizsgált időszak alatt mindvégig komparatív hátránnyal rendelkezett, ugyanezen időszakra vetítve a fekete-afrikai afrikai országok folyamatos komparatív előnyét tudjuk kimutatni. A lábbelik (HS 64-67), valamint a különféle egyéb áruk (HS 90-97) vonatkozásában a kijelölt időszak alatt Kínának az RCA-indexek alapján mindvégig komparatív előnye, a vizsgált afrikai országcsoporthoz komparatív hátránya azonosítható.

¹⁴⁹ Vegyipari termékek (HS 28-38), nyersbőr, szőrme (HS 41-43), lábbelik (HS 64-67), különféle fémek (HS 72-83), gépek és elektromos berendezések (HS84-85), járművek és alkatrészeik (HS 86-89), valamint a különféle egyéb áruk (HS 90-97)

4.1.3. A fekete-afrikai országok és Kína RCA-indexei közötti korreláció

Ahhoz, hogy részletesen megvizsgálhassuk, hogy vajon az egyes fekete-afrikai országok exportspecializációja mennyiben különbözik egymástól, illetve azok milyen mértékben igazodtak Kína exportspecializációjához, éves szintre lebontott, termékcsoportok közötti Vollrath-féle RCA-indexekre kalkulált korrelációs vizsgálatot¹⁵⁰ kell elvégezni. A kapott *pozitív értékek* az országok hasonló specializációs mintáját mutatják meg, azaz az eredmények az egymással folytatott kereskedelem korlátaira mutatnak rá, tehát minden bizonnyal kényszerűen versenyezni fognak az azonos harmadik piacokon, míg a *negatív értékek* arról tanúskodnak, hogy a specializációs minták kvázi „kiegészítik” egymást, azaz Kína komplementer fejlődéséről tanúskodnak. Ez a mi értelmezésünkben azt jelenti, hogy bizonyos termékcsoportok tekintetében ***Kína gazdasági növekedése egyfajta folyamatosan bővülő külkereskedelmi lehetőséget biztosít a fekete-afrikai országok számára, ezzel párhuzamosan viszont más termékcsoportok vonatkozásában Kína exportlehetőségei is növekedhetnek a fekete-afrikai térségbeli országokban.***

24. ábra: Az egyes fekete-afrikai országok RCA-indexei és Kína RCA-indexei közötti korreláció (2001-2010)

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját számítás

¹⁵⁰ India, Kína, valamint Latin-Amerika vonatkozásában született már hasonló modellen nyugvó elemzés, mint például: Ledermann, Daniel – Olarreaga, Marcelo – Rubiano, Eliana (2008): Trade Specialization in Latin America: The Impact of China and India c. munkája.

A Vollrath-féle normalizált RCA-indexekre készült korrelációs vizsgálat a 2001 és 2011 közötti időszakra, éves bontásban készült el. A 24. ábra a 48 fekete-afrikai ország (illetve külön-külön a négy fekete-afrikai országcsoport) *International Trade Centre* és *UNComtrade* adatbázisából származó, HS-nomenklatúra szerint termékcsoportokra kalkulált, aggregált adatok alapján számított RCA-indexei és Kína RCA-indexei közötti korreláció alakulását mutatja 2001 és 2011 között.

Az időszak elején a korreláció negatív volt, de még csak nagyon csekély mértékben, ami arra enged következtetni, hogy a fekete-afrikai országok külkereskedelmi specializációja kezdetben nem mutatott szoros kapcsolatot a kínai specializációs mintával. Ezt követően határozott csökkenés tapasztalható, aminek következtében az időszak végére a korreláció $-0,56$ értéket vett fel, amiből azt a következtetést tudjuk levonni, hogy *a fekete-afrikai országok kereskedelmi specializációja 2011-re kiegészíti, azaz komplementere Kína specializációs mintájának, ami előremozdítja a szub-szaharai országok külkereskedelmi intenzitásának alakulását Kínával: egyrészt közvetett módon növelve az egyes térségbeli vállalatok külpiaci szereplési lehetőségét, másrészt viszont Kína számára is megfelelő export-lehetőséget biztosíthat a fekete-afrikai országokkal folytatott kereskedelmi kapcsolatok intenzitásának alakulása tekintetében.* A számítás konkrét adatait a 6. melléklet tartalmazza.

Az egyes fekete-afrikai országcsoportok és Kína RCA-indexeire alapozott korrelációs számítás eredményéből felrajzolható görbék már vegyes képet mutatnak, konkrétan ábrázolva az előzetes feltételezést, hogy országcsopontonként, ezeken belül is az egyes országoként várhatóan nagyban eltérő eredményeket fogunk kapni.

A közép-afrikai országcsoport esetében a kiinduló korrelációs együttható $-0,32$ értéket vett fel, majd folyamatosan negatív lefutású görbe mentén a kapott értékek 2010-re elérték az erős negatív korrelációt jelző $-0,64$ szintet. A vizsgált időszak végére ismét növekvő tendenciát lehet azonosítani a kapott eredmények vonatkozásában.

A dél-afrikai országok tekintetében a számítás kapcsán kimutatható negatív korrelációt jelző, szintén erősen lefelé futó görbét kapunk, ahol a vizsgált időszak kezdetén tapasztalható $-0,19$ körüli értékek 2010-re egészen $-0,63$ és 2011-re (kisebb korrekció után) $-0,56$ értéket vettek fel, ezzel meglehetősen erős negatív korrelációt jelző kapcsolat környékére süllyednek.

A negatív korrelációt e helyen is tulajdonképpen úgy értelmezhetjük, hogy a két afrikai országcsoport és Kína kereskedelmi specializációs mintájának

komplementer jellege a vizsgált időszak alatt egyre markánsabban érvényesül, amiből végső soron a két országcsoport és Kína közti külkereskedelem bővülésére következtethetünk. Az ökonometriai számítás kapcsán kapott eredmények tehát jól visszaigazolják a specializációs minták statikus ábrázolására és az összevont külkereskedelmi adatok értelmezése után megfogalmazott következtetéseket.

A kelet-afrikai országcsoport görbéjének alakulása már kettős képet mutat: a vizsgált időszak elejétől számítva az országcsoport RCA-indexei és Kína termékcsoportokra kalkulált RCA-indexei közötti korrelációt jelző görbe állandó ereszkedéssel¹⁵¹ a 2005-ös évig pozitív tartományban maradt. Majd továbbra is folyamatosan csökkenő trend mellett – immár negatív tartományban tartózkodva - az időszak végén a görbe a +0,26 értéket vette fel, ami szintén arra utal, hogy ugyan jóval mérsékeltabb formában, de ***a kelet-afrikai országcsoport esetében is megfigyelhető a külkereskedelmi specializáció komplementer jellege: a Kínával folytatott külkereskedelem bővítésének elvi lehetősége.***

A nyugat-afrikai országcsoport¹⁵² tekintetében is a vizsgált időszak kezdeti 0,03 korrelációs értéket követően folyamatosan lefelé futó görbét kaptunk, ami 2010-ben a -0,19 értéket vette fel. A 2011-es évben, azaz az időszak végén, meredek zuhanás után a kapott eredmények a -0,43 körüli értéket érték el.

Az RCA-indexek alapján elvégzett korrelációs számítás eredménye nagyon jól visszaigazolódik Kína és az egyes fekete-afrikai országcsoportok külkereskedelmi adatainak alakulásában, a görbék lefutása egyben jól érzékelteti a 2008-ban kezdődött globális gazdasági és pénzügyi válság okozta zavart is. Ennek részben az lehet az oka, hogy a nyersanyagok világpiaci ára, valamint az afrikai áruk iránti kereslet jelentős mértékben csökkent a válság hatására, a tőkebefektetések tekintetében is jelentős visszaesés következett be. Bizonyára tovább árnyalja a képet az is, hogy Kína gazdasági növekedése lassulni kezdett a globális válság hatása idején.

¹⁵¹ A kelet-afrikai országcsoport esetében a korrelációs görbe csupán egy alkalommal, 2008-ban emelkedett enyhén a pozitív tartomány irányába, majd újra csökkenő tendenciát mutatott.

¹⁵² Fontos megjegyezni, hogy a nyugat-afrikai országcsoporton belül, konkrétan Szudán esetében a 2007 év vonatkozásában az ország által szolgáltatott direkt kereskedelmi adatokat nem találtam, így tükröz kereskedelmi adatok (*mirror trade data*) alapján végeztem el a szokásos módon a kalkulációt.

Miért csökkent az RCA-indexek korrelációja?

A fekete-afrikai országok és Kína specializációs mintája a vizsgált időszak alatt mindinkább eltérő képet mutat, amiből számos következtetést tudunk levonni. ***Egyrészt a fekete-afrikai országoknak olyan termékek (termékcsoportok) exportját kell/érdemes növelni, amelyek vonatkozásában Kínának a jelenlegi külpiaci helyzete nem elég erős, esetleg csökkenő tendenciát mutat.*** Másrészt a fekete-afrikai országoknak is törekedniük kell az exportszerkezet diverzifikálására, ennek kapcsán a már meglévő exportágazataikhoz újabb szektorok csatolása is logikusan felmerülhet, itt főként olyan szektorokra asszociálunk elsősorban, amelyek vonatkozásában a) Kínának szintén nem túl fajsúlyos a külpiaci helyzete, valamint b) jól illeszthetők a már meglévő exportágazatokhoz.

A fekete-afrikai térség országaira gyakran jellemző, hogy exporttevékenységük néhány termékre/termékcsoporthoz koncentrálódik, ami igen nagy mértékben növeli többek között az ország keresleti- és árfolyamkitettséget. Az exportszerkezet diverzifikálása ezen országokban elengedhetetlen lenne, hiszen a világpiaci nyersanyagárak alakulásának való kiszolgáltatottság súlyos károkat okozhat gazdaságuk számára. Főként a nyersanyag-kitermelő országoknak kell számolni – mint lehetséges veszéllyel – az elsődleges áruk cserearány-romlásával, a termelési struktúra kevésbé diverzifikált voltából eredő nehézségekkel, gyenge vagy egyre gyengülő kapcsolattal a kitermelő és nem kitermelő szektorok között, a világpiaci áraknak való kiszolgáltatottsággal (ennek következményeként az állami jövedelmek volatilitásával), a reálárfolyam-felértékelődésével és a versenyképesség romlásával járó ún. „holland betegséggel”¹⁵³, s nem utolsósorban a „paradox of plenty”¹⁵⁴ kockázatával.

¹⁵³ A nem csak elméleti kategóriaként létező közgazdasági problémát a nyersanyagokból származó exportjövedelmek gyors felfutása okozza. Adott országban igen nehéz bizonyítani a holland-betegséget: az elsődleges árulkodó jelek, mint feldolgozóipar jelentős visszaesése, de legfőképpen a reálárfolyam felértékelődése más közgazdasági hatások következményeként is felléphetnek. A jelenséget első ízben az Economist brit gazdasági-politikai hetilap írta le 1977-ben. A modellt Max W. Corden és Peter J. Neary csak később, 1982-ben publikálta.

¹⁵⁴ A bőség zavara. A jelenséget első ízben Richard Auty írta le 1993-ban. *Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis* c. munkájában, később Jeffrey Sachs és Andrew D. Warner amerikai közgazdászok ismertették a *Natural Resource Abundance and Economic Growth* c. írásukban azt a közgazdasági jelenséget, amely a természeti erőforrások bősége és az elégtelen gazdasági teljesítmény közötti összefüggést tárja fel. Az elmúlt néhány évben azonban empirikus kutatásra alapozva megjelentek e nézettel ellentétes vélemények is: Tiago Cavalcanti, Kamiar Mohaddes és Mehdi Raissi 1980 és 2006 közötti adatsorokat vizsgálták összesen 53 országban. A kapott eredmények alapján azt találták, hogy az olaj kitermelése és exportpiacokon való értékesítése pozitívan befolyásolta mind a rövid távú növekedést, mind az adott ország hosszú távú jövedelmi szintjét.

Hogy konkrétan mi idézte elő az RCA-indexek országcsoportokra bontott korrelációs görbéinek kvázi együttmozgását, arra magyarázatot adhat a 13. táblázat, amely 2001 és 2011 vonatkozásában – ország/régió/országcsoport bontásban – ismerteti az export koncentrációt mérő Herfindhal-indexeket.

13. táblázat: Exportpiaci koncentráció (Herfindhal-index) Kínában és a fekete-afrikai régió országaiban

	Kína	Fekete-afrikai országok	Dél-afrikai országok	Közép-afrikai országok	Kelet-afrikai országok	Nyugat-afrikai országok
2001	0,16	0,23	0,15	0,52	0,24	0,45
2011	0,22	0,42	0,28	0,50	0,30	0,64

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját számítás

A kapott eredményekből kitűnik, hogy a közép-afrikai országcsoport kivételével az összes fekete-afrikai országcsoport exportpiaci koncentrációja – ugyan eltérő mértékben – de növekvő tendenciát mutat. Feltételezésünk szerint a koncentráció növekedésében a világpiaci nyersanyagárak emelkedése is nagy szerepet játszott, így a dél-afrikai országcsoport exportpiaci koncentrációjának szembeűnő erősödése valószínűsíthetően a vezető exportágazatokat érintő világpiaci árnövekedésből fakadt. Itt is konkrétan a drágakövek, nemesfémek (HS 71), különféle ércek (HS 26), vas és acél (HS 72), ásványi tüzelőanyagok, kőolaj és ezek desztillációs termékei (HS 27) – mint a dél-afrikai országcsoport legfontosabb exporttermékei – világpiaci árának növekedését kell figyelembe venni. A vizsgált időszak alatt Kína is jóval koncentráltabb exportszerkezet felé mozdult el. Az exportpiaci koncentráció növekedése főként a gépek és elektromos rendendezések (HS 84-85), valamint a különféle fémek és ezekből készült áruk (HS 72-83) tekintetében valósult meg.

A kapott eredmények alapján azt a következtetést tudjuk levonni, hogy az egyes afrikai országcsoportok és Kína RCA-indexei közötti korreláció időnként eltérő, de mégis hasonló mértékben csökkenő trendje és a vizsgált országok exportpiaci koncentrációjának növekedése között szoros kapcsolat áll fenn.

4.1.4. Az RCA-indexek relatív változásának egyes specifikus ismérvei

A következő lépésben megvizsgáltam, hogy Kína és a fekete-afrikai országok konkrétan mely szektorokra specializálódtak. Itt szintén a HS nomenklatúra szerinti, 2 számjegyű árucsoport bontás alapján végeztem el az elemzést Kína, a fekete-afrikai országok, a kelet-afrikai országcsoporthoz, nyugat-afrikai országcsoporthoz, közép-afrikai országcsoporthoz, valamint a dél-afrikai országcsoporthoz vonatkozásában; a vizsgált időszak ez alkalommal is a 2001 és 2011 közötti időszakot ölelte fel. Az elemzés során különösen azon tényezők feltárására koncentráltam, amelyek megmutatják, hogy a fekete-afrikai országok és Kína RCA-indexei közötti korreláció negatív trendje milyen sajátos reláció(k)nak köszönhető. Az elemzés során előzetesen a következő hét potenciálisan előforduló esetet azonosítottam:

0. Kína és a fekete-afrikai országok RCA-indexei azonos irányba¹⁵⁵ mozognak, vagy nem változnak.
1. Kína RCA-indexe növekszik, a fekete-afrikai országok (benne az alrégiók) RCA-indexe állandó marad. Ekkor Kína azokra a termékekre fog specializálódni, amelyek tekintetében a fekete-afrikai országoknak relatíve állandó (változatlan) komparatív előnyük van. Így ők kevésbé fognak versenyezni ugyanennek a terméknek a tekintetében vagy többet importálnak majd az adott termékből.
2. A fekete-afrikai országok RCA-indexe növekszik, Kína RCA-indexe változatlan marad. Ekkor a szub-szaharai országok azokra a termékekre fognak specializálódni, amelyek vonatkozásában Kína komparatív előnye relatíve stabil, vagyis állandó. A fekete-afrikai országok e termék tekintetében relatíve versenyképesebbek lesznek.
3. Kína RCA-indexe növekszik, ezzel egy időben az fekete-afrikai országok RCA-indexe csökken, tehát Kína arra a termékekre specializálódik, amelynél a fekete-afrikai országoknak komparatív hátránya van.

¹⁵⁵ Azonos irányú (jellegű) változás alatt értjük, ha a) a fekete-afrikai országok RCA-indexei növekednek és Kína RCA-indexe ugyanazon időszak alatt szintén növekszik, b) mind a fekete-afrikai-országok RCA-indexei mind Kína RCA-indexi egyaránt csökkennek, c) az indexek állandóak maradnak a vizsgált időszak alatt.

4. Az fekete-afrikai országok RCA-indexe növekszik, ezzel párhuzamosan Kína RCA-indexe csökkenő tendenciát mutat. Kína, mint exportőr kivonul a külpiacokról.
5. Kína RCA-indexe csökken, az fekete-afrikai országok RCA-indexe állandó marad, nem változik. Az exportőr Kína nem viszi külpiacra azokat a termékeket, amelyeknél a fekete-afrikai országok komparatív előnye állandó.
6. Az fekete-afrikai országok RCA-indexe csökken, ugyanakkor Kína RCA-indexe konstans marad. A fekete-afrikai országok – mint exportőrök – kivonulnak annak a terméknek a külpiaci forgalmazásából, amelynél Kínának a komparatív előnye relatíve stabil.

A 14. táblázat, az 1. táblázatból már megismert, összevont termékcsoportokra tartalmazza a fekete-afrikai országok, benne az egyes alrégiók, valamint Kína RCA-indexei közötti viszonyrendszert.

14. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országcsoportok közötti RCA-indexek relatív változása

HS	Termékcsoport	Fekete-afrikai országok	Dél-afrikai országok	Közép-afrikai országok	Kelet-afrikai országok	Nyugat-afrikai országok
01-05	Élő állat és állati eredetű termékek	5	0	0	0	0
06-15	Növényi termékek	5	5	0	0	5
16-24	Élelmiszer-készítmények	0	0	6	0	0
25-27	Ásványi termékek	4	4	0	5	4
28-38	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0	0	2	0	0
39-40	Műanyagok és ezekből készült áruk	2	0	6	0	2
41-43	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0	0	2	6	2
44-49	Fa- és faipari termékek	0	0	6	0	6
50-63	Textilipari alapanyagok és textilárúk	3	1	3	1	3
64-67	Lábbelik	6	6	2	6	6
68-71	Kő/üveg	0	0	6	0	2
72-83	Különféle fémek	1	1	0	1	1
84-85	Gépek / Elektromos berendezések	1	1	0	0	1
86-89	Járművek és alkatrészeik	6	2	2	2	6
90-97	Különféle egyéb áruk	0	0	2	0	6

Forrás: ITC és UNComtrade adatbázis alapján saját számítás

Kína és az egyes fekete-afrikai országok RCA-indexeinek relatív változása tekintetében a negatív kapcsolat legmarkánsabban az RCA-indexek ellentétes mozgásán keresztül érzékelhető. Ennek megfelelően, amikor Kína RCA-indexe az időszak alatt növekszik, a

feke-afrikai régió, vagy az egyes alrégiók RCA-indexe csökken (3-as kód), ezt a jelenséget kizárólag a textilipari alapanyagok és textilárak (HS 50-63) tekintetében lehet azonosítani. Az RCA-indexek ellentétes mozgását tudjuk azonosítani a különféle textilipari alapanyagok és textilárak (HS 50-63) tekintetében a közép-afrikai és nyugat-afrikai országcsoporthoz, e termékcsoporthoz esetében a vizsgált időszak alatt Kínának növekedett az RCA-indexe, a feke-afrikai országok RCA-ja ezzel ellentétben csökkent. E trend alapján a következő megállapítás tehető: ***1. A feke-afrikai országok kevésbé foglalkoznak a textilárakkal külföldön versenyezni, mivel a kínai textiltermékek a külföldi piacokon jóval versenyképesebbek a szubszaharai országok által előállított textiláraknál. 2. Kínának érdemes a textiltermékeivel megcélozni a feke-afrikai országok piacait, hiszen a kínai textiltermékek e piacokon versenyképesebbek a hazai textilipar által előállított termékeknél.***

Ugyanakkor ennek a folyamatnak az „inverze” (a 4-es kóddal jelölt Kína RCA-indexe csökken, ezzel párhuzamosan a feke-afrikai régió/alrégiók RCA-indexe növekszik jelenség) kizárólagosan az ásványi termékek (HS 25-27) vonatkozásában fedezhető fel. E két ellentétes irányú mozgás egyszerre csak a nyugat-afrikai régió (illetve az összevont adatokat tartalmazó és 48 feke-afrikai ország külkereskedelmi adatait rendszerbe foglaló) esetében érhető tetten. Csupán a dél-afrikai országcsoporthoz (a régióban a legnagyobb súlyt a kőolajban gazdag Angola és a Dél-Afrikai Köztársaság képviseli) és a nyugat-afrikai országcsoporthoz esetében sikerült egyértelműen azonosítani az RCA-indexek tökéletesen ellentétes mozgását (a dél-afrikai országok RCA-indexe nő, ezzel párhuzamosan Kína RCA-indexe csökken): az országcsoporthoz az ásványi termékek esetében tudta jelentős mértékben növelni komparatív előnyét úgy, hogy közben ugyanezen termékcsoporthoz tekintetében Kína versenyképessége csökkent.

Itt szintén tehető néhány fontos megállapítás: ***1. Kína megnövekedett nyersanyagigénye pozitív hatással van a dél-afrikai országcsoporthoz és nyugat-afrikai országcsoporthoz versenyképességének alakulására az ásványi termékek vonatkozásában. 2. A dél-afrikai és nyugat-afrikai országok képesek kihasználni Kína dinamikus gazdasági növekedéséből származó előnyöket, így az ásványi termékek vonatkozásában a dél-afrikai országok minden bizonnyal sikeresek lesznek a kínai külföldön.***

Az RCA-indexek közötti (enyhébb) negatív kapcsolatot (amikor Kína RCA-indexe csökken, a feke-afrikai országok RCA-ja állandó marad: 5-ös kód) elsősorban a növényi termékek (HS 06-15) esetében lehet kimutatni. E relatív változás megjelenik

még az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05), illetve az ásványi termékek (HS 25-37) tekintetében is. A fekete-afrikai országok többsége ezen termékek vonatkozásában már meglévő (de nem növekvő) komparatív előnnyel rendelkezik, Kína versenyképessége ugyanitt csökkenő tendenciát mutat. A másik enyhe fokú negatív kapcsolat (amikor Kína RCA-indexe változatlan marad, a fekete-afrikai országok RCA-ja csökken) elsősorban a lábbelik (HS 64-67) vonatkozásában lehet kimutatni, ez egyben azt is jelenti, hogy Kína a már meglévő komparatív előnyét a fekete-afrikai országok piacain e termékek tekintetében jobban tudja érvényesíteni, hiszen a fekete-afrikai országok versenyképessége csökkenő tendenciát mutat.

Kissé árnyaltabb a kép a különféle fémek (HS 72-83) és a gépek és elektromos berendezések (HS 84-85) esetében. Itt Kína RCA-indexe a vizsgált időszak alatt növekedést mutatott, míg a fekete-afrikai országok RCA-indexei nem vagy csak nagyon csekély mértékben változtak (1-es kód). E termékekkel a fekete-afrikai vállalatok minden bizonnyal távol fognak maradni külfiacoktól, illetve többet importálnak majd e termékféleségekből.

Az RCA-indexek egymáshoz viszonyított alakulása kapcsán összesítve három fontos megállapítást tudunk rögzíteni: ***1. Kína nyersanyagok iránt megnövekedett keresletére magyarázatul szolgál az ásványi termékek tekintetében történt komparatív előnyének csökkenése. 2. Kína látványosan bővülő nyersanyagigénye észrevehetően növelte a fekete-afrikai országok versenyképességét a kitermelő szektorban. 3. Ezekben az ágazatokban az afrikai országok többsége relatíve jól ki tudja használni Kína gazdasági növekedéséből származó lehetőségeket.***

4.2. Kína és az egyes fekete-afrikai országok külkereskedelmi specializációjának alakulása

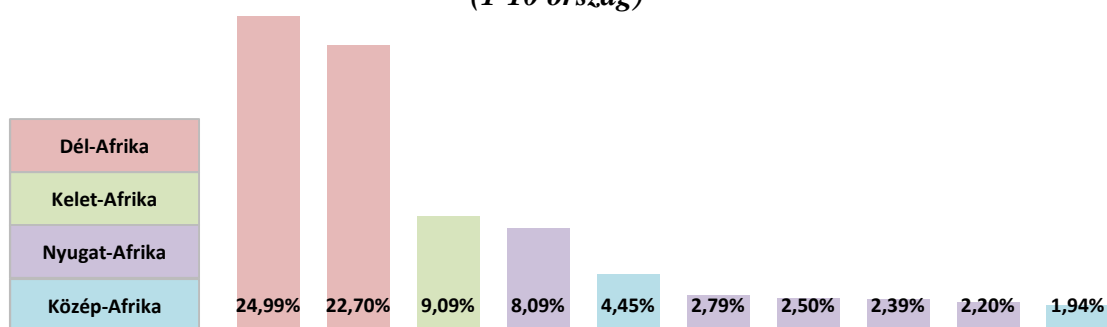
Kína és az egyes fekete-afrikai országok egymással folytatott külkereskedelmének vizsgálatához, a megnyilvánuló külkereskedelmi versenyképesség konkrét kimutatásához és a Kína – Fekete-Afrika reláció összefüggéseinek részletesebb feltárásához – elsősorban a vizsgálatban részt vevő országok száma miatt – az országokat viszonylag *homogén csoportokba* kell rendezni.

4.2.1. Vollrath-féle módosított RCA-indexek számítása országonként

A következő lépésben szükségesnek találtam a komparatív előnyben/hátrányban történő elmozdulás dinamikája szerinti klaszterek definiálását is, ahol a változók a Vollrath-féle RCA-indexekből képzett dinamikus mutatószámok. Az RCA-indexek számítása (lásd 7. melléklet) ez esetben nem az egyes szub-szaharai országok teljes (világgal folytatott) külkereskedelmi adatai alapján történik, hanem *a kalkulációt már kizárólag a konkrét fekete-afrikai ország és Kína közti export/import értékek szerint végeztem el* (lásd 8. melléklet).

Az alábbi táblázatok (lásd 15. 16. 17. táblázat) a kiválasztott 30 ország RCA-indexeit mutatják, és azok változását a 2001 és 2011-es évek között. Az országok feletti piktogram adott ország részarányát mutatja a teljes 2011-évi kereskedelemről. A külkereskedelmi adatokból kitűnik, hogy Kína a fekete-afrikai országok közötti termékkereskedelem tekintetében (ez alól egyedül a Dél-Afrikai Köztársaság kivétel) lényegében a primer szektor termékeire koncentrált, ugyanakkor számos más termékcsoporthoz viszonyítva egyáltalán nem folytatott külkereskedelmi tevékenységet a fekete-afrikai régió országaival. A kimerítő elemzéshez szükséges volt az ITC adatbázisból származó export adatok revíziózása, tekintettel arra, hogy számos termékcsoporthoz viszonyítva a fekete-afrikai országok nem folytattak külkereskedelmi tevékenységet Kínával. Ennek megfelelően (az 1. fejezetben található Módszertan és adatok c. részben már megfogalmazottak szerint) a nullaértékű adatok helyett 1 dollárra módosítottam az értékeket.

15. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országok közötti RCA-indexek 2001-2011-ben (1-10 ország)

RCA	Dél-Afriai Közt.		Angola		Szudán		Nigéria		Kongó		Benin		Egyenlítői Guinea		Libéria		Ghána		Kongói Dem. Közt.	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
01-05	0,41	0,56	9,43	-5,98	-0,35	2,23	10,60	0,27	-3,41	1,03	0,97	9,12	6,50	8,32	10,24	-1,81	17,35	2,51	7,06	-8,12
06-15	-0,98	0,83	-3,48	6,08	6,28	7,05	5,01	6,73	-3,62	-7,32	12,33	9,37	-1,98	-0,90	-0,56	-4,61	4,19	6,14	-4,48	2,73
16-24	0,95	0,51	-1,91	-7,26	-4,93	1,65	2,28	0,63	-5,15	-8,43	-2,04	-6,12	-3,20	-2,02	-2,49	-5,58	-10,63	5,84	-3,83	-9,17
25-27	3,35	6,58	26,60	20,72	22,72	17,79	14,01	13,35	16,01	14,87	13,12	-2,29	13,95	20,41	-5,57	6,59	11,52	11,35	24,03	13,63
28-38	0,88	-0,03	-4,98	-8,42	-8,47	-3,05	-10,10	-5,54	2,53	3,96	-3,83	-6,61	-4,48	-3,76	-4,01	-6,51	-7,81	-3,97	1,62	6,01
39-40	1,31	-0,37	-4,19	-1,13	1,29	0,55	-2,13	3,45	-4,53	4,22	-2,96	1,00	-5,25	-5,11	-2,50	10,93	-8,03	-0,39	-6,54	4,35
41-43	-1,64	0,19	-3,87	-7,05	6,89	3,47	2,66	5,42	-4,56	-7,99	-2,84	-6,13	-3,93	-2,14	-0,56	-3,39	-7,55	-11,3	-5,86	-8,21
44-49	3,09	1,49	11,19	4,96	3,97	0,57	5,30	0,83	12,91	11,35	10,26	13,65	24,86	14,79	25,43	12,08	8,65	5,39	4,28	9,51
50-63	-1,45	-1,65	-6,13	-8,62	1,18	1,06	-10,95	0,40	-7,88	-0,78	-7,22	7,78	1,26	-3,67	-3,57	-5,68	-1,71	-6,08	-7,67	-10,55
64-67	-7,10	-7,55	-5,68	-8,34	-7,03	-12,91	-9,68	-13,31	-6,01	-8,57	-3,99	-8,51	-3,80	-2,89	-2,11	-4,63	-7,49	-0,20	-7,18	-9,98
68-71	2,78	3,66	-3,50	9,62	-6,43	-12,83	-1,50	-2,93	-4,04	1,24	-0,80	-5,79	-4,56	4,78	-1,55	3,87	-6,98	-5,28	-5,10	3,02
72-83	2,30	2,03	-4,48	2,66	3,29	1,38	1,46	1,62	10,51	5,88	-4,69	9,88	-6,86	-6,59	-5,07	5,99	4,52	2,69	7,85	11,63
84-85	-0,28	-2,76	-5,02	-0,95	-10,33	-3,72	2,67	-5,00	-8,20	0,39	-5,69	-8,57	-7,61	-6,72	-5,84	-1,37	-9,57	-3,81	-7,00	-4,80
86-89	3,72	5,49	4,41	-9,64	-8,82	-4,59	-5,56	-11,52	-5,56	-11,52	-2,66	-6,55	-5,64	-5,12	-2,82	-13,14	-7,02	-3,60	-7,19	0,00
90-97	-3,63	-3,49	-3,97	3,71	-8,07	-3,24	-9,64	-5,91	5,03	-9,85	-2,63	-6,78	-4,90	-4,92	-1,83	-5,87	-7,72	-2,85	2,81	-0,07

Forrás: ITC adatbázis alapján saját számítás

A kapott eredményekből kitűnik, hogy legnagyobb öt részesedéssel bíró fekete-afrikai ország adja a Kínával folytatott külkereskedelem mintegy 70%-át. Kína és a fekete-afrikai országok között zajló árukereskedelmi kapcsolatokon belül a dél-afrikai országok a 2011-es évben 52,5%-os részaránnyal rendelkeztek, itt is a Dél-Afriai

Köztársaság és Angola szerepe meghatározó (e két ország súlya együttesen 47,69%). Elsősorban a növényi termékek (HS 06-15), valamint a kő/üveg (HS 68-71) vonatkozásában növekedett e két fekete-afrikai ország versenyképessége. A műanyagok (HS 28-38), valamint a fa –és faipari termékek (HS 44-49) tekintetében viszont a versenyképesség jelentős mértékben csökkent.

16. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országok közötti RCA-indexek 2001-2011-ben (11-20 ország)

RCA		Dél-Afrika		Kelet-Afrika		Nyugat-Afrika		Közép-Afrika		1,69%		1,64%		1,56%		1,41%		1,41%		1,29%		1,17%		1,00%		0,76%		0,61%	
		Zambia		Kenya		Togo		Tanzánia		Gabon		Etiópia		Mauritánia		Kamerun		Elefánt-csontpart		Zimbabwe									
		2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011								
01-05	Élő állat és állati eredetű termékek	6,89	-2,96	10,46	5,61	11,35	-6,72	12,14	6,21	-2,69	-5,21	8,84	3,93	31,08	23,57	8,14	3,04	1,98	-9,27	13,79	1,59								
06-15	Növényi termékek	13,84	0,71	9,33	4,19	-4,88	7,50	7,72	9,32	-2,48	-4,58	13,14	8,49	-6,53	3,61	3,09	3,86	-7,43	4,30	6,22	2,62								
16-24	Élelmiszer-készítmények	-1,64	6,12	7,22	2,97	8,51	7,24	-3,03	-10,38	0,58	-5,56	2,51	3,44	1,74	6,93	-2,34	4,95	15,98	7,64	11,76	10,83								
25-27	Ásványi termékek	20,65	10,28	3,68	6,43	2,89	-5,48	3,62	10,88	26,60	14,46	6,81	3,93	18,27	25,20	28,74	9,80	-0,61	9,04	6,63	8,55								
28-38	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-6,83	-1,27	-0,21	-3,99	-3,47	-9,64	1,82	-0,91	-4,47	4,25	-7,22	-4,72	-4,98	-7,56	-6,17	-11,35	-3,61	-0,37	-11,74	-5,05								
39-40	Műanyagok és ezekből készült áruk	-6,71	-3,69	-8,85	1,25	-3,58	0,22	-8,04	1,75	-4,42	5,76	-6,67	-0,84	-3,65	-7,70	-5,96	5,86	-3,13	8,59	-9,94	-5,93								
41-43	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	-5,84	2,55	1,65	3,39	-2,92	2,85	-6,93	1,84	-3,53	-5,21	11,08	7,59	-3,69	-6,35	-6,28	-9,89	-2,56	-8,82	3,50	1,48								
44-49	Fa- és faipari termékek	-4,47	2,11	3,08	1,47	15,71	9,70	9,50	2,82	19,36	12,92	1,95	-2,08	-0,95	-6,30	14,57	9,41	13,15	6,92	-0,74	-4,83								
50-63	Textilipari alapanyagok és textilárúk	-7,81	4,62	3,99	0,36	-7,53	2,49	5,24	2,77	-5,10	-6,85	1,86	-1,32	-7,58	-0,65	-8,14	6,36	-6,30	6,76	-5,22	4,60								
64-67	Lábbelik	-7,81	-11,90	-8,05	-13,70	-5,31	-9,70	-7,86	-13,69	-4,23	-5,74	-6,48	-1,68	-5,31	-8,24	-7,19	-11,01	-4,70	-10,14	-9,50	-12,39								
68-71	Kő/üveg	4,22	-0,21	-8,22	-2,98	-1,97	-1,45	0,27	1,16	-4,70	-7,05	-4,07	-2,58	-3,54	-6,72	-6,32	-3,97	-2,17	-9,54	2,58	2,74								
72-83	Különféle fémek	13,67	9,35	4,62	1,55	-2,72	5,74	-8,68	2,42	-4,36	4,91	-7,21	-3,85	-5,07	-8,61	-7,10	-0,77	7,70	5,24	5,34	4,15								
84-85	Gépek / Elektromos berendezések	-11,48	-9,26	-10,19	-3,14	-3,80	-1,47	1,42	-8,40	-6,00	-2,31	-8,17	-5,50	-5,62	0,24	1,19	-2,97	-5,04	-0,94	-12,56	-6,88								
86-89	Járművek és alkatrészek	-7,89	-15,17	2,26	-3,54	-4,18	-11,56	-8,36	-14,50	-4,87	-8,20	-7,38	-5,78	-2,68	-7,56	6,19	-11,83	3,51	-2,59	-12,30	-13,45								
90-97	Különféle egyéb áruk	-6,69	-6,46	-8,51	-3,42	-2,30	-1,28	7,18	-5,77	-4,55	0,20	-6,38	-4,83	-4,17	-7,44	-6,25	-3,33	-3,25	-9,40	-0,12	-1,47								

Forrás: ITC adatbázis alapján saját számítás

A Kína–fekete-afrikai külkereskedelmi relációban legnagyobb súllyal szereplő szubszaharai ország a Dél-Afrikai Köztársaság: a 2011-es adatok szerint mintegy 25%-os részaránnyal rendelkező külkereskedelmi partnerország a leginkább semleges (homogén) abban a tekintetben, hogy ezen ország viszonylatában van a legtöbb termékcsoportnál kismértékű versenyképességi változás.

17. táblázat: Kína és a fekete-afrikai országok közötti RCA-indexek 2001-2011-ben (21-30 ország)

RCA		Dél-Afrika		Kelet-Afrika		Nyugat-Afrika		Közép-Afrika													
		0,58%	0,57%	0,56%	0,52%	0,46%	0,44%	0,39%	0,36%	0,35%	0,32%										
		Mozambik		Madagaszkár		Namíbia		Senegal		Guinea		Mauríciusz		Dzibuti		Botswana		Mali		Uganda	
		2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
01-05	Élő állat és állati eredetű termékek	17,85	7,36	11,23	0,77	20,03	3,05	15,03	11,99	19,74	11,04	16,22	5,91	10,27	2,86	8,95	11,06	10,13	6,65	20,36	18,70
06-15	Növényi termékek	-6,67	9,34	5,58	3,88	5,45	4,90	-4,60	8,60	-3,45	-6,31	4,57	5,17	20,38	12,67	8,99	0,11	-6,92	7,27	15,95	10,31
16-24	Élelmiszer-készítmények	-3,93	-8,69	-5,25	-3,95	-8,71	3,18	-1,68	4,89	0,24	-6,38	-6,11	3,45	0,51	-0,58	8,94	-1,78	-1,23	-7,38	-1,22	-9,17
25-27	Ásványi termékek	7,51	10,55	6,38	6,25	20,27	6,52	1,18	-5,43	4,25	8,67	-4,87	-6,97	-0,99	1,39	9,01	16,30	0,64	9,02	-2,32	6,21
28-38	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-7,35	-1,08	2,83	1,22	7,10	6,05	-2,16	-10,44	-3,52	-6,92	-6,98	-3,29	-5,94	-2,91	0,45	-4,67	-4,14	-9,97	-7,11	-11,11
39-40	Műanyagok és ezekből készült áruk	-6,47	-10,70	-8,83	-1,34	-7,74	-5,14	-1,71	0,65	-2,82	-6,58	2,42	3,19	-5,08	-3,27	-4,57	-5,39	-3,33	-2,34	-6,38	2,70
41-43	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	1,63	-9,56	5,25	-3,58	-7,87	0,87	0,29	2,27	-2,70	-5,56	-4,80	3,27	13,32	-1,52	-3,20	-3,59	10,05	8,46	6,01	5,95
44-49	Fa- és faipari termékek	15,35	10,54	9,16	3,06	5,41	0,49	0,44	1,15	12,74	14,17	4,00	1,52	-3,50	-2,27	-0,52	-3,60	0,08	4,72	-3,27	2,53
50-63	Textilipari alapanyagok és textilárúk	-8,66	5,80	1,00	-0,19	-9,63	-5,54	5,61	4,69	-5,80	-8,10	3,03	3,99	-6,60	4,64	-7,85	-0,45	12,24	9,70	7,63	2,57
64-67	Lábbelik	-8,26	-10,30	-8,83	-3,58	-8,59	-12,22	-2,68	-9,88	-4,77	-7,79	-6,13	-8,75	-5,02	-4,31	-5,71	-4,90	-2,91	-8,58	-6,09	-12,58
68-71	Kő/üveg	4,15	1,45	2,32	3,24	-6,18	2,64	-1,52	-10,21	-1,51	4,55	-5,58	4,27	-3,20	-2,86	-1,04	12,72	-2,41	-8,25	-4,12	-3,34
72-83	Különféle fémek	0,22	2,64	-9,01	-0,38	8,84	3,48	-3,25	3,70	-4,35	4,93	-0,11	-11,69	-4,69	-4,21	-3,22	-7,58	-3,94	1,96	-6,66	3,71
84-85	Gépek / Elektromos berendezések	1,79	-3,47	-3,34	-4,33	-10,20	-4,61	-3,02	-1,12	-5,21	3,75	1,35	-1,65	-6,00	-4,32	-5,83	-9,42	-5,22	-2,28	-7,08	-5,08
86-89	Járművek és alkatrészek	-7,48	-11,61	-9,39	-6,91	-4,28	-3,97	6,75	-4,17	-3,00	-8,33	-0,84	-3,25	-3,14	-3,65	-1,94	2,12	-3,46	-11,58	-6,19	-12,18
90-97	Különféle egyéb áruk	-7,16	-3,86	-8,49	-1,06	-8,20	-3,67	-1,92	-0,85	-2,85	0,52	2,98	1,58	-3,45	4,68	-4,40	1,20	-3,03	-8,98	-5,68	-11,39

Forrás: ITC adatbázis alapján saját számítás

Külön ki kell emelni, hogy a műanyagárak (HS 39-40) esetében a vizsgált 30 fekete-afrikai országból 22-nél történt az RCA-indexek eredményei alapján jelentős mértékű növekedés, azaz a versenyképesség tekintetében pozitív irányú változás. Ugyanakkor az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05), élelmiszerkészítmények (HS 16-24), vegyipari termékek (HS 28-38), nyersbőr és szőrme (HS 41-43), fa és faipari termékek (HS 44-49), lábbelik (HS 64-67), valamint a járművek és alkatrészeik (HS 86-89), azaz elsősorban a feldolgozóipari termékek vonatkozásában az RCA-indexeknél jelentős mértékű csökkenés tapasztalható. Azt is feltétlenül meg kell jegyezni, hogy az önálló fekete-afrikai országok esetében termékcsopontonként elvégezve az összehasonlítást, rendkívül dinamikus változásokat (pozitív és negatív irányban egyaránt) tudtam azonosítani a 2001 és 2011 között eltelt időszak vonatkozásában. Konkrétan: a növényi termékek (HS 06-15), a vegyipari termékek (HS 28-38), a fa és faipari termékek (HS 44-49), valamint a gépek és elektromos berendezések esetében valamennyi vizsgált önálló fekete-afrikai országnál *jelentős mértékű* változást lehetett mérni. E dinamikus mozgás kiterjed az összes termékcsoporra, hiszen termékcsopontonként is legfeljebb csak négy esetben lehetett regisztrálni *nem jelentős mértékű* versenyképességbeli változást.

Összefoglalva megállapítható, hogy a 2001 és 2011-es évek között az önálló fekete-afrikai országok és Kína közötti külkereskedelem versenyképességi szempontokat figyelembe véve rendkívül dinamikusan változott, azaz a specializációs minták alakulása mögött számottevő komparatív előny/hátrány kibontakozása érhető tetten.

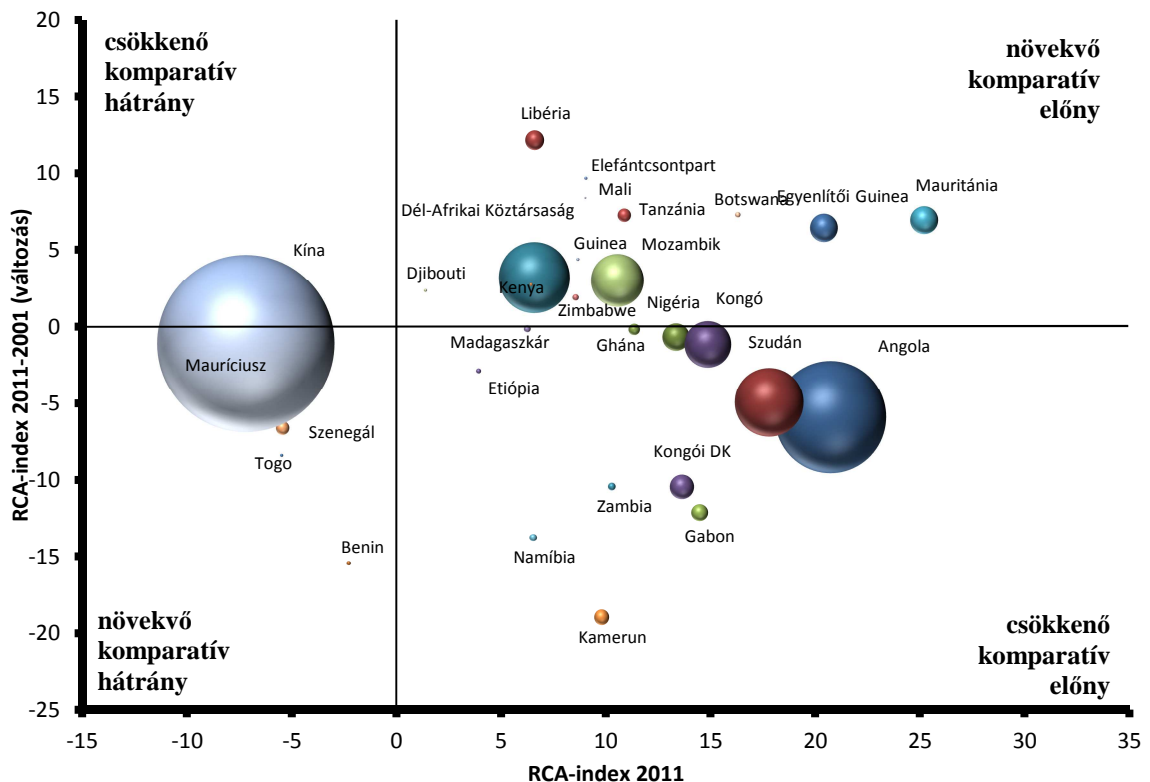
4.2.2. Kína és az egyes fekete-afrikai országok termékcsopontonkénti specializációjának vizsgálata

A kapott adatok dinamikus ábrázolásával a fekete-afrikai országok és Kína 2011-es külkereskedelmi adatai alapján számított RCA-indexek rajzolódnak ki, méghozzá olyan módon, hogy a vízszintes tengelyen a kalkulált Vollrath-féle RCA-indexek értékei, a függőleges tengelyen a 2001 és 2011 évek között kimutatható változás jelenik meg. A buborékok mérete az adott termékcsoport tekintetében számított termékforgalmat jelzi. Az előbbi két adatpár országonként negatív értéket is felvehet, ennek megfelelően négy alapesetet különböztettem meg:

1. Az adott országra vonatkozó RCA-index 2001 és 2011 között növekedő tendenciát mutat, az időszak végén komparatív előnyt ($RCA > 0$) lehet azonosítani a termékcsoporthoz képest tekintetében.
2. Az RCA-index ugyan komparatív előnyről tanúskodik a vizsgált időszak végén, a komparatív előny azonban csökken a 2001 és 2011 időszak alatt.
3. 2011-ben komparatív hátrányt ($RCA < 0$) lehet azonosítani, de az RCA-index növekedett a vizsgált időszak alatt.
4. Az RCA-index értékei komparatív hátrányt jeleznek 2011-ben, ami az időszak alatti RCA-index csökkenése előzött meg.

A kapott értékek termékcsoporthoz képest nagyban eltérő képet mutatnak. Az ásványi anyagok (HS 25-27) esetében a koordináta-rendszeren belül két fő negyedekbe rendeződnek a fekete-afrikai országok (lásd 25. ábra).

25. ábra: A fekete-afrikai országok versenyképességének alakulása az ásványi termékek HS 25-27 vonatkozásában (2001-2011)

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

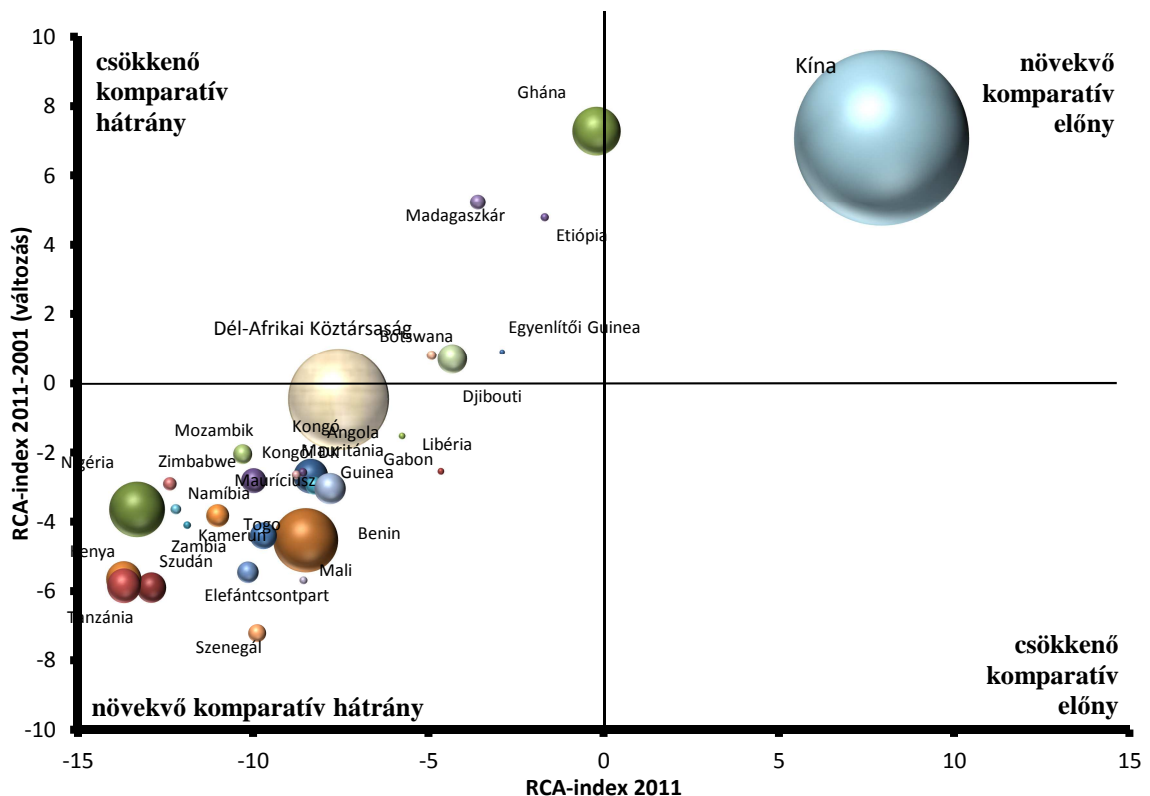
Az ásványi termékek (HS 25-27) esetében növekvő komparatív előnnyel, valamint csökkenő komparatív előnnyel rendelkezők csoportjába négy ország kivételével (Mauríciusz, Szenegál, Togo, Benin) beleilleszkedik az összes vizsgált fekete-afrikai

ország. Közülük Kína termékcsoponton belüli legnagyobb külkereskedelmi partnerének, Angolának a versenyképességi pozíciója gyengülő: ugyan még mindig igen erőteljes az ország külkereskedelmi specializációja az ásványi termékek esetében, de ez az időszak elejéhez viszonyítva mindenképpen szerényebb mértékű.

Hasonló pozícióval rendelkezik Szudán is, az ország az ásványi anyagok tekintetében a harmadik legnagyobb fekete-afrikai külkereskedelmi partner. A Dél-Afrikai Köztársaság helyzete viszont növekvő specializációról tanúskodik e termékcsoport vonatkozásában, ez azt jelenti, hogy a Kínával folytatott külkereskedelem további bővülésére lehet számítani az árucsoport tekintetében.

A lábbelik (HS 64-67) vonatkozásában a fekete-afrikai országok specializációja megközelítőleg a komplementerét alkotja annak a mintának, mint ami az ásványi termékek esetében kirajzolódott (lásd 26. ábra). A mintában szereplő harminc ország két negyedsíkba rendeződött a koordináta-rendszeren belül, Ghána és Etiópia kivételével közös jellemzőjük, hogy egyértelmű és erős komparatív hátrány azonosítható a termékcsoport vonatkozásában.

26. ábra: A fekete-afrikai országok versenyképességének alakulása a lábbelik vonatkozásában HS 64-67 (2001-2011)

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

A Dél-Afrikai Köztársaság helyzete több szempontból is egyedülálló: egyrészt az ország Kína legnagyobb külkereskedelmi partnere e termékek vonatkozásában, másrészt az árucsoport már 2001-ben meglévő komparatív hátránya nem növekedett tovább az időszak végére, így a két ország specializációs mintájában (szigorúan e termékcsoporthoz tekintetben) nem történt jelentős változás a vizsgált időszak alatt. Nigéria, Kenya, Tanzánia, Uganda esetében a legszembetűnőbb a változás. A már 2001-ben meglévő komparatív hátrány az időszak végére tovább növekedett, így az országok specializációs mintájának alakulása arra enged következtetni, hogy a Kínával folytatott külkereskedelmi tevékenységük e termékcsoporthoz vonatkozásában minden bizonnyal bővülni fog.

Összességében véve megállapítható, hogy a konkrét példákban egyrészt árucsoportonként eltérő specializációs minták jellemzik az egyes fekete-afrikai országokat a Kínával folytatott külkereskedelmi tevékenységükben, másrészt ezek a minták páronként egymás komplementereit alkotják, azaz az ásványi termékek és a lábbelik esetében is a fekete-afrikai országok és Kína bővülő külkereskedelmi lehetőségei valószínűsíthetők.

Az e módon országonként ábrázolt és elemzett statikus, valamint dinamikus RCA-mutatók alapján részletes és (árucsoportonként) kimerítő keresztmetszet-elemzést lehet elkészíteni, azonban e módszerrel a 15 árucsoportra kiterjesztett vizsgálat gyakorlati nehézségeivel, de legfőképpen az általa kapott eredmények értelmezhetőségi korlátaival kell szembe nézni, tekintettel arra, hogy ilyen módon a konkrét eredmények az összes termékcsoporthoz összevontan nem számszerűsíthetők, emiatt csak speciális ökonometriai eljárás alkalmazásával – amely az egyes országokat, az árucsoportokat, azok RCA-indexeit egyszerre veszi figyelembe – lehetséges a kutatás szempontjából adekvát összefüggéseket feltárni.

4.3. Külkereskedelmi versenyképesség statisztikai vizsgálata

Az elemzés további folytatásához, azaz Kína és az egyes fekete-afrikai országok egymással folytatott külkereskedelmének vizsgálatához, a megnyilvánuló külkereskedelmi versenyképesség konkrét kimutatásához és a Kína–Fekete-Afrika reláció összefüggéseinek részletesebb feltárásához – elsősorban a vizsgálatban részt vevő országok száma miatt – az országokat e helyütt is viszonylag *homogén csoportokba* kell rendezni. Az elvégzett Vollrath-féle RCA-számítás eredményei alapján a kapott statikus (lásd 9. melléklet) és dinamikus (lásd 10. melléklet) eredmények jó alapot képeznek a *klaszteranalízis* elvégzéséhez. *Az eredményektől azt várom, hogy a fekete-afrikai régióba tartozó országok a Kínával folytatott külkereskedelmük alapján végül olyan azonos tulajdonságokkal rendelkező halmazokat alkotnak, amely további elemzés alapját adják.* A módszerrel képzett csoportok minden bizonnyal több információval szolgálnak majd a kutatás szempontjából, mint a nemzetközi szervezetek nomenklatúrájában meghatározott földrajzi régiók összevont adatai alapján végzett kutatás.

4.3.1. Klaszteranalízis statikus RCA-mutatók alapján

A nagyobb esetszám miatt célszerűségéből a klasztermódszerek közül a nem hierarchikus eljárást (K-közép módszert) alkalmaztam. Mivel a hierarchikus módszer és a nem hierarchikus módszer közötti alapvető különbség, hogy az utóbbinál előre meg kell határozni a létrehozandó klaszterek számát, így célravezetőnek láttam első lépésként a hierarchikus eljárást alkalmazni, mivel ebben az esetben a program önállóan, előzetes korlátok és paraméterek beiktatása nélkül definiál csoportokat. A hierarchikus klaszterelemzés lefuttatása után a program által megrajzolt dendogram négy, egymástól jól elkülöníthető csoportot mutatott (lásd 11. melléklet), ugyanakkor egyetlen ország, Mauritánia esetében a kiemelkedően magas élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05) és ásványi termékek (HS 25-27) miatt a program további különálló (egyelemű) klaszterbe sorolta az országot. Az elvégzett elemzésből két nagyon fontos – a további vizsgálat elvégzéséhez szükséges információt származott: egyrészt az eljárás eredményeképpen kialakult 4 fő klaszter egyben iránymutatást jelent a nem hierarchikus módszer elvégzésében, másrészt az *outlier* ország Mauritánia kiszűrésével homogénebb klaszterek képzésére nyílt lehetőség.

18. táblázat: Statikus mutatók alapján definiált csoportok

Ország	klaszter	távolság klaszter középponttól
Dél-Afrikai Köztársaság	3	14,503
Angola	2	18,518
Szudán	1	17,029
Nigéria	1	12,330
Kongó	2	14,438
Benin	1	19,998
Egyenlítői Guinea	3	16,916
Libéria	2	16,059
Ghána	2	18,585
Kongói Dem. Köztársaság	2	18,041
Zambia	4	17,639
Kenya	4	9,087
Togo	4	17,727
Tanzánia	1	11,936
Gabon	2	14,427
Etiópia	4	14,024
Kamerun	4	18,269
Elefántcsontpart	4	22,858
Zimbabwe	4	16,091
Mozambik	2	21,024
Madagaszkár	4	13,587
Namíbia	4	15,880
Szenegál	4	18,788
Guinea	2	18,325
Maurícius	4	19,759
Djibouti	4	15,260
Botswana	3	14,552
Mali	1	11,391
Uganda	1	15,125

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

19. táblázat: Statikus RCA-mutatók alapján definiált klaszterközpontok

	Klaszterek			
	1	2	3	4
Élő állat és állati eredetű termékek	7,20	0,10	6,65	1,65
Növényi termékek	8,34	0,18	0,01	5,57
Élelmiszer-készítmények	-5,13	-5,65	-1,10	4,18
Ásványi termékek	9,16	12,61	14,43	3,69
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-6,20	-1,59	-2,82	-3,81
Műanyagok és ezekből készült áruk	1,19	0,81	-3,62	-0,04
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3,17	-7,29	-1,85	0,04
Fa- és faipari termékek	4,19	10,12	4,23	2,22
Textilipari alapanyagok és textilárúk	4,05	-5,11	-1,92	2,62
Lábbelik	-11,60	-6,94	-5,11	-9,11
Kő/üveg	-5,33	1,43	3,87	-1,74
Különféle fémek	3,50	5,17	-4,05	1,03
Gépek / Elektromos berendezések	-5,51	-1,57	-6,30	-3,85
Járművek és alkatrészek	-10,15	-8,26	0,83	-7,16
Különféle egyéb áruk	-7,01	-2,26	-2,40	-2,46

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

Következő lépésként a nem hierarchikus (K-közép módszer) alkalmazására került sor (lásd 12. melléklet), ahol a klaszterek számát (a hierarchikus módszerben kapott eredmények szerint) négy csoportban definiáltam. Ennek megfelelően a 29 fekete-afrikai ország a Kínával folytatott külkereskedelem alapján kalkulált Vollrath-féle RCA-indexek azonos tulajdonságai alapján a 18. táblázatban található klaszterekbe sorolhatók. E rendszerben a leginkább versenyképes (zöld színű kitöltés), valamint a legkevésbé versenyképes (sárga színű kitöltés) termékcsoporthoz külön megjelölésre került.

4.3.2. Statikus RCA-mutatók alapján kapott klaszterek elemzése

Az előző fejezetben definiált csoportok jellemzőit a 13. melléklet tartalmazza. Az *1. számú klaszterbe* 6 fekete-afrikai ország került. E klaszterben a kimagasló versenyképességgel bíró termékcsoporthoz az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05 → FCC¹⁵⁶ 7,20), valamint a növényi termékek (HS 06-15 → FCC 8,34), azaz az agrárszektor termékei. Hasonlóan kimagasló eredmény született az ásványi termékek (HS 25-27 → 9,16) vonatkozásában is. Ugyanakkor 4 termékcsoporthoz tekintetben a klaszterbe kerülő országoknak komparatív hátránya van Kínával szemben. Ezek a termékcsoporthoz: élelmiszerkészítmények (HS 16-24), vegyipari és vele rokon vegyipari termékek (HS 28-38), a legnagyobb versenyhátrányt a lábbelik (HS 64-67 → FCC -11,60), járművek és alkatrészeik (HS 86-89 → -10,15), továbbá a különféle egyéb áruk (HS 90-97 → -7,01) vonatkozásában lehetett kimutatni. E klaszteren belül igen nagy szélsőségek tapasztalhatók a klasztertag fekete-afrikai országok és Kína közti külkereskedelem kapcsán megnyilvánuló versenyképesség tekintetében. *A klasztertag fekete-afrikai országok kimagasló versenyképessége a specializáció meglétéről, e javak előállításának relatív hatékonyságról tanúskodik a mezőgazdasági és állati eredetű, valamint az ásványi termékek vonatkozásában a Kínával folytatott kereskedelem kapcsán. Ugyanakkor az élelmiszerkészítmények és lábbelik esetében a klaszterbe tartozó fekete-afrikai országok versenyhátrányban vannak Kínával szemben, azaz vélhetően kevésbé hatékonyan képesek ezen termékeket előállítani, mint Kína. E megállapításokból következik, hogy az egymással folytatott külkereskedelmi kapcsolatok – a komparatív előnyök kihasználásából fakadóan – e termékek tekintetében kölcsönös előnyöket fognak hordozni számukra, azaz mindkét*

¹⁵⁶ FCC-vel rövidítjük a Final Cluster Centert, azaz a végső klaszter középpontot.

országoknak (1. klasztertag fekete-afrikai országoknak és Kínának) egymás irányába bővülni fog a külkereskedelme.

Másrésről a csoporton belüli klaszterközpontok alapján az is feltételezhető, hogy a mezőgazdasági és állati eredetű termékek tekintetében Kínának versenyhátránya van az afrikai országokkal szemben, azaz e termékeket nagy mennyiségben fogja importálni a klasztertag fekete-afrikai országokból (ez a trend egyébként a külkereskedelmi adatok alapján jól nyomon követhető), majd – mivel az 1. klaszterbe tartozó afrikai országoknak versenyhátránya van a feldolgozóipari termékek vonatkozásában – azt feltételezem, hogy *Kína a feldolgozott mezőgazdasági alapanyagokat, állati eredetű termékeket élelmiszerkészítmények formájában exportálni fogja a fekete-afrikai (1. klaszterben helyet foglaló) országokba.*

A 2. számú klaszterbe 8 fekete-afrikai ország került. A klaszteren belül a legversenyképesebb termékcsoport az ásványi termékek (HS 25-27), valamint a fa- és faipari termékek (HS 44-49), azaz szintén az elsődleges szektor termékei, de itt a legnagyobb hangsúly elsősorban az ásványi termékek tekintetében megnyilvánuló versenyképességnek van (és nem az agrárium termékeinek, mint az 1. klaszter esetében). Ugyanakkor e klaszteren belül is a legkevésbé versenyképesek a lábbelik (HS 64-67) és az élelmiszerkészítmények (HS 16-24), a nyersbőr, szörme és ezekből készült áruk (HS 41-43), valamint a textilipari alapanyagok (HS 50-63). ***Összefoglalóan megállapítható, hogy a 2. klaszteren belül a legjellemzőbb a nyersanyagok tekintetében megnyilvánuló versenyképesség Kínával szemben, ugyanakkor a klasztertag fekete-afrikai országok versenyhátrányban vannak a kínai feldolgozóipari szektor termékei vonatkozásában. E klaszteren belül azonosítható a legnagyobb szélsőség (legkisebb homogenitás) az ásványi termékek (kiemelkedően magas versenyképesség) és a lábbelik (kiemelkedően nagy versenyhátrány) tekintetében.***

A 3-as klaszterbe három fekete-afrikai ország került, ez tehát – a tagok számát tekintve legalábbis – a legkisebb klaszter. A versenyképességi elemzés szempontjából e klaszter minősül a legsemlegesebb csoportnak. Egyedül az ásványi termékek (HS 25-27) vonatkozásában lehet számottevőbb versenyképességet kimutatni, s csupán két termékcsoport lábbelik (HS 64-67) és gépek, elektromos berendezések (HS 84-85) esetében magas a klasztertagok átlagos versenyhátránya. Ennek valószínűleg egyrészt az a különös oka, hogy a Dél-Afrikai Köztársaságnak (a klaszter legfajsúlyosabb országának, egyben Kína legnagyobb fekete-afrikai külkereskedelmi partnerének) jóval diverzifikáltabb (kiegyensúlyozottabb) a külkereskedelmi termékportfóliója, mint a

többi fekete-afrikai országnak, másrészt a Dél-Afrikai Köztársaság esetében (függetlenül attól, hogy régió legnagyobb külkereskedelmi partnerének számít Kína szempontjából) – a Kínával folytatott kereskedelmében igen nagy mértékű az ágazaton belüli kereskedelem szerepe, különösen a fa- és faipari termékek (HS 44-49), illetve a fémek esetében (HS 72-83). E tekintetben a kutatás szempontjából egy következő lépés lehet, hogy elkészüljön (például a Dél-Afrikai Köztársaság példáján keresztül) a részletesebb információkat nyújtó HS 4, esetleg bizonyos termékek esetében a HS 6 bontású elemzés is.

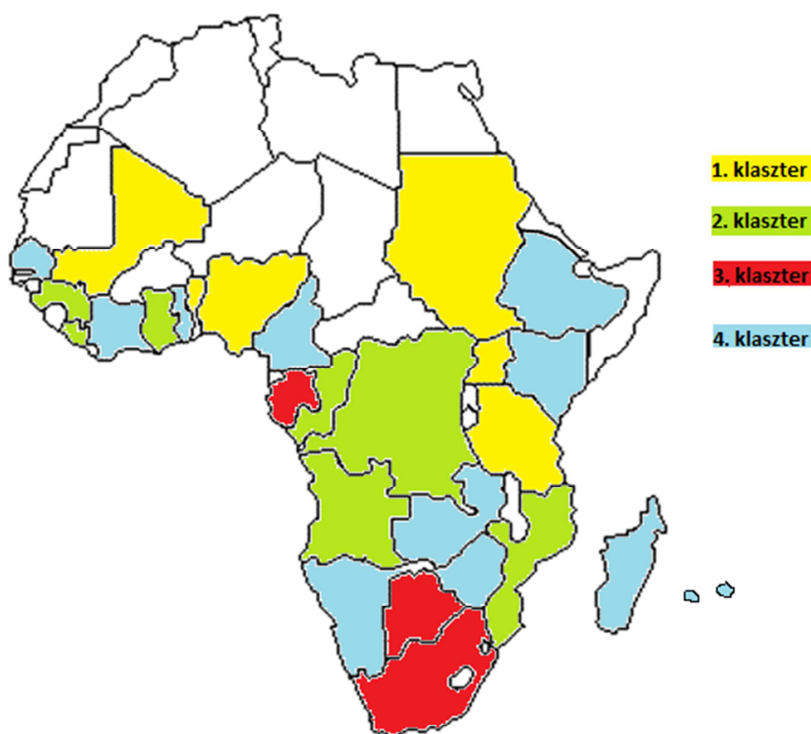
A 4. számú klaszterbe 12 ország került. E klasztert is a termékcsoportok szintjén megvalósuló szélsőségek jellemzik. A primer szektor termékei a legversenyképesebbek: az ásványi termékek (HS 25-27), növényi termékek (HS 06-15), valamint az élelmiszerkészítmények (HS 16-24) tekintetében mutatható ki leginkább a klaszterbe tartozó fekete-afrikai országok komparatív előnye Kínával szemben. Azonban 7 termékcsoport tekintetében azonosítható versenyhátrány, a legnagyobb a lábbelik (HS 64-67), gyöngy, drágakő, nemesfémek, üveg (HS 68-71), járművek és alkatrészeik (HS 86-89), valamint a gépek és elektromos berendezések (HS 84-85) esetében.

A klaszterek közötti termékcsoport szinten megfigyelt összefüggések azonosítására is lehetőséget adnak a klaszteranalízis eredményei, azaz a kapott klaszterközéppontok. ***Az önálló versenyképességi klaszterek alapján megállapítható, hogy a 2. és 4. klaszterekbe az ún. nyersanyag-kitermelő országok kerültek, e két klaszter elemei 92,86%-os egyezőséget mutatnak a nyersanyag-kitermelő országként definiált nemzetgazdaságokkal.*** Mindkét klaszter tekintetében az ásványi termékek (HS 25-27) kapcsán megnyilvánuló versenyelőnyt állapíthatunk meg a 2011-es év vonatkozásában a Kínával folytatott külkereskedelemben. Hasonló a helyzet – bár nem olyan markáns mértékben azonosítható a 2. és 4. klasztereken belül egyaránt kimutatható versenyképesség – a fa- és faipari termékek (HS 44-49), valamint a különféle fémek (HS 72-83) vonatkozásában is. ***Ezekből az eredményekből megállapítható, hogy a 2. és 4. klaszterek a nyersanyag-kitermelő szektor tekintetében a leginkább versenyképes országokat foglalják magukba.*** Azonban azonosítani kell azt is, hogy e két klaszter mely pontokon (mely termékcsoportok tekintetében) mutat jelentős eltéréseket/különbözőségeket, ami miatt végül is nem egy, hanem két klaszter képződött az analízis során. Jelentős eltérések azonosíthatók a 2. és 4. klaszterek vonatkozásában az élelmiszerkészítmények (HS 16-24), a nyersbőr/szörme (HS 41-43), a textilipari alapanyagok és textíliák (HS 50-63), kő/üveg (HS 68-71) vonatkozásában.

Megállapítható továbbá, hogy **csupán egy olyan termékcsoportot lehet azonosítani, amely mind a négy klaszter esetében a fekete-afrikai országok jelentős versenyhátrányáról – egyben Kína versenyelőnyéről – tanúskodik: a lábbelik (HS 64-67) tekintetében mind a négy klaszter esetében Kínához mérten kiugróan alacsony a fekete-afrikai országok specializációja.** A kereskedelmi adatokban ez markáns módon jelentkezik: Kína lábbeli exportja a fekete-afrikai országokba 6345-szerese (!) az importjának. Ugyanakkor a kapott eredményekből az is kitűnik, hogy szintén egyetlen termékcsoport, konkrétan **az ásványi termékek (HS 25-27) tekintetében tapasztalható jelentős mértékű fekete-afrikai versenyelőny Kínával szemben, e helyen mind a négy klaszter esetében kimagasló a specializáció.**

A hierarchikus klaszterelemzés során outliernek minősített Mauritánia termékcsoportra kalkulált versenyképessége több szempontot is figyelembe véve azonosságokat mutat az 1. klaszter elemeinek főbb tulajdonságaival, így (önkényesen) a további vizsgálatok során az ország e klaszter elemeihez került besorolásra.

27. ábra: Statikus RCA-indexek alapján kapott klaszterek Afrika vaktérképén

Forrás: saját számítás alapján

A statikus mutatókon alapuló klaszterelemzés módszerével kapott csoportok (klaszterek) további következtetések levonását is megengedik: földrajzi elhelyezkedésüket tekintve viszonylagosan jól körülírható területre koncentrálnak az önálló klaszterek (lásd 27. ábra). Különösen megfigyelhető ez a jelenség a 2. és 3. klaszter esetében. A második klaszterbe került országok (Gabon, Kongó, Kongói Demokratikus Köztársaság, Angola, valamint Mozambik), illetve a 3. klaszterben helyet foglaló országok (Botswana és a Dél-Afrikai Köztársaság) földrajzi elhelyezkedésük tekintetében jól körülírható területen helyezkednek el, egy kivételével (Botswana) valamennyien tengerparttal rendelkező szomszédos országok. A 4. klasztert alkotó Etiópia–Kenya, illetve Elefántcsontpart–Togo–Szenegál, valamint Namíbia–Zambia–Zimbabwe–Madagaszkár–Mauríciusz országcsoportok szintén földrajzilag jól körülírható területen helyezkednek el, többnyire egymás szomszédai, többségük szintén tengerparttal rendelkező ország. Az 1. számú klaszter országai (Szudán–Uganda–Tanzánia, illetve Mali–Benin–Nigéria) esetében szintén jól azonosítható ugyanez a jelenség.

A statikus mutatókra készített ökonometriai vizsgálat alapján így az is feltételezhető, hogy *Kína és a fekete-afrikai országok közötti árukereskedelem jellemzői (irány, intenzitás), valamint a szubszaharai országok földrajzi elhelyezkedése között szoros kapcsolat áll fenn*, ami minden bizonnyal visszavezethető a (szállítmányozási szempontból) könnyű megközelíthetőségre, valamint a földrajzi közelségből adódó nyersanyagbőségre (lásd ásványi anyagok - HS 25-27).

4.3.3. Klaszteranalízis dinamikus RCA-mutatók alapján

A 2011-es év RCA-indexei alapján klaszterelemzéses ökonometriai eljárással kapott csoportok és e halmazok tulajdonságainak vizsgálata önmagában nem képes többre, mint a fekete-afrikai országok és Kína specializációs mintájának egy időpontban történő összehasonlítására, azonban a dinamikáról e módszerrel sajnos semmit sem tudunk meg. A dinamikát e tekintetben az RCA-indexek két időpont (tárgyév-bázisév) közötti változása fogja megadni, amely a kutatás szempontjából igen hasznos továbblépési lehetőség.

20. táblázat: Dinamikus mutatók alapján definiált csoportok

Ország	klaszter	távolság a klaszter középponttól
Dél-Afrikai Köztársaság	4	11,608
Angola	2	18,828
Szudán	3	20,014
Nigéria	1	16,313
Kongó	1	23,515
Benin	3	27,047
Egyenlítői Guinea	4	15,174
Libéria	2	22,813
Ghána	2	17,942
Kongói Dem. Köztársaság	2	21,113
Zambia	3	18,512
Kenya	4	14,106
Togo	2	19,574
Tanzánia	2	20,548
Gabon	2	18,681
Etiópia	4	12,859
Mauritánia	1	13,904
Kamerun	3	19,086
Elefántcsontpart	1	16,163
Zimbabwe	1	14,334
Mozambik	1	19,651
Madagaszkár	2	16,030
Namíbia	3	19,554
Szenegál	2	23,635
Guinea	4	15,159
Maurícius	3	21,121
Djibouti	4	20,328
Botswana	4	20,428
Mali	1	20,681
Uganda	4	19,179

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

Elsősorban arra kerestem a választ, hogy a vizsgált időszak alatt az RCA-mutatók tekintetében bekövetkezett *változás* (pozitív vagy negatív irányú elmozdulás) alapján képezhetők-e azonos tulajdonságok (trendek, jellegzetességek) figyelembevételével önálló csoportok. Az elemzés alapját e helyen is a 2.1. fejezetben a 2001 és 2011 évekre kiszámított Vollrath-féle RCA-indexek adják. A választott vizsgálati módszer szintén – az előző fejezetből már megismert – klaszteranalízis, ahol (elsősorban a nagy elemszám miatt) a nem hierarchikus eljárás alkalmazására került sor (lásd 14. melléklet). Ahogy már a statikus RCA-kra épülő klaszterelemzés esetében volt, szintén négy csoport definiálására került sor, amely a 20. táblázatban látható eredményeket adta.

21. táblázat: Dinamikus RCA-mutatók alapján definiált klaszterközpontok

	Klaszterek			
	1	2	3	4
Élő állat és állati eredetű termékek	-7,26	-10,83	-5,25	-2,93
Növényi termékek	6,64	4,23	-2,42	-4,00
Élelmiszer-készítmények	-2,84	-2,83	6,50	-3,62
Ásványi termékek	4,02	-2,70	-10,92	4,02
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	1,97	-0,87	0,94	-1,37
Műanyagok és ezekből készült áruk	3,25	7,63	3,57	2,59
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	-3,48	-0,68	2,48	-2,03
Fa- és faipari termékek	-3,12	-4,68	-1,00	-1,49
Textilipari alapanyagok és textilárúk	8,54	-0,91	7,81	-0,09
Lábbelik	-3,59	-1,60	-4,09	-1,05
Kő/üveg	-2,15	2,18	0,87	3,54
Különféle fémek	-0,48	7,18	-0,38	2,01
Gépek / Elektromos berendezések	2,04	1,51	0,73	2,15
Járművek és alkatrészek	-5,19	-4,34	-2,45	-1,21
Különféle egyéb áruk	-3,51	2,37	1,16	2,27

Forrás: ITC adatbázis alapján saját kalkuláció

E helyütt is a leginkább versenyképes (zöld színű kitöltés), valamint a legkevésbé versenyképes (sárga színű kitöltés) termékcsoport külön megjelölést kapott.

4.3.4. Dinamikus RCA-mutatók alapján kapott klaszterek elemzése

Az előző fejezetben definiált csoportok jellemzőit a 15. melléklet tartalmazza. Megállapítható, hogy merőben más tagok alkotják az egyes klasztercsoportokat, az 1. klaszterbe 7, a 2. klaszterbe 9, a hármasklaszterbe 6 és a 4. klaszterbe nyolc fekete-afrikai ország került. Az 4. klaszter a legstabilabb abban a tekintetben, hogy az RCA-indexek egyszerű számtani átlagát jelölő klaszterközpontok a legkisebb mértékű átlagos változásokat (elmozdulásokat) jelzik az egyes termékcsoportok tekintetében, e jelenség kialakulásához feltételezhetően hozzájárul az is, hogy e klaszter az egyik legtöbb tagot tartalmazó csoportnak minősül.

Mind a négy klaszteren belül az élő állat (HS 01-05), a fa- és faipari termékek (HS 44-49), a lábbelik (HS 64-67), valamint a járművek (HS 86-89) tekintetében csökkent a megnyilvánuló komparatív előnyt jelző RCA-mutató, ugyanakkor szintén mind a négy klaszternél a műanyagok (HS 39-40) és gépek, elektromos berendezések (HS 84-85) esetében egyaránt növekedtek az RCA-indexek. Az 1. és 4. klaszter közös tulajdonsága, hogy az ásványi anyagok (HS 25-27) tekintetében egyaránt növekedés, a 2. és 3. klaszter esetében ugyanitt csökkenés volt kimutatható. A különféle fémek termékcsoport (HS 72-83) a 2. klaszter esetében erős növekedést mutat az időszak alatt,

míg az 1., 3. és 4. klaszteren belül e termékek átlagos RCA-indexeiben alig történt némi elmozdulás. A textilipari termékek (HS 50-63) esetében a 1. és 3. számú klaszterek egyaránt növekedésről adnak számot a megnyilvánult komparatív előny elmozdulását jelző RCA-index tekintetében, a 2. és 4. klasztertagok vonatkozásában csökkent a mutató a vizsgált időszak alatt.

Az 1. számú klaszteren belül a növényi termékek (HS 06-15), az ásványi termékek (HS 25-27), műanyagok (HS 39-40), textiltermékek (HS 50-63), valamint a gépek/elektromos berendezések (HS 84-85) vonatkozásában növekedett jelentős mértékben a megnyilvánuló komparatív előnyt jelző RCA-mutató a vizsgált időszak alatt, ugyanakkor az állati eredetű termékek (HS 01-05), az élelmiszerkészítmények (HS 16-24), nyersbőr/szörme (HS 41-43), a fa- és faipari termékek (HS 44-49), a textilipari termékek (HS 50-63), lábbelik (HS 64-67), valamint a járművek és alkatrészeik (HS 86-89) esetében jelentős mértékű csökkenést lehetett azonosítani.

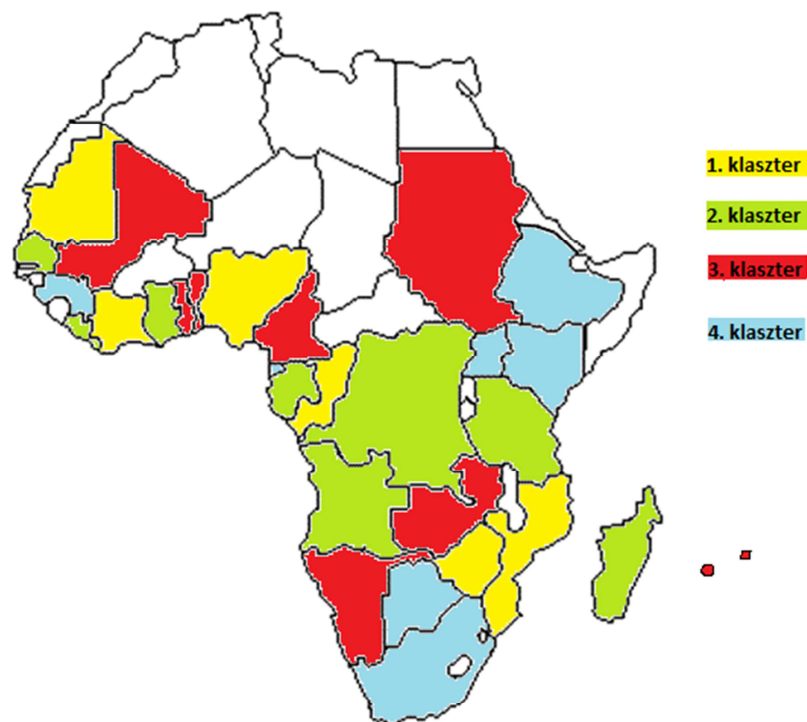
A 2. klaszter esetében két termékcsoport vonatkozásában is erősen kiugró értékeket lehet megfigyelni: az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05) esetében az RCA-index markáns csökkenése, a műanyagok (HS 39-40), valamint a különféle fémek (HS 72-83) esetében az index jelentős mértékű növekedése azonosítható. Ezen kívül a növényi termékek (HS 06-15), gépek és elektromos berendezések (HS 84-85), továbbá a különféle egyéb áruk (HS 90-97) esetében növekedett jelentősen a komparatív előnyt jelző RCA-mutató, míg az élelmiszerek (HS 16-24), ásványi termékek (HS 25-27), a vegyipar termékei (HS 23-38), nyersbőr, szörme (41-43), fa –és faipari termékek (44-49), textilipar (HS 50-63), lábbelik (HS 64-67) termékcsoportoknál csökkent a mutató értéke. E klasztertagok közé került Angola, az ország Kína második legnagyobb külkereskedelmi partnerországa volt 2011-ben.

Az RCA-indexek változása tekintetében erősen inhomogén csoport a 3. számú klaszter. Erősen kiugró érték (FCC = -10,92) azonosítható az ásványi termékek (HS 25-27) esetében, itt is az erősen negatív érték a klasztertagok termékcsoportra kalkulált RCA-indexének jelentős mértékű csökkenését jelzi a vizsgált időszak alatt, amely a komparatív előny fogyatkozását mutatja e termékcsoport vonatkozásában. Az élelmiszerkészítmények (HS 16-24), műanyagok (HS 39-40), nyersbőr, szörme (HS 41-43), textilipari termékek (50-63), kő, drágakő, nemesfém (HS 68-71), valamint a gépek és elektromos berendezések (HS 84-85) vonatkozásában az RCA-index növekedett 2001 és 2011 között, míg az élő állat és állati eredetű termékek (HS 01-05) és a lábbelik (HS 64-67) tekintetében csökkent a mutató értéke.

A 4. klaszter esetében is két kiugró értéket (bár nem olyan erős mértékűt, mint a 3. klaszter esetében) mutatnak a kialakult a klaszterközpontok: az ásványi anyagok (HS 25-27) esetében (az összes klaszter vonatkozásában itt a legnagyobb mértékű) az RCA-index növekedése, míg a növényi termékeknél (HS 06-15) és az élelmiszerkészítményeknél (HS 16-24) jelentős mértékű csökkenés következett be a komparatív előnyt jelző mutató tekintetében a vizsgált időszak alatt. A Kínával folytatott külkereskedelem tekintetében a legnagyobb fekete-afrikai partnerország, a Dél-Afrikai Köztársaság e klaszter tagja lett.

A 2001 és 2011-es évek közötti időszakban bekövetkezett RCA-index változás alapján ismét lehetséges a földrajzi elhelyezkedés tekintetében azonosságokat felismerni (lásd 28. ábra).

28. ábra: A dinamikus RCA-indexek alapján kapott klaszterek Afrika vaktérképén

Forrás: saját számítás alapján

A 2. klasztert alkotó Gabon – Angola – Kongói Demokratikus Köztársaság – Tanzánia – Madagaszkár országcsoport tagjai földrajzi értelemben véve viszonylag közel helyezkednek el egymáshoz. Egészen hasonló a helyzet a 4. klaszter esetében is. Itt a szomszédos Dél-Afrikai Köztársaság és Botswana, valamint a szintén

szomszédos Etiópia, Uganda és Kenya vonatkozásában lehet a földrajzi közelséget felfedezni.

Néhány esetben a klasztertagok tekintetében olyan egyezőségek is felfedezhetők, amelyek mind a statikus mind a dinamikus mutatók alapján képzett klaszterek tulajdonságaiban azonos jellemzőket mutatnak. Így például a Dél-Afrikai Köztársaság és Botswana mindkét klaszterelemzéses módszer szerint ugyanabba a klaszterbe került (3., majd 4. klaszter), ami azt jelenti, hogy a vizsgált időszak alatt az ásványi termékek (HS 25-27) tekintetében ezen országoknak folyamatosan nőtt a versenyelőnye, olyannyira, hogy az időszak végére ugyanezen termékek tekintetében már kiemelkedő komparatív előnnyel rendelkeztek a Kínával folytatott árukereskedelmük során. Angola, Gabon, Ghána, valamint a Kongói Demokratikus Köztársaság szintén mindkét vizsgálat alkalmával egyazon klaszterbe került (2., majd szintén 2. klaszter); ez azt jelenti, hogy a nevezett országoknak az időszak végén még mindig versenyelőnyük volt az ásványi termékek (HS 25-27) vonatkozásában, azonban ez az előny a vizsgált időszak alatt folyamatosan fogyatkozott.

A statikus és dinamikus RCA-mutatókon alapuló klaszterelemzés módszerének együttes alkalmazása e fejezetben lehetőséget adott arra, hogy a fekete-afrikai országok specializációs mintáját azonosítani tudjam, ugyanakkor fény derüljön e minták dinamikus változásaira is.

5. AZ ÉRTEKEZÉS FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSAI, KÖVETKEZTETÉSEK

Kína növekvő világgazdasági szerepének egyik legmarkánsabb megnyilvánulása a külgazdasági tevékenységének fokozódása. Az ezredforduló óta igen dinamikus bővül Kína és a világ országai közötti bilaterális kereskedelem, a kínai működőtőke befektetések földrajzi eloszlása és mértéke is világszerte meghatározó.

T1. Kína keresleti oldalán az átalakulás nyersanyag-intenzív szakaszában van, ami a nyersanyagkeresletének hosszú távú, erőteljes felfutását okozta, ezért főként az ásványi anyagok, valamint a különféle fémek, növényi termékek, azaz az elsődleges szektor termékei beszerzése végett a távol-keleti ország erőteljes mértékben növelte importját.

A kínai oldalról intenzív érdeklődésre számot tartó fekete-afrikai régió országai eltérő politikai, gazdasági, társadalmi környezettel rendelkeznek, néhány fontos tulajdonságukban azonban megegyeznek: a gyarmati rendszer felbomlása után ezek az országok nem, vagy csak nagyon szerény mértékben tudtak bekapcsolódni a globalizációs folyamatokba, tekintettel arra, hogy az egyes térségbeli országok instabil politikai és gazdasági helyzete miatt a külföldi működőtőke elkerülte ezt a régiót. A fekete-afrikai országok többsége az évtizedekre visszatekintő segélyezési tevékenység ellenére sem volt képes a fejlődő országok közül kiemelkedni. A világ kereskedelméből és működőtőke befektetéseiből csak igen kis részesedéssel bíró országok világgazdasági integrálódásában bekövetkezett némi előrelépés az ezredforduló óta, de ez nagy részben a Kínával folytatott külgazdasági kapcsolatok felfutásának köszönhető. Ez a fokozódó érdeklődés a fekete-afrikai országok iránt nagyjából egyszerre kezdődött a kínai gazdaság példátlan ütemű fejlődésével és az ország világgazdasági befolyásának növekedésével. Kína elsősorban nyersanyagokat, alapanyagokat keres a fekete-afrikai régió országaiban, az ehhez szükséges működőtőke befektetések is főként a primer szektorban realizálódnak.

T2. Kína növekvő jelenléte a fekete-afrikai térség országainak árukereskedelmi kapcsolataiban egy időben kezdődött azzal, amikor az ezredforduló idején a távol-

keleti ország gazdasági növekedése és az ehhez szükséges nyersanyag- és energiaigénye kimutathatóan fokozódott.

Számos kutatás és elemzés foglalkozik a fekete-afrikai országok és Kína kapcsolatrendszerével, annak egyes elemeivel, a hatótényezők értelmezésével, a közeledés főbb mozgatórugóinak azonosításával, e jelenség világpolitikára gyakorolt hatásainak egzakt bemutatásával. E magyarázatok többnyire a fekete-afrikai országok és Kína ezredforduló óta bővülő külkereskedelmi kapcsolataiból indulnak ki, azonban a bilaterális árukereskedelmi kapcsolatok irányát, dinamikáját, tényleges összefüggéseinek feltárását célzó fundamentális elemzések vonatkozásában a releváns szakirodalom igen szűk körű. Főként ezen érvek mentén haladva indokoltnak tartottam a kérdéskör részletes kibontását, az ok-okozati tényezők azonosítását, valamint Kína és a fekete-afrikai országok közötti kereskedelmi kapcsolatok analitikus, mélyre ható elemzését. A disszertáció keretein belül az ökonometriai módszerekkel alátámasztott vizsgálatsorozatra a nemzetközi kereskedelemről származó előnyök és a specializáció összefüggéseinek tisztázását követően kerülhetett sor.

A nemzetgazdaságok más-más adottságokkal rendelkeznek, ezért eltérő a rendelkezésre álló termelési tényezők mennyisége és minősége, a technológia fejlettségének színvonala. Adam Smith *abszolút előnyök klasszikus elméletének* összegzése szerint, amennyiben egy nemzetgazdaság bizonyos termékeket másik országhoz képest relatíve hatékonyabban tud előállítani, akkor annak a terméknek a termelésére (előállítására) kell/érdemes szakosodnia. Amíg az országok között az eltérő javak előállításakor a relatív hatékonyság tekintetében eltérés mutatkozik, némely jószág vonatkozásában komparatív előnnyel, más javak esetében komparatív hátránnyal rendelkezik, ami aztán végső soron az országokat nemzetközi cserére (kereskedelemre) ösztönzi, mivel az így megvalósuló nemzetközi kereskedelem a fogyasztási lehetőségek bővülését hozza magával. Azzal, hogy a külkereskedelem kibővíti az országok fogyasztási lehetőségeit, lehetővé válik, hogy a nemzetgazdaságok minden jószágból többet fogyasszanak, mint amennyit nemzetközi kereskedelem (csere) nélkül egyébként fogyasztanának. Viszont fontos megjegyezni azt is, hogy a nemzetközi kereskedelemben ezek az előnyök csak abban az esetben használhatók ki, ha az adott jószág iránt a külpiacon van kereslet. A Heckscher–Ohlin-elmélet értelmében – amely a komparatív előnyök klasszikus elméletének egyfajta felülvizsgálatát és egyben modernizálását jelentette – minden ország akkor juthat kölcsönösen előnyökhöz a

nemzetközi kereskedelemben, ha a termékek relatíve eltérő tényezőigényességét (azaz munkaintenzív, vagy tőkeintenzív jellegét) és az adott ország más országokhoz viszonyított tényezőellátottságát figyelembe véve a relatíve bővebben rendelkezésre álló termelési tényező intenzívebb felhasználását igénylő termékek előállítására specializálódik. Kína és a fekete-afrikai országok kereskedelmi kapcsolatainak felfutása és a távol-keleti ország fokozódó nyersanyagigényének időbeli párhuzamba-állítása kapcsán a disszertáció keretein belül számos, a bilaterális kereskedelem értékének növekedését bizonyító részelemzésre került sor. A 2.2.-2.5., a 3.1-3.4. fejezetek kimerítően alátámasztották előzetes feltételezésemet arra vonatkozóan, hogy teljes mértékig igazolható Kína és a fekete-afrikai országok egymáshoz való közeledése, amelynek alapvetően két (időben egymástól jól elkülöníthető) nagyon fontos vetületét lehet kiemelni: az 1955-ös Bandungi Konferencia alkalmával elsősorban a „harmadik világ” országainak *diplomáciai jellegű* – főként ideológiai alapokon nyugvó – kapcsolata kezdett kibontakozni, amelyet az ezredforduló óta felváltott egy minden korábbinál dinamikusabb, a *gazdasági kapcsolatokat előtérbe helyező viszonyrendszer*, amelyet az első ízben 2000 októberében Pekingben megrendezett Kína-Afrika Együttműködési Fórum (FOCAC) foglal egységes keretrendszerbe. A FOCAC elindítása tulajdonképpen az újdonsült kínai – fekete-afrikai kapcsolatok első lépésének tekinthető. Mindazonáltal a 2. fejezetben tárgyalt témakörök, amelyek Kína fejlődésének, felemelkedésének, külkapcsolatai kiszélesedésének, a reform és nyitás politika térnyerésének, valamint a *Go Global stratégia* intenzív kibontakozásának egyes elemeit jellemezték, egyben megmutatták azt is, hogy milyen tényezőknek köszönhetően növekedett Kína gazdasági fejlődését biztosító erőforrásigénye.

A fekete-afrikai országok Kínával folytatott külkereskedelmének értékében növekedés történt az ezredforduló óta, a 3.3. fejezetben alkalmazott egyszerű és speciális külkereskedelmi mutatók alakulása kimerítően számot ad e tendenciákról. A 4.1. fejezet keretein belül elvégzett korrelációelemzéses vizsgálat alapján kapott eredmények alátámasztották azt az előzetes feltételezést, hogy *az egyes önálló fekete-afrikai földrajzi régiók országai és Kína termékcsoportokra kalkulált külkereskedelmi specializációs mintája komplementer jellegűt, amiből az egyes fekete-afrikai országcsoportok és Kína közötti külkereskedelem bővülésére lehet következtetni*. A 4.2. fejezetben előkészített és a 4.3. fejezetben lefolytatott klaszterelemzéses ökonometria vizsgálatok alapján megállapítható, hogy *az egyes fekete-afrikai országokra szintén igaz a feltételezés, hogy ugyan eltérő mértékben és változó*

súlypontokkal, de a fekete-afrikai országok Kínával folytatott külkereskedelme tekintetében a páronként alkotott specializációs minták komplementer jelleget öltenek, amiből a bilaterális kereskedelem bővülésére lehet következtetni. A nyersanyagokban gazdag fekete-afrikai országok esetében az ásványi termékek tekintetében különösen szembevetendő a specializációs minták alakulása: a megnyilvánult komparatív előnyt mérő RCA-indexek igen magas pozitív értékeket mutatnak, azonban 2001 és 2011 közötti időszak tekintetében képzett dinamikus RCA-mutatók már igen eltérő eredményekről adnak számot, azaz az egyes fekete-afrikai országok szintjén mért relatív változás tekintetében nem mutatható ki egységes kép. A kapott eredményekből következik, hogy Kína az ásványi termékek tekintetében komparatív hátránnyal rendelkezik, ugyanakkor a fekete-afrikai országok többsége komparatív előnyt tud kimutatni, de feltétlenül meg kell jegyezni, hogy némely fekete-afrikai ország, köztük Kína második legnagyobb külkereskedelmi partnerének, Angolának az ásványi termékek esetében a komparatív előnye a vizsgált időszak alatt csökkenő tendenciát mutat.

T3. Kína ásványi anyagok vonatkozásában megnyilvánuló (mérsékelten növekvő) komparatív hátránya, valamint az ezredforduló óta növekvő importkereslete arra ösztönzi a fekete-afrikai országokat, hogy e termékek vonatkozásában dinamikusán növeljék exportjukat a kínai külpiacon felé, így a nyersanyagban gazdag fekete-afrikai országok képesek kihasználni Kína dinamikus gazdasági növekedéséből származó előnyöket, ezért az elsődleges szektor termékei vonatkozásában minden bizonnyal sikeresek lesznek a kínai külpiacon.

Kína dinamikus gazdasági növekedése az ezredforduló óta igen markáns importkeresletet generált a nyersanyagok, különösen ásványi anyagok vonatkozásában. A Kínával folytatott külkereskedelmi adatok alapján kalkulált, Kína és a fekete-afrikai országok komparatív előnyét jelző mutatók az ásványi anyagok vonatkozásában számos esetben egyértelműen ellentétes irányba mozdítottak a vizsgált időszak alatt, ez a jelenség mind országcsoport (4.1.4. alfejezetben), mind az egyes országok szintjén (4.2.2. alfejezetben) megfigyelhető volt. Különösen a dél-afrikai országcsoport és a nyugat-afrikai országcsoport, mint fekete-afrikai alrégiók versenyképesek az ásványi termékek tekintetében, ugyanakkor ***az egyes szub-szaharai önálló országok már nem minden esetben tudták növelni versenyelőnyüket.*** Kína termékcsoporton belüli legnagyobb külkereskedelmi partnerének, Angolának a versenypozíciója gyengülő: a statikus RCA-

mutatók alapján feltérképezett specializációs minta igen erőteljes szakosodást mutat az ásványi termékek tekintetében, azonban a dinamikus indexek alapján kapott eredmények szerint e specializáció mértéke egyértelműen szerényebb, mint a vizsgált időszak elején. A 4. fejezet 4.1.1. - 4.1.4. alfejezetekben, valamint a 4.2.1., 4.2.2., 4.3.1. - 4.3.4. alfejezetekben az erre irányuló vizsgálat igazolta a feltételezést, amely e specializáció meglétét azonosította.

T4. Kína és a fekete-afrikai országok külkereskedelmi specializációs mintája komplementer jellegének azonosításán keresztül a kapott eredmények teljes körűen igazolták, hogy a fekete-afrikai országoknak az összes termékféleséget figyelembe véve olyan termékek előállítására kell specializálódni és azokkal exportpiacokra lépni, amely tekintetében Kína kevésbé versenyképes a külpiacokon. A vizsgálat alapján négy olyan relatíve homogén országcsoport körvonalazódott, ahol az ásványi anyagokon kívül a fekete-afrikai országoknak versenylőnye, Kínának versenyhátránya azonosítható: az 1. számú klaszter esetében az élő állat és állati eredetű termékek, valamint a növényi termékek, a 2. klaszteren belül a fa- és faipari termékek, a 3. klaszternél szintén az élő állat és állati eredetű termékek, végül a 4. klaszter vonatkozásában a növényi termékek tekintetében mutatható ki a komplementaritás.

Kína és az egyes fekete-afrikai országok megnyilvánuló komparatív előnyét mérő mutató értékei alapján kirajzolódott egyedi specializációs minták és azok relatív változása azt is megmutatta, hogy számos feldolgozóipari termék (különös tekintettel a textilipari termékek, lábbelik, műanyagárúk) esetében a fekete-afrikai országok meghatározó többségének már meglévő komparatív hátránya van, amely a vizsgált időszak alatt növekedett, miközben Kína ugyanezen termékek tekintetében (az időszak alatt folyamatosan növekvő) komparatív előnnyel rendelkezett. Ezt a jelenséget a távolkeleti ország és az egyes fekete-afrikai alrégiók és benne az egyes önálló országok egyszerű és speciális külkereskedelmi mutatói is igazolták. A statikus és dinamikus RCA-mutatók alapján elvégzett nem hierarchikus klaszteranalízis (4.3.1., 4.3.2., valamint a 4.3.1.-4.3.4. alfejezetek) eredményeiből is azt a nyilvánvaló következtetést lehet levonni, hogy a relatíve hatékony kínai feldolgozóipar számos ágazatában – különösen a textilipari és műanyagtermékek (és általában a feldolgozóipar termékei) vonatkozásában – Kínának komparatív előnye van, amely a vizsgált időszak alatt

folyamatosan növekedett, így a specializációs minták e termékcsoporthoz mindinkább egymás komplementerét alkották. Ez igazolta az előzetes feltételezésemet, hogy egyrészt Kína és a fekete-afrikai országok a harmadik országok piacain a feldolgozóipar termékei tekintetében nem versenyzők, másrészt a kínai feldolgozóipari termékek számára a fekete-afrikai országok igen vonzó felvevőpiacot jelentenek, tehát minden bizonnyal bővülni fog e termékek vonatkozásában is az egymással folytatott külkereskedelmük. A kapott klaszterek tehát minden esetben Kína versenyelőnyét igazolták a lábbelik, egyben versenyhátrányát mutatták az ásványi termékek vonatkozásában.

T5. Az olcsó és nagy mennyiségben előállított kínai feldolgozóipar termékei számára nagy potenciállal rendelkező és rendkívül vonzó felvevőpiacot jelentenek a fekete-afrikai térség országai.

A fekete-afrikai országok közötti exportszerkezet komplementaritásának növekedésével az ezredforduló óta egyre határozottabban épül ki az a bilaterális termékstruktúra, amely alapján megállapítható, hogy ***a fekete-afrikai országok Kínába nyersanyagokat, a távol-keleti ország ezzel párhuzamosan a feldolgozóipar késztermékeit exportálja a szub-szaharai térség országaiba.*** Konkrét példával élve: Kína a feldolgozott mezőgazdasági alapanyagokat, állati eredetű termékeket élelmiszerkészítmények formájában exportálja a szubszaharai térség országaiba. Ennek alátámasztását szolgálta az önálló fekete-afrikai országok és Kína termékcsoporthoz tartozó specializációjának vizsgálata (4.2.2), az egyes országok specializációs mintájának megalkotása (8. melléklet) és komplementer jellegének beazonosítása. Mind az országcsoporthoz alkalmazott korrelációelemzés (4.1.3. alfejezet), mind az önálló fekete-afrikai országokra elkészített statikus (4.3.1.-4.3.2 alfejezetek) és dinamikus (4.3.3.-4.3.4. alfejezetek) klaszteranalízis igazolta a fekete-afrikai országok specializációs mintáinak erősen komplementer jellegét a nyersanyagok és feldolgozóipari termékek vonatkozásában. A statikus RCA-indexek alapján kapott klaszterek minden esetben Kína versenyelőnyét mutatták a lábbelik, ugyanakkor versenyhátrányát igazolták az ásványi termékek vonatkozásában. ***A fekete-afrikai országok és Kína egymással folytatott külkereskedelmi kapcsolatai – a komparatív előnyök kihasználásából fakadóan – a nyersanyagok és a feldolgozóipari termékek***

tekintetében kölcsönösen előnyöket hordoznak az országok számára, amelyből Kína és a fekete-afrikai országok közti bilaterális kereskedelem bővülése feltételezhető.

IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek

1. Alden, Chris (2010): „Kína az afrikai kontinensen” pp. 55-57. Ford. Radics M. Péter. Publikon Kiadó, Pécs. ISBN9876155001185
2. Angang, Hu (2006): „Economic and Social Transformation in China: Challenges and Opportunities” pp. 222. Routledge Studies on the Chinese, Routledge, London, ISBN-10: 0415545579, ISBN-13: 978-0415545570
3. Barro, Robert J. (2005): „A gazdasági növekedést meghatározó tényezők” pp. 13-42. Ford.: Szabó Judit. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. ISBN 9631952770
4. Barzel, Yoram (2002): „A Theory of the State” pp. 238-249. Cambridge University Press, New York. ISBN 0521000645
5. Benkes Mihály (1999): „Szuperhatalmak kora. 1945-1992” Budapest, Korona Kiadó, ISBN 9639191450
6. Bernek Ágnes (2002): „A globális világ politikai földrajza”. Nemzeti Tankönyvkiadó/Universitas Felsőokt. ISBN 9789631944242
7. Bíró Gáspár (1998): „Bevezetés a nemzetközi politikai viszonyok tanulmányozásába” pp. 140-142. Budapest, Teleki László Alapítvány. ISBN 963049800987
8. Bräutigam, Deborah (1998): „Chinese Aid and African Development: Exporting Green Revolution” pp. 49-53. New York, Martin’s Press. UK, McMillan. ISBN 0312210612
9. Bräutigam, Deborah (2010): „The Dragon’s Gift: The Real Story of China in Africa” pp 134-135. Oxford University Press, ISBN-10 0199550220
10. Burton, Maureen – Lombra, Ray (2006): „The Financial System and the Economy. Principles of Money & Banking. The International Financial System” pp. 456-459. Thomson South-Western. ISBN 0324288816
11. Cameron, Rondo (1994): „A világgazdaság rövid története” pp. 454-459. Ford: Kállai Tibor. Maecenas Könyvkiadó, Budapest. ISBN 9638396983
12. Carbaugh, Robert J. (1989): „International Economics” pp. 191-196. Wadsworth Publishing Company, Belmont, California.. ISBN 0534094155

13. Dreyer, Edward L. (2007): „Zheng He: China and the Oceans in the Early Ming Dynasty, 1405-1433” pp. 12. Naval War College Review. Old Tappan, N.J.: Pearson Longman
14. Elvin, G. Mark D. (1977): „Stagnálás és fejlődés a kínai történelemben” Kossuth Könyvkiadó, Budapest. ISBN 963090795X
15. Fage, John Donnelly – Tordoff, William (2004): „Afrika története” pp. 418-451. Ford.: Antóni Csaba. Osiris Kiadó, Budapest. ISBN9633896649
16. Fertő Imre (2006): „Az agrárkereskedelem átalakulása Magyarországon és a közép-kelet európai országokban”. Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest.
17. Fischer Ferenc (2005): „A kétpólusú világ. 1945-1989” pp. 86. Budapest-Pécs, Dialóg, Campus Kiadó. ISBN: 9639542857
18. Gilpin, Robert (2004): „Nemzetközi politikai gazdaságtan” pp. 81-97. Ford.: Lehoczki Bernadett és Száraz Enikő. Budapest. BUCIPE. ISBN 963216590X
19. Heyne, Paul – Boettke, Peter – Prychtko, David (2004): „A közgazdasági gondolkodás alapjai” pp. 467-475. Ford.: Szabó Judit. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. ISBN 9631934454
20. Hirth, See F. – Rockhill, W.W. (1911): „Chau Ju-kua: His Work on the Chinese and Arab Trade in the twelfth and thirteenth centuries, entitled Chu-fan-chi”. St. Petersburg, 2 vols (reprinted New York, 1966). Cf. Leslie, Islam, pp .58-60.
21. Ilahiane, Hsain (2006): Historical Dictionary of the Berbers (Imazighen) pp. 112. Scarecrow Press, Oxford, ISBN-13: 9780810854529
22. Jordán Gyula – Tóth Barna (2005): „Kína a modernizáció útján a XIX-XX. században” pp. 322-326. Napvilág Kiadó, ISBN9639350508
23. Kennedy, Paul (1992): „Nagyhatalmak tündöklése és bukása: Gazdasági változások és katonai konfliktusok” pp. 421-431. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9630560763
24. Lardy, Nicholas R. (1987): „The Chinese Economy under Stress, 1958-1965”. pp. 381. In: „The Cambridge History of China”. Volume 14. Ed.: Macfarquhar, Roderick – Fairbank, John K. Cambridge University Press, New York. ISBN 0-52124936-X

<http://en.calameo.com/read/000127853638d694dd535>

Letöltve: 2012. július 4.

25. Lőrincné Istvánffy Hajna (2004): „Nemzetközi pénzügyek” pp. 430; 456-466; 482-490. Aula Kiadó, Budapest. ISBN 9639478938
26. Michel, Serge – Beuret, Michel – Woods, Paolo (2009): „China Safari : On the trail of Beijing's expansion in Africa”. pp. 260. ISBN 978-1-56858-426-3
27. Paragi Beáta – Szent-Iványi Balázs – Vári Sára (2007): „Nemzetközi fejlesztési segélyezés” pp 78-80. Budapest, TeTT Consult Kft. ISBN 9789630639682
28. Salvatore, Dominic (2004): „International Economics” pp. 369-385. John Wiley & Sons, Inc. Hoboken, New Jersey. ISBN 0471230707
29. Senior, Ian (2006): „Corruption – The World’s Big C” pp. 168-183. The Institute of Economic Affairs, London. ISBN-10: 0255365713
30. Sík Endre (1973): „Fekete-Afrika története” IV. kötet. pp. 179-198. Akadémiai Kiadó, Budapest
31. Snow, Philip (1988): „The Star Raft: China's Encounter with Africa”. pp. 23. New York: Weidenfeld and Nicholson. ISBN 1-555-84184-8
32. Stiglitz, Joseph E. – Charlton, Andrew (2005): „Fair Trade For All. How Trade Can Promote Development” pp. 90-91. Oxford University Press. ISBN 0199290903
33. Szentes Tamás (2011): „Fejlődés-gazdaságtan” pp. 172-289. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9789630589819
34. Székelyi Mária – Barna Ildikó (2002): „Túlélőkészlet az SPSS-hez. Többváltozós elemzési technikákról társadalomkutatók számára” Typotex Kiadó, Budapest.
35. The New Palgrave Dictionary of Economics and the Law (1-2-3). Edited by Peter Newman. Palgrave Macmillan 2002, New York. ISBN 1561592153
36. Trebilcock, Michael J. – Howse, Robert (2005) : „The Regulation of International Trade” pp. 232. London and New York: Routledge, Chapter 8,
37. Wesel, Torsten (2005): „Determinants of Foreign Direct Investment in Emerging Markets” pp. 34-35. Europäischen Verlag der Wissenschaften. Frankfurt am Main. ISBN 3631533438
38. Világjárók. Klasszikus útláírások 5. Ibn Battuta zarándokútja és vándorlásai. pp. 393. (Vál. Boga István, ford. Boga István, Prileszky Csilla, bev., jegyz.: Germanus Gyula.) Budapest 1964, Gondolat.

Szerkesztett könyvek:

1. Anshan, Li (2008): „China’s New Policy Toward Africa” pp. 21-49. „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614
2. Artner Annamária (2009): „Kína, mint globális tőkeexportőr” pp. 84-117. In: Inotai András- Juhász Ottó (szerk.): „A változó Kína”. IV. Kína a nemzetközi gazdasági erőterben. MTA VKI - MEH, Budapest.
3. Balázs Judit (2006): „A társadalmi-gazdasági transzformáció esélyei: Dél-Afrika az apartheid korszak végén” pp. 31-42. In: Sebestyén Éva – Szombathy Zoltán – Taróssy István (szerk.): „Harambee”. Publikon, Pécs – ELTE, BTK. ISBN-10: 9630615010
4. Benczes István – Szent-Iványi Balázs (2010): „Sikerek és kudarcok a fejlesztésben: Ázsia és Szubszahara-Afrika összevetése” pp. 257-267. In: Magas István-Kutasi Gábor (szerk.): „Változó világgazdaság. Globális kormányzás-vállalati nemzetköziesedés-regionális fejlődés”. BCE – MTA VKI, Budapest. ISBN9789635034109
5. Benkes Mihály: (2009): „Az afrikai államiság természete és a nemzetközi rendszer” pp. 44-45. In: Csizmadia Sándor – Tarrósy István: „Afrika ma – Tradíció, átalakulás, fejlődés”. IDResearch Kft./Publikon Kiadó, ISBN 9789638850584
6. Bräutigam, Deborah (2008): „China’s Foreign Aid in Africa: What Do We Know?” pp. 197-216. In: „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press, Washington D.C. ISBN 9780815775614
7. Broadman, Harry G. (2008): „Chinese Trade and Investment: The Vanguard of South-South Commerce in the Twenty-First Century” pp. 87-108. „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614
8. Coirat, Benjamin (2009): „Between China and the USA: Which Future and Strategies for EU-based Enterprises?” pp. 223-233. In: Maria Joao Rodrigues: „Europe, Globalization and the Lisbon Agenda”. Edward Elgar
9. Davies, Martyn J. (2008): „Special Economic Zones: China’s Developmental Model Comes to Africa” pp. 137-154. „China into Africa: Trade, Aid, and

- Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614
10. Dent, Christopher M. (2011): „China, Africa and Conceptualising Development Relations” pp. 165-180. In.: „China and Africa Development Relations”. Editor: Christopher M. Dent. Routledge, New York. ISBN 9780415569330
 11. Dent, Christopher M. (2011): „Africa and China: A New Kind of Development Partnership” pp. 3-20. In.: China and Africa Development Relations. Editor: Christopher M. Dent. Routledge, New York. ISBN 9780415569330
 12. Eyassu, Tadesse (2009): „Politikai hatalom és nemzeti identitás Afrika Szarván” pp. 140-141. In: Csizmadia Sándor – Tarrósy István: „Afrika ma – Tradíció, átalakulás, fejlődés”. IDResearch Kft./Publikon Kiadó, ISBN 9789638850584
 13. Farkas Péter (2003): „A fejlődéstudományok a világgazdaság perifériáján” pp. 111-127. In: Blahó András (szerk.): „Elmaradottság – fejlődés – átalakulás”. BKÁE Világgazdaságtan tanszék.
 14. Fjeldstad, Odd-Helge (2006): „Corruption in Tax Administration: Lessons from Institutional Reforms in Uganda” pp. 484-511. In: Susan Rose-Ackerman (Editor): „International Handbook of the Economics of Corruption” ISBN-139781845422424
 15. Gupta, Sanjeev – Clements, Benedict – Pivovarsky, Alexander – Tiongson, Erwin R. (2004): „Foreign Aid and Revenue Response: Does the Composition of Aid Matter?”. pp. 393-399. In: Helping Countries Develop. The Role of Fiscal Policy. IMF. Washington DC. ISBN 158906318X
 16. Hernádi András (2009): „Kína nemzetközi kapcsolatai” pp. 214-222. In: Inotai András – Juhász Ottó (szerk.): „A változó Kína”. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9789630586856
 17. Hubbard, Paul (2008): „Chinese Concessional Loans” pp. 217-229. In: „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614
 18. Inotai András (2009): „Kína növekvő szerepe a világgazdasági folyamatokban” pp. 313-320. In: Inotai András – Juhász Ottó (szerk.): „A változó Kína”. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9789630586856
 19. Jiang, Wenran (2008): „China’s Emerging Strategic Partnerships in Africa” pp. 50-64. „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614

20. Juhász Ottó (2009): „A kínai belső helyzet kialakulása, kilátások” pp. 25-26. In: Inotai András – Juhász Ottó (szerk.): „A változó Kína”. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9789630586856
21. Khan, Mustaq H. (2006): „Determinants of Corruption in Developing Countries: the Limits of Conventional Economic Analysis” pp. 216-244. In: Edited by Susan Rose-Ackerman: „International Handbook of the Economics of Corruption” ISBN-139781845422424
22. Kiss J. László (2003): „Adalékok a 'nemzetközi rend' és változásainak értelmezéséhez” pp. 166-183. In: Blahó András (szerk.): „Elmaradottság – fejlődés – átalakulás”. BKÁE Világgazdaságtan Tanszék.
23. Kiss Judit – Tétényi András (2009): „Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában” pp. 267. In: Inotai András, Juhász Ottó (szerk.): „Stratégiai kutatások: A változó Kína - II. Kína a nemzetközi politikai erőterben”. MTA VKI – MeH, Budapest.
24. Kiss Judit (2006): „Tovább folytatódik Fekete-Afrika világgazdasági marginalizálódása?” pp. 232-239. In: Sebestyén Éva – Szombathy Zoltán – Taróssy István (szerk): Harambee. Pécs, Publikon könyvek– ELTE, BTK. ISBN-10: 9630615010
25. Kiss Judit (2009): „Fekete-Afrika” pp. 69-70. In Szigetvári Tamás (szerk.): „A globális válság: hatások, gazdaságpolitikai válaszok és kilátások. A fejlődő országok/régiók és a válság”, MTA VKI, Budapest. ISBN 978963301532Ö
26. Large, Daniela (2011): „The End od Abstraction: China's Development Relations with Sudan” pp. 87-102. In.: „China and Africa Development Relations”. Editor: Christopher M. Dent. Routledge, New York. ISBN 9780415569330
27. Lee, Henry – Shalamon, Dan (2008): „Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa” pp. 109-136. „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614
28. Magas István (2003): „Gazdasági növekedés és fejlődés – a modellezés és az általánosítás nehézségei” pp. 229-248. In: Blahó András (szerk.): „Elmaradottság – fejlődés – átalakulás”. BKÁE Világgazdaságtan tanszék.
29. Magas István (2006): „A pénzügyi globalizáció (nyitás) hatásai a fejlődő országokban – Hasznok és költségek”. In: Polyánszky T. Zoltán (szerk.):

- „Fejlődés, versenyképesség, globalizáció II”. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 963058316X
30. Majoros Pál (2004): „Kína, a világgazdaság motorja” pp. 151. In: Bassa Zoltán – Buzás Sándor – Ludvig Zsuzsa – Majoros Pál – Székely-Doby András – Szigetvári Tamás (szerk.): „Világgazdasági régiók”. Perfekt, Budapest, ISBN: 9633945623
31. Mándi Péter (1981): „Az új nemzetközi gazdasági rend előretöréséről” pp. 34-36. In: „Tanulmányok az új világgazdasági rendről”. Szerk: Bognár József. Budapest, Akadémiai Kiadó. ISBN 9630524309
32. Meisel Sándor – Somai Miklós – Vígvári Gábor – Völgyi Katalin (2009): „Kína változó szerepe a világgazdaságban és a WTO-ban”. In: Inotai András – Juhász Ottó (szerk.): A változó Kína IV. – Kína a nemzetközi gazdasági erőterben, MTA Világgazdasági Kutatóintézet – Miniszterelnöki Hivatal, Budapest.
33. McCord, G. – Sachs, J.D. – Wing, T.W. (2005): „Understanding African Poverty: Beyond the Washington Consensus to the Millennium Development Goals Approach” pp. 37. In Teunissen, J.J. & Akkerman, A. (eds.), Africa in the World Economy – The National, Regional and International Challenges. The Hague: FONDAD.
34. Novoszáth Péter (2007): „Külföldi tőkebefektetések, transznacionális vállalatok – globális trendek, várható tendenciák, aktuális kérdések” pp. 172-173. In. „Pénzügypolitikai stratégiák a XXI. század elején”. szerk.: Lentner Csaba. Akadémiai Kiadó. ISBN 9789630584524
35. Park, Yoon Jung (2009): „Recent Chinese Migrations to South Africa - New Intersections of Race, Class and Ethnicity". pp. 153-168. *Representation, Expression and Identity (Interdisciplinary Perspectives)*. ISBN 978-1-904710-81-3. Retrieved 20 September 2010.
36. Ping, Ai. (1999): „From proletarian internationalism to mutual development: China's cooperation with Tanzania: 1965-1995” pp. 165. In Agencies in Foreign Aid: Comparing China, Sweden, and the United States in Tanzania. G. Hyden and R. Mukandala. szerk. New York: St. Martin's Press.
37. Power, Marcus – Mohan, Giles (2011): „China and the Geo-political Imagination of African 'Development'” pp. 42-67. In.: „China and Africa Development Relations”. Editor: Christopher M. Dent. Routledge, New York. ISBN 9780415569330

38. Rothberg, Robert I (2008): „China’s Quest for Resources, Opportunities and Influence in Africa” pp. 1-20. In: „China into Africa: Trade, Aid, and Influence”. Editor: Robert I. Rotberg. Brookings Institution Press. Washington D.C. ISBN 9780815775614
39. Schweinberger, Albert G. (2002): „Are Special Economic Zones Desirable?” pp. 619-629. In AD Woodland (ed), Economic Theory and International Trade: Essays in honour of Murray C. Kemp, Cheltenham, UK: Edward Elgar
40. Simai Mihály (2000): „A világgazdaság helye a világrendben” pp. 27-77. In: Simai Mihály – Gál Péter: „Új trendek és stratégiák a világgazdaságban” Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9630577437.
41. Suha György (2009): „Janus-arcú nemzetközi segélyezés” pp. 207-212. In: Csizmadia Sándor – Tarrósy István: „Afrika ma – Tradíció, átalakulás, fejlődés”. IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, ISBN 9789638850584
42. Surányi Sándor (2005): „A természeti erőforrások, a fenntartható fejlődés és a világgazdasági versenyképesség” pp. 187-228. In: Szentes Tamás (szerk.): „Fejlődés, versenyképesség, globalizáció I.” Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 963058315
43. Surányi Sándor (2007): „A fenntartható fejlődés. A természeti kincsek szerepe a fejlődésben” pp. 464-470. In: Blahó András (szerk.): Világgazdaságtan. Globális fejlődés, gazdaságdiplomácia, Aula Kiadó, ISBN: 9789630585682
44. Szalavetz Andrea (2010): „Feltörekvő transznacionális társaságok – A kínai példa a klasszikus elmélet fényében” pp. 172-183. In: Magas István-Kutasi Gábor (szerk.): „Változó világgazdaság, Globális kormányzás-vállalati nemzetköziesedés-regionális fejlődés”. BCE – MTA VKI, Budapest. ISBN9789635034109
45. Szentes Tamás (2005): „Fejlődés és segélyezési politika a felgyorsult globalizáció és regionalizálódás korában” pp. 29-53. In.: Gömbös Ervin szerk.: „A nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században”. Magyar ENSZ Társaság és HUNIDA Kht. ISBN 9638632224
46. Szentes Tamás (2005): „A nemzeti fejlődés értelmezése, meghatározó tényezői és feltételei, valamint elért szintjének összehasonlítására alkalmas mérési módszerei” pp. 19-62. In: Fejlődés, versenyképesség, globalizáció I. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 963058315

47. Szent-Iványi Balázs – Vári Sára – Paragi Beáta (2008): „A bilaterális fejlesztéspolitikák összehasonlítása” pp. 36-37. In: Kiss Judit szerk.: „Milyen legyen Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikája?”. MTA Világgazdasági Kutatóintézet. Stratégiai kutatások, ISBN 9789633015100
48. Szigetvári Tamás (2011): „Fejlődő országok a világgazdaságban” pp. 165-182. In. Majoros Pál (szerk.): „Régiók a Világgazdaságban”. Perfekt Kiadó, Budapest. ISBN: 9789633947999
49. Szigetvári Tamás (2011): „Közel-Kelet és Afrika a világgazdaságban” pp. 242-265. In. Majoros Pál (szerk.): Régiók a Világgazdaságban. Perfekt Kiadó, Budapest. ISBN: 9789633947999
50. Török Ádám (1985): „Komparatív előnyök. Nemzetközi példák, hazai tapasztalatok”. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. ISBN 9632215796
51. Török Ádám (1999): „Verseny a versenyképességért?” pp. 33-34. Integrációs Stratégiai Munkacsoport, Budapest. ISBN 963 03 6775 0
52. Weissenbach, Uwe (2011): „China – Africa Relations and the European Union: Ideology, Conditionality, Realpolitik and What is New in South-South Cooperation” pp. 21-41. In.: „China and Africa Development Relations”. Editor: Christopher M. Dent. Routledge, New York. ISBN 9780415569330
39. Wesel, Torsten (2005): „Determinants of Foreign Direct Investment in Emerging Markets” pp. 34-35. Europäischen Verlag der Wissenschaften. Frankfurt am Main. ISBN 3631533438
53. Zhang, Chi (2001): „China’s Energy Diplomacy in Africa: The Convergence of National and Corporate Interests” pp. 143-162. In.: „China and Africa Development Relations”. Editor: Christopher M. Dent. Routledge, New York. ISBN 9780415569330

Folyóiratcikkek:

1. Alden, Chris – Sidiropoulos, Elisabeth (2009): „Africa-China-EU Cooperation in Africa. Prospects and Pitfalls” Special Issue on the EU Africa Partnership Strategy. Volume 11. The Nordic Africa Institute. Uppsala, Sweden. ISSN 16546695

2. Anshan, Li (2005): „African Studies in China in the Twentieth Century: A Histogramical Survey” pp. 59-87. African Studies Review, Volume 48, Number, April 2005.
3. Artner Annamária (2008): „A kínai működőtőke offenzívája” pp. 856. Statisztikai Szemle, 86. évf. 9.szám.
http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2008/2008_09/2008_09_850.pdf
Letöltve: 2012. január 4.
4. Artner Annamária (2009): „A kínai működőtőke-kivitel és Kelet-Európa” pp. 1041. Közgazdasági Szemle, LVI. évfolyam, 2009. november. Közgazdasági Szemle Alapítvány, Budapest. ISSN 00234346
5. Balázs Judit (2008): „Az EU Afrika-politikája és Magyarország szerepe” pp. 87-96. In: Afrika Tanulmányok. Kongo. II. évf. 4. ISSN 17886422
6. Bourguignon, Francois-Sundberg, Mark (2007): „Is Foreign Aid Helping?” pp. 316–321. American Economic Review, Vol. 97, No. 2.
7. Bräutigam, Deborah – Xiaoyang, Tang (2011): „African Shenzen: China’s Special Economic Zones in Africa” pp. 32-38. Journal of Modern African Studies, Vol. 49. CambridgeUniversityPress.
http://www.american.edu/sis/faculty/upload/Brautigam_Tang_JMAS-2011.pdf
Letöltve: 2012. június 13.
8. Bräutigam, Deborah (2010): „China’s Eastern Promise: What the West Can Learn from Chinese Investment in Africa.” Foreign Affairs, 5 January.
<http://www.foreignaffairs.com/articles/65916/deborah-brautigam/africa%E2%80%99s-eastern-promise>
Letöltve: 2012. április 6.
9. Bräutigam, Deborah (2011): „Aid ’With Chinese Characteristics’: Chinese Foreign Aid and Development Finance Meet the OECD-DAC Aid Regime”. pp 1-2. Journal of International Development. Published online in Wiley Online Library.
<http://www.american.edu/sis/faculty/upload/Brautigam-Aid-with-Chinese-Characteristics.pdf>
Letöltve: 2012. március 15.
10. Búr Gábor (2008): „The second scramble – A második versenyfutás Afrikáért”. pp. 3-15. Külügyi Szemle 2008/4. ISSN 1587-9089.

11. Burnside, Craig – Dollar, David (2000): „Aid, Policies, and Growth” pp. 847-868. The American Economic Review. Volume 90. Number 4. ISSN 000028282
12. Csomán Gábor (2009): „Kína és Afrika kapcsolatának alakulása 1990-től napjainkig”. Sinológiai Szemle, 1 sz.
<http://www.sinologia.hu/szemle/2009-1/2009-1-CsomanG-Kina-Afrika-kapcsolatok.html>.
Letöltve: 2011. április 20.
13. Deaton, Agnus (2010): „Price Indexes, Inequality, and the Measurement of World Poverty” pp. 5-34. The American Economic Review. Volume 100, Number 1. ISSN 000028282
14. Éltető Andrea (1999): „A külföldi működőtőke hatása a külkereskedelemre négy kis közép-európai országban” pp. 66-80. Közgazdasági Szemle, XLVI. évf. január.
15. Ferreira-Lopesy, Alexandra - Sousaz, Cândida – Carvalhox, Helena – Crespo, Nuno (2013): „Trade Protectionism and Intra-industry Trade: A USA-EU Comparison” Munich Personal RePEc Archive, Paper No. 49379
16. Fertő Imre (2002): „A komparatív előnyök mérése”
<http://econ.core.hu/doc/dp/dp/mtdp0207.pdf>
Letöltve: 2012. június 22.
17. Ficsor Mihály (1995): „A nemzetközi iparjogvédelem és az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény: a TRIPS általános szabályai”. pp. 19. Iparjogvédelmi Szemle, 100. évfolyam I. 1995. február.
18. Gayan, Anil (2008): „Tianli: danger pour notre securite” L’Express (Port Louis), February 18.
<http://www.lexpress.mu/article/tianli-danger-pour-notre-s%C3%A9curit%C3%A9>
Letöltve: 2012. május 22.
19. Gill, Bates – Huang, Chin-hao – Morrison, Stephen (2007): „Assessing China’s Growing Influence in Africa” pp. 13. China Security, Vol. 3, No. 3. World Security Institute.
20. Giovannetti, Gorgia – Sanfilippo, Marco (2009): „Do Chinese Exports Crowd-Out African Goods? An Econometric Analysis by Country and Sector” pp. 506-530. European Journal of Development Research Special Issue, Volume 24, No. 1.

21. Hamada, Koichi (1974): „An Economic Analysis of the Duty-Free Zone” pp. 225-241. Journal of International Economics 4.
22. Harris, Lillian Craig (1985): „China’s Foreign Policy toward the Third World” pp. 112. The Washington Papers, Vol. XII.
23. Hilf, Meinhard – Göttische, Götz J. (2003): „Recht der Internationalen Wirtschaft”. No 3. pp. 161. ISSN 03407926
24. Holz, C.A. (2004): „China’s statistical system in transition: challenges, data problems, and institutional innovations” pp. 381–409. Review of Income and Wealth, 2004.3.sz.
25. Hudson, John - Mosley, Paul (2008): „Aid Volatility, Policy and Development” pp. 2082-2102. World Development, Volume 36, Issue 10., Elsevier. ISSN 17498368
26. Jordán Gyula (2009): „A kínai statisztika megbízhatóságáról” Statisztikai Szemle, 87. évfolyam 1. szám
27. Jordán Gyula (2007): „A kínai gazdasági reform árnyoldalai: a növekvő egyenlőtlenségek” Valóság, 2007. november. L. évfolyam 11. szám. Közlöny és Lapkiadó Kft. Budapest.
<http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=965&lap=0>
Letöltve: 2012. szeptember 12.
28. Kjøllestad, Kristian - Welle-Strand, Anne (2010): „Foreign Aid Strategies: China Taking Over?” pp. 3-13. Asian Social Science, Vol. 6., No. 10. ISSN 19112017
29. Kurth, James (1996): „Die amerikanische Weltstrategie – Ein gesichtliches Grundmuster” pp. 3-25. Europäische Rundschau 24. Jahrgang. Nummer 3.
30. Majoros Pál (2002): „A Kínai Köztársaság (Tajvan) és az Európai Unió kapcsolatai az ezredfordulón” pp. 71. EU Working Papers, 2002/3. ISSN 1418-6241
31. Marysse, Stefaan – Geenen, Sara (2009): „Win-Win or Unequal Exchange? The Case of the Sino-Congolese Cooperation Agreements” pp. 371-396. Journal of Modern African Studies 47. 3. Cambridge University Press. ISSN 14697777.
32. Mathews, John A. (2002): „Dragon Multinational: New Players in 21st Century Globalization.” pp. 5-27. Asia Pacific Journal of Management. Vol. 23. No. 1.

33. Muekalia, Jardo Domingos (2004): „Africa and China’s Strategic Partnership” pp. 6. African Security Review, Volume 13, Issue 1., Routledge, Taylor & Francis Group
34. Mughal, Muhammad Aurang Zeb. (2012): „Native Peoples of the World: An Encyclopedia of Groups, Cultures, and Contemporary Issues” pp. 688-689. Tunisia. Steven Danver (ed.)Vol. 3. Armonk, NY: M. E. Sharpe,
35. Podobnik, Boris - Shao, Jia - Njavro, Djuro - Ivanov, Plamen Ch. - Stanley, H.E. (2008): „Influence of Corruption on Economic Growth Rate and Foreign Investment” pp. 547–550. European Physical Journal. B 63,
<http://polymer.bu.edu/hes/articles/psnis08.pdf>
Letöltve: 2012. október 15.
36. Pei, Minxin (2007): „Corruption Threatens China’s Future Carnegie Endowment for International Peace” Policy Brief 55, October.
37. Ray, Debraj (2010): „Uneven Growth: A Framework for Research in Development Economics” pp. 45-60. The Journal of Economic Perspectives. Volume 24. Number 3. ISSN 08953309
38. Rózsás Tamás (2012): A macska színe. Polgári Szemle 2012. június 8. évfolyam, 1-2. szám.
http://www.polgariszemle.hu/index.php?view=v_article&ID=375
Letöltve: 2012. augusztus 25.
39. Shao, Jia – Ivanov, Plamen Ch. – Podobnik, Boris – Stanley, Eugene (2007): „Quantitative Relations Between Corruption and Economic Factors” pp. 157–166.European Physical Journal. J. B 56.
<http://polymer.bu.edu/hes/articles/sips07.pdf>
Letöltve: 2012. január 21.
40. Speckmann, Thomas (2005): „Der neue Kalte Krieg. Die Ost-West-Konfrontation kehrt wieder” pp. 6-15. Internationale Politik. Nr. 5. 60. Jahr. ISSN 1430175X
41. Suha György (2008): „Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése a szubszaharai térségben” pp. 28-40. Külügyi Szemle 2008/4. ISSN 1587-9089.
42. Suzuki, Eisuke (2007): „Bilateral Policy Orientation in the Multilateral Development Policy: A Challenge for the China Exim Bank and its Accountability” pp. 127-133. Chinese Journal of International Law 6(1).

43. Sun, Yan (2005): „Corruption, Growth, and Reform: The Chinese Enigma” pp. 257-263. Current History 104, no 683 (September 2005).
44. Szanyi Miklós (1997): „Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában” pp. 488-508. Közgazdasági Szemle. 44. évf. 6. szám, június. ISSN 0023-4346
45. Szentesi Ambrus Gábor (2009): „Kína Afrika felé fordulásának folyamata, valamint annak gazdasági és geopolitikai vonzatai” EU Working Papers 3/2009 BGF KFK, Budapest. ISSN 1418-6241
http://elib.kkf.hu/ewp_09/2009_3_01.pdf
Letöltve: 2011. május 6.
46. Tarrósy István (2008): „Sino-afrikai kapcsolatok a világpolitika rendszerében. Kölcsönös hasznok és lehetőségek a 21. században?” pp. 81-93. Külügyi Szemle 2008/4. Budapest ISSN 1587-9089.
47. Uchegara, Kieran E. (2009): „China-Africa Cooperation in the 21st Century: Analysis of the Obstacles and Challenges to Good Cooperation” pp. 5-16. Journal of Global Strategic Management, December, Volume 6. ISSN 13076205
48. Udvari Beáta (2008): „A Loméi Egyezmények gazdasági hatásai Fekete-Afrikában” pp. 47; 57-58. Kül-Világ, V. évfolyam, 2008/3-4 sz.
<http://epa.oszk.hu/00000/00039/00016/pdf/udvari.pdf>
Letöltve: 2012. február 5.
49. Vollrath, T. L. (1991): „A Theoretical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of Revealed Comparative Advantage” pp. 265-280. Weltwirtschaftliches Archiv, Vol. 127, Issue 2. ISSN 0043-2636
50. Whiteman, Kaye (1998): „Africa, the ACP and Europe: the lessons of 25 years” pp. 29-37. Development Policy Review, Vol. 16. No. 1. ISSN 1467-7679

Internetes források

1. China International Fund Limited: Projects.
<http://chinainternationalfund.com/projects1.asp>
Letöltve: 2011. november 13.
2. Chinese Ministry of Commerce
<http://english.mofcom.gov.cn/>
3. Central Intelligence Agency - CIA (2012): The World Factbook
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

Letöltve: 2012. február 12.

4. DAC (Development Assistance Committee): DAC Glossary of Key Terms and Concepts.

http://www.oecd.org/document/32/0,3746,en_2649_33721_42632800_1_1_1_1,00.html

Letöltve: 2012. január 7.

5. ENSZ (2012): Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

<http://www.un.org/esa/population/>

Letöltve: 2012. augusztus 9.

6. Latest News and Statistics on China's Economy and Business Climate.

<http://www.chinability.com/GDP.htm>

Letöltve: 2012. szeptember 12.

7. Organization of African Unity, Lagos Plan of Action for the Economic Development of Africa, 1980-2000. (OOFA Unity)

www.tni.org/archives/africa-docs/lagosplan.pdf

Letöltve: 2012. szeptember 12.

8. República de Angola: Ministério das Finanças: Obras e Projectos do Governo.

<http://www.minfin.gv.ao/docs/dspProjGov.htm>

Letöltve: 2011. november 17.

Adatbázisok

1. DCD-DAC (Development Co-operation Directorate): Aid Statistics. http://www.oesd.org/document/49/0,3746,en_2649_34447_46582641_1_1_1_1,00.html.
Letöltve: 2012. március 4.
2. OECD: International Development Statistics (IDS) online databases on aid and other resource flows. <http://www.oecd.org/dataoecd/50/17/5037721.htm>.
Letöltve: 2012. január 18.
3. MOFCOM statistics online: <http://english.mofcom.gov.cn/statistic/statistic.html>.
Letöltve: 2012. január 28.
4. United States Energy Information (U.S. EIA): Annual Energy Outlook 2012 Early Release. <http://www.eia.gov/forecasts/aeo/er/>.
Letöltve: 2012. január 5.
5. UN Department of Economic and Social Affairs Database, <http://www.un.org/esa/population/>
Letöltve: 2012. február 15.
6. UN Population Division (2011): Trends in International Migrant Stock: Migrants by Destination and Origin. CD-alapú adatbázis

Tanulmányok, kiadványok:

1. Aiginger, K. – Wolfmayr-Schnitzer, Y. – Landesmann, M. (1997): „The Competitiveness of Transition Countries” pp. 195. WIFO-WIIW Study commissioned by the OECD. Bécs.
2. Alden, Chris-Alves, Ana Cristina (2009): „China and Africa’s Natural Resources: The Challenges and Implications for Development and Governance”. South African Institute of International Affairs. SAIIA Ocassional Paper No. 41. September.
http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/China_and_Africa_s_Natural_Resources.pdf.
Letöltve: 2011. június 13.

3. Alves, Ana Cristina (2010): „The Oil Factor in Sino-Angolan Relations at the Start of the 21st Century”. South African Institute of International Affairs. SAIIA Occasional Paper No. 55. February.
4. Bender, Siegfried – Li, Kou-Wai (2002): „The Changing Trade and Revealed Advantages of Asian and Latin American Manufacture Exports”. Economic Growth Center Discussion Paper No. 843, Yale University, New Haven.
5. Berger, Brent – Wissenbach, Uwe (2007): „EU - China – Africa Trilateral Development Cooperation. Common Challenges and New Directions”. Discussion Paper. Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, Bonn. ISSN 18600441.
[http://www.die-gdi.de/CMS-Homepage/openwebcms3.nsf/%28ynDK_content_ByKey%29/ADMR-7BRFHU/\\$FILE/BergerWissenbachEU-China-Africa.pdf](http://www.die-gdi.de/CMS-Homepage/openwebcms3.nsf/%28ynDK_content_ByKey%29/ADMR-7BRFHU/$FILE/BergerWissenbachEU-China-Africa.pdf).
Letöltve: 2012. január 29.
6. Bigsten, Arne – Söderbom, Mans (2010): „African Firms in the Global Economy”. Department of Economics & Gothenburg Centre of Globalization and Development. University of Gothenburg.
http://www.soderbom.net/Bigsten-Soderbom_manufacturing_final_version_feb10.pdf
Letöltve: 2012. január 13.
7. Bosshard, Peter – Brewer, Nicole (2008): „Introduction” pp. 3. in Peter Bosshard, ed. New Financiers and the Environment: Ten Perspectives on How Financial Institutions Can Protect the Environment. International Rivers, May.
<http://adfiap.org/wp-content/uploads/2010/01/International-Rivers-New-Financiers-the-Environment.pdf>
Letöltve: 2012. március 9.
8. Bräutigam, Deborah (2010): „China, Africa and the International Aid Architecture” pp. 20-25. Working Paper Series Nr. 107, April. African Development Bank, Tunis, Tunisia.
<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/WORKING%20107%20%20PDF%20E33.pdf>
Letöltve: 2012. május 6.
9. Bräutigam, Deborah (2010): „Chinese Finance of Overseas Infrastructure” pp. 5. OECD-IPRCC China-DAC Study Group, Beijing Meeting on Infrastructure, 2010. szeptember 19-20.

10. Broadman, Harry G. (2007): „Africa’s Silk Road: China and India’s New Economic Frontier”. With contributions Godze Isik... (et al.). Washington DC, World Bank. ISBN-10:0-8213-6835-4.
http://siteresources.worldbank.org/AFRICAEXT/Resources/Africa_Silk_Road.pdf.
Letöltve: 2011. november 11.
11. Buturac, Goran – Rajh, Edo (2006): „Vertical Specialization and Intra-Industry Trade: The Case of Croatia”
http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=19&ved=0CGYQFjAIOAo&url=http%3A%2F%2Fhrcaj.srce.hr%2Ffile%2F6215&ei=yOwQU-rhCYmBhAeI8YDoAQ&usq=AFQjCNG8xhXuSFM-fOI9d74GtdkZA-uSZA&sig2=Ju7G9XOiwY8_yFTJyWx4-A&bvm=bv.62286460,d.ZG4
Letöltve: 2013. január 20.
12. „China in Africa: Implications for U.S. Policy” U.S. Government Printing Office. U.S. Senate, Subcommittee on African Affairs, Committee on Foreign Relations. Washington D.C. June 4. 2008.
13. Cotterrell, Lin - Harmer, Adele (2005): „Diversity in Donorship: the Changing Landscape of Official Humanitarian Aid” pp. 11. Aid Donorship in Asia. Humanitarian Policy Group, Overseas Development Institute. London. ISBN 0850037743.
<http://www.odi.org.uk/resources/docs/275.pdf>.
Letöltve: 2011. szeptember 13.
14. Csomán Gábor (2004): „Kína piacgazdasági státusza” Europeer – Nemzetközi kapcsolatok. Külpolitikai elemzések.
<http://www.europeer.hu/vilag/kina040802.html>
Letöltve: 2012. szeptember 19.
15. Davies, Martyn (2008): „How China Delivers Development Assistance to Africa” Centre for Chinese Studies
http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf
Letöltve: 2012. március 22.
16. Davies, Penny (2006): „China and the End of Poverty in Africa – towards mutual benefit?” Swedish Development Aid Organisation Diakonia and EURODAD. ISBN 9789163312755.

http://www.eurodad.org/uploadedfiles/whats_new/reports/kinarapport_a4.pdf.

Letöltve: 2011. október 3.

17. DCD-DAC (Development Co-operation Directorate) (2011): „Aid for Trade at a Glance 2011: Showing Results” OECD/WTO. ISBN 9789264117471.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264117471-en>.

Letöltve: 2011. december 5

18. Európai Parlament 2012. május 23-i állásfoglalása: „Az EU és Kína: kiegyenlített kereskedelem?”

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0218+0+DOC+XML+V0//HU>

Letöltve: 2012. október 3.

19. Fletcher, Henry (2010): „Development Aid for Infrastructure Investment in Africa: Malian Relations with China, the European Commission and the World Bank” pp. 1-17. South African Institute for International Affairs. 2010 April.

http://www.saiia.org.za/images/stories/pubs/occasional_papers/saia_sop_58_fletcher_20100428.pdf

Letöltve: 2012. július 27.

20. Freudenberg, M (1998): „The Nature of Trade Relations Between EU-12 and CEE-10 Countries”. OECD Paper prepared for the ACE Research Programme P96-6148R.

21. Ge, Wei (1999): „Special Economic Zones and the Economic Transition in China” Economic Ideas Leading to the 21st Century – Vol. 5. World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. ISBN 978-981-02-3790-5

22. Fidy Judit - Makara Gábor (2005): „A hipotézisvizsgálat gondolatmenete”.

<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/biostatiztika-1/ch06s03.html>

Letöltve: 2012. március 6.

23. Glosny, Michael A. (2006): „Meeting the Development Challenge in the 21st Century: American and Chinese Perspectives on Foreign Aid National Committee on US-China Relations”

<http://www.ncuscr.org/files/6.%20Foreign%20Aid%20%2821%29.pdf>

Letöltve: 2012. október 3.

24. Grimm, Sven – Rank, Rachel – McDonald, Matthew – Schickerling, Elizabeth (2011): „Transparency of Chinese Aid. An analysis of the published information on Chinese external financial flows”. pp. 8. Centre for Chinese Studies.

http://www.aidtransparency.net/wp-content/uploads/2011/08/Transparency-of-Chinese-Aid_final.pdf

Letöltve: 2012. május 1.

25. Hardus, Sarah (2009): „China in Africa. Consequences for Traditional Donor Aid. A case study of the possible influence of Chinese economic aid on traditional donor conditionality in Zambia”. International Development Studies. <http://mqvu.wordpress.com/working-papers/>.

Letöltve: 2011. október 10.

26. Hartzenberg, Trudi (2011): „Regional Integration in Africa” pp. 4. World Trade Organization. Economic Research and Statistics Division. Trade Law Centre for Southern Africa.

http://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201114_e.pdf

Letöltve: 2012. július 4.

27. Hernádi András – Taniguchi, Makoto (2001): „Japan and Asia in a New Global Age”. Institute for World Economics, Hungarian Academy of Sciences, Working Paper. No. 114, May.

<http://mek.niif.hu/03800/03810/03810.pdf>

Letöltve: 2012. február 4.

28. Idun, Isaac – Arkhurst – Laing, James (2007): „The Impact of the Chinese Presence in Africa”. Africapractice Report, London.

http://www.davidandassociates.co.uk/davidandblog/newwork/China_in_Africa_5.pdf

Letöltve: 2012. január 18.

29. International Energy Agency (2011): „World Energy Outlook”.

ISBN: 978-92-64-12413-4

<http://www.worldenergyoutlook.org/publications/weo-2011/>

Letöltve: 2012. április 4.

30. International Monetary Found (2012): „World Economic and Financial Surveys. Regional Economic Outlook. Sub-Saharan Africa, Maintaining Growth in an Uncertain World”. October 2012.

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2012/afr/eng/sreo1012.pdf>

Letöltve: 2012. október 5.

31. International Monetary Found (2012): „World Economic and Financial Surveys. Regional Economic Outlook. Sub-Saharan Africa, Sustaining Growth amid Global Uncertainly”. April 2012.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2012/afr/eng/sreo0412.pdf>
Letöltve: 2012. szeptember 12.
32. Jenkins, Rhys – Edwards, Chris (2005): „The Effect of China and India’s Growth and Trade Liberalization on Poverty in Africa”. Departement for International Development. United Kingdom. Final Report.
http://www.sarpn.org/documents/d0001312/P1555China_trade_Report_May2005.pdf
Letöltve: 2011. szeptember 12.
33. Kragelund, Peter (2010): „The Potential Role of Non-Traditional Donor’s Aid in Africa”. International Centre for Trade and Sustainable Development. Issue Paper No. 11. ISSN 1995-6932.
<http://ictsd.org/downloads/2011/03/the-potential-role-of-nontraditionaldonorse28099-aid-in-africa.pdf>
Letöltve: 2011. szeptember 3.
34. Kundra, Ashok (2000): „The Performance of India's Export Zones: A Comparison with the Chinese Approach”. New Delhi: Sage Publications
35. Land Rights Research and Resources Institute (LARRRI/HAKIARDHI) (2009): “The State of the Then NAFCO, NARCO, and NAFCO, NARCO, and Absentee Landlords’ Farms/Ranches in Tanzania,” pp. 64. February 14. Idézet Han Bantje-től (1984).
36. La Porta, Rafael - Schleifer, Andrei (2011): „The Unofficial Economy in Africa”. National Bureau of Economic Research. Working Paper 16821. Cambridge.
<http://www.nber.org/papers/w16821.pdf>
Letöltve: 2011. szeptember 12.
37. Lee, Eun Kyeong (2005): „A WTO-Minus measure of the Protocol on the Accession of the People’s Republic of China and its implication on the WTO legal system” pp. 32-33. Seoul National University, February 2005.
http://gsis.snu.ac.kr/studata/0502thesis_LeeEunKyung.pdf
Letöltve: 2012. október 3.

38. Leong, Chee Kion (2013): „Special Economic Zones and Growth in China and India: an Empirical Investigation”. pp. 1-19. International Economics and Economic Policy. September 15. Volume 10 (4). Springer-Verlag.
39. Madani, Dorsati (1999): „A Review of the Role and Impact of Export Processing Zones”. World Bank Policy Research Working Paper 2238.
40. Marfaing, Laurence (2010): „Mali: Die andere chinesische Migration” German Institute of Global and Area Studies, Nummer 12, Hamburg. ISSN 18623603.
http://www.gigahamburg.de/dl/download.php?d=/content/publikationen/pdf/gf_afrika_1012.pdf
Letöltve: 2011. szeptember 10.
41. Mohan, Giles (2010): „China in Ghana: Easing the Shift from Aid Dependency to Oil Economy?” pp. 3. Real Instituto Elcano, Nr. 149/2010.
42. Ministry of Commerce of China (MOFCOM) (2003): „The Almanac of China’s Foreign Trade and Economic Cooperation” 2000-2003. Peking.
43. National Bureau of Statistics (NBS) of the People’s Republic of China: China Statistical Yearbook.
<http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/>.
Letöltve: 2011. november 15.
44. National Population and Family Planning Commission (2011): „China Urban Tide to Grow by 100 Million in 10 Years”
http://www.npfpc.gov.cn/data/201202/t20120223_382359.html
Letöltve: 2012. május 3.
45. OECD (2006): „Development at a Glance. Statistics by Region”. 2006 Edition. Paris, OECD.
46. Organisation of African Unity (1980): „Lagos Plan of Action for the Economic Development of Africa (1980-2000)”
http://www.uneca.org/itca/ariportal/docs/lagos_plan.PDF
Letöltve: 2012. május 8.
47. Orosz Árpád (1975): „Az afrikai fejlődő országok kereskedelmi forgalma 1970-ig és várható alakulása 1980-ig, különös tekintettel az európai szocialista országokra” pp. 15-23. Tanulmányok a fejlődő országokról, 70. szám, MTA VKI.

48. Park, Jung-Dong (1997): „The Special Economic Zones of China and Their Impact on its Economic Development” London: Praeger.
49. Pei, Minxin (2006): „The Dark Side of China’s Rise”. Foreign Policy, March/April. Carnegie Endowment for International Peace.
<http://www.carnegieendowment.org/2006/03/01/dark-side-of-china-s-rise/3ncx>
Letöltve: 2012. október 3.
50. Perry, Alex (2007): „Africa’s Oil Dreams”. The Times. May 31.
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1626751,00.html>
Letöltve: 2012. augusztus 26.
51. Poór Judit (2010): Érték- és áralapú módszerek a külkereskedelmi versenyképesség mérésében a magyar hústermékek külkereskedelmi példáján. pp. 24. Doktori disszertáció. Pannon Egyetem.
52. Richardson, Patricio González (2010): „China and Africa: A Mutually Opportunistic Partnership?” Real Instituto Elcano. ARI 99/2010 – 17/6/2010.
http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GL_OBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari99-2010
Letöltve: 2012. november 2.
53. Rosen, Daniel H. – Houser, Trevor (2007): „China Energy – A Guide for the Perplexed. China Balance Sheet”. Peterson Institute for International Economics.
<http://www.piie.com/publications/papers/rosen0507.pdf>
Letöltve: 2012. január 5.
54. Roxburgh, Charles – Dörr, Norbert – Leke, Acha - Tazi-Riffi, Amine – Wamelen, Arend van – Lund, Susan – Chironga, Mutsa – Alatovik, Tarik – Atkins, Charles – Terfous, Nadia - Zeino-Mahmalat, Till (2010): „Lions on the move: The progress and potential of African economies”. pp. 3. McKenzie Global Institute, 2010 June.
55. Tambunan, T. (2005): „Is ASEAN Still Relevant in the Era of the ASEAN-China FTA?” Paper presented at the Asia-Pacific Economic Association (APEA), Seattle, Washington, 29-30 July.
www.kadinindonesia.or.id/en/doc/opini/Is_Asean_Still_relevant_In_The_ERA_Of_%20Asean-China_FTA.pdf
Letöltve: 2012. június 13.

56. Tarrósy István (2006): „Kína Afrikára kacsint?” pp. 1-2. Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, VKI. 2006. június. 131. szám. www.tarrosy.hu/dokumentumtar/VKI_sn_131.pdf.
Letöltve: 2012. február 25.
57. Taylor, Ian (2007): „Unpacking China’s Resource Diplomacy in Africa. Center on China’s Transnational Relations”. Working Paper No. 19. The Hong Kong University of Science and Technology.
http://www.cctr.ust.hk/materials/working_papers/WorkingPaper19_IanTaylor.pdf.
Letöltve: 2012. február 5.
58. Tywuschik, Veronika (2007): „EU – China and Africa: A Triateral Partnership in Theory a Bilateral One in Practice?” European Centre for Development Policy Management, Brussels.
[http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/2A9E14D3E78E4377C1257323002B57E1/\\$FILE/Editorial%20-%20EU-Africa%20e-alert_%20No%209_2007.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/2A9E14D3E78E4377C1257323002B57E1/$FILE/Editorial%20-%20EU-Africa%20e-alert_%20No%209_2007.pdf).
Letöltve: 2012. január 31.
59. The World Bank (2011): „Special Economic Zones in Africa. Comparing Performance and Learning from Global Experiences”. Edited by Farol Thomas, Gokhan Akinci. Washington DC, ISBN 9780821387634.
<http://www.scribd.com/WorldBankPublications/d/62118743-Special-Economic-Zones>.
Letöltve: 2011. szeptember 8.
60. The World Bank (2010): „Africa’s Infrastructure. A Time for Transformation”. Editors: Vivien Foster, Cecilia Briceno-Garmendia. Washington DC. ISBN 9780821380413.
http://siteresources.worldbank.org/INTAFRICA/Resources/aicd_overview_english_no-embargo.pdf.
Letöltve: 2011. június 13.
61. UNCTAD (2004): „International Investment Agreements: Key Issues”. pp. 114-118. Vol. 1. New York and Geneva. ISBN 9211126630
http://www.unctad.org/en/docs/iteit200410_en.pdf.
Letöltve: 2011. október 3.

62. UNCTAD (2007): „Asian Foreign Investment in Africa. Towards a New Era of Cooperation among Developing Countries”. New York and Geneva. ISBN 9211127122.
http://www.unctad.org/en/docs/iteia20071_en.pdf.
Letöltve: 2011. szeptember 7.
63. UNCTAD (2000): „Mining Investment Promotion in the SADC Region, Growth and Diversification in Mineral Economies Organized by UNCTAD”. Cape Town, South Africa, 7-9 October, 2000
<http://r0.unctad.org/infocomm/diversification/cape/pdf/chanda.pdf>
Letöltve: 2012. szeptember 3.
64. UNCTAD (2010): „World Investment Report”. New York and Geneva. ISBN 9789211128062.
http://www.unctad.org/en/docs/wir2010_en.pdf
Letöltve: 2011. december 29.
65. UNCTAD: „Economic Development in Africa Report 2010. South-South Cooperation: Africa and the New Forms of Development Partnership”. ISBN 9789211127959.
http://www.unctad.org/en/docs/aldcafrica2010_en.pdf.
Letöltve: 2011. május 2.
66. UNITED NATIONS (2009): „World Investment Report: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development” pp. 42-48. ISBN 9789211127751
67. UNITED NATIONS (2004): „World Investment Report: The Shift Towards Services” pp. 39-49. ISBN 9211126444.
68. United Nations Industrial Development Organization: „Economic Development in Africa. Report 2011. Fostering Industrial Development in Africa in the new Global Environment”. Special Issue. ISBN 9789211128253.
http://www.unctad.org/en/docs/aldcafrica2011_en.pdf.
Letöltve: 2011. december 17.
69. U.S. Geological Survey, Mineral Commodities Survey, Rare Earth, 2011-2012.
http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/rare_earths/mcs-2011-raree.pdf
Letöltve: 2012. október 6.

70. Van de Looy, Judith (2006): „Africa and China: A Strategic Partnership?” pp. 2. African Studies Centre. The Netherlands, Leiden. ASC Working Paper 67/2006.
<http://www.ascleiden.nl/pdf/wp67.pdf>.
Letöltve: 2011. szeptember 14.
71. Vámos Péter (2006): „A kínai nagyhatalom születése”. História 2006/1. sz.
<http://www.historia.hu/archivum/2006/0601vamos.htm>
Letöltve: 2012. január 30.
72. Vári Sára (2008): „A nemzetközi segélypolitika és Kína elvei, érdekei” pp. 228-229.
<http://www.chinanetwork.hu/portal/downloads/MAGYAR/publikacio/2008%20tanulmanyok/4-09-Vari.pdf>
Letöltve: 2012. július 4
73. Wang, Jian–Ye (2007): „What Drives China’s Growing Role in Africa?” pp. 9. IMF Working Paper. African Department, WP/07/211.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07211.pdf>.
Letöltve: 2011. május 1.
74. Wang, Xiaobing – Ozanne, Adam (2010): „Two Approaches to Aid in Africa: China and the West”. Prepared for the International Conference “Ten Years Of ‘War Against Poverty’: What Have We Learned Since 2000 And What Should We Do 2010-2020?” hosted by the Brooks World Poverty Institute, The University of Manchester.
http://www.chronicpoverty.org/uploads/publication_files/wang_ozanne_china_and_west.pdf
Letöltve: 2011. november 5.
75. Wei, Shang-jin (1993): „The Open Door Policy and China's Rapid Growth: Evidence from City-Level Data”. NBER Working Paper No. 4602
76. Wong, Kwan-Yiu – David KY Chu (1984): „Export Processing Zones and Special Economic Zones as Generators of Economic Development: The Asian Experience” pp. 1-16. Geografiska Annler, 66B.

A SZERZŐNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI, KONFERENCIA ELŐADÁSAI

Folyóiratban megjelent cikkek:

Helga Fehér – Judit Poór:

Foreign Trade Competitiveness of Sub-Saharan African Countries – The Effects of China’s Trade Expansion

Studia Oeconomica, Issue no. 2/2013. Volume 58. pp. 3-21.

ISSN 1220-0506

Fehér Helga:

Kína gazdasági fejlődésének hatása a fekete-afrikai országok kereskedelmi specializációjára

In: EU Working Papers

XV. évfolyam, 2. szám. 2/2011. pp. 43-62.

ISSN 1418-6241

Poór Judit – Fehér Helga – Böcskei Elvira:

Változások a kereskedelempolitikai eszközök terén - avagy hogyan hatott az uniós csatlakozás Magyarország kereskedelempolitikájára

In: Közgazdász Fórum, Romániai Magyar Közgazdász Társaság és a Babes-Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kara magyar tagozatának közös szakmai közlönye, 2006.11. IX. évfolyam 11. szám (58), pp. 33-45.

ISSN 1582-1986

Fehér Helga:

A nemzetközi adósságkezelés aktuális kérdései a súlyosan eladósodott országokban

In: BGF Külkereskedelmi Főiskolai Kar Szakmai Füzetek 16., 2006., pp.61-67.

ISSN 1587-5881

Fehér Helga:

A nemzetközi pénzügyi intézmények vállalkozásösztönző politikájának új irányai a HIPC-országokban

In: Tudományos Közlemények 14-15.

ÁVF, Budapest 2006., pp. 119-122.

ISBN 963 2298 497

Fehér Helga – Horváth József:

Gondolatok a pénzügyi szféra meghatározó világgazdasági szerepéről

In: Acta Scientiarum Socialium

Kaposvár, XIX./2005., pp 33-38.

ISSN 1418-7191

Tanulmánykötetben és konferencia kiadványban megjelent cikkek:

Judit Poór – Helga Fehér:

The Answer to increasing Chinese Food Demand: International Trade

megjelenés alatt

In: 20th Youth Scientific Forum, 23-24 May 2014, Keszthely

Judit Poór – Helga Fehér:

Changing Chinese Foreign Trade Competitiveness

In: Economics Questions, Issues and Problems, pp.66-75.

Komárno, 2014. IRI - International Research Institute s.r.o.

ISBN 978-8089691-07-4

Fehér Helga – Poór Judit:

A dinamikus kínai külkereskedelmi növekedés mögött álló tényezők

In: Győr, VEAB tanulmányok, 2013.

http://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/VEABtanulmanyok/feher_poor.pdf.

Fehér Helga

Globális sakkjátszma – avagy hogyan válik az afrikai kontinens napjaink energiapolitikai célterületévé?

In: A regionális versenyképesség innovációs tényezői, pp. 342-364.

Pannon Egyetem, 2012.

ISBN 978-963-508-623-8

Fehér Helga:

Kínai afrikai szerepvállalásának nemzetközi vonatkozásai – új geostratégiai elképzelések?

Kiadványkötet, 2011. Kecskemét. pp. 173-178.

ISBN 978-963-7294-99-0 I. kötet

Fehér Helga:

Globális változások, új afrikai államok

Kheops, 2011, Lektorált tanulmánykötet, pp. 347-362.

ISBN 978-963-87553-8-4

Fehér Helga:

A fekete kontinens „fekete aranya”

In: Európai integráció – elvek és döntések

Gazdasági fejlődés Európában

Tanulmánykötet I., 2007. pp. 267-274.

Fehér Helga:

EU-ECHO: „Szólj, gondolj, tégy jót”

In: Tudás és versenyképesség Pannon Szemmel, Pannon Egyetemi Kiadó, 2006. pp. 205-209.

ISBN 936 9696 02 1

Fehér Helga:

LDC's: Hogyan tovább?

In: „Agrárgazdaság, vidék, régiók – multifunkcionális feladatok és lehetőségek”

XLVIII. Georgikon Napok Kiadvány CD, 2006.

ISBN 963 96 39 12 5

Fehér Helga:

Adósságcsapda és gazdasági növekedés a súlyosan eladósodott szegény országokban

In: Kihívások és trendek a gazdaságban és a közsférában napjainkban

Kheops, 2006, Lektorált tanulmánykötet, pp. 265-270.

ISSN 1585-8960

Fehér Helga – Poór Judit:

A hivatalosan támogatott exporthitelezés szerepe a magyar külkereskedelem versenyképességének javításában

XLVII. Georgikon Napok és 15. ÖGA (Osztrák Agrárgazdasági Egyesület) éve találkozó konferencia kiadványa

Keszthely, 2005. szeptember 29-30. CD oldalszámítás nélkül.

ISBN 96396390306

Fehér Helga:

A pénzügyi közvetítés mélysége

In: XI. If júsági Tudományos Fórum

Veszprémi Egyetem, Georgikon Kar, Keszthely, 2005. március 24.

Fehér Helga – Horváth József:

A súlyosan eladósodott országok aktuális adósságkezelési problémái

In: Gazdasági növekedés Magyarországon

Budapesti Műszaki Egyetem, 2005.

ISBN 963 420 849 5

Konferencia előadás:

Helga Fehér

Aims of means? – The Evaluation on the Growing Chinese Influence in the African Continent

2nd International Conference on Emerging Economies

Knowledge and Sustainable Economic Development

27-29 October 2011, Partium Christian University – Partiumi Keresztény Egyetem,

Oradea – Nagyvárad, Románia

MELLÉKLET

1. melléklet

Mennyire megbízhatók a kínai statisztikai adatok?

Kína gazdaságának látványos teljesítménye immár három évtizede foglalkoztatja a kutatókat, szakértőket, gazdasági elemzőket, de fokozott érdeklődés mutatkozik immáron a „civil” szféra irányából is. A közzétett hivatalos statisztikák helytállóságának, adekvátságának kérdése időről időre foglalkoztatja a témában érintetteket. A KNK gazdaságának teljesítményét jelző mutatók alakulását tehát különösen nagy figyelemmel kísérik a világ nemzetgazdaságai. A nyilvánosságra hozott statisztikai adatok megbízhatósága sokszor azonban megkérdőjelezhető, számos szerző szerint a Kommunista Pártvezetés önkényesen alakítja a gazdaság teljesítményét mérő kulcsfontosságú mutatókat, még mielőtt azok nyilvánosságra kerülnének.

Holz, C. A. szerint a kínai statisztikai adatokkal kapcsolatosan „... az egyes években az adathamisítások tetten érhetők, de a hosszú távú növekedési trendek megbízhatónak bizonyulnak. Az adatok minősége nem csak Kínában okoz gondot, hanem majdnem minden átmeneti és fejlődő (újabban felzárkózónak nevezett) országban megnehezíti a jelenségek értelmezését. A hibák kétségtelenül nagyobbak, mint a fejlett országokban, kényelmetlenül nagyok.”

A kínai statisztikát illető fenntartások, gyanakvás nem új keletű, nemcsak az 1978-tól számított reformidőszakra jellemző, hanem végigkísérte a Kínai Népköztársaság (KNK) fennállásának szinte egész időszakát (Jordán, 2009). A katasztrofális teljesítményt produkáló nagy ugrás időszakában a téves gazdaságpolitikai irányvonal további erőltetéséhez és végső soron a milliók halálát követelő éhínség kialakulásához nagyban hozzájárultak a kínai statisztikai rendszer felépítésének és működésének hibái. A hivatali előmenetel és a javadalmazás nagyban függött attól, hogy a kitűzött termelési célok mennyiben valósultak meg, így a vezetés felé való megfelelési kényszer tulajdonképpen minden morális megfontolást felülírt és hosszú ideig segítette a torz adatszolgáltatási rend kiépítését és fenntartását. A mezőgazdaságról és az ipar teljesítményéről közölt gyakran irreális adatok¹ egyáltalán nem tükrözték a valóságot - olyannyira, hogy a

¹ A közölt statisztikák 1958 folyamán olyannyira irreálisak voltak, hogy egyes tartományokban már 10.000 font (1 angol font = 453,59237 gramm) gabona termésről számoltak egy *mu*, azaz 1/15-öd hektáronként. Összehasonlítóképpen az 1950-es évek mezőgazdasági technológiája figyelembevételével az

nagy ugrás időszakában voltak olyan tartományok, amelyekben az egész évi teljes termést (a következő évre félretett vetőmaggal együtt) az adóbeszedéskor át kellett adni a hatóságok részére azért, mivel az adó kivetésének alapja - papíron legalábbis – minden realitást nélkülözött.

Napjainkban azonban a Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal (National Bureau of Statistics of China) tevékenysége, így az adatok hitelessége már nem függ egyoldalúan a helyi hivatalok és tisztviselők tevékenységétől. Amennyiben inkonzisztencia mutatkozik a helyi és országos mérési eredmények, illetve a gyűjtött adatok között, akkor az NBS általában az országos eredményeket veszi figyelembe az elemzésekkor és teszi közzé a statisztikai közleményekben. A legnagyobb ipari vállalatok a termelési adataikról, a tárgyi eszköz beruházásokról, a meghatározó kereskedelmi cégek a kiskereskedelmi értékesítés volumenéről közvetlenül az NBS részére teszik meg jelentésüket.

Az 1950-es évek kínai éhínségének tényleges mértékét a demográfusok évtizedekkel később, a népességi adatok alapján tudták csak megbecsülni. Ha azonban napjainkban bármely kormány a saját országának statisztikai adatait manipulálja², akkor az nagy valószínűséggel a szigorú nemzetközi szabályok és normák - amelyek betartását, illetve betartatását mind a nemzetközi pénzügyi intézmények (IMF, Világbank) mind a független közgazdasági elemzők kontroll alatt tartják - valamint az információtovábbítás gyorsaságának és az alkalmazott modern statisztikai-ökonometriai módszereknek köszönhetően nagyon hamar napvilágra kerülhet. Ugyan még mindig előfordul, de mára nagyban *csökkent az eshetősége annak, hogy a gazdasági adatok részesei lehessenek nyílt vagy rejtett kormányzati propagandának*. A kínai gazdaság 2012 harmadik negyedéves közzétett GDP adatai arról tanúskodnak, hogy a korábbi években az átlag 10%-os után már csak 7,4%-kal bővült Kína gazdasága (sorban a hetedik negyedéves lassulás) - köszönhetően a globális pénzügyi recesszióknak, az európai hitelválságnak, illetve a világszerte jelentős visszaesésének. Ez Kína gazdaságának tényleges lassulásán kívül azt is jelenti, hogy *a kínai kormányzat vállalja a nem kielégítő gazdasági teljesítmény külföldi befektetők, külpiaci partnerek előtti esetleges kellemetlen kö-*

éves termésátlag körülbelül 1.000 font gabona volt hektáronként. Nem volt ritka azonban a 20.000, sőt a 30.000 font/mu gabonatermésről szóló jelentés sem.

² A nemzetközi pénzügyi életben nagy port kavart fel például Argentína 2007-ben kezdődött GDP és inflációs adatokat hamisító botránya. A National Institute of Statistics and Census of Argentina éveken át évi 10%-os inflációt tett közzé, azonban független elemzők 20-25%-ra becsülték az éves pénzromlás valódi mértékét. Ilyen és hasonló esetekben a nemzetközi szervezetek eljárást kezdeményezhetnek az ország ellen, amely végső soron - a hitelesség elvesztésén túl – a szavazati jog megvonásával, egyéb szankciókkal, de akár a szervezetbeli tagság elvesztésével is járhat.

vetkezményeit (amivel egyben veszélyezteti saját országa stratégiai elképzelését is), mintsem kockáztassa a hivatalos adatszolgáltatással kapcsolatos – egyenlőre még mindig nem túl szilárd lábakon álló - hitelességét.

Az ENSZ 1993-ban kidolgozott számlarendszerének (System of National Accounts - SNA) átvételével az NBS a vizsgált gazdasági szektorok számát 1995-ben (elsősorban csupán kísérleti program keretében) 16-ról 94-re növelte, így ma már jóval pontosabb adatok állnak rendelkezésre nem csak a primer és szekunder, hanem a sokszor csak nehezen mérhető, szolgáltatási ágazatokat felölelő terciér szektor teljesítményének megbecslésére is, ezzel megnyílt a lehetőség a sokkal kifinomultabb és pontosabb adatgyűjtésre.

A munkaerőpiaci helyzet felmérése azonban még napjainkban is komoly kihívás elé állítja a Kínai Statisztikai Hivatalt: az 1970-es években az országosan foglalkoztatottak 100%-a az állami szektorban dolgozott, így a munkabérekkel kapcsolatos statisztikák viszonylag pontosak voltak, hiszen az állami nyilvántartások révén közvetlen információ folyt be a hivatalokhoz. A 2010-es év tekintetében ez az arány már csak 10% körüli volt, ebből következik, hogy a továbbra is csak az állami szektor munkabéreinek felmérésére koncentrált statisztikákból helytelen az egész nemzetgazdaságra vonatkozó messze menő következtetéseket levonni, az NBS mégis gyakran e számítást veszi alapul a kimutatásaiban. Mindent összevetve úgy tűnik azonban, hogy ***a gyorsan változó Kína és az újdonsült követelményeknek megfelelni nem minden tekintetben tudó statisztikai rendszer problémáiból származtathatjuk elsősorban a kínai adatok feltételezett pontatlanságát*** és nem pedig a politika befolyásától.

A kínai háztartások és kisvállalkozások megszokásaiból és berögződéseiből továbbra is problémák származnak, egyszerűen azért, mert az NBS nem csak szervezeti-
leg, hanem tevékenységét tekintve a valóságban is elválik a Kínai Állami Adóhivataltól, illetve a Közbiztonsági Hivataltól. A kisvállalkozások közül sokan még mindig három könyvelést vezetnek: egyet az Adóhivatal, egyet a befektetők, egyet pedig saját maguk részére, ugyanakkor a vagyonos magánemberek is előszeretettel rejtegetik a hivatalok és adminisztráció elől a jövedelmeiket. Egyes felmérések szerint³ 2011-ben a kínai milli-

³ Hurun Report és a GroupM Knowledge csoport minden évben közösen készíti el összeállítását és tanulmányát a kínai gazdagokról. 2009-ben 825 ezer milliomosról számoltak be, 2010-ben 960 ezerről, 2011-ben már több mint 1 milliőről.

árdosok tényleges száma négyezer volt, de mindössze csak harmaduk bevallott vagyona érte el a 10 millió jüant, vagyis a 1,6 millió dollárt.

A kínai gazdaság teljesítményének mérése kapcsán nemzetközi szinten az első nagyobb vitát legfőképpen a 1998-as évről közölt GDP adat (7,8%) robbantotta ki⁴. A kínai statisztikai évkönyvben közölt hivatalos adatok szerint 1997 és 2000 között a GDP 24,7%-kal, más (szintén hivatalos) forrás⁵ szerint 23,7%-kal növekedett, miközben az ország energiafogyatása ugyanezen időszak vonatkozásában 12,8 százalékkal csökkent. Thomas G. Rawski tanulmányaiban Tajvan, Dél-Korea és Japán eseteit példaként hozva rámutatott, hogy a jelentős mértékű GDP növekedés számottevő energiafogyasztás-bővüléssel jár együtt, emiatt nehezen képzelhető el az időszakra vetített GDP adat valódisága. A szerző hasonló módon kirívó ellenmondásokra mutatott rá a mezőgazdaság teljesítménye, a beruházások volumenének növekedése, az ipar termelékenysége és a kereskedelem bővülése kapcsán is. Végül a GDP struktúra nagy fokú változásának hiányából Rawski arra a következtetésre jutott, hogy 1997 és 1998 között a kínai GDP nem haladhatta meg a 2,2%-ot, ami messze elmarad a hivatalosan közölt 7,8 százaléktól. Thomas Sharping (2001) tanulmányában hasonló következtetésekre jutott a népesség-szám és a migráció adataira vonatkozóan. Az 1990 és 1999 között elvégzett születéstervezési adminisztráció⁶ és az NBS által regisztrált adatok között 57 millió fő különbség mutatkozott (amit tulajdonképpen fel nem jegyzett születésként értelmezhetünk), ez például az egy főre jutó közölt GDP adatok hitelességét nagyban megkérdőjelezi (Jordán, 2009).

Az NBS és az egyes minisztériumok többnyire sikeresen vették át a fejlett ipari országok által alkalmazott statisztikai módszereket a háztartások fogyasztási szokásai, a gazdasági növekedés, az infláció, valamint a népszámlálás méréséről (Banister, 2005), de a kínai statisztikai adatok feldolgozásának sokszor még így is átláthatatlan módszertana és a rejtve maradó kulcsfontosságú mutatók (pl. fogyasztói árindex kiszámításához szükséges fogyasztói kosár súlyrendszerét)⁷ nagyban nehezíti a közzétett adatok értelmezhetőségét és ellenőrizhetőségét. Elemi problémák mutatkoznak például a munka-

⁴ Bizonyos források szerint a tényleges GDP adat -2,5-2 százalék körül mozgott.

⁵ Forrás: <http://www.chinability.com/GDP.htm>

⁶ Kínában a születésszabályozási program már 1979 óta a népességpolitika egyik központi eleme. A példátlan szigorral bevezetett „egy gyermek” elv kezdetektől fogva a születések eltitkolása irányába hatott.

⁷ A kínai fogyasztói árindex iránti bizalmatlanságnak nagy részben az az oka, hogy az NBS nem fed fel a fogyasztó kosárban szereplő termékek esetében alkalmazott súlyokat, ami lehetetlenné teszi az árindexben történt változások értelmezését.

ügyi kategóriák (pl. foglalkoztatottak alsó korhatára) és definíciók (pl. részmunkaidős, teljes állású) tekintetében⁸, e statisztikai jelzőszámok tartalma az elmúlt 30 évben többször változott, de a nagy horderejű, nemzetközi szintéren újra és újra felbukkanó fegyvergyártással kapcsolatos mérési metodika értelmezésben is rendszeresen bizonytalanságok adódnak. Jelentős előrelépés történt a 2010-es évben a kínai magánszektorban foglalkoztatottak felmérésének módszertanát alátámasztó kulcsfontosságú információk/adatok tekintetében, mivel az NBS nyilvánosságra hozta a mérési módszerének ide vonatkozó részletes elemeit (Orlik, 2011).

A megbízható statisztikai adatok előállításának igényességére való törekvés tehát mindenképpen tetten érhető a kínai statisztikai rendszer működésében és az alkalmazott mechanizmusokban. Persze még mindig vannak olyan területek, mint például a kínai nemzetközi segélyek mértéke és azok megoszlása, vagy a katonai, illetve hadászati célzatú statisztikák, amelyeket Kína államtitokként kezel és stratégiai érdekeinek védelmében nem, vagy csak nagyon korlátozott mértékben publikál.

⁸ Az ezredfordulón készült népszámlás és a hivatalos statisztikai adatgyűjtés eredményének összehasonlításával 80 millió (!) fő foglalkoztatott eltérés mutatkozik. E hatalmas különbség egyszerűen abból adódik, hogy a minisztériumi adatgyűjtésből hiányoznak a feketemunkások és az egyéb informálisan foglalkoztatottak.

ESI, Bender-Li mutatók és Ružička-index számítása

Kína

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2011	$\frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0}$	$\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}$	Bender- Li	ESI
Összes	266 098 209	1 898 388 435				
Élő állat és állati eredetű termékek	4 619 269	14 969 833	0,0174	0,0079	0,0095	0,0079
Növényi termékek	5 038 274	19 313 398	0,0189	0,0102	0,0088	0,0102
Élelmiszer-készítmények	5 791 094	24 335 727	0,0218	0,0128	0,0089	0,0128
Ásványi termékek	9 842 128	36 287 559	0,0370	0,0191	0,0179	0,0191
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	12 793 762	97 087 050	0,0481	0,0511	0,0031	0,0481
Műanyagok és ezekből készült áruk	8 320 559	66 345 777	0,0313	0,0349	0,0037	0,0313
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	8 388 826	29 944 775	0,0315	0,0158	0,0158	0,0158
Fa és faipari termékek	4 883 122	29 400 029	0,0184	0,0155	0,0029	0,0155
Textilipari alapanyagok és textilárúk	49 829 025	240 539 593	0,1873	0,1267	0,0606	0,1267
Lábbelik	12 256 169	52 464 482	0,0461	0,0276	0,0184	0,0276
Kő/üveg	6 604 642	61 525 550	0,0248	0,0324	0,0076	0,0248
Különféle fémek	16 095 181	144 923 653	0,0605	0,0763	0,0159	0,0605
Gépek / Elektromos berendezések	84 878 494	799 520 578	0,3190	0,4212	0,1022	0,3190
Járművek és alkatrészeik	9 953 743	111 452 540	0,0374	0,0587	0,0213	0,0374
Különféle egyéb áruk	26 803 921	170 277 891	0,1007	0,0897	0,0110	0,0897
					0,3073	0,8463

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2011	$\frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0}$	$\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}$	Bender- Li	ESI
Összes	243 552 881	1 743 394 866				
Élő állat és állati eredetű termékek	2 355 491	12 462 003	0,0097	0,0071	0,0025	0,0071
Növényi termékek	5 524 478	51 739 795	0,0227	0,0297	0,0070	0,0227
Élelmiszer-készítmények	1 883 497	12 797 136	0,0077	0,0073	0,0004	0,0073
Ásványi termékek	22 474 267	432 216 327	0,0923	0,2479	0,1556	0,0923
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	19 071 083	117 920 057	0,0783	0,0676	0,0107	0,0676
Műanyagok és ezekből készült áruk	17 329 589	93 261 600	0,0712	0,0535	0,0177	0,0535
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3 438 396	9 356 334	0,0141	0,0054	0,0088	0,0054
Fa és faipari termékek	10 249 341	41 291 470	0,0421	0,0237	0,0184	0,0237
Textilipari alapanyagok és textilárúk	16 258 618	37 587 817	0,0668	0,0216	0,0452	0,0216
Lábbelik	429 789	1 918 920	0,0018	0,0011	0,0007	0,0011
Kő/üveg	2 865 778	23 266 134	0,0118	0,0133	0,0016	0,0118
Különféle fémek	21 912 570	118 847 700	0,0900	0,0682	0,0218	0,0682
Gépek / Elektromos berendezések	96 415 647	550 268 004	0,3959	0,3156	0,0802	0,3156
Járművek és alkatrészeik	11 693 411	132 503 174	0,0480	0,0760	0,0280	0,0480
Különféle egyéb áruk	11 650 926	107 958 395	0,0478	0,0619	0,0141	0,0478
					0,4126	0,7937

Fekete-afrikai országok

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2011	$\frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0}$	$\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}$	Bender-Li	ESI
Összes	90 027 895	427 098 838	0,0219	0,0089	0,0130	0,0089
Élő állat és állati eredetű termékek	1970403	3 797 929	0,0432	0,0362	0,0070	0,0362
Növényi termékek	3888957	15 456 343	0,0598	0,0372	0,0226	0,0372
Élelmiszer-készítmények	5386460	15 893 505	0,4369	0,6320	0,1951	0,4369
Ásványi termékek	39334592	269 931 769	0,0288	0,0200	0,0087	0,0200
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	2590808	8 554 299	0,0094	0,0118	0,0024	0,0094
Műanyagok és ezekből készült áruk	844883	5 031 432	0,0048	0,0024	0,0023	0,0024
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	428668	1 045 286	0,0325	0,0147	0,0178	0,0147
Fa és faipari termékek	2929628	6 296 515	0,0390	0,0108	0,0282	0,0108
Textilipari alapanyagok és textilárúk	3509170	4 594 658	0,0011	0,0006	0,0005	0,0006
Lábbelik	99630	247 366	0,1188	0,0921	0,0266	0,0921
Kő/üveg	10692183	39 356 768	0,0624	0,0655	0,0030	0,0624
Különféle fémek	5621802	27 958 645	0,0340	0,0248	0,0092	0,0248
Gépek / Elektromos berendezések	3063268	10 590 008	0,0987	0,0390	0,0597	0,0390
Járművek és alkatrészeik	8886211	16 659 013	0,0087	0,0039	0,0047	0,0039
Különféle egyéb áruk	781232	1 685 302				
					0,4010	0,7995

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2011	$\frac{x_{ij}^0}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^0}$	$\frac{x_{ij}^t}{\sum_{i=1}^n x_{ij}^t}$	Bender-Li	ESI
Összes	78 180 048	348 278 596	0,0253	0,0211	0,0042	0,0211
Élő állat és állati eredetű termékek	1974378	7 346 140	0,0593	0,0623	0,0030	0,0593
Növényi termékek	4637386	21 707 492	0,0425	0,0421	0,0003	0,0421
Élelmiszer-készítmények	3321046	14 674 848	0,1401	0,1831	0,0430	0,1401
Ásványi termékek	10953975	63 767 104	0,0983	0,0816	0,0167	0,0816
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	7687426	28 425 906	0,0407	0,0392	0,0015	0,0392
Műanyagok és ezekből készült áruk	3179956	13 659 984	0,0028	0,0022	0,0007	0,0022
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	220086	753 917	0,0320	0,0245	0,0075	0,0245
Fa és faipari termékek	2502896	8 544 932	0,0417	0,0348	0,0069	0,0348
Textilipari alapanyagok és textilárúk	3261952	12 136 322	0,0062	0,0085	0,0023	0,0062
Lábbelik	482446	2 966 322	0,0198	0,0170	0,0028	0,0170
Kő/üveg	1551349	5 929 872	0,0591	0,0699	0,0108	0,0591
Különféle fémek	4620103	24 331 281	0,2009	0,2002	0,0008	0,2002
Gépek / Elektromos berendezések	15708796	69 713 052	0,1966	0,1834	0,0132	0,1834
Járművek és alkatrészeik	15372957	63 874 817	0,0346	0,0300	0,0046	0,0300
Különféle egyéb áruk	2705296	10 446 607				
					0,1182	0,9409

Kína exportja (ezer dollár)

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2011
Összes	266 098 209	1 898 388 435
Élő állat és állati eredetű termékek	4 619 269	14 969 833
Növényi termékek	5 038 274	19 313 398
Élelmiszer-készítmények	5 791 094	24 335 727
Ásványi termékek	9 842 128	36 287 559
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	12 793 762	97 087 050
Műanyagok és ezekből készült áruk	8 320 559	66 345 777
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	8 388 826	29 944 775
Fa és faipari termékek	4 883 122	29 400 029
Textilipari alapanyagok és textil- árúk	49 829 025	240 539 593
Lábbelik	12 256 169	52 464 482
Kő/üveg	6 604 642	61 525 550
Különféle fémek	16 095 181	144 923 653
Gépek / Elektromos berendezések	84 878 494	799 520 578
Járművek és alkatrészeik	9 953 743	111 452 540
Különféle egyéb áruk	26 803 921	170 277 891

0,017	0,008	0,008	0,017
0,019	0,010	0,010	0,019
0,022	0,013	0,013	0,022
0,037	0,019	0,019	0,037
0,048	0,051	0,048	0,051
0,031	0,035	0,031	0,035
0,032	0,016	0,016	0,032
0,018	0,015	0,015	0,018
0,187	0,127	0,127	0,187
0,046	0,028	0,028	0,046
0,025	0,032	0,025	0,032
0,060	0,076	0,060	0,076
0,319	0,421	0,319	0,421
0,037	0,059	0,037	0,059
0,101	0,090	0,090	0,101
		0,846	1,15
		Ružička- index	0,73

Kína importja (ezer dollár)

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2011
Összes	243 552 881	1 743 394 866
Élő állat és állati eredetű termékek	2 355 491	12 462 003
Növényi termékek	5 524 478	51 739 795
Élelmiszer-készítmények	1 883 497	12 797 136
Ásványi termékek	22 474 267	432 216 327
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	19 071 083	117 920 057
Műanyagok és ezekből készült áruk	17 329 589	93 261 600
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3 438 396	9 356 334
Fa és faipari termékek	10 249 341	41 291 470
Textilipari alapanyagok és textil- árúk	16 258 618	37 587 817
Lábbelik	429 789	1 918 920
Kő/üveg	2 865 778	23 266 134
Különféle fémek	21 912 570	118 847 700
Gépek / Elektromos berendezések	96 415 647	550 268 004
Járművek és alkatrészeik	11 693 411	132 503 174
Különféle egyéb áruk	11 650 926	107 958 395

0,01	0,01	0,007	0,010
0,02	0,03	0,023	0,030
0,01	0,01	0,007	0,008
0,09	0,25	0,092	0,248
0,08	0,07	0,068	0,078
0,07	0,05	0,053	0,071
0,01	0,01	0,005	0,014
0,04	0,02	0,024	0,042
0,07	0,02	0,022	0,067
0,00	0,00	0,001	0,002
0,01	0,01	0,012	0,013
0,09	0,07	0,068	0,090
0,40	0,32	0,316	0,396
0,05	0,08	0,048	0,076
0,05	0,06	0,048	0,062
		0,794	1,21
		Ružička- index	0,66

Fekete-afrikai országok exportja (ezer dollár)

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2011
Összes	90 027 895	427 098 838
Élő állat és állati eredetű termékek	1 970 403	3 797 929
Növényi termékek	3 888 957	15 456 343
Élelmiszer-készítmények	5 386 460	15 893 505
Ásványi termékek	39 334 592	269 931 769
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	2 590 808	8 554 299
Műanyagok és ezekből készült áruk	844 883	5 031 432
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	428 668	1 045 286
Fa és faipari termékek	2 929 628	6 296 515
Textilipari alapanyagok és textil- árúk	3 509 170	4 594 658
Lábbelik	99 630	247 366
Kő/üveg	10 692 183	39 356 768
Különféle fémek	5 621 802	27 958 645
Gépek / Elektromos berendezések	3 063 268	10 590 008
Járművek és alkatrészeik	8 886 211	16 659 013
Különféle egyéb áruk	781 232	1 685 302

0,022	0,009	0,009	0,022
0,043	0,036	0,036	0,043
0,060	0,037	0,037	0,060
0,437	0,632	0,437	0,632
0,029	0,020	0,020	0,029
0,009	0,012	0,009	0,012
0,005	0,002	0,002	0,005
0,033	0,015	0,015	0,033
0,039	0,011	0,011	0,039
0,001	0,001	0,001	0,001
0,119	0,092	0,092	0,119
0,062	0,065	0,062	0,065
0,034	0,025	0,025	0,034
0,099	0,039	0,039	0,099
0,009	0,004	0,004	0,009
		0,799	1,20
		Ružička- index	0,67

Fekete-afrikai országok importja (ezer dollár)

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2011
Összes	78 180 048	348 278 596
Élő állat és állati eredetű termékek	1 974 378	7 346 140
Növényi termékek	4 637 386	21 707 492
Élelmiszer-készítmények	3 321 046	14 674 848
Ásványi termékek	10 953 975	63 767 104
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	7 687 426	28 425 906
Műanyagok és ezekből készült áruk	3 179 956	13 659 984
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	220 086	753 917
Fa és faipari termékek	2 502 896	8 544 932
Textilipari alapanyagok és textil- árúk	3 261 952	12 136 322
Lábbelik	482 446	2 966 322
Kő/üveg	1 551 349	5 929 872
Különféle fémek	4 620 103	24 331 281
Gépek / Elektromos berendezések	15 708 796	69 713 052
Járművek és alkatrészeik	15 372 957	63 874 817
Különféle egyéb áruk	2 705 296	10 446 607

0,03	0,02	0,021	0,025
0,06	0,06	0,059	0,062
0,04	0,04	0,042	0,042
0,14	0,18	0,140	0,183
0,10	0,08	0,082	0,098
0,04	0,04	0,039	0,041
0,00	0,00	0,002	0,003
0,03	0,02	0,025	0,032
0,04	0,03	0,035	0,042
0,01	0,01	0,006	0,009
0,02	0,02	0,017	0,020
0,06	0,07	0,059	0,070
0,20	0,20	0,200	0,201
0,20	0,18	0,183	0,197
0,03	0,03	0,030	0,035
		0,941	1,06
		Ružička- index	0,89

Jelentősebb kínai vállalatok Afrikában

Vállalat megnevezése	Szektor
Anhui Construction Engineering Group Company Ltd. ACEG)	Infrastruktúra fejlesztés
China Civil Engineering and Construction Corporation	Infrastruktúra fejlesztés
China Complant	Infrastruktúra fejlesztés
China National Electronics Import and Export Corporation (CEIEC)	Külkereskedelem
China Geo-Engineering Corporation	Infrastruktúra fejlesztés
China Henan International Cooperation Group Co. Ltd. (CHICO)	Infrastruktúra fejlesztés
China Huashi Enterprises Corporation	Külkereskedelem
China Jiangsu International	Külkereskedelem
GGC Overseas Engineering Company	Geológiai kutatások
Chinese Overseas Engineering Corporation (COVEC)	Infrastruktúra fejlesztés
China Road and Bridge Corporation	Infrastruktúra fejlesztés
Golden Nest International Group	Infrastruktúra fejlesztés és bányászat
Guangdong Xinguang International Group	Hajógyártás
Sinohydro Ltd.	Infrastruktúra fejlesztés
Guangsha Group	Infrastruktúra fejlesztés

Fekete-Afrikai ország csoportok

Közép-Afrika

Burundi
Kongói Demokratikus Köztársaság
Kongói Köztársaság
Közép-afrikai Köztársaság
Ruanda

Kelet-Afrika

Dzsibuti
Eritrea
Etiópia
Kenya
Seychelle-szigetek
Szomália (benne Szomáliföld)
Szudán
Tanzánia
Uganda

Dél-Afrika

Angola
Botswana
Comore-szigetek
Dél-afrikai Köztársaság
Lesotho
Madagaszkár
Malawi
Mauritius
Mozambik
Namíbia
Szváziföld
Zambia

Zimbabwe

Nyugat-Afrika

Benin

Bissau-Guinea

Burkina Faso

Csád

Egyenlítői Guinea

Elefántcsontpart

Gabon

Gambia

Ghána

Guinea

Kamerun

Libéria

Mali

Mauritánia

Niger

Nigéria

São Tomé és Príncipe

Sierra Leone

Szenegál

Togo

Zöld-foki Köztársaság

Fekete-afrikai országocsoportok és Kína RCA-mutatók számítása

Kína RCA-index számítása

Világ összes exportja (ezer dollár)

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2002	Exportált érték 2003	Exportált érték 2004	Exportált érték 2005	Exportált érték 2006	Exportált érték 2007	Exportált érték 2008	Exportált érték 2009	Exportált érték 2010	Exportált érték 2011
Összes	6 118 895 777	6 419 988 805	7 470 793 652	9 100 715 794	10 388 565 984	12 042 911 488	13 843 105 974	15 991 816 044	12 318 171 878	15 030 046 644	17 855 727 049
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	126 689 373	144 777 650	166 508 455	184 546 642	198 051 225	229 235 885	266 954 057	240 128 629	272 892 709	321 968 890
Növényi termékek	153 529 647	166 166 058	197 646 602	225 703 609	241 657 863	269 885 396	345 329 398	451 945 725	384 551 442	439 078 076	550 988 254
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	192 495 948	222 709 024	254 065 350	277 388 730	311 449 990	365 134 670	424 056 337	400 293 698	439 002 049	514 600 633
Ásványi termékek	637 800 555	644 090 209	800 785 192	1 089 233 241	1 521 627 451	1 899 773 790	2 120 373 066	3 033 357 288	1 922 521 382	2 538 876 168	3 398 701 234
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	555 799 140	662 750 451	803 878 634	893 319 934	1 002 892 479	1 181 749 146	1 370 246 149	1 200 332 481	1 389 809 000	1 588 086 903
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	261 611 375	310 028 033	383 658 828	441 572 711	505 406 584	587 251 006	636 348 791	512 113 884	651 284 549	783 523 588
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	51 852 280	57 607 200	65 624 142	70 040 818	75 321 598	82 528 349	86 000 376	69 668 895	90 581 097	108 374 862
Fa és faipari termékek	211 443 602	221 038 068	249 795 399	288 589 469	305 607 028	332 563 088	377 054 059	391 402 512	322 791 612	370 757 283	414 004 811
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	378 527 972	428 650 225	481 005 989	511 602 179	561 560 462	623 573 129	650 732 152	558 166 754	649 251 240	757 116 930
Labellék	54 145 827	55 442 042	61 426 997	68 246 252	75 344 383	83 526 300	93 894 214	104 433 039	93 718 188	113 391 846	133 690 032
Közüveg	180 475 976	194 442 816	227 122 643	273 159 573	302 217 601	359 731 014	426 554 067	503 527 143	440 055 987	555 798 132	746 066 426
Különféle fémek	374 248 690	396 848 538	474 983 938	658 758 916	761 713 223	971 220 147	1 189 740 383	1 327 560 734	853 058 696	1 111 797 851	1 328 423 513
Gépek / Elektronos berendezések	1 761 853 959	1 809 784 056	2 071 483 940	2 515 761 640	2 798 765 122	3 206 846 920	3 598 196 967	3 865 463 141	3 112 496 070	3 774 207 583	4 186 508 952
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	988 614 326	1 127 149 357	1 304 037 078	1 419 239 104	1 608 525 735	1 888 293 077	2 065 696 446	1 500 953 879	1 803 733 005	2 091 688 632
Különféle egyéb áruk	365 146 320	376 586 604	433 876 461	522 444 618	583 723 195	656 156 760	734 198 558	814 051 254	707 320 281	829 586 056	931 923 389

Világ összes importja (ezer dollár)

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2002	Importált érték 2003	Importált érték 2004	Importált érték 2005	Importált érték 2006	Importált érték 2007	Importált érték 2008	Importált érték 2009	Importált érték 2010	Importált érték 2011
Összes	6 312 854 542	6 589 884 915	7 663 709 822	9 417 882 589	10 642 107 809	12 269 556 992	14 080 579 717	16 403 961 136	12 585 048 299	15 230 972 953	18 137 365 949
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	133 958 841	150 947 832	171 543 030	189 289 945	204 844 457	237 344 218	270 151 646	243 631 687	271 735 930	320 526 618
Növényi termékek	167 011 222	179 488 097	213 352 526	246 438 507	260 647 006	285 809 337	368 571 975	486 092 119	406 429 377	454 272 905	570 080 608
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	199 438 752	230 388 152	263 146 813	288 686 825	317 492 051	373 838 196	433 817 028	408 058 887	445 536 138	524 839 530
Ásványi termékek	702 032 061	695 654 659	876 636 997	1 222 743 028	1 617 534 568	1 989 704 928	2 226 822 415	3 270 424 717	2 095 608 799	2 727 186 473	3 663 112 748
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	588 386 378	695 025 166	837 987 484	939 204 114	1 043 649 211	1 231 974 412	1 429 768 842	1 241 462 983	1 423 623 619	1 650 100 683
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	270 360 511	318 454 083	389 239 401	447 339 655	509 155 857	591 210 350	649 264 173	524 201 300	668 091 886	798 793 002
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	53 665 358	58 589 344	65 905 783	69 723 379	76 555 496	84 651 449	88 042 566	70 416 851	86 624 220	103 874 777
Fa és faipari termékek	221 673 453	230 215 261	260 328 941	301 732 216	319 611 570	341 954 019	388 617 061	403 425 460	327 203 117	377 374 893	424 595 434
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	378 886 903	422 948 560	475 800 767	496 521 409	532 062 148	583 484 455	612 063 831	532 691 666	609 344 217	711 891 395
Labellék	61 187 512	63 292 843	69 295 614	76 569 444	83 811 869	92 079 498	101 445 908	110 155 379	98 602 249	115 295 224	132 026 447
Közüveg	189 965 789	198 384 979	221 517 734	270 929 632	311 748 986	346 273 315	412 688 669	477 118 134	389 779 265	497 148 566	673 958 452
Különféle fémek	388 525 661	408 776 603	490 644 545	678 114 275	782 583 675	976 444 070	1 216 039 564	1 359 220 536	875 493 367	1 119 569 531	1 345 620 466
Gépek / Elektronos berendezések	1 807 959 733	1 849 853 908	2 116 184 531	2 584 611 602	2 876 298 683	3 266 600 558	3 695 725 952	3 962 193 848	3 248 716 040	3 940 418 655	4 414 095 812
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	935 817 492	1 070 965 788	1 271 693 173	1 338 893 540	1 591 645 555	1 784 009 158	2 003 381 425	1 402 802 084	1 657 456 875	1 862 779 951
Különféle egyéb áruk	385 593 879	403 704 330	468 430 009	561 727 634	620 212 225	695 286 492	784 155 935	848 841 432	719 950 627	837 373 821	938 070 026

Kína exportja (ezer dollár)

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2002	Exportált érték 2003	Exportált érték 2004	Exportált érték 2005	Exportált érték 2006	Exportált érték 2007	Exportált érték 2008	Exportált érték 2009	Exportált érték 2010	Exportált érték 2011
Összes	266 098 209	325 595 970	438 227 767	593 325 581	761 953 410	968 935 601	1 220 059 668	1 430 693 066	1 201 646 758	1 577 763 751	1 898 588 435
Élő állat és állati eredetű termékek	4 619 269	4 730 235	5 265 123	6 302 381	6 700 679	7 122 061	7 397 316	8 472 851	9 577 284	10 017 227	14 969 833
Növényi termékek	5 038 274	5 969 517	7 036 700	6 763 601	8 566 203	9 288 125	11 592 833	12 149 208	12 656 296	16 238 713	19 313 398
Élelmiszer-készítmények	5 791 094	6 700 663	7 669 197	9 411 718	11 196 045	13 802 107	16 474 479	18 207 898	15 983 293	19 370 281	24 335 727
Ásványi termékek	9 842 128	9 839 116	12 735 184	16 573 250	20 920 147	21 391 662	24 515 161	36 485 871	22 774 365	30 375 267	36 287 559
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	12 793 762	14 614 127	18 527 254	24 579 647	31 852 643	37 751 551	51 102 784	68 874 457	54 055 953	74 972 155	97 087 050
Műanyagok és ezekből készült áruk	8 320 559	10 026 835	12 532 134	16 908 318	23 285 505	29 635 496	36 709 534	41 386 247	35 938 444	49 592 545	66 345 777
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	8 388 826	9 333 373	11 572 726	13 667 332	15 600 620	15 381 444	16 462 663	18 272 548	16 662 376	23 245 698	29 944 775
Fa és faipari termékek	4 883 122	5 904 926	7 388 283	9 861 324	12 683 304	16 805 538	20 617 839	21 856 197	19 271 981	23 549 240	29 400 029
Textilipari alapanyagok és textilárúk	49 829 025	57 849 398	73 346 241	88 767 188	107 661 239	138 093 880	166 105 811	179 734 024	161 329 395	199 534 309	240 539 593
Labellék	12 256 169	13 405 214	15 628 562	18 416 584	22 773 067	26 253 271	30 694 565	35 999 560	34 444 119	43 910 215	52 464 482
Közüveg	6 604 642	8 303 544	10 229 536	13 799 096	17 789 722	22 437 046	26 552 063	31 057 344	28 016 086	39 758 815	61 525 550
Különféle fémek	16 095 181	18 907 476	25 119 921	43 740 613	57 085 501	85 303 335	115 697 200	144 015 089	77 103 830	110 807 950	144 923 653
Gépek / Elektronos berendezések	84 878 494	115 920 979	172 334 380	247 784 272	322 008 127	414 045 525	528 895 138	610 754 506	537 109 028	698 568 682	799 520 578
Járművek és alkatrészeik	9 953 743	11 193 327	16 548 886	22 106 916	30 014 664	40 739 611	57 161 244	72 401 747	61 727 660	90 341 851	111 452 540
Különféle egyéb áruk	26 803 921	32 897 240	41 623 640	54 643 341	73 815 944	90 884 949	110 081 038	131 025 518	114 996 648	145 436 623	170 277 891

Kína importja (ezer dollár)

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2002	Importált érték 2003	Importált érték 2004	Importált érték 2005	Importált érték 2006	Importált érték 2007	Importált érték 2008	Importált érték 2009	Importált érték 2010	Importált érték 2011
Összes	243 552 881	295 170 104	412 759 796	561 228 748	659 952 762	791 460 868	956 115 448	1 132 562 161	1 005 555 225	1 396 001 565	1 743 394 866
Élő állat és állati eredetű termékek	2 355 491	2 708 767	3 305 169	3 734 968	4 257 974	4 662 360	6 024 081	7 200 482	6 768 601	9 277 852	12 462 003
Növényi termékek	5 524 478	5 643 633	10 099 316	15 239 861	14 472 268	14 895 823	22 631 505	37 118 676	33 092 153	42 129 874	51 739 795
Élelmiszer-készítmények	1 883 497	1 979 459	2 106 715	2 809 767	3 458 000	4 071 009	4 543 870	6 091 168	6 415 151	9 607 516	12 797 136
Ásványi termékek	22 474 267	24 477 692	37 703 186	67 100 508	92 292 578	123 537 711	162 269 646	261 305 078	196 302 373	302 861 748	432 216 327
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	19 071 083	24 301 748	31 788 826	42 602 473	50 583 220	56 184 369	68 557 724	76 911 030	69 445 55		

Xest számítása

Megnevezés	Xest (export)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Összes	4 619 269	4 730 235	5 265 123	6 302 381	6 700 679	7 122 061	7 397 316	8 472 851	9 577 284	12 017 227	14 969 833
Élő állat és állati eredetű termékek	5 038 274	5 969 517	7 706 700	6 763 601	8 566 203	9 288 125	11 592 833	12 149 208	12 656 296	16 238 713	19 313 398
Növényi termékek	5 791 094	6 700 663	7 669 197	9 411 718	11 196 045	13 802 107	16 474 479	18 207 898	15 983 293	19 370 281	24 335 727
Élelmiszer-készítmények	9 842 128	9 839 116	12 735 184	16 573 250	20 920 147	21 391 662	24 515 161	36 485 872	22 774 365	30 375 267	36 287 559
Ásványi termékek	12 793 762	14 614 127	18 527 254	24 579 647	31 852 643	37 751 551	51 102 784	68 874 457	54 055 953	74 972 155	97 087 050
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	8 320 559	10 026 835	12 532 134	16 908 318	23 285 505	29 635 496	36 709 534	41 386 247	35 938 444	49 592 545	66 345 777
Műanyagok és ezekből készült áruk	8 388 826	9 333 373	11 572 726	13 667 332	15 600 620	15 381 444	16 462 663	18 272 548	16 662 376	23 245 698	29 944 775
Fa és faipari termékek	4 883 122	5 904 926	7 388 283	9 861 324	12 683 304	16 805 538	20 617 839	21 856 197	19 271 981	23 593 420	29 400 029
Textilipari alapanyagok és textilárúk	49 829 025	57 849 398	73 346 241	88 767 188	107 661 239	138 093 880	166 105 811	179 734 024	161 329 395	199 534 309	240 539 593
Lábbelik	12 256 169	13 405 214	15 628 562	18 416 584	22 773 067	26 253 271	30 694 565	35 999 560	34 444 119	43 910 215	52 464 482
Kőüveg	6 604 642	8 303 544	10 229 536	13 799 096	17 789 722	22 437 046	26 552 063	31 057 344	28 016 086	39 758 815	61 525 550
Különféle fémek	16 095 181	18 907 476	25 119 921	43 740 613	57 085 501	85 303 335	115 697 200	144 015 089	77 103 830	110 807 950	144 923 653
Gépek / Elektromos berendezések	84 878 494	115 920 979	172 334 380	247 784 272	322 008 127	414 045 525	528 895 138	610 754 506	537 109 028	698 568 682	799 520 578
Járművek és alkatrészeik	9 953 743	11 193 327	16 548 886	22 106 916	30 014 664	40 739 611	57 161 244	72 401 747	61 727 660	90 341 851	111 452 540
Különféle egyéb áruk	26 803 921	32 897 240	41 623 640	54 643 341	73 815 944	90 884 949	110 081 038	131 025 518	114 996 648	145 436 623	170 277 891

Megnevezés	Xest (import)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Összes	2 355 491	2 708 767	3 305 169	3 734 968	4 257 974	4 662 360	6 024 081	7 200 482	6 768 601	9 277 852	12 462 003
Élő állat és állati eredetű termékek	5 524 478	5 643 633	10 099 316	15 239 861	14 472 268	14 895 823	22 631 505	37 118 676	33 092 153	42 129 874	51 739 795
Növényi termékek	1 883 497	1 979 459	2 106 715	2 809 767	3 458 000	4 071 009	4 543 870	6 091 168	6 415 151	9 607 516	12 797 136
Élelmiszer-készítmények	22 474 267	24 477 692	37 703 186	67 100 508	92 292 578	123 537 711	162 269 646	261 305 078	196 302 373	302 861 748	432 216 327
Ásványi termékek	19 071 083	24 301 748	31 788 826	42 602 473	50 583 220	56 184 369	68 557 724	76 911 030	69 445 556	93 204 034	117 920 057
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	17 329 589	19 846 098	24 745 421	32 797 738	38 893 156	46 272 878	54 926 390	60 765 419	58 888 059	80 629 946	93 261 600
Műanyagok és ezekből készült áruk	3 438 396	3 537 852	4 121 960	5 120 221	5 423 541	6 274 983	6 864 667	6 795 289	5 640 422	7 698 629	9 356 334
Fa és faipari termékek	10 249 341	11 542 955	13 296 538	15 541 003	16 749 050	18 388 676	22 547 252	25 511 296	22 863 564	31 348 111	41 291 470
Textilipari alapanyagok és textilárúk	16 258 618	16 992 815	19 292 066	23 006 542	23 444 910	25 676 710	25 372 413	24 997 947	21 777 544	29 577 632	37 887 817
Lábbelik	429 789	399 963	487 246	608 167	671 319	775 552	944 408	1 239 079	1 087 486	1 371 352	1 918 920
Kőüveg	2 865 778	3 414 853	4 475 604	5 902 628	6 853 423	8 558 817	10 728 601	12 297 446	10 721 476	17 369 650	23 266 134
Különféle fémek	21 912 570	26 281 319	39 383 900	48 548 381	56 592 767	59 779 351	77 658 659	79 515 927	86 424 334	103 066 455	118 847 700
Gépek / Elektromos berendezések	96 415 647	125 388 384	175 409 264	233 914 477	271 118 933	328 088 168	381 012 210	405 310 420	367 473 338	486 432 523	550 268 004
Járművek és alkatrészeik	11 693 411	13 082 008	18 772 915	20 999 666	21 839 787	31 758 295	37 483 271	44 161 352	46 247 940	84 027 987	132 503 174
Különféle egyéb áruk	11 650 926	15 572 558	27 771 668	43 302 348	53 301 836	62 536 166	74 550 751	83 341 552	72 407 228	97 398 256	107 958 395

Xc-st számítása

Megnevezés	Xc-st (export)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Összes	261 478 940	320 865 735	432 962 644	587 023 200	755 252 731	961 813 540	1 212 662 352	1 422 220 215	1 192 069 474	1 565 746 524	1 883 418 602
Élő állat és állati eredetű termékek	261 059 935	319 626 453	430 521 067	586 561 980	753 387 207	959 647 476	1 208 466 835	1 418 543 858	1 188 990 462	1 561 525 038	1 879 075 037
Növényi termékek	260 307 115	318 895 307	430 558 570	583 913 863	750 757 365	955 133 494	1 203 585 189	1 412 485 168	1 185 663 465	1 558 993 470	1 874 052 708
Élelmiszer-készítmények	256 256 081	315 756 854	425 492 583	576 752 331	741 033 263	947 543 939	1 195 544 507	1 394 207 194	1 178 872 293	1 547 388 484	1 862 100 876
Ásványi termékek	253 304 447	310 981 843	419 700 513	568 745 934	730 100 767	931 184 050	1 168 956 884	1 361 818 609	1 147 590 805	1 502 791 596	1 801 301 385
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	257 777 650	315 569 135	425 695 633	576 417 263	738 667 905	939 300 105	1 183 350 134	1 389 306 819	1 165 708 314	1 528 171 206	1 832 042 658
Műanyagok és ezekből készült áruk	257 709 383	316 262 597	426 655 041	579 658 249	746 352 790	953 554 157	1 203 597 050	1 412 420 518	1 184 984 382	1 554 518 053	1 868 443 660
Ásványi termékek	261 215 087	319 691 044	430 839 484	583 464 257	749 270 106	952 130 063	1 199 941 829	1 408 836 869	1 182 374 777	1 554 170 331	1 868 998 406
Fa és faipari termékek	216 269 184	267 746 572	364 881 526	504 558 393	654 292 171	830 841 721	1 053 953 857	1 250 959 042	1 040 317 363	1 378 229 442	1 657 848 842
Textilipari alapanyagok és textilárúk	253 842 040	312 190 756	422 599 205	574 908 997	739 180 343	942 682 330	1 189 365 103	1 394 693 506	1 167 202 639	1 533 853 536	1 845 923 953
Lábbelik	259 495 567	317 292 426	427 998 231	579 526 485	744 163 688	946 498 555	1 193 507 605	1 399 635 722	1 173 630 672	1 538 004 936	1 836 862 885
Kőüveg	250 003 028	306 688 494	413 107 846	549 584 968	704 867 909	883 632 266	1 104 362 468	1 286 677 977	1 124 542 928	1 466 955 801	1 753 464 782
Különféle fémek	181 219 715	209 674 991	265 893 387	345 541 309	439 945 283	554 890 076	691 164 530	819 938 560	664 537 730	879 195 069	1 098 867 857
Gépek / Elektromos berendezések	256 144 466	314 402 643	421 678 881	571 218 665	731 938 746	928 195 990	1 162 898 424	1 358 291 319	1 139 919 098	1 487 421 900	1 786 935 895
Járművek és alkatrészeik	239 294 288	292 698 730	396 604 127	538 682 240	688 137 466	878 050 652	1 109 978 630	1 299 667 548	1 086 650 110	1 432 327 128	1 728 110 544

Megnevezés	Xc-st (import)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Összes	241 197 390	292 461 337	409 454 627	557 493 780	655 694 788	786 798 508	950 091 367	1 125 361 679	998 786 624	1 386 723 713	1 730 932 863
Élő állat és állati eredetű termékek	238 028 403	289 526 471	402 660 480	545 988 887	645 480 494	776 565 045	933 483 943	1 095 443 485	972 463 072	1 353 871 691	1 691 655 071
Növényi termékek	241 669 384	293 190 645	410 653 081	558 418 981	656 494 762	787 389 859	951 571 578	1 126 470 993	999 140 074	1 386 394 049	1 730 597 730
Élelmiszer-készítmények	221 078 614	270 692 412	375 056 610	494 128 240	567 660 184	667 923 157	793 845 802	871 257 083	809 252 852	1 093 139 817	1 311 178 539
Ásványi termékek	224 481 798	270 868 356	380 970 970	518 626 275	609 369 542	735 276 499	887 557 724	1 055 651 131	936 109 669	1 302 797 531	1 625 474 809
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	226 223 292	275 324 006	388 014 375	528 431 010	621 059 606	745 187 990	901 189 058	1 071 796 742	946 667 166	1 315 371 619	1 650 133 266
Műanyagok és ezekből készült áruk	240 114 485	291 632 252	408 637 836	556 108 527	654 529 221	785 185 885	949 250 781	1 125 766 872	999 914 803	1 388 302 936	1 734 038 532
Ásványi termékek	233 303 540	283 627 149	399 463 258	545 687 745	643 203 712	773 072 192	933 568 196	1 107 050 865	982 691 661	1 364 653 454	1 702 103 396
Fa és faipari termékek	227 294 263	278 177 289	393 467 728	538 222 206	636 507 852	765 784 158	930 743 035	1 107 564 214	983 777 681	1 366 423 933	1 705 807 049
Textilipari alapanyagok és textilárúk	243 123 092	294 770 141	412 272 550	560 620 581	659 281 443	790 685 316	955 171 040	1 131 323 082	1 004 467 739	1 394 630 213	1 741 475 946
Lábbelik	240 687 103	291 755 251	408 284 192	555 326 120	653 099 339	782 902 051	945 386 847	1 120 264 715	994 833 749	1 378 631 915	1 720 128 73

X-cst számítása

Megnevezés	X-cst (export)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	120 312 716	121 959 138	139 512 527	160 206 074	177 845 963	190 929 164	221 838 569	258 481 206	230 551 345	260 875 482	306 999 057
Növényi termékek	148 491 373	160 196 541	189 939 902	218 940 008	233 091 660	260 597 271	333 736 565	439 796 517	371 895 146	422 839 363	531 674 856
Élelmiszer-készítmények	172 336 509	185 795 285	215 039 827	244 653 632	266 192 685	297 647 883	348 660 191	405 848 439	384 310 405	419 631 768	490 264 906
Ásványi termékek	627 958 427	634 251 093	788 050 008	1 072 659 991	1 500 707 304	1 878 382 128	2 095 857 905	2 996 871 416	1 899 747 017	2 508 500 901	3 362 413 675
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	481 626 036	541 185 013	644 223 197	779 298 987	861 467 291	965 140 928	1 130 646 362	1 301 371 692	1 146 276 528	1 314 836 845	1 490 999 853
Műanyagok és ezekből készült áruk	235 287 754	251 584 540	297 495 899	366 750 510	418 287 206	475 771 088	550 541 472	594 962 544	476 175 440	601 692 004	717 177 811
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	43 782 834	42 518 907	46 034 474	51 956 810	54 440 198	59 940 154	66 065 686	67 727 828	53 006 519	67 335 399	78 430 087
Fa és faipari termékek	206 560 480	215 133 142	242 407 656	278 728 145	292 923 724	315 757 550	356 436 220	369 545 855	303 519 631	347 163 863	384 604 782
Textilipari alapanyagok és textilárúk	312 530 874	320 678 574	355 303 984	392 238 801	403 940 940	423 466 582	457 467 318	471 039 488	396 837 359	449 716 931	516 577 337
Lábbelik	41 889 658	42 036 828	45 798 435	49 829 668	52 571 316	57 273 029	63 199 649	68 433 479	59 274 069	69 481 631	81 225 550
Külfűg	175 871 334	186 139 272	216 893 107	259 360 877	284 427 879	337 293 968	400 002 004	472 469 799	412 039 901	516 039 817	684 540 876
Külfűgfelelő fémek	358 152 509	377 941 062	449 864 017	615 057 903	704 627 522	885 916 812	1 074 043 183	1 183 545 645	775 954 866	1 000 989 901	1 183 499 861
Gépek / Elektromos berendezések	1 676 975 465	1 693 863 077	1 899 149 560	2 267 977 368	2 476 756 995	2 792 801 395	3 069 301 829	3 254 708 635	2 575 387 042	3 075 638 901	3 387 048 374
Járművek és alkatrészeik	914 678 200	977 420 999	1 110 600 471	1 281 930 162	1 389 224 440	1 567 786 124	1 831 131 833	1 993 294 699	1 439 226 219	1 713 391 154	1 980 236 092
Külfűgfelelő egyéb áruk	338 342 399	343 689 364	392 252 821	467 801 277	509 907 251	565 271 811	624 117 520	683 025 736	592 323 633	684 149 433	761 645 498

Megnevezés	X-cst (import)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	128 353 043	131 250 074	147 642 663	167 808 062	185 031 971	200 182 097	231 320 137	262 951 164	236 863 086	262 458 078	308 064 615
Növényi termékek	161 486 744	173 844 464	203 253 210	231 198 446	246 174 738	270 913 514	345 940 470	448 973 443	373 337 224	412 143 031	518 340 813
Élelmiszer-készítmények	182 082 334	197 459 293	228 281 437	260 337 046	285 228 825	313 421 042	369 294 326	427 725 860	401 643 736	435 948 622	512 042 394
Ásványi termékek	679 557 794	671 176 967	838 933 811	1 155 642 520	1 525 241 990	1 866 167 217	2 064 552 769	3 009 119 639	1 899 306 426	2 424 324 725	3 230 896 421
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	507 453 646	564 084 630	663 236 340	795 385 011	888 620 894	987 464 842	1 163 416 688	1 352 857 812	1 172 017 427	1 310 419 585	1 535 180 626
Műanyagok és ezekből készült áruk	232 924 392	250 514 413	293 708 662	356 441 663	408 446 499	462 482 979	536 283 960	588 498 574	465 313 241	587 461 940	705 531 402
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	50 135 320	50 127 506	54 467 384	60 785 562	64 300 198	70 280 513	77 786 782	81 247 277	64 776 429	78 925 591	94 518 443
Fa és faipari termékek	211 424 112	218 672 306	247 032 403	286 191 213	302 862 520	323 565 343	366 069 809	377 914 164	304 339 553	346 026 782	383 303 964
Textilipari alapanyagok és textilárúk	350 934 883	361 894 088	403 656 492	452 494 225	473 076 499	506 385 438	558 112 042	587 065 884	510 914 122	579 766 575	674 303 578
Lábbelik	60 757 723	62 892 880	68 808 368	75 961 277	83 140 550	91 303 946	100 501 500	108 916 300	97 514 763	113 823 872	130 107 527
Külfűg	187 098 011	194 970 126	217 042 130	265 027 004	304 895 563	337 714 498	401 960 068	464 820 688	379 057 789	479 778 916	650 692 318
Külfűgfelelő fémek	366 613 091	382 495 284	451 260 645	629 565 894	725 990 908	916 664 719	1 138 380 905	1 279 704 609	789 069 033	1 016 052 076	1 226 772 666
Gépek / Elektromos berendezések	1 711 544 086	1 724 465 524	1 940 775 267	2 350 697 125	2 605 179 750	2 938 512 390	3 314 713 742	3 556 883 428	2 881 242 702	3 453 986 132	3 863 827 808
Járművek és alkatrészeik	864 993 529	922 735 484	1 052 192 873	1 250 693 507	1 317 053 753	1 559 887 260	1 746 525 887	1 959 220 073	1 356 554 144	1 573 428 888	1 730 276 777
Külfűgfelelő egyéb áruk	373 942 953	388 131 772	440 658 341	518 425 286	566 910 389	632 750 326	709 605 184	765 499 880	647 543 399	739 975 565	830 111 631

X-cst számítása

Megnevezés	X-cst (export)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	5 737 104 121	5 977 163 932	6 898 318 481	8 353 486 520	9 455 267 290	10 890 168 784	12 408 605 053	14 311 114 623	10 895 551 059	13 203 424 638	15 665 309 590
Növényi termékek	5 709 344 469	5 940 165 811	6 850 332 683	8 295 213 806	9 401 887 117	10 822 666 741	12 300 902 574	14 133 475 669	10 757 286 270	13 045 682 243	15 444 977 156
Élelmiszer-készítmények	5 686 252 153	5 915 298 213	6 825 195 255	8 272 148 299	9 371 415 934	10 790 130 111	12 290 860 594	14 173 482 437	10 748 198 008	13 052 021 406	15 491 409 435
Ásványi termékek	5 234 681 269	5 469 980 858	6 257 251 061	7 451 303 472	8 146 625 417	9 216 985 421	10 551 703 562	11 600 737 434	9 239 552 468	10 974 157 259	12 631 212 948
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	5 383 965 294	5 567 821 949	6 406 869 942	7 752 670 873	8 796 797 926	10 146 586 510	11 543 302 728	13 328 625 743	10 024 304 545	12 212 418 203	14 563 425 811
Műanyagok és ezekből készült áruk	5 625 830 373	5 852 835 130	6 747 602 120	8 157 548 021	9 231 410 873	10 627 840 295	12 109 214 368	14 007 546 681	10 676 288 124	12 900 183 434	15 306 506 580
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	5 817 403 560	6 061 207 301	6 998 104 137	8 469 100 735	9 587 572 996	11 029 417 177	12 573 443 283	14 511 667 698	11 080 180 977	13 408 193 192	15 908 833 302
Fa és faipari termékek	5 651 120 210	5 885 164 619	6 797 546 512	8 238 523 392	9 346 172 154	10 775 023 875	12 287 227 925	14 213 433 320	10 832 277 470	13 128 712 450	15 602 133 861
Textilipari alapanyagok és textilárúk	5 590 095 719	5 831 563 659	6 750 608 142	8 203 918 600	9 330 132 873	10 788 603 185	12 331 684 799	14 269 817 514	10 881 017 156	13 202 100 271	15 681 300 870
Lábbelik	5 823 164 079	6 065 761 221	7 002 396 012	8 475 977 129	9 596 614 325	11 042 956 129	12 590 541 222	14 528 689 059	11 091 695 170	13 426 711 477	15 928 577 546
Külfűg	5 685 530 876	5 916 557 107	6 825 902 314	8 261 828 432	9 359 774 417	10 759 118 965	12 249 596 365	14 119 710 523	10 732 501 305	12 976 002 391	15 334 323 288
Külfűgfelelő fémek	5 410 739 240	5 735 359 249	6 607 821 789	7 936 072 923	8 978 870 353	10 273 362 410	11 664 700 323	13 521 592 422	10 417 674 084	12 562 100 942	14 918 762 407
Gépek / Elektromos berendezések	4 260 700 597	4 516 450 737	5 305 750 705	6 487 197 117	7 471 663 706	8 695 220 017	10 082 639 615	11 917 168 849	9 078 247 106	11 075 212 674	13 369 810 818
Járművek és alkatrészeik	4 948 073 111	5 128 165 163	5 938 514 300	7 247 566 967	8 267 202 798	9 546 929 374	10 849 075 717	12 640 230 026	9 739 026 561	11 829 233 590	14 088 555 062
Külfűgfelelő egyéb áruk	5 541 259 090	5 783 600 711	6 681 936 704	8 094 232 277	9 190 321 267	10 599 589 025	12 109 009 824	14 009 122 760	10 639 198 135	12 913 570 083	15 365 971 007

Megnevezés	X-cst (import)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	5 943 304 109	6 166 173 504	7 106 612 532	8 692 580 747	9 801 381 050	11 282 576 387	12 899 168 213	15 015 648 293	11 349 398 589	13 581 791 162	16 098 368 471
Növényi termékek	5 913 339 395	6 126 513 980	7 057 796 132	8 640 695 256	9 750 452 577	11 222 078 433	12 801 155 304	14 859 544 208	11 239 248 003	13 464 958 213	15 927 370 065
Élelmiszer-készítmények	5 889 102 824	6 099 234 977	7 024 775 304	8 599 126 562	9 700 384 222	11 168 746 091	12 759 713 813	14 849 764 283	11 184 264 489	13 408 630 282	15 894 725 825
Ásványi termékek	5 412 218 134	5 648 015 536	6 449 719 401	7 768 111 829	8 849 205 635	9 735 466 618	11 222 181 146	12 523 584 414	9 876 489 021	11 713 508 411	13 595 290 989
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	5 580 919 098	5 754 931 929	6 619 502 512	8 103 871 303	9 144 117 373	10 546 815 651	12 029 605 305	13 995 452 193	10 476 921 203	12 597 755 837	14 976 710 514
Műanyagok és ezekből készült áruk	5 853 706 858	6 064 046 496	6 981 986 785	8 533 009 916	9 612 601 704	11 061 486 023	12 643 106 699	14 743 665 640	11 173 067 892	13 328 139 394	15 781 701 281
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	6 022 604 737	6 248 125 157	7 200 604 602	8 800 988 500							

RXA, ln(RXA) számítása																						
Megnevezés	RXA											ln (RXA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,842	0,723	0,601	0,560	0,472	0,422	0,341	0,330	0,380	0,388	0,406	-0,17	-0,33	-0,51	-0,58	-0,75	-0,86	-1,08	-1,11	-0,97	-0,95	-0,90
Növényi termékek	0,742	0,693	0,646	0,437	0,459	0,402	0,354	0,275	0,308	0,321	0,299	-0,30	-0,37	-0,44	-0,83	-0,78	-0,91	-1,04	-1,29	-1,18	-1,14	-1,21
Élelmiszer-készítmények	0,734	0,669	0,565	0,545	0,525	0,524	0,483	0,450	0,377	0,387	0,410	-0,31	-0,40	-0,57	-0,61	-0,64	-0,65	-0,73	-0,80	-0,98	-0,95	-0,89
Ásványi termékek	0,320	0,269	0,238	0,200	0,153	0,111	0,103	0,101	0,094	0,086	0,073	-1,14	-1,31	-1,44	-1,61	-1,88	-2,20	-2,27	-2,29	-2,36	-2,45	-2,61
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,565	0,483	0,439	0,430	0,446	0,426	0,446	0,518	0,412	0,463	0,526	-0,57	-0,73	-0,82	-0,84	-0,81	-0,85	-0,81	-0,66	-0,89	-0,77	-0,64
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,772	0,739	0,668	0,652	0,696	0,705	0,682	0,701	0,691	0,696	0,773	-0,26	-0,30	-0,40	-0,43	-0,36	-0,35	-0,38	-0,35	-0,37	-0,36	-0,26
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	4,325	4,207	4,123	3,843	3,681	2,968	2,603	2,772	2,939	2,978	3,251	1,46	1,44	1,42	1,35	1,30	1,09	0,96	1,02	1,08	1,09	1,18
Fa és faipari termékek	0,511	0,505	0,481	0,500	0,540	0,602	0,593	0,597	0,582	0,574	0,638	-0,67	-0,68	-0,73	-0,69	-0,62	-0,51	-0,52	-0,52	-0,54	-0,55	-0,45
Textilipari alapanyagok és textilárúk	4,121	3,929	3,819	3,680	3,801	4,235	4,248	4,353	4,252	4,250	4,404	1,42	1,37	1,34	1,30	1,34	1,44	1,45	1,47	1,45	1,45	1,48
Lábbelik	6,712	6,196	5,654	5,449	5,624	5,370	5,141	5,480	5,522	5,532	5,574	1,90	1,82	1,73	1,70	1,73	1,68	1,64	1,70	1,71	1,71	1,72
Közüveg	0,832	0,832	0,752	0,758	0,787	0,756	0,681	0,663	0,622	0,650	0,750	-0,18	-0,18	-0,28	-0,28	-0,24	-0,28	-0,38	-0,41	-0,48	-0,43	-0,29
Különféle fémek	0,991	0,936	0,893	1,027	1,032	1,119	1,138	1,279	0,921	0,948	1,042	-0,01	-0,07	-0,11	0,03	0,03	0,11	0,13	0,25	-0,08	-0,05	0,04
Gépek / Elektromos berendezések	1,190	1,474	1,811	2,051	2,208	2,323	2,514	2,727	2,849	2,861	2,872	0,17	0,39	0,59	0,72	0,79	0,84	0,92	1,00	1,05	1,05	1,06
Járművek és alkatrészeik	0,210	0,187	0,210	0,219	0,244	0,267	0,291	0,338	0,366	0,419	0,444	-1,56	-1,68	-1,56	-1,52	-1,41	-1,32	-1,23	-1,08	-1,00	-0,87	-0,81
Különféle egyéb áruk	1,835	1,891	1,788	1,755	1,933	1,941	1,924	2,068	1,901	1,917	1,988	0,61	0,64	0,58	0,56	0,66	0,66	0,65	0,73	0,64	0,65	0,69

RMA, ln(RMA) számítása																						
Megnevezés	RMA											ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,452	0,435	0,389	0,347	0,344	0,334	0,354	0,365	0,325	0,346	0,376	-0,79	-0,83	-0,95	-1,06	-1,07	-1,10	-1,04	-1,01	-1,12	-1,06	-0,98
Növényi termékek	0,850	0,687	0,871	1,043	0,888	0,795	0,897	1,121	1,024	1,017	0,940	-0,16	-0,38	-0,14	0,04	-0,12	-0,23	-0,11	0,11	0,02	0,02	-0,06
Élelmiszer-készítmények	0,252	0,209	0,158	0,166	0,179	0,184	0,165	0,188	0,179	0,213	0,230	-1,38	-1,57	-1,85	-1,79	-1,72	-1,69	-1,80	-1,67	-1,72	-1,55	-1,47
Ásványi termékek	0,810	0,761	0,773	0,913	0,911	0,965	1,111	1,248	1,261	1,339	1,387	-0,21	-0,27	-0,26	-0,09	-0,09	-0,04	0,11	0,22	0,23	0,29	0,33
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,934	0,915	0,833	0,837	0,854	0,816	0,799	0,754	0,663	0,677	0,708	-0,07	-0,09	-0,18	-0,18	-0,16	-0,20	-0,22	-0,28	-0,41	-0,39	-0,35
Műanyagok és ezekből készült áruk	1,925	1,745	1,516	1,486	1,474	1,484	1,437	1,420	1,494	1,391	1,264	0,66	0,56	0,42	0,40	0,39	0,39	0,36	0,35	0,40	0,33	0,23
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	1,720	1,512	1,334	1,333	1,279	1,298	1,214	1,129	1,003	0,967	0,931	0,54	0,41	0,29	0,29	0,25	0,26	0,19	0,12	0,00	-0,03	-0,07
Fa és faipari termékek	1,219	1,133	0,946	0,854	0,834	0,821	0,843	0,910	0,864	0,898	1,016	0,20	0,12	-0,06	-0,16	-0,18	-0,20	-0,17	-0,09	-0,15	-0,11	0,02
Textilipari alapanyagok és textilárúk	1,169	1,004	0,834	0,796	0,742	0,728	0,615	0,566	0,481	0,496	0,515	0,16	0,00	-0,18	-0,23	-0,30	-0,32	-0,49	-0,57	-0,73	-0,70	-0,66
Lábbelik	0,175	0,134	0,123	0,125	0,121	0,122	0,128	0,152	0,127	0,119	0,138	-1,74	-2,01	-2,09	-2,08	-2,11	-2,10	-2,05	-1,88	-2,06	-2,13	-1,98
Közüveg	0,375	0,366	0,355	0,345	0,333	0,361	0,359	0,350	0,319	0,351	0,328	-0,98	-1,00	-1,03	-1,06	-1,10	-1,02	-1,02	-1,05	-1,14	-1,05	-1,12
Különféle fémek	1,544	1,517	1,599	1,245	1,203	0,947	0,937	0,830	1,296	1,013	0,912	0,43	0,42	0,47	0,22	0,18	-0,05	-0,07	-0,19	0,26	0,01	-0,09
Gépek / Elektromos berendezések	1,705	2,011	2,089	2,049	2,047	2,137	2,037	1,899	1,812	1,683	1,561	0,53	0,70	0,74	0,72	0,72	0,76	0,71	0,64	0,59	0,52	0,45
Járművek és alkatrészeik	0,304	0,271	0,282	0,237	0,226	0,267	0,267	0,277	0,365	0,503	0,703	-1,19	-1,31	-1,27	-1,44	-1,49	-1,32	-1,32	-1,29	-1,01	-0,69	-0,35
Különféle egyéb áruk	0,767	0,850	1,119	1,352	1,467	1,479	1,488	1,514	1,319	1,337	1,246	-0,27	-0,16	0,11	0,30	0,38	0,39	0,40	0,41	0,28	0,29	0,22

RCA számítása																					
Megnevezés	RCA = ln (RXA) - ln (RMA)																				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011										
Élő állat és állati eredetű termékek	0,62	0,51	0,44	0,48	0,32	0,23	-0,04	-0,10	0,16	0,12	0,08										
Növényi termékek	-0,14	0,01	-0,30	-0,87	-0,66	-0,68	-0,93	-1,40	-1,20	-1,15	-1,15										
Élelmiszer-készítmények	1,07	1,17	1,28	1,19	1,08	1,04	1,07	0,87	0,75	0,60	0,58										
Ásványi termékek	-0,93	-1,04	-1,18	-1,52	-1,78	-2,16	-2,38	-2,51	-2,60	-2,75	-2,94										
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-0,50	-0,64	-0,64	-0,67	-0,65	-0,65	-0,58	-0,38	-0,48	-0,38	-0,30										
Műanyagok és ezekből készült áruk	-0,91	-0,86	-0,82	-0,82	-0,75	-0,74	-0,74	-0,71	-0,77	-0,69	-0,49										
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,92	1,02	1,13	1,06	1,06	0,83	0,76	0,90	1,07	1,12	1,25										
Fa és faipari termékek	-0,87	-0,81	-0,68	-0,54	-0,43	-0,31	-0,35	-0,42	-0,40	-0,45	-0,47										
Textilipari alapanyagok és textilárúk	1,26	1,36	1,52	1,53	1,63	1,76	1,93	2,04	2,18	2,15	2,15										
Lábbelik	3,65	3,83	3,83	3,77	3,84	3,78	3,69	3,58	3,77	3,84	3,70										
Közüveg	0,80	0,82	0,75	0,79	0,86	0,74	0,64	0,64	0,67	0,62	0,83										
Különféle fémek	-0,44	-0,48	-0,58	-0,19	-0,15	0,17	0,19	0,43	-0,34	-0,07	0,13										
Gépek / Elektromos berendezések	-0,36	-0,31	-0,14	0,00	0,08	0,08	0,21	0,36	0,45	0,53	0,61										
Járművek és alkatrészeik	-0,37	-0,37	-0,29	-0,08	0,08	0,00	0,09	0,20	0,00	-0,18	-0,46										
Különféle egyéb áruk	0,87	0,80	0,47	0,26	0,28	0,27	0,26	0,31	0,37	0,36	0,47										

Normalizált értékek számítása																					
Megnevezés	Normalizált értékek																				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011										
Élő állat és állati eredetű termékek	0,26	0,12	0,07	0,16	-0,02	-0,08	-0,30	-0,36	-0,10	-0,16	-0,24										
Növényi termékek	-0,50	-0,38	-0,66	-1,19	-1,00	-0,99	-1,20	-1,66	-1,46	-1,43	-1,46										
Élelmiszer-készítmények	0,71	0,78	0,91	0,87	0,74	0,73	0,81	0,62	0,49	0,32	0,26										
Ásványi termékek	-1,29	-1,43	-1,54	-1,84	-2,12	-2,48	-2,64	-2,77	-2,86	-3,02	-3,26										
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-0,86	-1,02	-1,00	-0,94	-0,99	-0,96	-0,85	-0,63	-0,74	-0,65	-0,61										
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,27	-1,24	-1,18	-1,14	-1,09	-1,06	-1,01	-0,96	-1,03	-0,97	-0,81										
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,56	0,64	0,77	0,74	0,72	0,52	0,50	0,64	0,82	0,85	0,93										
Fa és faipari termékek	-1,23	-1,19	-1,04	-0,86	-0,77	-0,62	-0,62	-0,68	-0,65	-0,72	-0,78										
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,90	0,98	1,16	1,21	1,30	1,45	1,67	1,78	1,92	1,87	1,83										
Lábbelik	3,29	3,45	3,46	3,45	3,50	3,47	3,42	3,32	3,51	3,57	3,38										
Közüveg	0,44	0,44	0,39	0,47	0,52	0,43	0,37	0,38	0,41	0,34	0,51										
Különféle fémek	-0,80	-0,87	-0,94	-0,51	-0,49	-0,14	-0,07	0,17	-0,60	-0,34	-0,18										
Gépek / Elektromos berendezések	-0,72	-0,69	-0,50	-0,32	-0,26	-0,23	-0,06	0,10	0,19	0,26	0,29										
Járművek és alkatrészeik	-0,73	-0,76	-0,66	-0,40	-0,26	-0,31	-0,18	-0,06	-0,26	-0,46	-0,78										
Különféle egyéb áruk	0,51	0,42	0,11	-0,06	-0,06	-0,04	-0,01	0,05	0,11	0,09	0,15										

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

Fekete-afrikai országok RCA-indexének számítása

Világ összes exportja (ezer dollár)

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2002	Exportált érték 2003	Exportált érték 2004	Exportált érték 2005	Exportált érték 2006	Exportált érték 2007	Exportált érték 2008	Exportált érték 2009	Exportált érték 2010	Exportált érték 2011
Összes termék	6 118 895 777	6 419 988 805	7 470 793 652	9 100 715 794	10 388 365 984	12 042 911 488	13 843 105 974	15 991 816 044	12 318 171 878	15 030 046 644	17 855 727 049
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	126 689 373	144 777 650	166 508 455	184 546 642	198 051 225	229 235 885	266 954 057	240 128 629	272 892 709	321 968 890
Növényi termékek	153 529 647	166 166 058	197 646 602	225 703 609	241 657 863	269 885 396	345 329 398	451 945 725	384 551 442	439 078 076	550 988 254
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	192 495 948	222 709 024	254 065 350	277 388 730	311 449 990	365 134 670	424 056 337	400 293 698	439 002 049	514 600 633
Ásványi termékek	873 800 555	644 090 209	800 785 192	1 089 233 241	1 521 627 451	1 899 773 790	2 120 373 066	3 033 357 288	1 922 521 382	2 538 876 168	3 398 701 234
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	555 799 140	662 750 451	803 878 634	893 319 934	1 002 892 479	1 181 749 146	1 370 246 149	1 200 332 481	1 389 809 000	1 588 086 903
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	261 611 375	310 028 033	383 658 828	441 572 711	505 406 584	587 251 006	636 348 791	512 113 884	651 284 549	783 523 588
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	51 852 280	57 607 200	65 624 142	70 040 818	75 321 598	82 528 349	86 000 376	69 668 895	90 581 097	108 374 862
Fa és faipari termékek	211 443 602	221 038 068	249 795 939	288 589 469	305 607 028	332 563 088	377 054 059	391 402 052	322 791 612	370 757 283	414 004 811
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	378 527 972	428 650 225	481 005 989	511 602 179	561 500 462	623 573 129	650 773 512	558 166 754	649 251 240	757 116 930
Lábbelik	54 145 827	55 442 042	61 426 997	68 246 252	75 344 383	83 526 300	93 894 214	104 433 039	93 718 188	113 391 846	133 690 032
Kőüveg	180 475 976	194 442 816	227 122 643	273 159 973	302 217 601	359 731 014	426 554 067	503 527 143	440 055 987	555 798 132	746 066 426
Különféle fémek	374 248 690	396 848 538	474 983 938	658 798 516	761 713 223	971 230 147	1 189 740 383	1 327 560 734	853 058 696	1 111 797 851	1 328 423 513
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	1 809 784 056	2 071 483 940	2 515 761 640	2 798 765 122	3 206 846 920	3 598 196 967	3 865 463 141	3 112 496 070	3 774 207 583	4 186 568 932
Járművek és alkatrészek	924 631 943	988 614 326	1 127 149 357	1 304 037 078	1 419 239 104	1 608 525 735	1 888 293 077	2 065 696 446	1 500 953 879	1 803 733 005	2 091 688 632
Különféle egyéb áruk	365 146 320	376 586 604	433 876 461	522 444 618	583 723 195	656 156 760	734 198 558	814 051 254	707 320 281	829 586 056	931 923 389

Világ összes importja (ezer dollár)

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2002	Importált érték 2003	Importált érték 2004	Importált érték 2005	Importált érték 2006	Importált érték 2007	Importált érték 2008	Importált érték 2009	Importált érték 2010	Importált érték 2011
Összes termék	6 312 854 542	6 589 884 915	7 663 709 822	9 417 882 589	10 642 107 809	12 269 556 992	14 080 579 717	16 403 961 136	12 585 048 299	15 230 972 953	18 137 365 949
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	133 958 841	150 947 832	171 543 030	189 289 945	204 844 457	237 344 218	270 151 646	243 631 687	271 735 930	320 526 618
Növényi termékek	167 011 222	179 488 097	213 352 526	246 438 307	260 647 006	285 809 337	368 571 975	486 092 119	406 429 377	454 272 905	570 080 680
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	199 438 752	230 388 152	263 146 813	288 686 825	317 492 051	373 838 196	433 817 028	408 058 887	445 556 138	524 839 530
Ásványi termékek	702 032 061	695 654 659	876 636 997	1 222 743 028	1 617 534 568	1 989 704 928	2 226 822 415	3 270 424 717	2 095 608 799	2 727 186 473	3 663 112 748
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	588 386 378	695 025 166	837 987 484	939 204 114	1 043 649 211	1 231 974 412	1 429 768 842	1 241 462 983	1 423 623 619	1 653 100 683
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	270 360 511	318 454 083	389 239 401	447 339 655	509 155 857	591 210 350	649 264 173	524 201 300	668 991 886	798 793 002
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	53 665 358	58 589 344	65 905 783	69 723 739	76 555 496	84 651 449	88 042 566	70 416 851	86 624 220	103 874 777
Fa és faipari termékek	221 674 453	230 215 261	260 328 941	301 732 216	319 610 570	341 954 019	388 617 061	403 425 460	327 203 117	377 374 893	424 595 434
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	378 886 903	422 948 560	475 500 767	496 521 409	532 062 148	583 484 455	612 063 831	532 691 666	609 344 217	711 891 395
Lábbelik	61 187 512	63 292 843	69 295 614	76 569 444	83 811 869	92 079 498	101 445 908	110 155 379	98 602 249	115 195 224	132 026 447
Kőüveg	189 966 789	198 384 979	221 517 734	270 929 632	311 748 986	346 273 315	412 688 669	477 118 134	389 779 265	497 148 566	673 958 452
Különféle fémek	388 525 661	408 776 603	490 644 545	678 114 275	782 583 675	976 444 070	1 216 039 564	1 359 220 536	875 493 367	1 119 569 531	1 345 620 466
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	1 849 853 908	2 116 184 531	2 584 611 602	2 876 298 683	3 266 600 558	3 695 725 952	3 962 193 848	3 248 716 040	3 940 418 655	4 414 095 812
Járművek és alkatrészek	876 686 940	935 817 492	1 070 965 788	1 271 693 173	1 338 893 540	1 591 645 555	1 784 009 158	2 003 381 425	1 402 802 084	1 657 456 875	1 862 779 951
Különféle egyéb áruk	385 593 879	403 704 330	468 430 009	561 727 634	620 212 225	695 286 492	784 155 935	848 841 432	719 950 627	837 373 821	938 070 026

Fekete-afrikai országok exportja (ezer dollár)

Megnevezés	Exportált érték 2001	Exportált érték 2002	Exportált érték 2003	Exportált érték 2004	Exportált érték 2005	Exportált érték 2006	Exportált érték 2007	Exportált érték 2008	Exportált érték 2009	Exportált érték 2010	Exportált érték 2011
Összes termék	90 027 895	89 000 944	114 539 292	119 167 047	159 758 518	262 440 888	292 135 649	407 483 397	271 866 333	372 282 360	427 098 838
Élő állat és állati eredetű termékek	1 970 403	2 076 367	2 351 783	2 601 248	2 871 865	2 784 186	3 247 992	3 187 499	3 470 665	3 948 138	3 797 929
Növényi termékek	3 888 957	3 281 091	4 940 597	5 609 531	6 491 148	8 160 368	8 471 974	10 976 170	10 639 759	12 720 894	15 456 343
Élelmiszer-készítmények	5 386 460	3 650 856	7 486 180	7 206 460	8 332 358	9 283 966	9 930 661	11 709 190	14 131 385	14 614 442	15 893 505
Ásványi termékek	39 334 592	39 249 210	47 955 939	38 205 219	58 508 605	139 580 533	146 322 582	220 709 685	136 884 014	193 339 424	269 931 769
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	2 590 808	3 143 848	3 559 168	4 598 479	5 517 271	5 676 198	6 494 442	8 159 207	6 167 274	8 222 028	8 554 299
Műanyagok és ezekből készült áruk	844 883	804 046	1 228 493	1 474 331	1 735 392	2 187 709	2 552 244	3 789 693	2 712 949	4 172 671	5 031 432
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	428 668	410 637	368 740	429 899	463 848	559 296	957 940	1 230 352	872 410	1 358 415	1 045 286
Fa és faipari termékek	2 929 628	2 529 194	3 518 340	3 913 341	4 938 285	4 844 444	6 354 205	6 623 430	4 686 568	5 687 801	6 296 515
Textilipari alapanyagok és textilárúk	3 509 170	3 818 588	5 026 824	5 619 645	4 803 418	4 607 103	5 506 085	5 652 845	4 290 047	5 025 483	4 594 658
Lábbelik	99 630	75 524	133 442	133 566	117 870	201 787	230 156	220 946	258 954	536 982	247 366
Kőüveg	10 692 183	8 021 385	12 176 517	13 372 248	17 814 128	20 840 732	23 595 789	24 356 353	18 686 355	26 074 042	39 356 768
Különféle fémek	5 621 802	5 939 814	8 022 230	12 488 284	13 236 802	17 150 544	22 484 613	23 988 808	15 459 459	26 474 760	27 958 645
Gépek / Elektromos berendezések	3 063 268	3 154 120	3 891 801	4 775 127	5 659 954	7 088 441	8 897 085	9 984 425	7 302 112	8 723 961	10 590 008
Járművek és alkatrészek	8 886 211	11 734 392	12 746 805	17 426 472	27 987 777	37 840 065	45 461 985	75 155 022	44 894 333	57 542 963	16 659 013
Különféle egyéb áruk	781 232	1 111 872	1 132 433	1 313 107	1 279 797	1 635 516	1 627 896	1 739 772	1 410 049	1 614 356	1 685 302

Fekete-afrikai országok importja (ezer dollár)

Megnevezés	Importált érték 2001	Importált érték 2002	Importált érték 2003	Importált érték 2004	Importált érték 2005	Importált érték 2006	Importált érték 2007	Importált érték 2008	Importált érték 2009	Importált érték 2010	Importált érték 2011
Összes termék	78 180 048	79 508 558	107 768 574	117 752 939	146 140 190	194 925 959	239 551 166	292 019 889	244 235 979	300 174 377	348 278 596
Élő állat és állati eredetű termékek	1 974 378	1 847 527	2 762 042	2 311 867	2 844 518	4 776 831	6 286 542	5 926 550	5 463 029	6 415 104	7 346 140
Növényi termékek	4 637 386	5 230 480	6 918 587	6 993 792	8 083 933	10 703 342	14 002 259	16 472 568	15 264 894	16 757 933	21 707 492
Élelmiszer-készítmények	3 321 046	3 528 861	4 790 121	4 565 318	5 274 001	6 833 651	9 337 943	10 142 611	9 923 323	12 569 161	14 674 848
Ásványi termékek	10 955 975	9 305 785	14 788 270	16 864 080	22 285 356	31 607 919	38 201 687	51 941 123	38 562 398	48 212 984	63 767 104
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	7 687 426	7 992 915	9 544 234	10 638 408	12 225 631	15 844 374	19 287 501	22 525 046	20 383 242	24 218 170	28 425 906
Műanyagok és ezekből készült áruk	3 179 956	3 407 502	4 418 850	4 478 706	5 625 364	8 086 526	10 741 162	10 423 257	10 215 882	12 893 238	13 659 984
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	220										

Xest számítása

Megnevezés	Xest (export)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	1 970 403	2 076 367	2 351 783	2 601 248	2 871 865	2 784 186	3 247 992	3 187 499	3 470 665	3 948 138	3 797 929
Növényi termékek	3 888 957	3 281 091	4 940 597	5 609 531	6 491 148	8 160 368	8 471 974	10 976 170	10 639 759	12 720 894	15 456 343
Élelmiszer-készítmények	5 386 460	3 650 856	7 486 180	7 206 460	8 332 358	9 283 966	9 930 661	11 709 190	14 131 385	14 614 442	15 893 505
Ásványi termékek	39 334 592	39 249 210	47 955 939	38 205 219	58 508 605	139 580 533	146 322 582	220 709 685	136 884 014	193 339 424	269 931 769
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	2 590 808	3 143 848	3 559 168	4 598 479	5 517 271	5 676 198	6 494 442	8 159 207	6 167 274	8 222 028	8 554 299
Műanyagok és ezekből készült áruk	844 883	804 046	1 228 493	1 474 311	1 735 392	2 187 709	2 552 244	3 789 693	2 712 949	4 172 671	5 031 432
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	428 668	410 637	368 740	429 899	463 848	559 296	957 940	1 230 352	872 410	3 584 415	1 045 286
Fa és faipari termékek	2 929 628	2 529 194	3 518 340	3 913 341	4 938 285	4 844 444	6 354 205	6 623 430	4 686 568	5 687 801	6 296 515
Textilipari alapanyagok és textilárúk	3 509 170	3 818 588	5 026 824	5 619 645	4 803 418	4 607 103	5 506 085	5 652 845	4 290 047	5 025 483	4 594 658
Lábbelik	99 630	75 524	133 442	133 656	117 870	201 787	230 156	220 946	258 954	536 982	247 366
Közüveg	10 692 183	8 021 385	12 176 517	13 372 248	17 814 128	20 840 732	23 595 789	24 356 353	18 686 355	26 074 042	39 356 768
Külföldi fémek	5 621 802	5 939 814	8 022 230	12 488 284	13 236 802	17 150 544	22 484 613	23 988 808	15 459 459	26 474 760	27 958 645
Gépek / Elektromos berendezések	3 063 268	3 154 120	3 891 801	4 775 127	5 659 954	7 088 441	8 897 085	9 984 425	7 302 112	8 723 961	10 590 008
Járművek és alkatrészeik	8 886 211	11 734 392	12 746 805	17 426 472	27 987 777	37 840 065	45 461 985	75 155 022	44 894 333	57 542 963	16 659 013
Külföldre egyéb áruk	781 232	1 111 872	1 132 433	1 313 107	1 279 797	1 635 516	1 627 896	1 739 772	1 410 049	1 614 356	1 685 302

Megnevezés	Xest (import)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	1 974 378	1 847 527	2 762 042	2 311 867	2 844 518	4 776 831	6 286 542	5 926 550	5 463 029	6 415 104	7 346 140
Növényi termékek	4 637 386	5 230 480	6 918 587	6 993 792	8 083 933	10 703 342	14 002 259	16 472 568	15 264 894	16 757 933	21 707 492
Élelmiszer-készítmények	3 321 046	3 528 861	4 790 121	4 565 318	5 274 001	6 833 651	9 337 943	10 142 611	9 923 323	12 569 161	14 674 848
Ásványi termékek	10 953 975	9 305 785	14 788 270	16 864 080	22 285 356	31 607 919	38 201 687	51 941 123	38 562 398	48 212 984	63 767 104
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	7 687 426	7 992 915	9 544 234	10 638 408	12 225 631	15 844 374	19 287 501	22 525 046	20 383 242	24 218 170	28 425 906
Műanyagok és ezekből készült áruk	3 179 956	3 407 502	4 418 850	4 478 706	5 625 364	8 086 526	10 741 162	10 423 257	10 215 882	12 893 238	13 659 984
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	220 086	213 255	290 157	343 224	366 755	425 552	563 116	600 660	516 994	786 128	753 917
Fa és faipari termékek	2 502 896	2 496 775	3 416 037	3 404 993	4 099 890	4 980 083	5 698 527	6 003 361	5 609 567	7 286 924	8 544 932
Textilipari alapanyagok és textilárúk	3 261 952	3 311 724	4 253 838	4 804 920	5 533 532	6 261 854	9 208 292	10 409 046	8 629 802	11 001 544	12 136 322
Lábbelik	482 446	510 319	771 685	875 983	1 069 986	1 219 947	1 593 359	1 655 261	1 755 367	2 207 093	2 966 322
Közüveg	1 551 349	1 657 862	2 131 745	2 313 889	2 920 064	3 628 678	4 534 887	5 136 376	4 351 420	6 805 917	5 929 872
Külföldi fémek	4 620 103	4 996 395	6 654 264	7 070 859	10 078 132	13 670 798	19 229 215	22 014 101	19 364 204	22 226 025	24 331 281
Gépek / Elektromos berendezések	15 708 796	16 761 625	22 989 167	23 821 675	29 704 940	43 044 410	51 749 525	61 136 775	54 212 829	64 237 124	69 713 052
Járművek és alkatrészeik	15 372 957	15 290 663	20 343 964	24 852 986	30 733 257	36 966 569	41 329 568	58 846 777	41 982 634	55 054 364	63 874 817
Külföldre egyéb áruk	2 705 296	2 956 870	3 695 613	4 412 239	5 294 831	6 875 425	7 787 583	8 786 377	8 000 394	9 502 668	10 446 607

Xc-st számítása

Megnevezés	Xc-st (export)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	88 057 492	86 924 577	112 187 509	116 565 799	156 886 653	259 656 702	288 887 657	404 295 898	268 395 668	368 334 222	423 300 909
Növényi termékek	86 138 938	85 719 853	109 598 695	113 557 516	153 267 370	254 280 520	283 663 675	396 507 227	261 226 574	359 561 466	411 642 495
Élelmiszer-készítmények	84 641 435	85 500 088	107 053 112	111 960 587	151 426 160	253 156 922	282 204 988	395 774 207	257 734 948	357 607 918	411 208 333
Ásványi termékek	50 693 303	49 751 734	66 583 353	80 961 828	101 249 913	122 860 355	145 813 067	186 773 712	134 982 319	178 942 936	157 167 060
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	87 437 087	85 857 096	110 980 124	114 568 568	154 241 247	256 764 690	285 641 207	399 324 190	265 699 059	364 060 332	418 544 539
Műanyagok és ezekből készült áruk	89 183 012	88 196 898	113 310 799	117 692 716	158 023 126	260 253 179	289 583 405	403 693 704	269 153 384	368 109 689	422 067 406
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	89 599 227	88 590 307	114 170 552	118 737 148	159 294 670	261 881 592	291 177 709	406 253 045	270 993 923	368 697 943	426 053 552
Fa és faipari termékek	87 098 267	86 471 750	111 020 952	115 253 706	154 820 233	257 596 444	285 781 444	400 859 967	267 179 765	366 594 559	420 802 323
Textilipari alapanyagok és textilárúk	86 518 725	85 182 356	109 512 468	113 547 402	154 955 100	257 833 785	286 629 564	401 830 552	267 576 286	367 256 877	422 504 180
Lábbelik	89 928 265	88 925 420	114 405 850	119 033 391	159 640 648	262 239 101	291 905 493	407 262 451	271 607 379	371 745 378	426 851 472
Közüveg	79 335 712	80 979 559	102 362 775	105 794 799	141 944 390	241 600 156	268 539 860	383 127 044	253 179 978	346 208 318	387 742 070
Külföldi fémek	84 406 093	83 061 130	106 517 062	106 678 763	146 521 716	245 290 344	269 651 036	383 494 589	256 406 874	345 807 600	399 140 193
Gépek / Elektromos berendezések	86 964 627	85 846 824	110 647 491	114 391 920	154 098 564	255 352 447	283 238 564	397 498 972	264 564 221	363 558 399	416 508 830
Járművek és alkatrészeik	81 141 684	77 266 552	101 792 487	101 740 575	131 770 741	224 600 823	246 673 664	332 328 375	226 972 000	314 739 397	410 439 825
Külföldre egyéb áruk	89 246 663	87 889 072	113 406 859	117 853 940	158 478 721	260 805 372	290 507 753	405 743 625	270 456 284	370 668 004	425 413 536

Megnevezés	Xc-st (import)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	76 205 670	77 661 031	105 006 532	115 441 072	143 295 672	190 149 128	233 264 624	286 093 339	238 772 950	293 759 273	340 932 456
Növényi termékek	73 542 662	74 278 078	100 849 987	110 759 147	138 056 257	184 222 617	225 548 907	275 547 321	228 971 085	283 416 444	326 571 104
Élelmiszer-készítmények	74 859 002	75 979 697	102 978 453	113 187 621	140 866 189	188 092 308	230 213 223	281 877 278	234 312 656	287 605 216	333 603 748
Ásványi termékek	67 226 073	70 202 773	92 980 304	100 888 859	123 854 834	163 318 040	201 349 479	240 078 766	205 673 581	251 961 393	284 511 492
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	70 492 622	71 515 643	98 224 340	107 114 531	133 914 559	179 081 585	220 263 665	269 494 843	223 852 737	275 956 207	319 852 690
Műanyagok és ezekből készült áruk	75 000 092	76 101 056	103 349 724	113 274 235	140 514 826	186 839 433	228 810 004	281 596 632	234 020 097	287 281 139	334 618 612
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	77 959 962	79 295 303	107 478 417	117 409 715	145 773 435	194 500 407	238 988 050	291 419 229	243 718 985	299 388 249	347 524 679
Fa és faipari termékek	75 677 152	77 011 783	104 352 537	114 347 946	142 040 300	189 945 876	233 852 639	286 016 528	238 626 412	292 887 453	339 733 664
Textilipari alapanyagok és textilárúk	74 918 096	76 196 834	103 514 736	112 948 019	140 606 658	188 664 105	230 342 874	281 610 843	235 606 177	289 172 833	336 142 274
Lábbelik	77 697 602	78 998 239	106 996 889	116 876 956	145 070 204	193 706 012	237 957 807	290 364 628	242 480 612	297 967 284	345 312 274
Közüveg	76 628 699	77 850 696	105 636 829	115 439 050	143 220 126	191 297 281	235 016 279	286 883 513	239 884 559	293 368 460	342 348 724
Külföldi fémek	73 559 945	74 512 163	101 114 310	110 682 080	136 062 058	181 255 161	220 321 951	270 005 788	224 871 775	277 948 352	323 947 315
Gépek / Elektromos berendezések	62 471 252	62 746 933	84 779 407	93 931 264	116 435 250	151 881 549	187 801 641	230 883 114	190 023 150	235 937 253	278 565 544

RXA, ln(RXA) számítása

Megnevezés	RXA											ln(RXA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	1,075	1,190	1,062	1,201	1,013	0,636	0,663	0,458	0,645	0,574	0,483	0,07	0,17	0,06	0,18	0,01	-0,45	-0,41	-0,78	-0,44	-0,56	-0,73
Növényi termékek	1,775	1,450	1,677	1,968	1,801	1,413	1,172	0,951	1,273	1,182	1,186	0,57	0,37	0,52	0,68	0,59	0,35	0,16	-0,05	0,24	0,17	0,17
Élelmiszer-készítmények	2,159	1,392	2,323	2,279	2,039	1,394	1,308	1,089	1,658	1,372	1,313	0,77	0,33	0,84	0,82	0,71	0,33	0,27	0,09	0,51	0,32	0,27
Ásványi termékek	7,092	7,520	6,363	3,578	3,485	6,558	5,959	5,459	5,905	5,761	7,998	1,96	2,02	1,85	1,27	1,25	1,88	1,78	1,70	1,78	1,75	2,08
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,334	0,383	0,326	0,411	0,377	0,239	0,240	0,213	0,211	0,217	0,205	-1,10	-0,96	-1,12	-0,89	-0,98	-1,43	-1,43	-1,54	-1,56	-1,53	-1,58
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,226	0,212	0,247	0,282	0,244	0,188	0,195	0,222	0,228	0,245	0,255	-1,49	-1,55	-1,40	-1,27	-1,41	-1,67	-1,63	-1,51	-1,48	-1,40	-1,37
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,553	0,566	0,412	0,495	0,425	0,334	0,543	0,554	0,561	1,629	0,396	-0,59	-0,57	-0,89	-0,70	-0,86	-1,10	-0,61	-0,59	-0,58	0,49	-0,93
Fa és faipari termékek	0,939	0,819	0,915	1,038	1,054	0,658	0,791	0,653	0,647	0,608	0,625	-0,06	-0,20	-0,09	0,04	0,05	-0,42	-0,23	-0,43	-0,44	-0,50	-0,47
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,641	0,713	0,752	0,886	0,595	0,360	0,402	0,326	0,333	0,298	0,241	-0,44	-0,34	-0,29	-0,12	-0,52	-1,02	-0,91	-1,12	-1,10	-1,21	-1,42
Lábbelik	0,122	0,096	0,139	0,147	0,100	0,108	0,113	0,081	0,122	0,186	0,075	-2,10	-2,34	-1,97	-1,92	-2,31	-2,23	-2,18	-2,52	-2,10	-1,68	-2,59
Kőüveg	4,659	3,269	3,959	4,250	4,396	2,918	2,872	2,007	2,039	2,012	2,407	1,54	1,18	1,38	1,45	1,48	1,07	1,06	0,70	0,71	0,70	0,88
Különféle fémek	1,024	1,088	1,112	1,512	1,146	0,795	0,886	0,686	0,808	0,959	0,870	0,02	0,08	0,11	0,41	0,14	-0,23	-0,12	-0,38	-0,21	-0,04	-0,14
Gépek / Elektromos berendezések	0,086	0,092	0,090	0,108	0,098	0,075	0,087	0,076	0,080	0,069	0,081	-2,46	-2,39	-2,41	-2,23	-2,32	-2,60	-2,44	-2,57	-2,53	-2,67	-2,52
Járművek és alkatrészeik	0,613	0,834	0,703	1,027	1,353	1,099	1,175	1,553	1,445	1,358	0,301	-0,49	-0,18	-0,35	0,03	0,30	0,09	0,16	0,44	0,37	0,31	-1,20
Különféle egyéb áruk	0,136	0,201	0,160	0,181	0,134	0,107	0,098	0,078	0,084	0,073	0,070	-1,99	-1,61	-1,83	-1,71	-2,01	-2,24	-2,32	-2,55	-2,48	-2,62	-2,66

RMA, ln(RMA) számítása

Megnevezés	RMA											ln(RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	1,229	1,149	1,315	1,081	1,098	1,492	1,588	1,243	1,163	1,208	1,203	0,21	0,14	0,27	0,08	0,09	0,40	0,46	0,22	0,15	0,19	0,18
Növényi termékek	2,360	2,563	2,445	2,391	2,377	2,494	2,364	1,993	2,039	1,961	2,092	0,86	0,94	0,89	0,87	0,87	0,91	0,86	0,69	0,71	0,67	0,74
Élelmiszer-készítmények	1,488	1,498	1,512	1,411	1,350	1,377	1,501	1,333	1,271	1,465	1,491	0,40	0,40	0,41	0,34	0,30	0,32	0,41	0,29	0,24	0,38	0,40
Ásványi termékek	1,310	1,127	1,238	1,124	1,006	1,003	1,013	0,870	0,941	0,879	0,888	0,27	0,12	0,21	0,12	0,01	0,00	0,01	-0,14	-0,06	-0,13	-0,12
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	1,203	1,143	0,975	1,018	0,944	0,952	0,913	0,875	0,831	0,850	0,886	0,18	0,13	-0,03	0,02	-0,06	-0,05	-0,09	-0,13	-0,19	-0,16	-0,12
Műanyagok és ezekből készült áruk	1,028	1,048	0,987	0,917	0,912	1,000	1,073	0,897	1,005	0,979	0,885	0,03	0,05	-0,01	-0,09	-0,09	0,00	0,07	-0,11	0,01	-0,02	-0,12
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,327	0,325	0,347	0,412	0,378	0,345	0,386	0,378	0,372	0,454	0,372	-1,12	-1,12	-1,06	-0,89	-0,97	-1,06	-0,95	-0,97	-0,99	-0,79	-0,99
Fa és faipari termékek	0,908	0,895	0,930	0,899	0,932	0,914	0,857	0,830	0,879	0,979	1,051	-0,10	-0,11	-0,07	-0,11	-0,07	-0,09	-0,15	-0,19	-0,13	-0,02	0,05
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,703	0,710	0,701	0,798	0,802	0,729	0,924	0,954	0,827	0,912	0,882	-0,35	-0,34	-0,36	-0,23	-0,22	-0,32	-0,08	-0,05	-0,19	-0,09	-0,13
Lábbelik	0,632	0,663	0,788	0,913	0,928	0,831	0,922	0,841	0,915	0,972	1,176	-0,46	-0,41	-0,24	-0,09	-0,07	-0,19	-0,08	-0,17	-0,09	-0,03	0,16
Kőüveg	0,650	0,684	0,675	0,674	0,673	0,650	0,635	0,593	0,563	0,684	0,444	-0,43	-0,38	-0,39	-0,39	-0,40	-0,43	-0,45	-0,52	-0,57	-0,38	-0,81
Különféle fémek	0,958	1,015	0,962	0,822	0,933	0,872	0,923	0,902	1,157	1,010	0,937	-0,04	0,01	-0,04	-0,20	-0,07	-0,14	-0,08	-0,10	0,15	0,01	-0,06
Gépek / Elektromos berendezések	0,625	0,684	0,711	0,670	0,688	0,782	0,775	0,833	0,822	0,781	0,778	-0,47	-0,38	-0,34	-0,40	-0,37	-0,25	-0,25	-0,18	-0,20	-0,25	-0,25
Járművek és alkatrészeik	1,531	1,450	1,445	1,733	1,877	1,589	1,452	1,846	1,681	1,876	2,004	0,43	0,37	0,37	0,55	0,63	0,46	0,37	0,61	0,52	0,63	0,70
Különféle egyéb áruk	0,548	0,589	0,542	0,611	0,604	0,605	0,566	0,564	0,554	0,557	0,562	-0,60	-0,53	-0,61	-0,49	-0,50	-0,50	-0,57	-0,57	-0,59	-0,58	-0,58

RCA számítása

Megnevezés	RCA = ln(RXA) - ln(RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	-0,13	0,04	-0,21	0,11	-0,08	-0,85	-0,87	-1,00	-0,59	-0,74	-0,91
Növényi termékek	-0,28	-0,57	-0,38	-0,19	-0,28	-0,57	-0,70	-0,74	-0,47	-0,51	-0,57
Élelmiszer-készítmények	0,37	-0,07	0,43	0,48	0,41	0,01	-0,14	-0,20	0,27	-0,07	-0,13
Ásványi termékek	1,69	1,90	1,64	1,16	1,24	1,88	1,77	1,84	1,84	1,88	2,20
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-1,28	-1,09	-1,10	-0,91	-0,92	-1,38	-1,34	-1,41	-1,37	-1,36	-1,46
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,52	-1,60	-1,38	-1,18	-1,32	-1,67	-1,70	-1,40	-1,48	-1,38	-1,24
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,52	0,55	0,17	0,18	0,12	-0,03	0,34	0,38	0,41	1,28	0,06
Fa és faipari termékek	0,03	-0,09	-0,02	0,14	0,12	-0,33	-0,08	-0,24	-0,31	-0,48	-0,52
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-0,09	0,00	0,07	0,10	-0,30	-0,71	-0,83	-1,07	-0,91	-1,12	-1,30
Lábbelik	-1,64	-1,93	-1,74	-1,83	-2,23	-2,04	-2,10	-2,35	-2,02	-1,65	-2,75
Kőüveg	1,97	1,56	1,77	1,84	1,88	1,50	1,51	1,22	1,29	1,08	1,69
Különféle fémek	0,07	0,07	0,14	0,61	0,21	-0,09	-0,04	-0,27	-0,36	-0,05	-0,07
Gépek / Elektromos berendezések	-1,99	-2,01	-2,07	-1,83	-1,95	-2,35	-2,18	-2,39	-2,34	-2,42	-2,27
Járművek és alkatrészeik	-0,92	-0,55	-0,72	-0,52	-0,33	-0,37	-0,21	-0,17	-0,15	-0,32	-1,90
Különféle egyéb áruk	-1,39	-1,08	-1,22	-1,22	-1,51	-1,74	-1,75	-1,98	-1,89	-2,04	-2,08

Normalizált értékek számítása

Megnevezés	Normalizált érték										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,13	0,34	0,06	0,29	0,25	-0,25	-0,29	-0,31	-0,02	-0,20	-0,25
Növényi termékek	-0,02	-0,26	-0,10	-0,01	0,05	0,03	-0,12	-0,05	0,09	0,04	0,10
Élelmiszer-készítmények	0,64	0,23	0,71	0,66	0,74	0,61	0,44	0,48	0,83	0,48	0,54
Ásványi termékek	1,95	2,21	1,91	1,34	1,57	2,47	2,35	2,52	2,40	2,42	2,87
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-1,02	-0,79	-0,82	-0,73	-0,59	-0,78	-0,76	-0,72	-0,80	-0,82	-0,79
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,25	-1,29	-1,11	-1,00	-0,99	-1,07	-1,12	-0,71	-0,92	-0,84	-0,58
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,79	0,86	0,45	0,37	0,45	0,57	0,92	1,07	0,98	1,82	0,73
Fa és faipari termékek	0,30	0,22	0,26	0,32	0,45	0,27	0,50	0,45	0,26	0,06	0,15
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,17	0,31	0,35	0,28	0,03	-0,11	-0,25	-0,39	-0,34	-0,58	-0,63
Lábbelik	-1,38	-1,62	-1,46	-1,65	-1,90	-1,44	-1,52	-1,66	-1,45	-1,11	-2,08
Kőüveg	2,23	1,87	2,05	2,02	2,21	2,10	2,09	1,90	1,85	1,62	2,36
Különféle fémek	0,33	0,38	0,42	0,79	0,53	0,51	0,54	0,41	0,21	0,49	0,59
Gépek / Elektromos berendezések	-1,73	-1,70	-1,79	-1,65	-1,62	-1,75	-1,60	-1,70	-1,77	-1,88	-1,60
Járművek és alkatrészeik	-0,65	-0,25	-0,44	-0,34	0,00	0,23	0,37	0,51	0,41	0,22	-1,23
Különféle egyéb áruk	-1,13	-0,77	-0,94	-1,04	-1,18	-1,14	-1,17	-1,29	-1,32	-1,49	-1,41

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

RMA, ln(RXA) számítása																						
Megnevezés	RMA											ln (RXA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	1,205	1,337	1,134	1,002	0,877	0,781	0,760	0,597	0,618	0,530	0,560	0,19	0,29	0,13	0,00	-0,13	-0,25	-0,27	-0,52	-0,48	-0,63	-0,58
Növényi termékek	1,065	1,359	1,164	1,228	1,206	1,354	0,878	0,806	1,051	0,864	0,855	0,06	0,31	0,15	0,21	0,19	0,30	-0,13	-0,22	0,05	-0,15	-0,16
Élelmiszer-készítmények	2,340	1,856	1,592	1,640	1,430	1,322	1,073	0,920	1,273	1,139	1,014	0,85	0,62	0,46	0,49	0,36	0,28	0,07	-0,08	0,24	0,13	0,01
Ásványi termékek	3,066	3,791	3,144	2,908	3,244	3,719	4,089	4,627	5,050	4,718	4,129	1,12	1,33	1,15	1,07	1,18	1,31	1,41	1,53	1,62	1,55	1,42
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,574	0,700	0,581	0,570	0,566	0,477	0,414	0,362	0,366	0,382	0,320	-0,55	-0,36	-0,54	-0,56	-0,57	-0,74	-0,88	-1,02	-1,01	-0,96	-1,14
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,314	0,355	0,334	0,299	0,268	0,210	0,192	0,203	0,238	0,213	0,202	-1,16	-1,03	-1,10	-1,21	-1,32	-1,56	-1,65	-1,60	-1,43	-1,55	-1,60
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,674	0,774	0,539	0,528	0,503	0,398	0,413	0,300	0,313	0,291	0,323	-0,39	-0,26	-0,62	-0,64	-0,69	-0,92	-0,88	-1,20	-1,16	-1,24	-1,13
Fa és faipari termékek	1,022	0,946	1,019	0,914	0,886	0,752	0,807	0,743	0,761	0,731	0,672	0,02	-0,06	0,02	-0,09	-0,12	-0,28	-0,21	-0,30	-0,27	-0,31	-0,40
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,501	0,675	0,674	0,657	0,437	0,342	0,329	0,270	0,287	0,231	0,235	-0,69	-0,39	-0,39	-0,42	-0,83	-1,07	-1,11	-1,31	-1,25	-1,47	-1,45
Lábbelik	0,100	0,141	0,107	0,096	0,074	0,063	0,058	0,052	0,057	0,055	0,053	-2,31	-1,96	-2,24	-2,34	-2,61	-2,77	-2,85	-2,96	-2,86	-2,89	-2,94
Kőüveg	9,235	5,114	7,183	6,633	7,056	6,096	5,604	4,009	3,383	3,533	4,157	2,22	1,63	1,97	1,89	1,95	1,81	1,72	1,39	1,22	1,26	1,42
Különféle fémek	2,259	2,440	2,576	2,744	2,208	2,001	2,051	1,617	1,858	2,180	1,784	0,81	0,89	0,95	1,01	0,79	0,69	0,72	0,48	0,62	0,78	0,58
Gépek / Elektromos berendezések	0,184	0,192	0,188	0,180	0,166	0,166	0,187	0,173	0,166	0,149	0,159	-1,69	-1,65	-1,67	-1,72	-1,79	-1,79	-1,68	-1,76	-1,80	-1,90	-1,84
Járművek és alkatrészeik	0,391	0,416	0,431	0,455	0,427	0,384	0,348	0,395	0,462	0,392	0,412	-0,94	-0,88	-0,84	-0,79	-0,85	-0,96	-1,06	-0,93	-0,77	-0,94	-0,89
Különféle egyéb áruk	0,250	0,321	0,298	0,266	0,209	0,211	0,185	0,164	0,160	0,141	0,127	-1,39	-1,14	-1,21	-1,33	-1,57	-1,55	-1,69	-1,81	-1,83	-1,96	-2,06

RMA, ln(RMA) számítása																						
Megnevezés	RMA											ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,573	0,588	0,674	0,698	0,771	0,797	0,816	0,795	0,763	0,824	0,968	-0,56	-0,53	-0,39	-0,36	-0,26	-0,23	-0,20	-0,23	-0,27	-0,19	-0,03
Növényi termékek	1,216	1,771	1,427	1,494	1,259	1,343	1,265	1,203	1,235	1,173	1,253	0,20	0,57	0,36	0,40	0,23	0,30	0,23	0,18	0,21	0,16	0,23
Élelmiszer-készítmények	1,098	1,162	1,244	1,213	1,161	1,149	1,227	1,222	1,229	1,384	1,324	0,09	0,15	0,22	0,19	0,15	0,14	0,20	0,20	0,21	0,32	0,28
Ásványi termékek	1,356	1,988	0,986	1,023	0,849	1,040	1,102	0,991	1,141	1,028	0,923	0,30	0,08	-0,01	0,02	-0,16	0,04	0,10	-0,01	0,13	0,03	-0,08
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	1,207	1,188	1,072	1,028	1,005	0,947	0,922	0,980	0,874	0,959	0,992	0,19	0,17	0,07	0,03	0,00	-0,05	-0,08	-0,02	-0,13	-0,04	-0,01
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,990	1,079	0,921	0,917	0,907	0,845	0,900	0,831	0,851	0,855	0,890	-0,01	0,08	-0,08	-0,09	-0,10	-0,17	-0,11	-0,18	-0,16	-0,16	-0,12
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,485	0,437	0,483	0,517	0,499	0,491	0,517	0,503	0,529	0,564	0,508	-0,72	-0,83	-0,73	-0,66	-0,70	-0,71	-0,66	-0,69	-0,64	-0,57	-0,68
Fa és faipari termékek	0,919	0,955	0,996	0,892	0,950	0,834	0,831	0,827	0,882	1,053	0,868	-0,08	-0,05	0,00	-0,11	-0,05	-0,18	-0,18	-0,19	-0,13	0,05	-0,14
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,602	0,683	0,687	0,720	0,744	0,738	0,670	0,657	0,724	0,768	0,746	-0,51	-0,38	-0,38	-0,33	-0,30	-0,30	-0,40	-0,42	-0,32	-0,26	-0,29
Lábbelik	0,861	0,851	0,978	1,069	1,137	1,120	1,157	1,023	1,131	1,197	1,330	-0,15	-0,16	-0,02	0,07	0,13	0,11	0,15	0,02	0,12	0,18	0,29
Kőüveg	0,936	0,916	0,986	0,845	0,930	0,867	0,890	0,858	0,731	0,959	0,714	-0,07	-0,09	-0,01	-0,17	-0,07	-0,14	-0,12	-0,15	-0,31	-0,04	-0,34
Különféle fémek	0,743	0,843	0,790	0,726	0,828	0,764	0,746	0,794	0,965	0,925	0,914	-0,30	-0,17	-0,24	-0,32	-0,19	-0,27	-0,29	-0,23	-0,04	-0,08	-0,09
Gépek / Elektromos berendezések	0,801	0,850	0,892	0,817	0,855	0,902	0,932	0,999	0,968	0,894	0,939	-0,22	-0,16	-0,11	-0,20	-0,16	-0,10	-0,07	0,00	-0,03	-0,11	-0,06
Járművek és alkatrészeik	1,516	1,350	1,523	1,803	1,915	1,643	1,569	1,545	1,376	1,482	1,647	0,42	0,30	0,42	0,59	0,65	0,50	0,45	0,44	0,32	0,39	0,50
Különféle egyéb áruk	0,759	0,760	0,749	0,716	0,769	0,815	0,754	0,745	0,753	0,731	0,762	-0,28	-0,27	-0,29	-0,33	-0,26	-0,21	-0,28	-0,29	-0,28	-0,31	-0,27

RCA számítása											
Megnevezés	RCA = ln (RXA) - ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,74	0,82	0,52	0,36	0,13	-0,02	-0,07	-0,29	-0,21	-0,44	-0,55
Növényi termékek	-0,13	-0,26	-0,20	-0,20	-0,04	0,01	-0,37	-0,40	-0,16	-0,31	-0,38
Élelmiszer-készítmények	0,76	0,47	0,25	0,30	0,21	0,14	-0,13	-0,28	0,03	-0,19	-0,27
Ásványi termékek	0,82	1,25	1,16	1,05	1,34	1,27	1,31	1,54	1,49	1,52	1,50
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-0,74	-0,53	-0,61	-0,59	-0,57	-0,69	-0,80	-1,00	-0,87	-0,92	-1,13
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,15	-1,11	-1,01	-1,12	-1,22	-1,39	-1,54	-1,41	-1,27	-1,39	-1,48
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,33	0,57	0,11	0,02	0,01	-0,21	-0,22	-0,52	-0,53	-0,66	-0,45
Fa és faipari termékek	0,11	-0,01	0,02	0,02	-0,07	-0,10	-0,03	-0,11	-0,15	-0,36	-0,26
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-0,18	-0,01	-0,02	-0,09	-0,53	-0,77	-0,71	-0,89	-0,93	-1,20	-1,16
Lábbelik	-2,16	-1,80	-2,21	-2,41	-2,73	-2,88	-2,99	-2,98	-2,98	-3,07	-3,23
Kőüveg	2,29	1,72	1,99	2,06	2,03	1,95	1,84	1,54	1,53	1,30	1,76
Különféle fémek	1,11	1,06	1,18	1,33	0,98	0,96	1,01	0,71	0,65	0,86	0,67
Gépek / Elektromos berendezések	-1,47	-1,49	-1,56	-1,51	-1,64	-1,69	-1,61	-1,75	-1,76	-1,79	-1,78
Járművek és alkatrészeik	-1,35	-1,18	-1,26	-1,38	-1,50	-1,45	-1,51	-1,36	-1,09	-1,33	-1,38
Különféle egyéb áruk	-1,11	-0,86	-0,92	-0,99	-1,30	-1,35	-1,40	-1,51	-1,55	-1,65	-1,79

Normalizált értékek számítása											
Megnevezés	Normalizált érték										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,80	0,83	0,61	0,49	0,37	0,32	0,34	0,24	0,27	0,15	0,06
Növényi termékek	-0,08	-0,25	-0,11	-0,07	0,20	0,35	0,04	0,12	0,32	0,29	0,23
Élelmiszer-készítmények	0,81	0,48	0,34	0,43	0,45	0,48	0,27	0,24	0,51	0,40	0,34
Ásványi termékek	0,87	1,26	1,25	1,17	1,58	1,61	1,72	2,07	1,97	2,12	2,11
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-0,69	-0,52	-0,52	-0,46	-0,33	-0,35	-0,39	-0,47	-0,39	-0,33	-0,52
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,09	-1,10	-0,92	-1,00	-0,98	-1,05	-1,13	-0,89	-0,79	-0,80	-0,87
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,39	0,58	0,20	0,15	0,25	0,13	0,18	0,01	-0,05	-0,07	0,16
Fa és faipari termékek	0,16	0,00	0,12	0,15	0,17	0,24	0,38	0,42	0,33	0,23	0,35
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-0,13	0,00	0,08	0,03	-0,29	-0,43	-0,30	-0,37	-0,45	-0,61	-0,55
Lábbelik	-2,10	-1,78	-2,12	-2,28	-2,49	-2,54	-2,58	-2,45	-2,50	-2,48	-2,62
Kőüveg	2,35	1,73	2,08	2,19	2,27	2,29	2,25	2,07	2,01	1,90	2,37
Különféle fémek	1,17	1,08	1,28	1,46	1,22	1,30	1,42	1,24	1,13	1,45	1,28
Gépek / Elektromos berendezések	-1,41	-1,47	-1,46	-1,39	-1,39	-1,35	-1,20	-1,23	-1,28	-1,20	-1,17
Járművek és alkatrészeik	-1,30	-1,16	-1,17	-1,25	-1,26	-1,11	-1,10	-0,84	-0,61	-0,74	-0,77
Különféle egyéb áruk	-1,06	-0,85	-0,83	-0,86	-1,06	-1,01	-0,99	-0,99	-1,07	-1,05	-1,18

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

Xest számítása

Megnevezés	Xest (export)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	3 716	4 877	7 529	9 589	9 934	4 761	6 316	6 191	5 371	11 589	7 647
Növényi termékek	70 131	26 369	81 511	103 506	140 201	150 760	163 360	301 356	214 026	233 404	280 681
Élelmiszer-készítmények	18 191	33 119	30 238	53 448	80 850	65 267	65 345	118 781	65 813	67 072	64 517
Ásványi termékek	2 692 915	2 315 204	2 599 345	4 159 944	6 421 031	9 479 201	8 280 015	13 616 211	8 360 460	11 920 640	15 878 488
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	4 382	6 498	9 856	9 115	21 230	20 626	16 901	18 886	39 663	222 535	236 106
Műanyagok és ezekből készült áruk	1 590	1 088	3 698	4 472	7 828	12 887	10 687	16 424	11 820	27 988	7 377
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	956	2 413	3 551	3 574	5 302	4 145	8 241	6 969	4 142	7 720	14 968
Fa és faipari termékek	158 497	203 973	273 154	367 030	437 491	463 488	575 158	641 881	389 382	520 448	299 206
Textilipari alapanyagok és textilárúk	9 947	10 426	2 949	2 501	6 400	4 290	7 873	8 791	10 150	15 414	13 257
Lábbelik	124	74	198	127	67	822	980	1 065	1 683	1 744	18 025
Közüveg	863 733	1 075 814	847 768	659 334	787 594	686 493	774 001	773 134	272 706	262 821	365 827
Különféle fémek	102 997	72 580	89 116	207 565	211 327	385 832	788 005	1 429 795	1 052 971	2 947 549	2 562 004
Gépek / Elektromos berendezések	6 018	8 042	12 317	17 097	23 975	23 194	29 931	97 061	55 593	62 022	157 886
Járművek és alkatrészeik	8 870	14 065	16 831	21 301	34 590	86 333	55 036	110 169	98 677	301 067	3 174 610
Különféle egyéb áruk	3 212	29 666	4 146	4 291	6 271	28 164	14 915	6 565	20 909	10 248	59 178

Megnevezés	Xest (import)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	95 913	120 496	156 879	178 833	209 391	268 830	325 397	405 921	362 536	439 384	505 458
Növényi termékek	171 087	185 335	184 569	209 446	277 499	328 776	511 719	642 341	623 883	666 950	771 716
Élelmiszer-készítmények	146 157	169 316	196 807	201 027	286 499	376 864	491 821	562 688	512 333	643 376	660 878
Ásványi termékek	156 177	155 012	235 921	264 997	450 083	1 161 412	675 913	989 249	646 018	1 114 111	1 227 578
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	360 795	234 858	329 869	351 716	418 597	728 506	676 840	786 955	891 105	942 082	1 084 072
Műanyagok és ezekből készült áruk	61 868	57 944	90 377	104 004	163 520	202 219	266 044	351 502	314 308	358 895	356 211
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	4 331	6 670	9 918	11 685	8 242	10 530	15 717	20 030	15 000	21 449	17 045
Fa és faipari termékek	81 966	54 706	71 577	78 312	172 018	181 158	130 282	198 444	215 762	216 636	232 144
Textilipari alapanyagok és textilárúk	157 558	170 318	191 455	197 800	251 912	290 588	378 430	431 145	417 195	457 731	335 256
Lábbelik	23 296	23 524	31 032	30 618	45 990	50 522	70 555	73 918	75 490	95 213	119 880
Közüveg	24 920	26 180	48 712	31 897	44 711	127 387	123 815	90 491	96 616	117 216	129 529
Különféle fémek	98 030	123 494	146 052	206 159	395 181	429 708	828 218	1 029 537	810 543	827 323	981 145
Gépek / Elektromos berendezések	396 038	411 039	453 102	519 463	808 921	1 014 495	1 737 720	2 313 976	2 070 724	1 987 128	2 439 695
Járművek és alkatrészeik	163 233	179 144	226 057	360 567	370 668	538 135	1 158 795	945 421	669 264	896 294	6 078 821
Különféle egyéb áruk	53 329	75 205	78 610	83 821	136 630	206 234	264 947	317 371	282 660	336 968	385 833

Xc-st számítása

Megnevezés	Xc-st (export)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	3 941 563	3 799 331	3 974 678	5 613 305	8 184 157	11 411 502	10 790 448	17 147 088	10 597 995	16 600 672	23 132 130
Növényi termékek	3 875 148	3 777 839	3 900 696	5 519 388	8 053 890	11 265 503	10 633 404	16 851 923	10 389 340	16 378 857	22 859 096
Élelmiszer-készítmények	3 927 088	3 771 089	3 951 969	5 569 446	8 113 241	11 350 996	10 731 419	17 034 498	10 537 553	16 545 189	23 075 260
Ásványi termékek	1 252 364	1 489 004	1 382 862	1 462 950	1 773 060	1 937 062	2 516 749	3 537 068	2 242 906	4 691 621	7 261 289
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	3 940 897	3 797 710	3 972 351	5 613 779	8 172 861	11 395 637	10 779 863	17 134 393	10 563 703	16 389 726	22 903 671
Műanyagok és ezekből készült áruk	3 943 689	3 803 120	3 978 509	5 618 422	8 186 263	11 403 376	10 786 077	17 136 855	10 591 546	16 584 273	23 132 400
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3 944 323	3 801 795	3 978 656	5 619 320	8 188 789	11 412 118	10 788 523	17 146 310	10 599 224	16 604 541	23 124 809
Fa és faipari termékek	3 786 782	3 600 235	3 709 053	5 255 864	7 756 600	10 952 775	10 221 606	16 511 398	10 213 984	16 091 813	22 840 571
Textilipari alapanyagok és textilárúk	3 935 332	3 793 782	3 979 258	5 620 393	8 187 691	11 411 973	10 788 891	17 144 488	10 595 216	16 596 847	23 126 520
Lábbelik	3 945 155	3 804 134	3 982 009	5 622 767	8 194 024	11 415 441	10 795 784	17 152 214	10 601 683	16 610 517	23 121 752
Közüveg	3 081 546	2 728 394	3 134 439	4 963 560	7 406 497	10 729 770	10 022 763	16 380 145	10 330 660	16 349 440	22 773 950
Különféle fémek	3 842 282	3 731 628	3 893 091	5 415 329	7 982 764	11 030 431	10 008 759	15 723 484	9 550 395	13 664 712	20 577 773
Gépek / Elektromos berendezések	3 939 261	3 796 166	3 969 890	5 605 797	8 170 116	11 393 069	10 766 833	17 056 218	10 547 773	16 550 239	22 981 891
Járművek és alkatrészeik	3 936 409	3 790 143	3 965 376	5 601 593	8 159 501	11 329 930	10 741 728	17 043 110	10 504 689	16 311 194	19 965 167
Különféle egyéb áruk	3 942 067	3 774 542	3 978 061	5 618 603	8 187 820	11 388 099	10 781 849	17 146 714	10 582 457	16 602 013	23 080 599

Megnevezés	Xc-st (import)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	1 898 785	1 872 745	2 304 058	2 651 521	3 830 471	5 646 534	7 330 816	8 753 068	7 640 901	8 681 372	14 819 803
Növényi termékek	1 823 611	1 807 906	2 276 368	2 620 908	3 762 363	5 586 588	7 144 494	8 516 648	7 379 554	8 453 806	14 553 545
Élelmiszer-készítmények	1 848 541	1 823 925	2 264 130	2 629 327	3 753 363	5 538 500	7 164 392	8 596 301	7 491 104	8 477 380	14 664 383
Ásványi termékek	1 838 521	1 838 229	2 225 016	2 565 357	3 589 779	4 753 952	6 980 300	8 169 740	7 357 419	8 006 645	14 097 683
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	1 633 903	1 758 383	2 131 068	2 478 638	3 621 265	5 186 858	6 979 373	8 372 034	7 112 332	8 178 674	14 241 189
Műanyagok és ezekből készült áruk	1 932 830	1 935 297	2 370 560	2 726 350	3 876 342	5 713 145	7 390 169	8 807 487	7 689 129	8 761 861	14 969 050
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	1 990 367	1 986 571	2 451 019	2 818 669	4 031 620	5 904 834	7 640 496	9 138 959	7 988 437	9 099 307	15 308 216
Fa és faipari termékek	1 912 732	1 938 535	2 389 360	2 752 042	3 867 844	5 734 206	7 525 931	8 960 545	7 787 675	8 904 120	15 093 117
Textilipari alapanyagok és textilárúk	1 837 140	1 822 923	2 269 482	2 632 545	3 787 950	5 624 776	7 277 783	8 727 844	7 586 242	8 663 025	14 990 005
Lábbelik	1 971 402	1 969 717	2 429 905	2 799 736	3 993 872	5 864 842	7 585 658	9 085 071	7 927 947	9 025 543	15 205 381
Közüveg	1 969 778	1 967 061	2 412 225	2 798 457	3 995 151	5 787 977	7 532 398	9 068 498	7 906 821	9 003 540	15 195 732
Különféle fémek	1 896 668	1 869 747	2 314 885	2 624 195	3 644 681	5 485 656	6 827 995	8 129 452	7 192 894	8 293 433	14 344 116
Gépek / Elektromos berendezések	1 598 660	1 582 202	2 007 835	2 310 891	3 230 941	4 900 869	5 918 493	6 845 013	5 932 713	7 133 628	12 885 566
Járművek és alkatrészeik	1 831 465	1 814 097	2 224 880	2 469 787	3 669 194	5 377 229	6 497 418	8 213 568	7 334 173	8 224 462	9 246 440
Különféle egyéb áruk	1 941 369	1 918 036	2 382 327	2 746 533	3 903 232	5 709 130	7 391 266	8 841 618	7 720 777	8 783 788	14 939 428

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

RXA, ln(RXA) számítása

Megnevezés	RXA											ln (RXA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,045	0,064	0,096	0,092	0,067	0,025	0,035	0,021	0,025	0,038	0,018	-3,10	-2,75	-2,35	-2,39	-2,70	-3,69	-3,36	-3,85	-3,67	-3,28	-4,02
Növényi termékek	0,703	0,263	0,769	0,737	0,731	0,584	0,600	0,615	0,639	0,473	0,385	-0,35	-1,34	-0,26	-0,30	-0,31	-0,54	-0,51	-0,49	-0,45	-0,75	-0,95
Élelmiszer-készítmények	0,154	0,284	0,249	0,334	0,363	0,216	0,225	0,256	0,186	0,135	0,094	-1,87	-1,26	-1,39	-1,10	-1,01	-1,53	-1,49	-1,36	-1,68	-2,01	-2,36
Ásványi termékek	18,56	13,99	15,71	21,00	21,20	26,27	18,26	16,53	20,25	12,56	9,351	2,92	2,64	2,75	3,04	3,05	3,27	2,91	2,81	3,01	2,53	2,24
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,013	0,018	0,025	0,017	0,028	0,020	0,017	0,012	0,035	0,133	0,105	-4,37	-4,02	-3,67	-4,09	-3,59	-3,92	-4,09	-4,44	-3,36	-2,02	-2,25
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,010	0,007	0,021	0,018	0,022	0,026	0,022	0,023	0,026	0,037	0,007	-4,63	-5,00	-3,84	-4,01	-3,84	-3,66	-3,80	-3,77	-3,66	-3,29	-4,97
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,028	0,078	0,115	0,088	0,095	0,058	0,127	0,075	0,069	0,077	0,106	-3,57	-2,55	-2,16	-2,44	-2,35	-2,85	-2,06	-2,59	-2,68	-2,57	-2,25
Fa és faipari termékek	1,170	1,589	2,130	2,134	1,862	1,491	2,011	1,550	1,417	1,279	0,552	0,16	0,46	0,76	0,76	0,62	0,40	0,70	0,44	0,35	0,25	-0,59
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,040	0,044	0,012	0,008	0,015	0,008	0,015	0,012	0,020	0,021	0,013	-3,22	-3,13	-4,41	-4,83	-4,19	-4,87	-4,17	-4,42	-3,90	-3,88	-4,35
Lábbelik	0,004	0,002	0,006	0,003	0,001	0,010	0,013	0,009	0,021	0,014	0,103	-5,65	-6,10	-5,12	-5,81	-6,80	-4,58	-4,32	-4,66	-3,88	-4,28	-2,27
Közüveg	9,264	12,69	8,656	4,301	3,556	2,080	2,432	1,453	0,439	0,638	0,344	0,368	2,23	2,54	2,16	1,46	1,27	0,73	0,89	0,37	-0,34	-0,87
Különféle fémek	0,411	0,295	0,337	0,491	0,334	0,399	0,837	1,005	0,712	0,483	2,705	1,550	-0,89	-1,22	-1,09	-0,71	-1,10	-0,92	-1,18	0,00	0,39	1,00
Gépek / Elektromos berendezések	0,004	0,005	0,008	0,008	0,008	0,006	0,008	0,018	0,016	0,011	0,022	-5,58	-5,22	-4,82	-4,83	-4,83	-5,18	-4,84	-4,03	-4,16	-4,50	-3,80
Járművek és alkatrészeik	0,013	0,020	0,024	0,023	0,027	0,049	0,032	0,044	0,068	0,135	1,199	-4,37	-3,89	-3,73	-3,78	-3,62	-3,01	-3,43	-3,13	-2,69	-2,00	0,18
Különféle egyéb áruk	0,013	0,126	0,017	0,013	0,013	0,043	0,025	0,007	0,032	0,011	0,047	-4,36	-2,07	-4,08	-4,38	-4,35	-3,15	-3,70	-4,94	-3,43	-4,55	-3,07

RMA, ln(RMA) számítása

Megnevezés	RMA											ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	2,390	3,103	3,391	3,638	3,021	2,807	2,591	2,772	2,406	2,789	1,897	0,87	1,13	1,22	1,29	1,11	1,03	0,95	1,02	0,88	1,03	0,64
Növényi termékek	3,455	3,664	2,833	2,976	2,940	2,469	2,667	2,472	2,536	2,569	1,635	1,24	1,30	1,04	1,09	1,08	0,90	0,98	0,90	0,93	0,94	0,49
Élelmiszer-készítmények	2,635	2,976	2,806	2,661	2,739	2,563	2,519	2,412	2,042	2,521	1,513	0,97	1,09	1,03	0,98	1,01	0,94	0,92	0,88	0,71	0,92	0,41
Ásványi termékek	0,679	0,714	0,821	0,692	0,699	1,263	0,515	0,486	0,439	0,638	0,344	-0,39	-0,34	-0,20	-0,37	-0,36	0,23	-0,66	-0,72	-0,82	-0,45	-1,07
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	2,428	1,363	1,552	1,453	1,194	1,511	1,011	0,984	1,145	1,117	0,759	0,89	0,31	0,44	0,37	0,18	0,41	0,01	-0,02	0,14	0,11	-0,28
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,775	0,700	0,879	0,885	0,961	0,817	0,821	0,968	0,940	0,893	0,516	-0,25	-0,36	-0,13	-0,12	-0,04	-0,20	-0,20	-0,03	-0,06	-0,11	-0,66
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,254	0,409	0,525	0,588	0,310	0,284	0,340	0,406	0,334	0,412	0,193	-1,37	-0,89	-0,64	-0,53	-1,17	-1,26	-1,08	-0,90	-1,10	-0,89	-1,64
Fa és faipari termékek	1,178	0,780	0,852	0,860	1,437	1,102	0,610	0,878	1,038	0,958	0,641	0,16	-0,25	-0,16	-0,15	0,36	0,10	-0,49	-0,13	0,04	-0,04	-0,44
Textilipari alapanyagok és textilárúk	1,389	1,532	1,444	1,413	1,359	1,140	1,203	1,275	1,244	1,268	0,547	0,33	0,43	0,37	0,35	0,31	0,13	0,18	0,24	0,22	0,24	-0,60
Lábbelik	1,207	1,232	1,400	1,334	1,451	1,139	1,282	1,204	1,206	1,385	1,075	0,19	0,21	0,34	0,29	0,37	0,13	0,25	0,19	0,19	0,33	0,07
Közüveg	0,408	0,429	0,678	0,385	0,371	0,758	0,544	0,333	0,382	0,386	0,221	-0,90	-0,85	-0,39	-0,96	-0,99	-0,28	-0,61	-1,10	-0,96	-0,95	-1,51
Különféle fémek	0,788	0,999	0,922	1,013	1,366	0,906	1,283	1,402	1,508	1,258	0,854	-0,24	0,00	-0,08	0,01	0,31	-0,10	0,25	0,34	0,41	0,23	-0,16
Gépek / Elektromos berendezések	0,617	0,666	0,592	0,594	0,676	0,570	0,825	1,062	1,003	0,798	0,589	-0,48	-0,41	-0,53	-0,52	-0,39	-0,56	-0,19	0,06	0,00	-0,23	-0,53
Járművek és alkatrészeik	0,553	0,597	0,653	0,935	0,702	0,671	1,230	0,827	0,727	0,892	5,761	-0,59	-0,52	-0,43	-0,07	0,35	-0,40	0,21	-0,19	-0,32	-0,11	1,75
Különféle egyéb áruk	0,422	0,601	0,507	0,481	0,566	0,601	0,608	0,658	0,603	0,659	0,473	-0,86	-0,51	-0,68	-0,73	-0,57	-0,51	-0,50	-0,42	-0,51	-0,42	-0,75

RCA számítása

Megnevezés	RCA = ln(RXA) - ln(RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	-3,97	-3,89	-3,57	-3,68	-3,81	-4,72	-4,31	-4,87	-4,55	-4,30	-4,66
Növényi termékek	-1,59	-2,64	-1,30	-1,40	-1,39	-1,44	-1,49	-1,39	-1,38	-1,69	-1,45
Élelmiszer-készítmények	-2,84	-2,35	-2,42	-2,08	-2,02	-2,47	-2,42	-2,24	-2,40	-2,93	-2,78
Ásványi termékek	3,31	2,97	2,95	3,41	3,41	3,04	3,57	3,53	3,83	2,98	3,30
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-5,26	-4,32	-4,11	-4,46	-3,77	-4,33	-4,10	-4,43	-3,50	-2,13	-1,97
Műanyagok és ezekből készült áruk	-4,38	-4,64	-3,71	-3,89	-3,80	-3,46	-3,60	-3,74	-3,60	-3,18	-4,31
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	-2,20	-1,66	-1,52	-1,91	-1,18	-1,59	-0,98	-1,69	-1,58	-1,68	-0,60
Fa és faipari termékek	-0,01	0,71	0,92	0,91	0,26	0,30	1,19	0,57	0,31	0,29	-0,15
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-3,54	-3,55	-4,78	-5,18	-4,50	-5,00	-4,35	-4,66	-4,12	-4,12	-3,74
Lábbelik	-5,84	-6,31	-5,45	-6,10	-7,17	-4,71	-4,57	-4,85	-4,07	-4,61	-2,54
Közüveg	3,12	3,39	2,55	2,41	2,26	1,01	1,50	1,47	0,62	0,08	0,51
Különféle fémek	-0,65	-1,22	-1,01	-0,72	-1,41	-0,82	-0,43	-0,33	-0,02	0,77	0,60
Gépek / Elektromos berendezések	-5,10	-4,82	-4,29	-4,31	-4,44	-4,62	-4,65	-4,09	-4,17	-4,27	-3,27
Járművek és alkatrészeik	-3,78	-3,38	-3,31	-3,72	-3,27	-2,61	-3,64	-2,94	-2,38	-1,89	-1,57
Különféle egyéb áruk	-3,49	-1,56	-3,40	-3,65	-3,78	-2,64	-3,20	-4,52	-2,92	-4,13	-2,32

Normalizált értékek számítása

Megnevezés	Normalizált érték										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	-1,65	-1,75	-1,48	-1,49	-1,57	-2,48	-2,52	-2,64	-2,58	-2,24	-3,00
Növényi termékek	0,72	-0,50	0,78	0,79	0,85	0,80	0,50	0,84	0,59	0,38	0,21
Élelmiszer-készítmények	-0,52	-0,21	-0,34	0,11	0,22	-0,22	-0,43	-0,01	-0,43	-0,86	-1,12
Ásványi termékek	5,63	5,11	5,03	5,60	5,65	5,28	5,56	5,76	5,80	5,05	4,96
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-2,94	-2,19	-2,03	-2,27	-1,53	-2,08	-2,11	-2,20	-1,53	-0,06	-0,32
Műanyagok és ezekből készült áruk	-2,06	-2,51	-1,63	-1,70	-1,56	-1,21	-1,61	-1,50	-1,63	-1,11	-2,65
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,12	0,48	0,56	0,28	1,06	0,65	1,01	0,54	0,39	0,38	1,05
Fa és faipari termékek	2,31	2,85	3,00	3,10	2,50	2,55	3,18	2,80	2,28	2,36	1,51
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-1,23	-1,42	-2,69	-2,99	-2,26	-2,75	-2,37	-2,43	-2,16	-2,06	-2,09
Lábbelik	-3,52	-4,18	-3,37	-3,91	-4,93	-2,46	-2,58	-2,62	-2,10	-2,54	-0,69
Közüveg	5,44	5,52	4,63	4,60	4,50	3,26	3,49	3,70	2,59	2,15	2,17
Különféle fémek	1,67	0,92	1,08	1,46	0,83	1,43	1,56	1,90	1,95	2,83	2,25
Gépek / Elektromos berendezések	-2,78	-2,68	-2,21	-2,12	-2,20	-2,38	-2,66	-1,86	-2,20	-2,20	-1,61
Járművek és alkatrészeik	-1,46	-1,24	-1,23	-1,53	-1,03	-0,36	-1,65	-0,71	-0,41	0,18	0,09
Különféle egyéb áruk	-1,18	0,57	-1,32	-1,46	-1,55	-0,39	-1,21	-2,29	-0,96	-2,07	-0,66

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

Xest számítása

Megnevezés	Xest (export)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	265 612	410 340	445 818	529 078	694 056	686 218	551 827	656 253	956 533	1 046 260	851 981
Növényi termékek	1 739 580	1 263 932	2 128 554	2 328 609	2 877 044	3 197 523	3 612 236	4 887 471	4 626 245	5 666 727	6 323 291
Élelmiszer-készítmények	264 016	309 075	375 537	363 180	555 868	537 557	742 556	973 170	823 541	940 921	1 065 284
Ásványi termékek	1 643 785	1 714 502	2 692 171	3 708 905	4 659 554	5 416 078	8 299 590	9 961 551	8 288 354	10 071 149	14 481 134
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	91 200	55 076	142 970	137 306	311 494	297 836	459 375	664 677	541 479	608 333	710 973
Műanyagok és ezekből készült áruk	47 806	23 486	72 936	80 143	117 102	169 673	191 649	216 334	229 032	264 567	291 423
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	152 118	123 072	121 842	145 932	149 078	173 119	198 204	224 553	118 990	185 881	306 751
Fa és faipari termékek	60 598	107 453	168 820	84 775	113 440	145 032	198 673	312 136	225 722	273 959	252 866
Textilipari alapanyagok és textilárúk	176 018	172 288	294 157	352 491	574 170	563 642	573 226	716 273	610 871	635 878	776 159
Lábbelik	18 711	9 738	28 984	28 461	32 981	42 873	66 225	59 034	67 750	63 960	62 573
Közüveg	389 041	481 267	619 035	818 140	860 775	1 048 386	1 046 996	1 062 627	2 327 052	1 476 910	2 207 975
Különféle fémek	84 737	65 958	154 025	216 178	299 526	321 145	427 320	632 891	436 146	676 766	679 044
Gépek / Elektromos berendezések	27 307	57 323	71 025	75 106	145 914	219 130	368 441	504 294	580 453	566 799	570 689
Járművek és alkatrészeik	10 257	452 064	48 699	220 203	136 847	141 829	159 206	186 271	324 963	215 576	238 520
Különféle egyéb áruk	19 446	16 229	33 750	40 207	62 619	66 334	120 342	119 309	121 735	155 618	148 704

Megnevezés	Xest (import)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	34 688	47 112	58 440	64 641	95 247	113 280	43 724	118 038	252 457	288 129	425 036
Növényi termékek	803 016	813 099	1 469 973	1 410 467	1 748 647	1 952 954	1 446 549	3 076 091	2 625 044	3 510 920	6 160 368
Élelmiszer-készítmények	297 810	302 038	367 806	403 682	569 610	778 085	570 573	1 285 260	1 264 145	1 635 161	2 465 286
Ásványi termékek	862 678	866 876	1 235 729	1 349 253	2 355 669	3 404 866	3 631 572	5 829 102	4 486 817	5 345 028	11 388 879
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	648 523	687 874	837 683	1 208 420	1 541 144	1 656 499	1 474 165	2 430 116	2 780 427	2 723 802	4 708 557
Műanyagok és ezekből készült áruk	348 091	343 324	480 613	599 240	860 364	944 434	788 404	1 224 886	1 411 544	1 645 147	2 670 978
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	12 761	15 962	21 411	25 391	29 142	35 164	26 375	38 688	41 432	58 563	90 691
Fa és faipari termékek	218 120	234 807	294 115	366 698	440 434	479 001	392 533	628 745	752 313	723 941	1 328 712
Textilipari alapanyagok és textilárúk	400 548	419 524	530 531	570 542	778 960	859 119	609 576	875 992	957 910	1 259 360	2 006 322
Lábbelik	45 776	51 879	80 523	96 496	130 889	150 281	117 513	187 773	199 424	227 124	326 577
Közüveg	84 323	97 350	125 027	148 516	183 200	291 505	177 419	242 642	319 936	358 471	546 883
Különféle fémek	550 226	567 193	854 791	1 064 265	1 930 769	1 990 589	1 477 819	3 029 922	3 016 814	2 795 810	4 334 178
Gépek / Elektromos berendezések	1 399 014	1 488 564	1 973 439	2 601 501	3 902 463	5 039 386	3 454 604	6 135 959	6 525 978	6 690 603	9 787 298
Járművek és alkatrészeik	4 779 398	3 925 770	4 573 715	5 971 692	8 346 981	10 701 228	10 682 716	24 103 650	13 600 216	15 297 036	4 855 407
Különféle egyéb áruk	189 081	248 909	364 362	443 035	586 986	681 416	489 664	816 450	1 052 512	998 349	1 401 101

Xc-st számítása

Megnevezés	Xc-st (export)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	4 724 620	4 851 463	6 952 505	8 599 636	10 893 412	12 340 157	16 464 029	20 520 591	19 322 333	21 803 044	28 415 386
Növényi termékek	3 250 652	3 997 871	5 269 769	6 800 105	8 710 424	9 828 852	13 403 630	16 289 373	15 652 621	17 182 577	22 944 076
Élelmiszer-készítmények	4 726 216	4 952 728	7 022 786	8 765 534	11 031 600	12 488 818	16 273 300	20 203 674	19 455 325	21 908 383	28 202 083
Ásványi termékek	3 346 447	3 547 301	4 706 152	5 419 809	6 927 914	7 610 297	8 716 266	11 215 293	11 990 512	12 778 155	14 786 233
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	4 899 032	5 206 727	7 255 353	8 991 408	11 275 974	12 728 539	16 556 481	20 512 167	19 737 387	22 240 971	28 556 394
Műanyagok és ezekből készült áruk	4 942 426	5 238 317	7 325 387	9 048 571	11 470 366	12 856 702	16 824 207	20 960 510	20 049 834	22 584 737	28 975 944
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	4 838 114	5 138 731	7 276 481	8 982 782	11 438 390	12 853 256	16 817 652	20 952 291	20 159 876	22 663 423	28 960 616
Fa és faipari termékek	4 929 634	5 154 350	7 229 503	9 043 939	11 474 028	12 881 343	16 817 183	20 864 708	20 055 144	22 545 215	29 014 501
Textilipari alapanyagok és textilárúk	4 814 214	5 089 515	7 104 166	8 776 223	11 013 298	12 462 733	16 442 630	20 460 571	19 667 995	22 213 426	28 491 208
Lábbelik	4 971 521	5 252 065	7 369 339	9 100 253	11 554 487	12 983 502	16 949 631	21 117 810	20 211 116	22 785 344	29 204 794
Közüveg	4 601 191	4 780 536	6 779 288	8 310 574	10 726 693	11 977 989	15 968 860	20 114 217	17 951 814	21 372 394	26 759 392
Különféle fémek	4 905 495	5 195 845	7 244 298	8 912 536	11 290 942	12 705 230	16 588 536	20 543 953	19 842 720	22 172 538	28 588 323
Gépek / Elektromos berendezések	4 962 925	5 204 480	7 327 298	9 053 608	11 441 554	12 807 245	16 647 415	20 672 530	19 698 413	22 282 505	28 696 678
Járművek és alkatrészeik	4 979 975	4 809 739	7 349 624	8 908 511	11 450 621	12 884 546	16 856 650	20 990 573	19 953 903	22 633 728	29 028 847
Különféle egyéb áruk	4 970 786	5 245 574	7 364 573	9 088 507	11 524 849	12 960 041	16 895 514	21 057 535	20 157 131	22 693 686	29 118 663

Megnevezés	Xc-st (import)										
	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011
Élő állat és állati eredetű termékek	10 639 365	10 063 169	13 209 718	16 259 198	23 405 928	28 964 527	25 339 482	49 905 276	39 034 512	43 269 515	52 070 877
Növényi termékek	9 871 037	9 297 182	11 798 185	14 913 372	21 752 528	27 124 853	23 936 657	46 947 223	36 661 925	40 046 524	46 335 545
Élelmiszer-készítmények	10 376 243	9 808 243	12 900 352	15 920 157	22 931 565	28 299 722	24 812 633	48 738 054	38 022 824	41 922 283	50 030 627
Ásványi termékek	9 811 375	9 243 405	12 032 429	14 974 586	21 145 506	25 672 941	21 751 634	44 194 212	34 800 152	38 212 416	41 107 034
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	10 025 530	9 422 407	12 430 475	15 115 419	21 959 361	27 421 308	23 909 041	47 593 198	36 506 542	40 833 642	47 787 356
Műanyagok és ezekből készült áruk	10 325 962	9 766 957	12 787 545	15 724 599	22 640 811	28 133 373	24 594 802	48 798 428	37 875 425	41 912 297	49 824 935
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	10 661 292	10 094 319	13 246 747	16 298 448	23 472 033	29 042 643	25 356 831	49 984 626	39 245 537	43 498 881	52 405 222
Fa és faipari termékek	10 455 933	9 875 474	12 974 043	15 957 141	23 060 741	28 598 806	24 990 673	49 394 569	38 534 656	42 833 503	51 167 201
Textilipari alapanyagok és textilárúk	10 273 505	9 690 757	12 737 627	15 753 297	22 722 215	28 218 688	24 773 630	49 147 322	38 329 059	42 298 084	50 489 591
Lábbelik	10 628 277	10 058 402	13 187 635	16 227 343	23 370 286	28 927 526	25 265 693	49 835 541	39 087 545	43 330 320	52 169 336
Közüveg	10 589 730	10 012 931	13 143 131	16 175 323	23 317 975	28 786 302	25 205 787	49 780 672	38 967 033	43 198 973	51 949 030
Különféle fémek	10 123 827	9 543 088	12 413 367	15 259 574	21 570 406	27 087 218	23 905 387	46 993 392	36 270 155	40 761 634	48 161 735
Gépek / Elektromos berendezések	9 275 039	8 621 717	11 294 719	13 722 338	19 598 712	24 038 421	21 928 602	43 887 355	32 760 991	36 866 841	42 708 615
Járművek és alkatrészeik	5 894 655	6 184 511	8 694 443	10 352 147	15 154 194	18 376 579	14 700 490	25 919 664	25 686 753	28 260 408	47 640 866
Különféle egyéb áruk	10 484 972	9 861 372	12 903 796	15 880 804	22 914 189	28 396 391	24 893 542	49 206 864	38 234 457	42 559 095	51 094 812

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

RXA, ln(RXA) számítása

Megnevezés	RXA											ln (RXA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	2,701	4,212	3,252	3,309	3,533	3,334	1,993	1,886	2,496	2,601	1,635	0,99	1,44	1,18	1,20	1,26	1,20	0,69	0,63	0,91	0,96	0,49
Növényi termékek	21,02	11,98	15,01	13,59	14,02	14,35	10,63	10,42	9,275	11,09	8,748	3,05	2,48	2,71	2,61	2,64	2,66	2,36	2,34	2,23	2,41	2,17
Élelmiszer-készítmények	1,864	2,021	1,742	1,443	1,838	1,622	1,686	1,770	1,261	1,428	1,274	0,62	0,70	0,55	0,37	0,61	0,48	0,52	0,57	0,23	0,36	0,24
Ásványi termékek	4,231	4,344	4,779	5,049	3,930	3,810	5,285	3,807	3,753	3,892	4,184	1,44	1,47	1,56	1,62	1,37	1,34	1,66	1,34	1,32	1,36	1,43
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,212	0,112	0,202	0,157	0,293	0,257	0,297	0,345	0,254	0,268	0,255	-1,55	-2,19	-1,60	-1,85	-1,23	-1,36	-1,21	-1,06	-1,37	-1,32	-1,37
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,233	0,105	0,230	0,201	0,230	0,301	0,257	0,249	0,263	0,258	0,219	-1,46	-2,25	-1,47	-1,60	-1,47	-1,20	-1,36	-1,39	-1,34	-1,35	-1,52
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3,664	2,946	2,157	2,239	1,922	2,143	1,967	1,985	1,038	1,353	1,737	1,30	1,08	0,77	0,81	0,65	0,76	0,68	0,69	0,04	0,30	0,55
Fa és faipari termékek	0,343	0,584	0,675	0,286	0,326	0,396	0,422	0,596	0,418	0,479	0,367	-1,07	-0,54	-0,39	-1,25	-1,12	-0,93	-0,86	-0,52	-0,87	-0,74	-1,00
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,581	0,540	0,680	0,720	1,007	0,925	0,739	0,825	0,654	0,634	0,615	-0,54	-0,62	-0,39	-0,33	0,01	-0,08	-0,30	-0,19	-0,42	-0,46	-0,49
Labbelik	0,421	0,213	0,474	0,414	0,390	0,473	0,572	0,425	0,437	0,369	0,284	-0,86	-1,55	-0,75	-0,88	-0,94	-0,75	-0,56	-0,86	-0,83	-1,00	-1,26
Kőüveg	2,786	3,229	2,918	3,188	2,683	2,848	2,065	1,626	3,513	1,802	2,154	1,02	1,17	1,07	1,16	0,99	1,05	0,73	0,49	1,26	0,59	0,77
Külföldi fémek	0,265	0,193	0,313	0,311	0,332	0,288	0,274	0,340	0,295	0,382	0,295	-1,33	-1,65	-1,16	-1,17	-1,10	-1,25	-1,30	-1,08	-1,22	-0,96	-1,22
Gépek / Elektromos berendezések	0,014	0,028	0,025	0,022	0,035	0,047	0,063	0,076	0,087	0,076	0,065	-4,30	-3,57	-3,68	-3,83	-3,37	-3,06	-2,77	-2,57	-2,44	-2,58	-2,74
Járművek és alkatrészeik	0,012	0,516	0,037	0,148	0,075	0,071	0,060	0,060	0,117	0,070	0,062	-4,46	-0,66	-3,29	-1,91	-2,58	-2,64	-2,82	-2,82	-2,14	-2,66	-2,78
Külföldi egyéb áruk	0,062	0,050	0,074	0,073	0,091	0,089	0,127	0,106	0,099	0,117	0,093	-2,79	-3,00	-2,60	-2,62	-2,40	-2,42	-2,06	-2,25	-2,31	-2,14	-2,38

RMA, ln(RMA) számítása

Megnevezés	RMA											ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,154	0,225	0,220	0,214	0,224	0,230	0,100	0,141	0,327	0,366	0,453	-1,87	-1,49	-1,51	-1,54	-1,49	-1,47	-2,30	-1,96	-1,12	-1,01	-0,79
Növényi termékek	3,004	3,134	4,375	3,535	3,217	3,033	2,253	2,153	2,153	2,867	4,132	1,10	1,14	1,48	1,26	1,17	1,11	0,81	0,77	0,77	1,05	1,42
Élelmiszer-készítmények	0,956	0,987	0,920	0,882	0,891	1,035	0,843	0,971	0,992	1,296	1,657	-0,04	-0,01	-0,08	-0,13	-0,12	0,03	-0,17	-0,03	-0,01	0,26	0,50
Ásványi termékek	0,702	0,974	0,795	0,604	0,621	0,685	0,889	0,529	0,645	0,641	1,096	-0,35	-0,23	-0,23	-0,50	-0,48	-0,38	-0,12	-0,64	-0,44	-0,44	0,09
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,711	0,744	0,675	0,818	0,725	0,649	0,643	0,534	0,695	0,646	0,983	-0,34	-0,30	-0,39	-0,20	-0,32	-0,43	-0,44	-0,63	-0,36	-0,44	-0,02
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,816	0,821	0,867	0,884	0,866	0,775	0,731	0,608	0,857	0,855	1,164	-0,20	-0,20	-0,14	-0,12	-0,14	-0,25	-0,31	-0,50	-0,15	-0,16	0,15
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,140	0,192	0,210	0,221	0,188	0,192	0,172	0,143	0,187	0,235	0,300	-1,97	-1,65	-1,56	-1,51	-1,67	-1,65	-1,76	-1,94	-1,68	-1,45	-1,20
Fa és faipari termékek	0,573	0,657	0,644	0,694	0,616	0,584	0,553	0,504	0,731	0,665	1,084	-0,56	-0,42	-0,44	-0,37	-0,48	-0,54	-0,59	-0,68	-0,31	-0,41	0,08
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,631	0,709	0,713	0,681	0,700	0,671	0,569	0,459	0,565	0,714	0,973	-0,46	-0,34	-0,34	-0,38	-0,36	-0,40	-0,56	-0,78	-0,57	-0,34	-0,03
Labbelik	0,440	0,531	0,669	0,725	0,705	0,687	0,641	0,557	0,645	0,687	0,853	-0,82	-0,63	-0,40	-0,32	-0,35	-0,38	-0,45	-0,59	-0,44	-0,38	-0,16
Kőüveg	0,256	0,313	0,319	0,310	0,260	0,348	0,233	0,162	0,256	0,245	0,272	-1,36	-1,16	-1,14	-1,17	-1,35	-1,06	-1,46	-1,82	-1,36	-1,40	-1,30
Külföldi fémek	0,829	0,899	1,007	0,899	1,128	0,850	0,654	0,713	1,113	0,864	1,124	-0,19	-0,11	0,01	-0,11	0,12	-0,16	-0,43	-0,34	0,11	-0,15	0,12
Gépek / Elektromos berendezések	0,375	0,442	0,458	0,501	0,537	0,577	0,442	0,438	0,572	0,519	0,712	-0,98	-0,82	-0,78	-0,69	-0,62	-0,55	-0,82	-0,82	-0,56	-0,65	-0,34
Járművek és alkatrészeik	5,054	3,850	3,250	3,711	3,848	3,930	5,037	6,765	4,257	4,470	0,890	1,62	1,35	1,18	1,31	1,35	1,37	1,62	1,91	1,45	1,50	-0,12
Külföldi egyéb áruk	0,277	0,386	0,433	0,439	0,413	0,399	0,333	0,303	0,453	0,403	0,502	-1,28	-0,95	-0,84	-0,82	-0,88	-0,92	-1,10	-1,19	-0,79	-0,91	-0,69

RCA számítása

Megnevezés	RCA = ln (RXA) - ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	2,86	2,93	2,69	2,74	2,76	2,67	2,99	2,59	2,03	1,96	1,28
Növényi termékek	1,95	1,34	1,23	1,35	1,47	1,55	1,55	1,58	1,46	1,35	0,75
Élelmiszer-készítmények	0,67	0,72	0,64	0,49	0,72	0,45	0,69	0,60	0,24	0,10	-0,26
Ásványi termékek	1,80	1,70	1,79	2,12	1,84	1,72	1,78	1,97	1,76	1,80	1,34
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-1,21	-1,90	-1,21	-1,65	-0,90	-0,93	-0,77	-0,44	-1,01	-0,88	-1,35
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,25	-2,05	-1,33	-1,48	-1,33	-0,95	-1,05	-0,89	-1,18	-1,20	-1,67
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3,27	2,73	2,33	2,32	2,33	2,41	2,44	2,63	1,71	1,75	1,76
Fa és faipari termékek	-0,51	-0,12	0,05	-0,89	-0,64	-0,39	-0,27	0,17	-0,56	-0,33	-1,08
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-0,08	-0,27	-0,05	0,06	0,36	0,32	0,26	0,59	0,15	-0,12	-0,46
Labbelik	-0,04	-0,92	-0,34	-0,56	-0,59	-0,37	-0,11	-0,27	-0,39	-0,62	-1,10
Kőüveg	2,39	2,33	2,21	2,33	2,33	2,10	2,18	2,30	2,62	1,99	2,07
Külföldi fémek	-1,14	-1,54	-1,17	-1,06	-1,22	-1,08	-0,87	-0,74	-1,33	-0,82	-1,34
Gépek / Elektromos berendezések	-3,32	-2,76	-2,90	-3,14	-2,74	-2,51	-1,95	-1,75	-1,88	-1,93	-2,40
Járművek és alkatrészeik	-6,08	-2,01	-4,47	-3,22	-3,93	-4,01	-4,44	-4,73	-3,59	-4,16	-2,67
Külföldi egyéb áruk	-1,50	-2,05	-1,76	-1,80	-1,51	-1,50	-0,96	-1,06	-1,52	-1,23	-1,69

Normalizált értékek számítása

Megnevezés	Normalizált érték										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	2,59	2,92	2,54	2,68	2,55	2,42	2,57	2,07	1,88	1,83	1,58
Növényi termékek	1,67	1,33	1,08	1,29	1,27	1,30	1,13	1,06	1,31	1,22	1,05
Élelmiszer-készítmények	0,39	0,71	0,48	0,43	0,52	0,20	0,27	0,08	0,09	-0,03	0,03
Ásványi termékek	1,52	1,69	1,64	2,07	1,64	1,47	1,36	1,45	1,61	1,67	1,64
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-1,49	-1,91	-1,36	-1,71	-1,11	-1,18	-1,19	-0,96	-1,16	-1,01	-1,05
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,53	-2,06	-1,48	-1,54	-1,53	-1,20	-1,47	-1,41	-1,33	-1,33	-1,37
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	2,99	2,72	2,17	2,26	2,12	2,16	2,02	2,11	1,56	1,62	2,05
Fa és faipari termékek	-0,79	-0,13	-0,11	-0,95	-0,84	-0,64	-0,69	-0,35	-0,71	-0,46	-0,79
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-0,36	-0,28	-0,20	0,00	0,16	0,07	-0,16	0,07	0,00	-0,25	-0,16
Labbelik	-0,32	-0,93	-0,50	-0,62	-0,80	-0,62	-0,54	-0,79	-0,54	-0,75	-0,80
Kőüveg	2,11	2,32	2,06	2,27	2,13	1,85	1,76	1,78	2,47	1,86	2,37
Külföldi fémek	-1,42	-1,55	-1,33	-1,12	-1,43	-1,33	-1,29	-1,26	-1,48	-0,95	-1,04
Gépek / Elektromos berendezések	-3,59	-2,77	-3,05	-3,20	-2,95	-2,76	-2,37	-2,27	-2,03	-2,06	-2,10
Járművek és alkatrészeik	-6,36	-2,02	-4,63	-3,28	-4,14	-4,26	-4,86	-5,25	-3,74	-4,29	-2,37
Külföldi egyéb áruk	-1,78	-2,06	-1,92	-1,86	-1,72	-1,75	-1,39	-1,58	-1,67	-1,37	-1,39

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

RXA, ln(RXA) számítása

Megnevezés	RXA											ln (RXA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	0,734	0,506	0,601	1,032	0,686	0,216	0,375	0,176	0,354	0,346	0,295	-0,31	-0,68	-0,51	0,03	-0,38	-1,53	-0,98	-1,74	-1,04	-1,06	-1,22
Növényi termékek	0,740	0,322	0,646	1,107	0,814	0,492	0,505	0,320	0,496	0,543	0,661	-0,30	-1,13	-0,44	0,10	-0,21	-0,71	-0,68	-1,14	-0,70	-0,61	-0,41
Élelmiszer-készítmények	1,780	0,468	2,960	3,510	2,872	1,309	1,416	1,106	1,998	1,509	1,779	0,58	-0,76	1,09	1,26	1,05	0,27	0,35	0,10	0,69	0,41	0,58
Ásványi termékek	16,46	16,29	12,14	3,723	2,941	9,872	7,653	5,694	6,338	6,245	17,38	2,80	2,79	2,50	1,31	1,08	2,29	2,04	1,74	1,85	1,83	2,86
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	0,150	0,145	0,135	0,272	0,183	0,072	0,097	0,106	0,095	0,096	0,102	-1,90	-1,93	-2,00	-1,30	-1,70	-2,63	-2,33	-2,24	-2,36	-2,35	-2,28
Műanyagok és ezekből készült áruk	0,167	0,102	0,194	0,336	0,256	0,178	0,209	0,258	0,238	0,296	0,352	-1,79	-2,28	-1,64	-1,09	-1,36	-1,72	-1,57	-1,35	-1,44	-1,22	-1,04
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,088	0,070	0,056	0,045	0,033	0,118	0,512	0,645	0,725	2,886	0,306	-2,43	-2,66	-2,88	-3,11	-3,42	-2,14	-0,67	-0,44	-0,32	1,06	-1,18
Fa és faipari termékek	0,938	0,673	0,793	1,335	1,368	0,531	0,698	0,516	0,522	0,472	0,635	-0,06	-0,40	-0,23	0,29	0,31	-0,63	-0,36	-0,66	-0,65	-0,75	-0,45
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,348	0,367	0,481	0,801	0,445	0,166	0,231	0,140	0,146	0,217	0,225	-1,06	-1,06	-1,00	-0,73	-0,22	-0,81	-1,80	-1,46	-1,97	-1,93	-1,49
Lábbelik	0,127	0,037	0,135	0,196	0,088	0,120	0,119	0,076	0,140	0,290	0,064	-2,06	-3,29	-2,00	-1,63	-2,43	-2,12	-2,13	-2,58	-1,96	-1,24	-2,74
Kőüveg	0,610	0,766	1,050	0,673	1,311	0,660	0,739	0,630	0,864	1,052	1,070	-0,49	-0,27	0,05	-0,40	0,27	-0,42	-0,30	-0,46	-0,15	0,05	0,07
Különféle fémek	0,080	0,066	0,084	0,122	0,095	0,039	0,070	0,063	0,070	0,094	0,084	-2,52	-2,71	-2,47	-2,10	-2,35	-3,25	-2,66	-2,77	-2,65	-2,37	-2,48
Gépek / Elektromos berendezések	0,008	0,009	0,014	0,018	0,015	0,006	0,010	0,010	0,015	0,015	0,018	-4,78	-4,73	-4,25	-4,04	-4,19	-5,04	-4,62	-4,63	-4,17	-4,22	-4,02
Járművek és alkatrészeik	1,102	1,646	1,250	3,422	4,625	2,164	2,587	3,322	3,085	2,763	0,139	0,10	0,50	0,22	1,23	1,53	0,77	0,95	1,20	1,13	1,02	-1,97
Különféle egyéb áruk	0,022	0,081	0,032	0,054	0,030	0,017	0,012	0,007	0,013	0,012	0,015	-3,84	-2,52	-3,43	-2,92	-3,50	-4,09	-4,45	-5,01	-4,35	-4,41	-4,21

RMA, ln(RMA) számítása

Megnevezés	RMA											ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	2,373	1,900	2,193	1,900	1,785	2,824	2,895	2,083	1,673	1,589	1,710	0,86	0,64	0,79	0,64	0,58	1,04	1,06	0,73	0,51	0,46	0,54
Növényi termékek	3,105	3,066	2,672	3,400	3,648	3,691	3,473	2,540	2,300	2,024	2,303	1,13	1,12	0,98	1,22	1,29	1,31	1,24	0,93	0,83	0,71	0,83
Élelmiszer-készítmények	1,985	2,022	1,875	1,939	1,719	1,625	1,781	1,395	1,226	1,333	1,593	0,69	0,70	0,63	0,66	0,54	0,49	0,58	0,33	0,20	0,29	0,47
Ásványi termékek	1,194	1,060	1,546	1,386	1,358	0,827	0,833	0,725	0,750	0,684	0,834	0,18	0,06	0,44	0,33	0,31	-0,19	-0,18	-0,32	-0,29	-0,38	-0,18
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	1,141	1,052	0,809	0,868	0,756	0,929	0,875	0,788	0,707	0,691	0,740	0,13	0,05	-0,21	-0,14	-0,28	-0,07	-0,13	-0,24	-0,35	-0,37	-0,30
Műanyagok és ezekből készült áruk	1,002	0,965	1,001	0,683	0,715	1,237	1,273	0,995	1,133	1,037	0,813	0,00	-0,04	0,00	-0,38	-0,33	0,21	0,24	-0,01	0,12	0,04	-0,21
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,147	0,164	0,164	0,170	0,200	0,145	0,206	0,271	0,249	0,378	0,270	-1,91	-1,81	-1,81	-1,77	-1,61	-1,93	-1,58	-1,31	-1,39	-0,97	-1,31
Fa és faipari termékek	0,850	0,748	0,814	0,669	0,781	1,018	0,860	0,819	0,780	0,848	1,304	-0,16	-0,29	-0,21	-0,40	-0,25	0,02	-0,15	-0,20	-0,25	-0,16	0,27
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,474	0,394	0,379	0,474	0,495	0,366	1,025	1,332	0,839	0,926	1,053	-0,75	-0,93	-0,97	-0,75	-0,70	-1,01	0,02	0,29	-0,18	-0,08	0,05
Lábbelik	0,320	0,347	0,543	0,578	0,556	0,393	0,609	0,682	0,766	0,796	1,131	-1,14	-1,06	-0,61	-0,55	-0,59	-0,93	-0,50	-0,38	-0,27	-0,23	0,12
Kőüveg	0,320	0,335	0,325	0,331	0,320	0,370	0,373	0,428	0,486	0,542	0,237	-1,14	-1,09	-1,12	-1,11	-1,14	-0,99	-0,99	-0,85	-0,72	-0,61	-1,44
Különféle fémek	1,163	1,174	1,038	0,748	0,794	0,954	1,063	0,961	1,130	0,999	0,900	0,15	0,16	0,04	-0,29	-0,23	0,05	0,06	-0,04	0,12	0,00	-0,11
Gépek / Elektromos berendezések	0,444	0,496	0,581	0,368	0,395	0,669	0,595	0,734	0,692	0,694	0,651	-0,81	-0,70	-0,54	-1,00	-0,93	-0,40	-0,52	-0,31	-0,37	-0,36	-0,43
Járművek és alkatrészeik	1,986	2,143	1,748	2,636	2,659	1,840	1,620	2,010	2,510	2,884	2,574	0,69	0,76	0,56	0,97	0,98	0,61	0,48	0,70	0,92	1,06	0,95
Különféle egyéb áruk	0,296	0,311	0,266	0,358	0,332	0,336	0,319	0,403	0,346	0,398	0,374	-1,22	-1,17	-1,32	-1,03	-1,10	-1,09	-1,14	-0,91	-1,06	-0,92	-0,98

RCA számítása

Megnevezés	RCA - ln (RXA) - ln (RMA)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	-1,17	-1,32	-1,29	-0,61	-0,96	-2,57	-2,04	-2,47	-1,55	-1,52	-1,76
Növényi termékek	-1,43	-2,25	-1,42	-1,12	-1,50	-2,02	-1,93	-2,07	-1,53	-1,32	-1,25
Élelmiszer-készítmények	-0,11	-1,46	0,46	0,59	0,51	-0,22	-0,23	-0,23	0,49	0,12	0,11
Ásványi termékek	2,62	2,73	2,06	0,99	0,77	2,48	2,22	2,06	2,13	2,21	3,04
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-2,03	-1,98	-1,79	-1,16	-1,42	-2,56	-2,20	-2,01	-1,98	-1,98	-1,98
Műanyagok és ezekből készült áruk	-1,79	-2,25	-1,64	-0,71	-1,03	-1,94	-1,81	-1,35	-1,56	-1,25	-0,84
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	-0,51	-0,86	-1,08	-1,34	-1,81	-0,21	0,91	0,87	1,07	2,03	0,13
Fa és faipari termékek	0,10	-0,11	-0,03	0,69	0,56	-0,65	-0,21	-0,46	-0,40	-0,59	-0,72
Textilipari alapanyagok és textilárúk	-0,31	-0,07	0,24	0,52	-0,11	-0,79	-1,49	-2,25	-1,75	-1,45	-1,54
Lábbelik	-0,92	-2,23	-1,39	-1,08	-1,84	-1,19	-1,64	-2,20	-1,70	-1,01	-2,87
Kőüveg	0,64	0,83	1,17	0,71	1,41	0,58	0,68	0,39	0,58	0,66	1,51
Különféle fémek	-2,67	-2,87	-2,51	-1,81	-2,12	-3,20	-2,72	-2,73	-2,77	-2,36	-2,38
Gépek / Elektromos berendezések	-3,96	-4,03	-3,71	-3,04	-3,26	-4,63	-4,10	-4,33	-3,80	-3,86	-3,60
Járművek és alkatrészeik	-0,59	-0,26	-0,34	0,26	0,55	0,16	0,47	0,50	0,21	-0,04	-2,92
Különféle egyéb áruk	-2,62	-1,35	-2,10	-1,89	-2,39	-3,00	-3,30	-4,10	-3,29	-3,49	-3,23

Normalizált értékek számítása

Megnevezés	Normalizált érték										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Élő állat és állati eredetű termékek	-0,16	-0,09	-0,36	0,05	-0,02	-1,15	-0,77	-0,98	-0,40	-0,54	-0,66
Növényi termékek	-0,42	-1,02	-0,49	-0,46	-0,56	-0,59	-0,65	-0,58	-0,38	-0,33	-0,15
Élelmiszer-készítmények	0,90	-0,23	1,39	1,26	1,45	1,21	1,05	1,26	1,64	1,11	1,21
Ásványi termékek	3,64	3,96	2,99	1,65	1,71	3,90	3,49	3,55	3,29	3,20	4,14
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-1,02	-0,75	-0,86	-0,50	-0,48	-1,14	-0,92	-0,52	-0,86	-0,99	-0,88
Műanyagok és ezekből készült áruk	-0,78	-1,02	-0,71	-0,05	-0,09	-0,51	-0,53	0,14	-0,41	-0,27	0,26
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	0,50	0,37	-0,15	-0,68	-0,86	1,21	2,19	2,36	2,22	3,02	1,22
Fa és faipari termékek	1,11	1,13	0,90	1,35	1,50	0,77	1,07	1,03	0,75	0,40	0,38
Textilipari alapanyagok és textilárúk	0,70	1,16	1,17	1,19	0,84	0,63	-0,21	-0,76	-0,60	-0,47	-0,45
Lábbelik	0,09	-1,00	-0,46	-0,42	-0,90	0,23	-0,36	-0,71	-0,55	-0,03	-1,77
Kőüveg	1,66	2,06	2,10	1,37	2,35	2,00	1,96	1,88	1,73	1,65	2,61
Különféle fémek	-1,66	-1,64	-1,58	-1,15	-1,18	-1,78	-1,44	-1,24	-1,62	-1,38	-1,28
Gépek / Elektromos berendezések	-2,95	-2,80	-2,78	-2,38	-2,32	-3,21	-2,83	-2,83	-2,65	-2,87	-2,50
Járművek és alkatrészeik	0,42	0,97	0,60	0,92	1,49	1,58	1,74	1,99	1,36	0,94	-1,82
Különféle egyéb áruk	-1,61	-0,12	-1,17	-1,23	-1,45	-1,57	-2,03	-2,61	-2,14	-2,50	-2,13

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

Fekete-afrikai országcsoportok és Kína RCA-mutatóinak korrelációs számítása

	HS	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kína	01-05	0,26	0,12	0,07	0,16	-0,02	-0,08	-0,30	-0,36	-0,10	-0,16	-0,24
	06-15	-0,50	-0,38	-0,66	-1,19	-1,00	-0,99	-1,20	-1,66	-1,46	-1,43	-1,46
	16-24	0,71	0,78	0,91	0,87	0,74	0,73	0,81	0,62	0,49	0,32	0,26
	25-27	-1,29	-1,43	-1,54	-1,84	-2,12	-2,48	-2,64	-2,77	-2,86	-3,02	-3,26
	28-38	-0,86	-1,02	-1,00	-0,99	-0,99	-0,96	-0,85	-0,63	-0,74	-0,65	-0,61
	39-40	-1,27	-1,24	-1,18	-1,14	-1,09	-1,06	-1,01	-0,96	-1,03	-0,97	-0,81
	41-43	0,56	0,64	0,77	0,74	0,72	0,52	0,50	0,64	0,82	0,85	0,93
	44-49	-1,23	-1,19	-1,04	-0,86	-0,77	-0,62	-0,62	-0,68	-0,65	-0,72	-0,78
	50-63	0,90	0,98	1,16	1,21	1,30	1,45	1,67	1,78	1,92	1,87	1,83
	64-67	3,29	3,45	3,46	3,45	3,50	3,47	3,42	3,32	3,51	3,57	3,38
	68-71	0,44	0,44	0,39	0,47	0,52	0,43	0,37	0,38	0,41	0,34	0,51
	72-83	-0,80	-0,87	-0,94	-0,51	-0,49	-0,14	-0,07	0,17	-0,60	-0,34	-0,18
	84-85	-0,72	-0,69	-0,50	-0,32	-0,26	-0,23	-0,06	0,10	0,19	0,26	0,29
86-89	-0,73	-0,76	-0,66	-0,40	-0,26	-0,31	-0,18	-0,06	-0,26	-0,46	-0,78	
90-97	0,51	0,42	0,11	-0,06	-0,06	-0,04	-0,01	0,05	0,11	0,09	0,15	
Fekete-Afrikai országok	01-05	0,13	0,34	0,06	0,29	0,25	-0,25	-0,29	-0,31	-0,02	-0,20	-0,25
	06-15	-0,02	-0,26	-0,10	-0,01	0,05	0,03	-0,12	-0,05	0,09	0,04	0,10
	16-24	0,64	0,23	0,71	0,66	0,74	0,61	0,44	0,48	0,83	0,48	0,54
	25-27	1,95	2,21	1,91	1,34	1,57	2,47	2,35	2,52	2,40	2,42	2,87
	28-38	-1,02	-0,79	-0,82	-0,73	-0,59	-0,78	-0,76	-0,72	-0,80	-0,82	-0,79
	39-40	-1,25	-1,29	-1,11	-1,00	-0,99	-1,07	-1,12	-0,71	-0,92	-0,84	-0,58
	41-43	0,79	0,86	0,45	0,37	0,45	0,57	0,92	1,07	0,98	1,82	0,73
	44-49	0,30	0,22	0,26	0,32	0,45	0,27	0,50	0,45	0,26	0,06	0,15
	50-63	0,17	0,31	0,35	0,28	0,03	-0,11	-0,25	-0,39	-0,34	-0,58	-0,63
	64-67	-1,38	-1,62	-1,46	-1,65	-1,90	-1,44	-1,52	-1,66	-1,45	-1,11	-2,08
	68-71	2,23	1,87	2,05	2,02	2,21	2,10	2,09	1,90	1,85	1,62	2,36
	72-83	0,33	0,38	0,42	0,79	0,53	0,51	0,54	0,41	0,21	0,49	0,59
	84-85	-1,73	-1,70	-1,79	-1,65	-1,62	-1,75	-1,60	-1,70	-1,77	-1,88	-1,60
86-89	-0,65	-0,25	-0,44	-0,34	0,00	0,23	0,37	0,51	0,41	0,22	-1,23	
90-97	-1,13	-0,77	-0,94	-1,04	-1,18	-1,14	-1,17	-1,29	-1,32	-1,49	-1,41	
Dél-Afrika	01-05	0,80	0,83	0,61	0,49	0,37	0,32	0,34	0,24	0,27	0,15	0,06
	06-15	-0,08	-0,25	-0,11	-0,07	0,20	0,35	0,04	0,12	0,32	0,29	0,23
	16-24	0,81	0,48	0,34	0,43	0,45	0,48	0,27	0,24	0,51	0,40	0,34
	25-27	0,87	1,26	1,25	1,17	1,58	1,61	1,72	2,07	1,97	2,12	2,11
	28-38	-0,69	-0,52	-0,52	-0,46	-0,33	-0,35	-0,39	-0,47	-0,39	-0,33	-0,52
	39-40	-1,09	-1,10	-0,92	-1,00	-0,98	-1,05	-1,13	-0,89	-0,79	-0,80	-0,87
	41-43	0,39	0,58	0,20	0,15	0,25	0,13	0,18	0,01	-0,05	-0,07	0,16
	44-49	0,16	0,00	0,12	0,15	0,17	0,24	0,38	0,42	0,33	0,23	0,35
	50-63	-0,13	0,00	0,08	0,03	-0,29	-0,43	-0,30	-0,37	-0,45	-0,61	-0,55
	64-67	-2,10	-1,78	-2,12	-2,28	-2,49	-2,54	-2,58	-2,45	-2,50	-2,48	-2,62
	68-71	2,35	1,73	2,08	2,19	2,27	2,29	2,25	2,07	2,01	1,90	2,37
	72-83	1,17	1,08	1,28	1,46	1,22	1,30	1,42	1,24	1,13	1,45	1,28
	84-85	-1,41	-1,47	-1,46	-1,39	-1,39	-1,35	-1,20	-1,23	-1,28	-1,20	-1,17
86-89	-1,30	-1,16	-1,17	-1,25	-1,26	-1,11	-1,10	-0,84	-0,61	-0,74	-0,77	
90-97	-1,06	-0,85	-0,83	-0,86	-1,06	-1,01	-0,99	-0,99	-1,07	-1,05	-1,18	
Közép-Afrika	01-05	-1,65	-1,75	-1,48	-1,49	-1,57	-2,48	-2,32	-2,64	-2,58	-2,24	-3,00
	06-15	0,72	-0,50	0,78	0,79	0,85	0,80	0,50	0,84	0,59	0,38	0,21
	16-24	-0,52	-0,21	-0,34	0,11	0,22	-0,22	-0,43	-0,01	-0,43	-0,86	-1,12
	25-27	5,63	5,11	5,03	5,60	5,65	5,28	5,56	5,76	5,80	5,05	4,96
	28-38	-2,94	-2,19	-2,03	-2,27	-1,53	-2,08	-2,11	-2,20	-1,53	-0,06	-0,32
	39-40	-2,06	-2,51	-1,63	-1,70	-1,56	-1,21	-1,61	-1,50	-1,63	-1,11	-2,65
	41-43	0,12	0,48	0,56	0,28	1,06	0,65	1,01	0,54	0,39	0,38	1,05
	44-49	2,31	2,85	3,00	3,10	2,50	2,55	3,18	2,80	2,28	2,36	1,51
	50-63	-1,23	-1,42	-2,69	-2,99	-2,26	-2,75	-2,37	-2,43	-2,16	-2,06	-2,09
	64-67	-3,52	-4,18	-3,37	-3,91	-4,93	-2,46	-2,58	-2,62	-2,10	-2,54	-0,69
	68-71	5,44	5,52	4,63	4,60	4,50	3,26	3,49	3,70	2,59	2,15	2,17
	72-83	1,67	0,92	1,08	1,46	0,83	1,43	1,56	1,90	1,95	2,83	2,25
	84-85	-2,78	-2,68	-2,21	-2,12	-2,20	-2,38	-2,66	-1,86	-2,20	-2,20	-1,61
86-89	-1,46	-1,24	-1,23	-1,53	-1,03	-0,36	-1,65	-0,71	-0,41	0,18	0,09	
90-97	-1,18	0,57	-1,32	-1,46	-1,55	-0,39	-1,21	-2,29	-0,96	-2,07	-0,66	

Kelet-Afrika	01-05	2,59	2,92	2,54	2,68	2,55	2,42	2,57	2,07	1,88	1,83	1,58
	06-15	1,67	1,33	1,08	1,29	1,27	1,30	1,13	1,06	1,31	1,22	1,05
	16-24	0,39	0,71	0,48	0,43	0,52	0,20	0,27	0,08	0,09	-0,03	0,03
	25-27	1,52	1,69	1,64	2,07	1,64	1,47	1,36	1,45	1,61	1,67	1,64
	28-38	-1,49	-1,91	-1,36	-1,71	-1,11	-1,18	-1,19	-0,96	-1,16	-1,01	-1,05
	39-40	-1,53	-2,06	-1,48	-1,54	-1,53	-1,20	-1,47	-1,41	-1,33	-1,33	-1,37
	41-43	2,99	2,72	2,17	2,26	2,12	2,16	2,02	2,11	1,56	1,62	2,05
	44-49	-0,79	-0,13	-0,11	-0,95	-0,84	-0,64	-0,69	-0,35	-0,71	-0,46	-0,79
	50-63	-0,36	-0,28	-0,20	0,00	0,16	0,07	-0,16	0,07	0,00	-0,25	-0,16
	64-67	-0,32	-0,93	-0,50	-0,62	-0,80	-0,62	-0,54	-0,79	-0,54	-0,75	-0,80
	68-71	2,11	2,32	2,06	2,27	2,13	1,85	1,76	1,78	2,47	1,86	2,37
	72-83	-1,42	-1,55	-1,33	-1,12	-1,43	-1,33	-1,29	-1,26	-1,48	-0,95	-1,04
	84-85	-3,59	-2,77	-3,05	-3,20	-2,95	-2,76	-2,37	-2,27	-2,03	-2,06	-2,10
86-89	-6,36	-2,02	-4,63	-3,28	-4,14	-4,26	-4,86	-5,25	-3,74	-4,29	-2,37	
90-97	-1,78	-2,06	-1,92	-1,86	-1,72	-1,75	-1,39	-1,58	-1,67	-1,37	-1,39	
Nyugat-Afrika	01-05	-0,16	-0,09	-0,36	0,05	-0,02	-1,15	-0,77	-0,98	-0,40	-0,54	-0,66
	06-15	-0,42	-1,02	-0,49	-0,46	-0,56	-0,59	-0,65	-0,58	-0,38	-0,33	-0,15
	16-24	0,90	-0,23	1,39	1,26	1,45	1,21	1,05	1,26	1,64	1,11	1,21
	25-27	3,64	3,96	2,99	1,65	1,71	3,90	3,49	3,55	3,29	3,20	4,14
	28-38	-1,02	-0,75	-0,86	-0,50	-0,48	-1,14	-0,92	-0,52	-0,86	-0,99	-0,88
	39-40	-0,78	-1,02	-0,71	-0,05	-0,09	-0,51	-0,53	0,14	-0,41	-0,27	0,26
	41-43	0,50	0,37	-0,15	-0,68	-0,86	1,21	2,19	2,36	2,22	3,02	1,22
	44-49	1,11	1,13	0,90	1,35	1,50	0,77	1,07	1,03	0,75	0,40	0,38
	50-63	0,70	1,16	1,17	1,19	0,84	0,63	-0,21	-0,76	-0,60	-0,47	-0,45
	64-67	0,09	-1,00	-0,46	-0,42	-0,90	0,23	-0,36	-0,71	-0,55	-0,03	-1,77
	68-71	1,66	2,06	2,10	1,37	2,35	2,00	1,96	1,88	1,73	1,65	2,61
	72-83	-1,66	-1,64	-1,58	-1,15	-1,18	-1,78	-1,44	-1,24	-1,62	-1,38	-1,28
	84-85	-2,95	-2,80	-2,78	-2,38	-2,32	-3,21	-2,83	-2,83	-2,65	-2,87	-2,50
86-89	0,42	0,97	0,60	0,92	1,49	1,58	1,74	1,99	1,36	0,94	-1,82	
90-97	-1,61	-0,12	-1,17	-1,23	-1,45	-1,57	-2,03	-2,61	-2,14	-2,50	-2,13	

Forrás: saját számítások eredményei ITC adatbázis alapján

Korrelációs számítás eredménye:

	Fekete-afrikai országok	Dél-Afrika	Közép-Afrika	Kelet-Afrika	Nyugat-Afrika
2001	-0,10	-0,19	-0,32	0,26	0,03
2002	-0,19	-0,20	-0,33	0,17	-0,11
2003	-0,16	-0,31	-0,43	0,18	0,02
2004	-0,21	-0,31	-0,48	0,09	-0,04
2005	-0,31	-0,42	-0,56	0,05	-0,12
2006	-0,34	-0,46	-0,51	-0,01	-0,09
2007	-0,37	-0,48	-0,49	-0,05	-0,19
2008	-0,45	-0,54	-0,52	-0,13	-0,29
2009	-0,42	-0,60	-0,58	-0,07	-0,23
2010	-0,38	-0,63	-0,64	-0,13	-0,19
2011	-0,51	-0,56	-0,45	-0,11	-0,43

Fekete-afrikai országok RCA-mutatóinak számítása

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)			Dél-Afrika exportja Kínába (ezer dollár)		
	2001	2011	2001	2011	2011	
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	1 173 201	32 095 190		
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	7 149	25 986		
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	1 031	49 200		
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	10 704	51 460		
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	304 789	10 015 377		
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	62 765	178 152		
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	33 329	104 229		
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	1 974	116 621		
Fa és faipari termékek	211 443 602	414 004 811	31 893	196 985		
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	21 512	146 995		
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	25	111		
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	137 747	3 306 118		
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	167 537	1 867 336		
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	66 623	79 067		
Járművek és alkatrészek	924 631 943	2 091 688 632	325 625	15 951 321		
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	498	6 232		

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)			Dél-Afrika importja Kínából (ezer dollár)		
	2001	2011	2001	2011	2011	
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	1 048 574	13 362 300		
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	16 619	68 678		
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	10 051	103 021		
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	14 431	146 926		
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	51 632	103 318		
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	91 403	842 688		
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	31 372	685 988		
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	34 336	420 706		
Fa és faipari termékek	221 673 453	424 595 434	5 304	212 099		
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	245 527	2 696 680		
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	104 440	900 128		
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	33 394	389 003		
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	65 064	1 128 917		
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	247 938	4 244 039		
Járművek és alkatrészek	876 686 940	1 862 779 951	33 677	522 153		
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	63 386	897 956		

Xcst	Xc-st			Xc-st			X-c-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
7 149	25 986	32 069 204	124 924 836	321 942 904	5 992 804 889	17 501 714 941			
1 031	49 200	32 045 990	153 528 616	550 939 054	5 964 194 991	17 272 742 005			
10 704	51 460	32 043 730	178 116 899	514 549 173	5 939 616 381	17 309 134 146			
304 789	10 015 377	868 412	637 495 766	3 388 685 857	5 480 531 599	14 444 961 379			
62 765	178 152	31 917 038	494 357 033	1 587 908 751	5 623 428 308	16 235 901 260			
33 329	104 229	31 990 961	243 574 984	783 419 359	5 874 180 921	17 040 316 729			
1 974	116 621	31 978 569	52 169 686	108 258 241	6 065 554 864	17 715 490 239			
31 893	196 985	31 898 205	211 411 709	413 807 826	5 906 342 760	17 410 021 018			
21 512	146 995	31 948 195	362 338 387	756 969 935	5 755 405 701	17 066 808 919			
25	111	32 095 079	54 145 802	133 689 921	6 063 576 799	17 689 942 049			
137 747	3 306 118	1 035 454	28 789 072	742 760 308	5 937 522 094	17 084 177 669			
167 537	1 867 336	1 005 664	30 227 854	1 326 556 177	5 743 808 960	16 498 943 018			
66 623	79 067	1 106 578	32 016 123	1 761 787 336	4 186 489 885	13 637 221 041			
325 625	15 951 321	847 576	16 143 869	2 075 737 311	5 193 741 883	15 763 845 869			
498	6 232	1 172 703	32 088 958	931 917 157	5 752 577 252	16 891 720 934			

RCA	ln (RXA)		RCA = ln(RXA) - ln(RMA)
	2001	2011	
0,294	0,044	-1,22	-0,95
0,034	0,048	-3,38	-2,34
0,307	0,054	-1,18	-0,41
3,017	1,934	1,10	1,99
0,643	0,057	-0,44	-0,49
0,705	0,071	-0,35	-0,06
0,196	0,597	-1,63	-3,01
0,781	0,260	-0,25	1,72
0,297	0,104	-1,22	-2,82
0,002	0,000	-6,04	-8,46
4,380	2,641	1,48	1,42
2,558	0,768	0,94	0,93
0,149	0,008	-1,90	-1,65
2,159	7,504	0,77	2,35
0,007	0,004	-5,01	-5,00

RMA	ln (RMA)	
	2001	2011
0,762	0,287	-0,27
0,356	0,239	-1,03
0,465	0,373	-0,77
0,414	0,031	-0,88
1,049	0,671	0,05
0,747	1,175	-0,29
3,957	5,663	1,38
0,140	0,673	-1,97
4,954	6,210	1,60
11,320	9,912	2,43
1,060	0,777	0,06
1,009	1,152	0,01
0,772	1,448	-0,26
0,206	0,355	-1,58
0,989	1,321	-0,01

Xcst	Xc-st			Xc-st			X-c-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
16 619	68 678	13 293 622	130 691 915	320 457 940	6 181 130 672	17 803 614 387			
10 051	103 021	13 259 279	167 001 171	569 977 587	6 144 814 848	17 554 129 083			
14 431	146 926	13 215 374	183 951 400	524 692 604	6 127 868 999	17 599 457 971			
51 632	103 318	995 942	701 980 429	3 663 009 430	5 609 877 171	14 461 097 537			
91 403	842 688	957 171	526 433 326	1 652 257 995	5 785 464 045	16 472 588 342			
31 372	685 988	1 017 202	250 222 609	798 107 014	6 061 614 731	17 326 582 623			
34 336	420 706	1 014 238	53 539 380	103 454 071	6 258 300 924	18 020 970 284			
5 304	212 099	1 043 270	221 668 149	424 383 335	6 090 143 123	17 699 832 413			
245 527	2 696 680	803 047	366 947 974	709 194 715	5 945 103 521	17 417 505 614			
104 440	900 128	944 134	61 083 072	131 126 319	6 250 827 336	17 993 777 458			
33 394	389 003	1 015 180	189 930 395	673 569 449	6 121 908 967	17 450 823 203			
65 064	1 128 917	983 510	388 460 597	1 344 491 549	5 923 410 435	16 780 641 017			
247 938	4 244 039	800 636	1 807 711 795	4 409 851 773	4 504 342 111	13 718 395 915			
33 677	522 153	1 014 897	12 840 147	876 653 263	1 862 257 798	16 262 268 004			
63 386	897 956	985 188	12 464 344	937 172 070	5 926 338 861	17 187 729 535			

RMA	ln (RMA)	
	2001	2011
0,762	0,287	-0,27
0,356	0,239	-1,03
0,465	0,373	-0,77
0,414	0,031	-0,88
1,049	0,671	0,05
0,747	1,175	-0,29
3,957	5,663	1,38
0,140	0,673	-1,97
4,954	6,210	1,60
11,320	9,912	2,43
1,060	0,777	0,06
1,009	1,152	0,01
0,772	1,448	-0,26
0,206	0,355	-1,58
0,989	1,321	-0,01

Normalizált RCA	Normalizált RCA	
	2001	2011
0,41	0,56	0,15
-0,98	0,83	0,81
0,95	0,51	-0,44
3,35	6,58	3,23
0,88	-0,03	-0,91
1,31	-0,37	-0,68
-1,64	0,19	-1,83
3,09	1,49	1,60
-1,45	-1,65	-0,20
-7,10	-7,55	-0,45
2,78	3,66	0,88
2,30	2,03	-0,27
-0,28	-2,76	-2,48
3,72	5,49	1,77
-3,63	-3,49	0,14

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)			Angola exportja Kínába (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	17 855 727 049	721 828	24 922 180	24 922 180
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	321 968 890	23	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	550 988 254	0	194	194
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	514 600 633	0	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	3 398 701 234	721 481	24 821 336	24 821 336
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	1 588 086 903	0	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	783 523 588	0	2	2
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	108 374 862	0	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	414 004 811	320	642	642
Textilipari alapanyagok és textiliáruk	362 359 899	757 116 930	757 116 930	0	0	0
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	133 690 032	0	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	746 066 426	0	99 380	99 380
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	1 328 423 513	0	385	385
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	4 186 568 952	0	14	14
Járművek és alkatrészek	924 631 943	2 091 688 632	2 091 688 632	4	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	931 923 389	0	228	228

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)			Angola importja Kínából (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	18 137 365 949	45 722	2 784 153	2 784 153
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	320 526 618	70	10 187	10 187
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	570 080 608	1 253	11 944	11 944
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	524 839 530	252	37 295	37 295
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	3 663 112 748	169	166 288	166 288
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	1 653 100 683	4 998	118 525	118 525
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	798 793 002	2 342	155 042	155 042
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	103 874 777	1 715	28 636	28 636
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	424 595 434	167	115 416	115 416
Textilipari alapanyagok és textiliáruk	367 193 501	711 891 395	711 891 395	12 332	129 069	129 069
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	132 026 447	9 550	103 736	103 736
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	673 958 452	1 234	146 721	146 721
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 345 620 466	3 091	567 891	567 891
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	4 414 095 812	5 014	741 441	741 441
Járművek és alkatrészek	876 686 940	1 862 779 951	1 862 779 951	1 582	312 221	312 221
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	938 070 026	1 953	139 741	139 741

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
23	0	721 805	124 931 962	321 968 890	5 993 242 010	17 508 835 979			
0	194	721 828	24 921 986	550 988 060	5 964 644 302	17 279 817 003			
0	0	721 828	24 922 180	514 600 633	5 940 046 346	17 316 204 236			
721 481	24 821 336	347	100 844	637 079 074	5 481 816 356	14 481 746 307			
0	0	721 828	24 922 180	1 588 086 903	5 623 754 151	16 242 717 966			
0	2	721 828	24 922 178	783 523 586	5 874 565 636	17 047 281 285			
0	0	721 828	24 922 180	108 374 862	6 066 002 289	17 722 430 007			
320	642	721 508	24 921 538	414 004 169	5 906 730 987	17 416 801 342			
0	0	721 828	24 922 180	757 116 930	5 755 814 050	17 073 687 939			
0	0	721 828	24 922 180	133 690 032	6 064 028 122	17 697 114 837			
0	99 380	721 828	24 822 800	745 967 046	5 937 697 973	17 084 937 203			
0	385	721 828	24 921 795	1 328 423 128	5 743 925 259	16 502 382 126			
0	14	721 828	24 922 166	4 186 568 938	4 356 319 990	13 644 235 945			
4	0	721 824	24 922 180	2 091 688 632	5 193 542 014	15 739 116 237			
0	228	721 828	24 921 952	931 923 161	5 755 027 629	16 898 881 936			

RXA	ln (RXA)			RCA = ln (RXA) - ln (RMA)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
0,002	0,000	-6,483	-19,943	-3,86	-18,35	-18,35
0,000	0,000	-16,738	-8,318	-16,77	-6,30	-6,30
0,000	0,000	-16,890	-20,423	-15,20	-19,64	-19,64
17890,7	1056,5	9,792	6,963	13,31	8,35	8,35
0,000	0,000	-17,966	-21,614	-18,27	-20,80	-20,80
0,000	0,000	-17,214	-13,258	-17,48	-13,51	-13,51
0,000	0,000	-15,641	-18,842	-17,16	-19,43	-19,43
0,012	0,001	-4,391	-6,827	-2,10	-7,42	-7,42
0,000	0,000	-17,632	-20,823	-19,42	-21,00	-21,00
0,000	0,000	-15,679	-19,053	-18,97	-20,72	-20,72
0,000	0,092	-16,904	-2,389	-16,79	-2,76	-2,76
0,000	0,000	-17,666	-8,558	-17,77	-9,72	-9,72
0,000	0,000	-19,492	-13,211	-18,31	-13,33	-13,33
0,000	0,00	-10,380	-21,921	-8,88	-22,02	-22,02
0,000	0,000	-17,640	-8,704	-17,26	-8,67	-8,67

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
70	10 187	45 652	2 773 966	320 516 431	6 182 100 426	17 814 075 552			
1 253	11 944	44 469	2 772 209	570 068 664	6 145 800 104	17 564 525 076			
252	37 295	45 470	2 746 858	524 802 235	6 128 843 493	17 609 816 856			
169	166 288	45 553	2 617 865	3 662 946 460	5 610 777 097	14 471 801 624			
4 998	118 525	40 724	2 665 628	1 652 982 158	5 786 294 087	16 481 718 163			
2 342	155 042	43 380	2 629 111	798 637 960	6 062 559 523	17 336 098 878			
1 715	28 636	44 007	2 755 517	103 846 141	6 259 238 534	18 030 764 291			
167	115 416	45 555	2 668 737	424 480 018	6 091 135 701	17 710 217 194			
12 332	129 069	33 390	2 655 084	711 762 326	5 945 639 983	17 422 948 539			
9 550	103 736	36 172	2 680 417	131 922 711	6 251 640 408	18 002 762 821			
1 234	146 721	44 488	2 637 432	673 811 731	6 122 847 499	17 460 916 786			
3 091	567 891	42 631	2 216 262	1 345 052 575	5 924 289 341	16 790 097 112			
5 014	741 441	40 708	2 042 712	4 413 354 371	4 504 859 115	13 721 968 866			
1 582	312 221	44 140	2 471 932	1 862 467 730	5 436 125 044	16 272 426 287			
1 953	139 741	43 769	2 644 412	937 930 285	5 927 218 847	17 196 791 252			

RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
0,073	0,204	-2,62	-1,59	9,43	-5,98	-5,98
1,037	0,133	0,04	-2,02	-3,48	6,08	6,08
0,185	0,456	-1,69	-0,79	-1,91	-7,26	-7,26
0,030	0,251	-3,52	-1,38	26,60	20,72	20,72
1,349	0,443	0,30	-0,81	-4,98	-8,42	-8,42
1,308	1,280	0,27	0,25	-4,19	-1,13	-1,13
4,553	1,804	1,52	0,59	-3,87	-7,05	-7,05
0,101	1,804	-2,30	0,59	11,19	4,96	4,96
5,980	1,190	1,79	0,17	-6,13	-8,62	-8,62
26,979	5,281	3,30	1,66	-5,68	-8,34	-8,34
0,894	1,442	-0,11	0,37	-3,50	9,62	9,62
1,106	3,199	0,10	1,16	-4,48	2,66	2,66
0,307	1,129	-1,18	0,12	-5,02	-0,95	-0,95
0,222	1,104	-1,50	0,10	4,41	-9,64	-9,64
0,686	0,969	-0,38	-0,03	-3,97	3,71	3,71

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)			Szudán exportja Kínába (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	938 127	938 127	9 541 534	9 541 534
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0	41	41
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	121	121	79 914	79 914
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0	432	432
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	937 312	937 312	9 441 600	9 441 600
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0	24	24
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	14	14	1 449	1 449
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	445	445	4 792	4 792
Fa és faipari termékek	211 443 602	414 004 811	5	5	279	279
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	28	28	4 587	4 587
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0	0	0
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	202	202	8 264	8 264
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	0	124	124
Járművek és alkatrészek	924 631 943	2 091 688 632	0	0	6	6
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0	22	22

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)			Szudán importja Kínából (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	219 948	219 948	1 994 640	1 994 640
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	6	6	867	867
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	995	995	14 275	14 275
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	573	573	16 666	16 666
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	657	657	3 655	3 655
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	18 819	18 819	99 333	99 333
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	14 900	14 900	156 119	156 119
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	1 860	1 860	27 832	27 832
Fa és faipari termékek	221 673 453	424 595 434	400	400	31 377	31 377
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	30 307	30 307	256 244	256 244
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	5 044	5 044	75 968	75 968
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	2 609	2 609	64 042	64 042
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	27 489	27 489	345 436	345 436
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	80 507	80 507	700 112	700 112
Járművek és alkatrészek	876 686 940	1 862 779 951	22 936	22 936	97 026	97 026
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	12 846	12 846	105 688	105 688

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st			RXA	ln (RXA)			RCA = ln (RXA) - ln (RMA)		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001		2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	
0	41	9 541 493	124 931 985	321 968 849	5 993 025 665	17 524 216 707	0,000	0,000	0,000	-16,789	-8,361	-10,14	-4,64			
121	79 914	9 461 620	153 529 526	550 908 340	5 964 428 245	17 295 357 089	0,005	0,265	0,005	-5,296	-1,327	-3,51	0,18			
0	432	9 541 102	178 127 603	514 600 201	5 939 830 047	17 331 585 746	0,000	0,002	0,000	-17,152	-6,486	-14,71	-5,22			
937 312	9 441 600	99 934	636 863 243	3 389 259 634	5 482 031 719	14 466 367 481	9899,7	403,3	9200	6,000	12,93	12,93	10,93			
0	24	9 541 510	494 419 798	1 588 086 879	5 623 537 852	16 258 098 660	0,000	0,000	0,000	-18,228	-10,567	-18,26	-9,92			
14	1 449	9 540 085	243 608 299	783 522 139	5 874 349 365	17 062 664 825	0,000	0,003	0,000	-7,930	-5,712	-8,50	-6,32			
445	4 792	9 536 742	52 171 215	108 370 070	6 065 786 880	17 737 820 237	0,055	0,082	0,055	-2,897	-2,498	-2,89	-3,40			
5	279	9 541 255	211 443 597	414 004 532	5 906 514 058	17 432 181 262	0,000	0,001	0,000	-8,812	-6,700	-5,82	-6,29			
28	4 587	9 536 947	362 359 871	757 112 343	5 755 597 807	17 089 077 759	0,000	0,011	0,000	-7,654	-4,523	-8,60	-5,81			
0	0	9 541 534	54 145 827	133 690 032	6 063 811 823	17 712 495 483	0,000	0,000	0,000	-15,941	-18,092	-16,82	-19,78			
0	0	9 541 534	180 475 976	746 066 426	5 937 481 674	17 100 119 089	0,000	0,000	0,000	-17,166	-19,847	-16,22	-19,70			
202	8 264	9 533 270	374 248 488	1 328 415 249	5 743 709 364	16 517 778 530	0,003	0,011	0,003	-5,712	-4,530	-6,49	-5,49			
0	124	9 541 410	1 761 853 959	4 186 568 828	4 356 103 691	13 659 616 811	0,000	0,000	0,000	-19,754	-10,068	-20,12	-10,59			
0	6	9 541 528	924 631 943	2 091 688 626	5 193 325 707	15 754 496 895	0,000	0,000	0,000	-18,934	-12,261	-18,61	-11,45			
0	22	9 541 512	365 146 320	931 923 367	5 752 811 330	16 914 262 170	0,000	0,000	0,000	-17,902	-10,081	-17,85	-10,11			

Xcst	Xc-st			Xc-st			RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011		2 001	2 011				
6	867	1 993 773	130 708 528	320 525 751	6 181 926 072	17 814 846 425	0,001	0,024	0,001	-6,65	-3,72	-0,35	2,23
995	14 275	1 980 365	167 010 227	570 066 333	6 145 625 362	17 565 319 251	0,167	0,222	0,167	-1,79	-1,50	6,28	7,05
573	16 666	1 977 974	183 965 258	524 822 864	6 128 669 909	17 610 565 111	0,087	0,283	0,087	-2,44	-1,26	-4,93	1,65
657	3 655	1 990 985	702 031 404	3 663 109 093	5 610 603 847	14 472 265 871	0,024	0,007	0,024	-3,73	-4,93	22,72	17,79
18 819	99 333	1 895 307	526 505 910	1 653 001 350	5 786 147 503	16 482 469 292	1,028	0,523	1,028	0,03	-0,65	-8,47	-3,05
14 900	156 119	1 838 521	250 239 081	798 636 883	6 062 410 413	17 336 890 545	1,760	1,843	1,760	0,57	0,61	1,29	0,55
1 860	27 832	1 966 808	53 571 856	103 846 945	6 259 064 598	18 031 552 196	0,996	2,457	0,996	0,00	0,90	6,89	3,47
400	31 377	1 963 263	221 673 053	424 564 057	6 090 961 941	17 710 838 629	0,050	0,667	0,050	-2,99	-0,41	3,97	0,57
30 307	256 244	1 738 396	367 163 194	711 635 151	5 945 501 707	17 423 992 402	2,588	3,609	2,588	0,95	1,28	1,18	1,06
5 044	75 968	1 918 672	61 182 468	131 950 479	6 251 457 170	18 003 496 798	2,398	5,402	2,398	0,87	1,69	-7,03	-12,91
2 609	64 042	1 930 598	189 961 180	673 894 410	6 122 676 023	17 461 540 941	0,387	0,860	0,387	-0,95	-0,15	-6,43	-12,83
27 489	345 436	1 649 204	388 498 172	1 345 275 030	5 924 163 911	16 790 441 715	2,178	2,614	2,178	0,78	0,96	3,29	1,38
80 507	700 112	1 294 528	1 807 879 226	4 413 395 700	4 504 835 875	13 722 675 721	1,439	1,682	1,439	0,36	0,52	-10,33	-3,72
22 936	97 026	1 897 614	876 664 004	1 862 682 925	5 435 993 526	16 272 785 410	0,722	0,447	0,722	-0,33	-0,81	-8,82	-4,59
12 846	105 688	1 888 952	385 581 033	937 964 338	5 927 066 407	17 197 512 659	0,953	1,026	0,953	-0,05	0,03	-8,07	-3,24

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Nigéria exportja Kinába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	227 157	1 583 680
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	26	301
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	202	19 559
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	23	931
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	224 360	1 462 002
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	5
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	2	51 619
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	117	27 263
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	789	771
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	3 334
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	1	34
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	133	17 793
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	1 501	64
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	3	2
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	2

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Nigéria importja Kinából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	917 183	9 205 574
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	2	104 479
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	4 323	11 254
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	7 117	226 411
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	46 546	15 276
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	71 079	572 205
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	48 448	734 244
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	24 169	53 800
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	12 109	155 903
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	143 063	875 355
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	50 454	266 170
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	13 690	256 318
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	85 987	1 403 587
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	234 917	3 097 125
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	129 677	1 103 348
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	45 602	330 099

	Xcst			Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011	
26	301	227 131	1 583 379	124 931 959	321 968 589	5 993 736 687	17 532 175 081	0,005	0,010	-5,204	-4,571	
202	19 559	226 955	1 564 121	153 529 445	550 968 695	5 965 139 377	17 303 194 233	0,035	0,393	-3,364	-0,935	
23	931	227 134	1 582 749	178 127 580	514 599 702	5 940 541 063	17 339 544 598	0,003	0,020	-5,691	-3,921	
224 360	1 462 002	2 797	121 678	637 576 195	3 397 239 232	5 481 316 785	14 458 366 139	689,6	51,1	6,536	3,934	
0	5	227 157	1 583 675	494 419 798	1 588 086 898	5 624 248 822	16 266 056 476	0,000	0,000	-16,810	-10,339	
2	51 619	227 155	1 532 061	243 608 311	783 471 969	5 875 060 311	17 070 723 019	0,000	0,734	-8,457	-0,309	
117	27 263	227 040	1 556 417	108 374 862	108 347 599	6 066 497 194	17 745 823 033	0,060	2,869	-2,815	1,054	
789	771	226 368	1 582 909	211 442 813	414 004 040	5 907 226 596	17 440 140 100	0,097	0,021	-2,329	-3,886	
0	3 334	227 157	1 580 346	362 359 899	757 113 596	5 756 308 721	17 097 033 107	0,000	0,048	-16,476	-3,044	
0	0	227 157	1 583 680	54 145 827	133 690 032	6 064 522 793	17 720 453 337	0,000	0,000	-14,523	-16,296	
1	34	227 156	1 583 646	180 475 975	746 066 392	5 938 192 646	17 108 077 011	0,000	0,000	-8,840	-7,616	
133	17 793	227 024	1 565 887	374 248 557	1 328 405 720	5 744 420 196	16 525 755 442	0,009	0,141	-4,711	-1,956	
1 501	64	225 656	1 583 616	1 761 852 458	4 186 568 888	4 356 817 663	13 667 574 545	0,016	0,000	-4,108	-8,933	
3	2	227 154	1 583 678	924 631 940	2 091 688 630	5 194 036 683	15 762 454 741	0,000	0,000	-9,510	-11,563	
0	2	227 157	1 583 678	365 146 320	931 923 387	5 753 522 300	16 922 219 984	0,000	0,000	-16,484	-10,683	

RXA	ln (RXA)	
	2001	2011
0,005	0,010	-5,204
0,035	0,393	-3,364
0,003	0,020	-5,691
689,6	51,1	6,536
0,000	0,000	-16,810
0,000	0,734	-8,457
0,060	2,869	-2,815
0,097	0,021	-2,329
0,000	0,048	-16,476
0,000	0,000	-14,523
0,000	0,000	-8,840
0,009	0,141	-4,711
0,016	0,000	-4,108
0,000	0,000	-9,510
0,000	0,000	-16,484

RCA = ln (RXA) - ln (RMA)	2001	2011
	3,98	-4,12
-1,62	2,34	
-4,35	-3,75	
7,39	8,96	
-16,73	-9,92	
-8,76	-0,94	
-3,97	1,03	
-1,33	-3,56	
-17,57	-3,99	
-16,31	-17,70	
-8,12	-7,32	
-5,17	-2,77	
-3,95	-9,39	
-9,53	-11,74	
-16,27	-10,30	

Xcst	Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
2	104 479	917 181	9 101 095	320 422 139	6 181 228 829	17 807 842 715
4 323	11 254	912 860	9 194 320	167 006 899	6 144 934 783	17 558 102 275
7 117	226 411	910 066	8 979 163	183 958 714	6 127 985 762	17 603 773 667
46 546	15 276	870 637	9 190 298	701 985 515	3 663 097 472	14 465 078 179
71 079	572 205	846 104	8 633 369	526 453 650	1 652 528 478	16 476 204 102
48 448	734 244	868 735	8 471 330	250 205 533	798 058 758	17 330 835 861
24 169	53 800	893 014	9 151 774	53 549 547	103 820 977	18 024 393 198
12 109	155 903	905 074	9 049 671	221 661 344	424 439 531	17 703 876 747
143 063	875 355	774 120	8 330 219	367 050 438	711 016 040	17 418 019 690
50 454	266 170	866 729	8 939 404	61 137 058	131 760 277	17 996 666 268
13 690	256 318	903 493	8 949 256	189 950 099	673 702 134	17 454 714 559
85 987	1 403 587	831 196	7 801 987	388 439 674	1 344 216 879	16 785 347 083
234 917	3 097 125	682 266	6 108 449	1 807 724 816	4 410 998 687	13 720 258 813
129 677	1 103 348	787 506	8 102 226	876 557 263	1 861 676 603	16 267 587 120
45 602	330 099	871 581	8 875 475	385 548 277	937 739 927	17 190 750 547

RMA	ln (RMA)	
	2001	2011
0,000	0,638	-9,18
0,174	0,038	-1,75
0,261	0,846	-1,35
0,427	0,007	-0,85
0,923	0,661	-0,08
1,351	1,882	0,30
3,163	1,021	1,15
0,368	0,719	-1,00
2,993	2,574	1,10
5,952	4,067	1,78
0,488	0,742	-0,72
1,578	2,246	0,46
0,858	1,577	-0,15
1,021	1,190	0,02
0,804	0,682	-0,22

Normalizált RCA	2001	2011
	10,60	0,27
5,01	6,73	
2,28	0,63	
14,01	13,35	
-10,10	-5,54	
-2,13	3,45	
2,66	5,42	
5,30	0,83	
-10,95	0,40	
-9,68	-13,31	
-1,50	-2,93	
1,46	1,62	
2,67	-5,00	
-2,90	-7,35	
-9,64	-5,91	

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)			Kongó exportja Kínába (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	17 855 727 049	181 404	181 404	4 672 291
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	321 968 890	0	0	9
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	550 988 254	0	0	0
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	514 600 633	0	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	3 398 701 234	155 947	155 947	4 361 711
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	1 588 086 903	8	8	592
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	783 523 588	0	0	1 063
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	108 374 862	0	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	414 004 811	14 416	14 416	288 309
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	757 116 930	0	0	17
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	133 690 032	0	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	746 066 426	0	0	45
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	1 328 423 513	11 020	11 020	20 361
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	4 186 568 952	0	0	184
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	2 091 688 632	0,001	0,001	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	931 923 389	13	13	0

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)			Kongó importja Kínából (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	18 137 365 949	38 164	38 164	489 431
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	320 526 618	199	199	4 462
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	570 080 608	255	255	2 184
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	524 839 530	1 094	1 094	6 489
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	3 663 112 748	847	847	32 903
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	1 653 100 683	3 870	3 870	15 964
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	798 793 002	591	591	21 306
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	103 874 777	609	609	3 920
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	424 595 434	256	256	5 181
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	711 891 395	8 758	8 758	44 330
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	132 026 447	2 718	2 718	7 182
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	673 958 452	376	376	15 918
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 345 620 466	1 999	1 999	69 952
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	4 414 095 812	14 554	14 554	135 162
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	1 862 779 951	1 475	1 475	99 151
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	938 070 026	563	563	25 327

	Xcst			Xc-st			Xc-st			Xc-cst			RCA			ln (RCA)			RCA = ln (RCA) - ln (RMA)					
	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011			
	0	9	4 672 282	124 931 985	321 968 881	5 993 782 388	17 529 085 886	17 529 085 886	0,000	0,000	-15,146	-9,163	0,000	0,000	-13,75	-8,49	0,000	0,000	-13,75	-8,49	0,000	0,000	-15,146	-9,163
	0	0	4 672 291	153 529 647	550 988 254	5 963 184 726	17 300 066 504	17 300 066 504	0,000	0,000	-15,356	-18,818	0,000	0,000	-13,96	-16,84	0,000	0,000	-13,96	-16,84	0,000	0,000	-15,356	-18,818
	0	0	4 672 291	178 127 603	514 600 633	5 940 586 770	17 336 454 125	17 336 454 125	0,000	0,000	-15,509	-18,748	0,000	0,000	-15,49	-17,95	52,7	59,8	5,67	5,67	5,35	5,35	3,964	4,092
	8	592	4 671 699	494 419 790	1 588 086 311	5 624 294 591	16 262 969 039	16 262 969 039	0,001	0,001	-7,598	-6,647	0,000	0,000	-7,81	-5,56	0,001	0,001	-7,81	-5,56	0,001	0,001	-7,598	-6,647
	0	1 063	4 671 228	243 608 313	783 522 525	5 875 106 060	17 067 533 296	17 067 533 296	0,000	0,000	-15,833	-5,307	0,000	0,000	-14,87	-5,29	0,000	0,000	-14,87	-5,29	0,000	0,000	-15,833	-5,307
	0	0	4 672 291	52 171 660	108 374 862	6 066 542 713	17 742 679 896	17 742 679 896	0,000	0,000	-14,260	-17,167	2,412	2,772	2,56	1,83	0,000	0,000	2,412	2,772	2,56	1,83	0,880	1,020
	0	17	4 672 274	362 359 899	757 116 913	5 756 354 474	17 093 937 862	17 093 937 862	0,000	0,000	-16,251	-9,407	0,000	0,000	-17,82	-10,30	0,000	0,000	-17,82	-10,30	0,000	0,000	-16,251	-9,407
	0	0	4 672 291	54 145 827	133 690 032	6 064 568 546	17 717 364 726	17 717 364 726	0,000	0,000	-14,298	-17,378	0,000	0,000	-16,36	-18,09	0,000	0,000	-16,36	-18,09	0,000	0,000	-14,298	-17,378
	0	45	4 672 246	180 475 976	746 066 381	5 938 238 397	17 104 988 422	17 104 988 422	0,000	0,000	-15,523	-8,418	0,993	0,054	0,16	-3,64	0,000	0,000	0,993	0,054	0,16	-3,64	-0,007	-2,911
	11 020	20 361	4 651 930	374 237 670	1 328 403 152	5 744 487 723	16 522 671 967	16 522 671 967	0,000	0,000	-18,111	-8,959	0,000	0,000	-18,54	-9,13	0,000	0,000	-18,54	-9,13	0,000	0,000	-18,111	-8,959
	0	184	4 672 107	1 761 853 959	4 186 568 768	4 356 860 414	13 664 486 174	13 664 486 174	0	0	-17,290	-20,245	0	0	-15,90	-21,04	0,000	0,000	-15,90	-21,04	0,000	0,000	-17,290	-20,245
	0	0	4 672 291	924 631 943	2 091 688 632	5 194 082 430	15 759 366 126	15 759 366 126	0,000	0,000	-6,786	-19,366	0,001	0,000	-5,32	-19,37	0,001	0,000	-5,32	-19,37	0,001	0,000	-6,786	-19,366
	13	0	4 672 291	365 146 307	931 923 389	5 753 568 079	16 919 131 369	16 919 131 369																

	Xcst			Xc-st			Xc-cst			RMA			ln (RMA)			Normalizált RCA								
	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011						
	199	4 462	484 969	130 708 335	320 522 156	6 182 108 242	17 816 358 824	17 816 358 824	0,248	0,511	-1,39	-0,67	0,248	0,138	-1,40	-1,98	0,248	0,138	-1,40	-1,98	0,248	0,138	-1,40	-1,98
	255	2 184	487 247	167 010 967	570 078 424	6 145 805 666	17 566 800 278	17 566 800 278	0,983	0,451	-0,02	-0,80	0,983	0,451	-0,02	-0,80	0,181	0,285	-1,71	-1,26	1,240	0,336	0,22	-1,09
	1 094	6 489	482 942	183 964 737	524 833 041	6 128 852 735	17 612 049 966	17 612 049 966	847	32 903	37 317	456 528	702 031 214	3 663 079 845	5 610 786 011	14 473 829 576	1,240	0,336	0,22	-1,09	0,381	0,988	-0,96	-0,01
	3 870	15 964	473 467	526 520 859	1 653 084 719	5 786 299 389	16 483 807 763	16 483 807 763	591	21 306	37 573	468 125	250 253 390	798 771 696	6 062 563 579	17 338 126 128	0,381	0,988	-0,96	-0,01	1,895	1,402	0,64	0,34
	609	3 920	485 511	53 573 107	103 870 857	6 259 243 880	18 033 009 581	18 033 009 581	256	5 181	37 908	484 250	221 673 197	424 590 253	6 091 143 437	17 712 291 446	1,895	1,402	0,64	0,34	0,186	0,446	-1,68	-0,81
	8 758	44 330	445 101	367 184 743	711 847 065	5 945 640 393	17 425 073 783	17 425 073 783	2 718	7 182	35 446	482 249	61 184 794	132 019 265	6 251 634 302	18 004 864 435	4,823	2,438	1,57	0,89	7,835	2,031	2,06	0,71
	376	15 918	473 513	189 963 413	673 942 534	6 122 853 341	17 462 949 902	17 462 949 902	376	15 918	37 788	473 513	189 963 413	673 942 534	6 122 853 341	17 462 949 902	0,321	0,871	-1,14	-0,14	0,321	0,871	-1,14	-0,14
	1 999	69 952	419 479	388 523 662	1 345 550 514	5 924 294 715	16 791 395 956	16 791 395 956	14 554	135 162	23 610	354 269	1 807 945 179	4 413 960 650	4 504 885 753	13 723 051 030	0,843	2,081	0,43	0,17	1,536	1,186	0,43	0,17
	1 475	99 151	390 280	876 685 465	1 862 680 800	5 436 132 388	16 274 294 869	16 274 294 869	1 475	99 151	36 689	390 280	876 685 465	1 862 680 800	5 436 132 388	16 274 294 869	0,249	2,220	-1,39	0,80	0,249	2,220	-1,39	0,80
	563	25 327	464 104	385 593 316	938 044 699	5 927 223 625	17 198 857 146	17 198 857 146	563	25 327	37 601	464 104	385 593 316	938 044 699	5 927 223 625	17 198 857 146	0,230	1,001	-1,47	0,00	0,230	1,001	-1,47	0,00

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Benin exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	60	176 475
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	344
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	41	2 757
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	0	0
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	2
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	19	74 717
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	66 536
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	32 120
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	0
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Benin importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	520 457	2 874 685
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	179	3 109
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	280	20 330
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	3 557	37 969
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	0	893
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	21 368	63 239
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	8 807	61 112
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	7 843	36 199
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	460	13 040
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	283 915	1 573 861
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	26 152	356 086
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	1 052	24 225
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	46 327	159 483
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	108 040	403 690
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	5 957	49 906
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	6 520	71 543

Xc-st	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	344	176 131	124 931 985	321 968 546	5 993 963 732	17 533 582 372
41	2 757	173 718	153 529 606	550 985 497	5 965 366 152	17 304 567 834
0	0	176 475	178 127 603	514 600 633	5 940 768 114	17 340 949 941
0	0	176 475	637 800 555	3 398 701 234	5 481 095 162	14 456 849 340
0	0	176 475	494 419 798	1 588 086 903	5 624 475 919	16 267 463 671
0	2	176 473	243 608 313	783 523 586	5 875 287 404	17 072 026 990
0	0	176 475	52 171 660	108 374 862	6 066 724 057	17 747 175 712
19	74 717	101 758	211 443 583	413 930 094	5 907 452 153	17 441 695 197
0	66 536	109 939	362 359 899	757 050 394	5 756 535 818	17 098 566 716
0	0	176 475	54 145 827	133 690 032	6 064 749 890	17 721 860 542
0	0	176 475	180 475 976	746 066 426	5 938 419 741	17 109 484 148
0	32 120	144 355	374 248 690	1 328 391 393	5 744 647 027	16 527 191 301
0	0	176 475	1 761 853 959	4 186 568 952	4 357 041 758	13 668 981 622
0	0	176 475	924 631 943	2 091 688 632	5 194 263 774	15 763 861 942
0	0	176 475	365 146 320	931 923 389	5 753 749 397	16 923 627 185

Xc-st	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
179	3 109	2 871 576	130 708 355	320 523 509	6 181 625 909	17 813 970 864
280	20 330	2 854 355	167 010 942	570 060 278	6 145 323 423	17 564 451 316
3 557	37 969	2 836 716	183 962 274	524 801 561	6 128 375 368	17 609 727 672
0	893	2 873 792	702 032 061	3 663 111 855	5 610 302 024	14 471 380 302
21 368	63 239	2 811 446	526 503 361	1 653 037 444	5 785 852 092	16 481 517 059
8 807	61 112	2 813 573	250 245 174	798 731 890	6 062 097 718	17 335 820 486
7 843	36 199	2 838 486	53 565 873	103 838 578	6 258 776 055	18 030 688 885
460	13 040	2 861 645	221 672 993	424 582 394	6 090 661 552	17 709 921 910
283 915	1 573 861	1 300 824	366 909 586	710 317 534	5 945 708 414	17 425 747 591
26 152	356 086	2 518 599	494 305	131 670 361	6 251 198 877	18 003 176 989
1 052	24 225	2 850 460	189 962 737	673 934 227	6 122 372 400	17 460 581 262
46 327	159 483	2 715 202	388 479 334	1 345 460 983	5 923 901 078	16 789 189 764
108 040	403 690	2 470 995	1 807 851 693	4 413 692 122	4 504 590 432	13 721 202 832
5 957	49 906	2 824 779	876 680 983	1 862 730 045	5 435 659 059	16 271 811 125
6 520	71 543	2 803 142	385 587 359	937 998 483	5 926 753 246	17 196 564 324

RXA	ln (RXA)		ln (RMA)		RCA = ln (RXA) - ln (RMA)	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
0,001	0,106	-7,131	0,060	-4,12	-3,01	0,57
83,845	0,498	4,429	0,219	-3,92	8,35	0,82
0,001	0,000	-7,495	0,449	-1,47	-6,02	-14,67
0,0	0,0	-8,851	0,000	-17,99	9,14	-10,84
0,000	0,000	-8,571	0,224	-0,75	-7,82	-15,17
0,000	0,000	-7,819	0,471	-0,87	-6,94	-7,55
0,002	0,000	-6,246	0,471	-0,87	-6,83	-14,69
12,947	30,939	2,561	2,214	0,58	6,28	5,09
0,000	13,669	-8,237	0,190	-3,72	-11,20	-0,78
0,002	0,000	-6,284	0,224	-0,75	-7,97	-17,06
0,001	0,000	-7,508	0,471	-0,87	-4,78	-14,34
0,000	2,768	-8,271	0,471	-0,87	-8,67	1,33
0,000	0,000	-10,097	0,190	-3,72	-9,67	-17,13
0,000	0,000	-9,276	0,224	-0,75	-6,64	-15,10
0,000	0,000	-8,245	0,471	-0,87	-6,61	-15,33

RMA	ln (RMA)		Normalizált RCA	
	2001	2011	2001	2011
0,016	0,060	-4,12	0,97	9,12
0,020	0,219	-3,92	12,33	9,37
0,229	0,449	-1,47	-2,04	-6,12
0,000	0,000	-17,99	13,12	-2,29
0,470	0,224	-0,75	-3,83	-6,61
0,417	0,471	-0,87	-2,96	1,00
1,788	2,214	0,58	-2,84	-6,13
0,024	0,190	-3,72	10,26	13,65
19,450	29,682	2,97	-7,22	7,78
5,407	19,331	1,69	-3,99	-8,51
0,065	0,220	-2,73	-0,80	-5,79
1,490	0,733	0,40	-4,69	9,88
0,653	0,508	-0,43	-5,69	-8,57
0,072	0,154	-2,63	-2,66	-6,55
0,195	0,468	-1,63	-2,63	-6,78

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Egyenlítői Guinea exportja Kinába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	508 581	1 672 947
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	41
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	0
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	429 588	1 549 017
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	0
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	78 992	123 889
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	1	0
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	0
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	0
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Egyenlítői Guinea importja Kinából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	3 355	266 317
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	1 420
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	5	365
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	16	1 099
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	1 130	4 429
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	59	6 309
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	120	22 212
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	33	1 166
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	0	7 269
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	173	5 186
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	32	2 528
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	63	14 595
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	529	75 700
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	947	86 026
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	160	19 519
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	88	18 494

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
0	41	1 672 906	124 931 985	321 968 849	5 993 455 211	17 532 085 294	0	0	0
0	0	1 672 947	153 529 647	550 988 254	5 964 857 549	17 303 065 848	0	0	0
0	0	1 672 947	178 127 603	514 600 633	5 940 259 593	17 339 453 469	0	0	0
429 588	1 549 017	123 930	637 370 967	3 397 152 217	5 481 445 817	14 458 450 902	46,8	53,2	3,974
0	0	1 672 947	494 419 798	1 588 086 903	5 623 967 398	16 265 967 199	0,000	0,000	-17,616
0	0	1 672 947	243 608 313	783 523 588	5 874 778 883	17 070 530 514	0,000	0,000	-16,864
0	0	1 672 947	52 171 660	108 374 862	6 066 215 536	17 745 679 240	0,000	0,000	-15,291
78 992	123 889	1 549 058	211 364 610	413 880 922	5 907 101 578	17 440 297 069	5,139	3,370	1,637
1	0	1 672 947	362 359 898	757 116 930	5 756 027 299	17 096 937 172	0,000	0,000	-10,374
0	0	1 672 947	54 145 827	133 690 032	6 064 241 369	17 720 364 070	0,000	0,000	-15,329
0	0	1 672 947	180 475 976	746 066 426	5 937 911 220	17 107 987 676	0,000	0,000	-16,554
0	0	1 672 947	374 248 690	1 328 423 513	5 744 138 506	16 525 630 589	0,000	0,000	-17,316
0	0	1 672 947	1 761 853 959	4 186 568 952	4 356 533 237	13 667 485 150	0,000	0,000	-19,142
0	0	1 672 947	924 631 943	2 091 688 632	5 193 755 253	15 762 365 470	0,000	0,000	-18,321
0	0	1 672 947	365 146 320	931 923 389	5 753 240 876	16 922 130 713	0,000	0,000	-17,290

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
0	1 420	264 897	130 708 534	320 525 198	6 182 142 653	17 816 575 854	0	0,298	-1,117
5	365	265 952	167 011 217	570 080 243	6 145 839 975	17 567 019 754	0,055	0,042	-2,90
16	1 099	265 218	183 965 815	524 838 431	6 128 885 388	17 612 262 300	0,160	0,139	-1,83
1 130	4 429	261 888	702 030 931	3 663 108 319	5 610 821 386	14 473 995 742	4,059	0,067	1,40
59	6 309	260 008	526 524 670	1 653 094 374	5 786 326 576	16 484 011 567	0,197	0,242	-1,63
120	22 212	244 105	250 253 861	798 770 790	6 062 597 446	17 338 351 054	0,899	1,975	-0,11
33	1 166	265 151	53 573 683	103 873 611	6 259 277 537	18 033 227 187	1,161	0,763	0,15
0	7 269	259 048	221 673 453	424 588 165	6 091 177 734	17 712 518 736	0,000	1,171	-1,171
173	5 186	261 131	367 193 328	711 886 209	5 945 658 032	17 425 218 609	0,880	0,486	-0,13
32	2 528	263 789	61 187 480	132 023 919	6 251 663 739	18 005 078 241	0,984	1,307	-0,02
63	14 595	251 722	189 963 726	673 943 857	6 122 887 524	17 463 170 370	0,617	1,502	-0,48
529	75 700	190 617	388 525 132	1 345 544 766	5 924 326 584	16 791 630 566	2,854	4,956	1,05
947	86 026	180 291	1 807 958 786	4 414 009 786	4 504 893 348	13 723 175 872	0,980	1,483	-0,02
160	19 519	246 798	876 686 780	1 862 760 432	5 436 164 567	16 274 358 719	0,311	0,691	-1,17
88	18 494	247 823	385 593 791	938 051 532	5 927 257 484	17 199 066 594	0,414	1,368	-0,88

RXA	ln (RXA)			ln (RXA)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
0,000	0,001	-16,176	-6,619	0,000	0,001	-5,41
0,000	0,000	-16,387	-17,791	0,000	0,000	-13,49
0,000	0,000	-16,540	-17,721	0,000	0,000	-14,71
46,8	53,2	3,845	3,974	0,000	0,000	2,44
0,000	0,000	-17,616	-18,911	0,000	0,000	-15,99
0,000	0,000	-16,864	-18,157	0,000	0,000	-16,76
0,000	0,000	-15,291	-16,140	0,000	0,000	-15,44
5,139	3,370	1,637	1,215	0,000	0,000	13,35
0,000	0,000	-10,374	-18,121	0,000	0,000	-10,25
0,000	0,000	-15,329	-16,351	0,000	0,000	-15,31
0,000	0,000	-16,554	-18,105	0,000	0,000	-16,07
0,000	0,000	-17,316	-18,717	0,000	0,000	-18,36
0,000	0,000	-19,142	-20,055	0,000	0,000	-19,12
0,000	0,000	-18,321	-19,218	0,000	0,000	-17,15
0,000	0,000	-17,290	-18,339	0,000	0,000	-16,41

RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
0,000	0,298	-1,117	-1,21	6,50	8,32	8,32
0,055	0,042	-2,90	-3,16	-1,98	-0,90	-0,90
0,160	0,139	-1,83	-1,97	-3,20	-2,02	-2,02
4,059	0,067	1,40	-2,71	13,95	20,41	20,41
0,197	0,242	-1,63	-1,42	-4,48	-3,76	-3,76
0,899	1,975	-0,11	0,68	-5,25	-5,11	-5,11
1,161	0,763	0,15	-0,27	-3,93	-2,14	-2,14
0,000	1,171	-1,171	0,16	24,86	14,79	14,79
0,880	0,486	-0,13	-0,72	1,26	-3,67	-3,67
0,984	1,307	-0,02	0,27	-3,80	-2,89	-2,89
0,617	1,502	-0,48	0,41	-4,56	-4,78	-4,78
2,854	4,956	1,05	1,60	-6,86	-6,59	-6,59
0,980	1,483	-0,02	0,39	-7,61	-6,72	-6,72
0,311	0,691	-1,17	-0,37	-5,64	-5,12	-5,12
0,414	1,368	-0,88	0,31	-4,90	-4,92	-4,92

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)			Libéria importja Kinából (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	28 787	28 787	41 245	41 245
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	0	0	0
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	0	0	9 921	9 921
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	0	13 552	13 552
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	28 786	28 786	14 728	14 728
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	0	0	0
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0	7	7
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	0	3 036	3 036
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	0	1	1
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	1	1	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0	0	0

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)			Libéria importja Kinából (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	112 723	112 723	4 966 687	4 966 687
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	0	223	223
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	51	51	3 817	3 817
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	330	330	9 928	9 928
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	7 288	7 288	631 804	631 804
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	1 546	1 546	25 772	25 772
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	334	334	13 516	13 516
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	48	48	1 042	1 042
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	209	209	4 898	4 898
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	955	955	10 119	10 119
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	249	249	3 727	3 727
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	132	132	4 842	4 842
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	4 250	4 250	288 445	288 445
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	8 654	8 654	149 333	149 333
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	88 502	88 502	3 806 098	3 806 098
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	175	175	13 123	13 123

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
0	0	0	28 787	41 245	124 931 985	321 968 890	5 993 935 005	17 533 716 914	17 533 716 914
0	0	0	28 787	41 245	153 529 647	550 988 254	5 965 337 343	17 304 697 550	17 304 697 550
0	0	0	28 787	41 245	178 127 603	514 600 633	5 940 739 387	17 341 085 171	17 341 085 171
0	9 921	0	28 787	31 324	637 800 555	3 398 691 313	5 481 066 435	14 457 004 412	14 457 004 412
0	0	0	28 787	41 245	494 419 798	1 588 086 903	5 624 447 192	16 267 598 901	16 267 598 901
0	13 552	0	28 787	27 693	243 608 313	783 510 036	5 875 258 677	17 072 189 320	17 072 189 320
0	0	0	28 787	41 245	52 171 660	108 374 862	6 066 695 330	17 747 310 942	17 747 310 942
28 786	14 728	1	28 787	26 517	211 414 816	413 990 083	5 907 480 960	17 441 710 449	17 441 710 449
0	0	0	28 787	41 245	362 359 899	757 116 930	5 756 507 091	17 098 568 874	17 098 568 874
0	0	0	28 787	41 245	54 145 827	133 690 032	6 064 721 163	17 721 995 772	17 721 995 772
0	7	0	28 787	41 238	180 475 976	746 066 419	5 938 391 014	17 109 619 392	17 109 619 392
0	3 036	0	28 787	38 209	374 248 690	1 328 420 477	5 744 618 300	16 527 268 363	16 527 268 363
0	1	0	28 787	41 244	1 761 853 959	4 186 568 951	4 357 013 031	13 669 116 854	13 669 116 854
1	0	0	28 786	41 245	924 631 942	2 091 688 632	5 194 235 049	15 763 997 172	15 763 997 172
0	0	0	28 787	41 245	365 146 320	931 923 389	5 753 720 670	16 923 762 415	16 923 762 415

RXA	ln (RXA)			ln (RXA)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
0,000	0,000	0,000	-13,305	-13,305	-13,538	-13,538
0,000	0,000	0,000	-13,516	-13,516	-14,088	-14,088
0,000	0,000	0,000	-13,668	-13,668	-14,018	-14,018
0,0	1,3	0,0	-15,024	-15,024	0,298	0,298
0,000	0,000	0,000	-14,744	-14,744	-15,208	-15,208
0,000	10,663	0,000	-13,992	-13,992	2,367	2,367
0,000	0,000	0,000	-12,419	-12,419	-12,437	-12,437
804356	23,400	0,000	13,598	13,598	3,153	3,153
0,000	0,000	0,000	-14,410	-14,410	-14,418	-14,418
0,000	0,000	0,000	-12,457	-12,457	-12,648	-12,648
0,000	0,004	0,000	-13,682	-13,682	-5,549	-5,549
0,000	0,989	0,000	-14,444	-14,444	-0,012	-0,012
0,000	0,000	0,000	-16,270	-16,270	-9,444	-9,444
0,000	0,000	0,000	-8,555	-8,555	-15,515	-15,515
0,000	0,000	0,000	-14,418	-14,418	-10,68	-10,68
0,000	0,000	0,000	-10,68	-10,68	-18,87	-18,87
0,000	0,000	0,000	-10,68	-10,68	-11,61	-11,61

RCA = ln (RXA) - ln (RMA)		
2001	2011	2011
1,38	-7,54	-7,54
-9,42	-10,35	-10,35
-11,34	-11,32	-11,32
-14,43	0,85	0,85
-12,87	-12,25	-12,25
-11,36	5,19	5,19
-9,42	-9,12	-9,12
16,57	6,34	6,34
-12,43	-11,42	-11,42
-10,97	-10,37	-10,37
-10,41	-1,87	-1,87
-13,93	0,25	0,25
-14,70	-7,10	-7,10
-11,68	-18,87	-18,87
-10,68	-11,61	-11,61

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
0	223	0	112 723	4 966 464	130 708 534	320 526 395	6 182 033 285	17 811 873 090	17 811 873 090
51	3 817	0	112 672	4 962 870	167 011 171	570 076 791	6 145 730 699	17 562 326 288	17 562 326 288
330	9 928	0	112 393	4 956 759	183 965 501	524 829 602	6 128 776 648	17 607 579 588	17 607 579 588
7 288	631 804	0	105 435	4 334 883	702 024 773	3 662 480 944	5 610 724 334	14 470 550 122	14 470 550 122
1 546	25 772	0	111 177	4 940 915	526 523 183	1 653 074 911	5 786 220 182	16 479 350 123	16 479 350 123
334	13 516	0	112 389	4 953 171	250 253 647	798 779 486	6 062 488 506	17 333 633 292	17 333 633 292
48	1 042	0	112 675	4 965 645	53 573 668	103 873 735	6 259 168 199	18 028 526 569	18 028 526 569
209	4 898	0	112 514	4 961 789	221 673 244	424 590 536	6 091 068 784	17 707 813 624	17 707 813 624
955	10 119	0	111 768	4 956 568	367 192 546	711 881 276	5 945 550 228	17 420 528 105	17 420 528 105
249	3 727	0	112 474	4 962 960	61 187 263	132 022 720	6 251 554 805	18 000 380 269	18 000 380 269
132	4 842	0	112 591	4 961 845	189 963 657	673 953 610	6 122 778 294	17 458 450 494	17 458 450 494
4 250	288 445	0	108 473	4 678 242	388 521 411	1 345 332 021	5 924 224 658	16 787 355 686	16 787 355 686
8 654	149 333	0	104 069	4 817 354	1 807 951 079	4 413 946 479	4 504 799 394	13 718 602 116	13 718 602 116
88 502	3 806 098	0	24 221	1 160 589	876 598 438	1 858 973 853	5 436 231 883	16 277 231 507	16 277 231 507
175	13 123	0	112 548	4 953 564	385 593 704	938 056 903	5 927 148 290	17 194 355 482	17 194 355 482

RMA	ln (RMA)			ln (RMA)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
0,000	0,002	0,000	-14,68	-14,68	-5,99	-5,99
0,017	0,024	0,017	-4,09	-4,09	-3,74	-3,74
0,098	0,067	0,098	-2,32	-2,32	-2,70	-2,70
0,552	0,576	0,552	-0,59	-0,59	-0,55	-0,55
0,153	0,052	0,153	-1,88	-1,88	-2,96	-2,96
0,072	0,059	0,072	-2,63	-2,63	-2,83	-2,83
0,050	0,036	0,050	-3,00	-3,00	-3,31	-3,31
0,051	0,041	0,051	-2,98	-2,98	-3,19	-3,19
0,138	0,050	0,138	-1,98	-1,98	-3,00	-3,00
0,226	0,102	0,226	-1,49	-1,49	-2,28	-2,28
0,038	0,025	0,038	-3,28	-3,28	-3,68	-3,68
0,597	0,769	0,597	-0,52	-0,52	-0,26	-0,26
0,207	0,096	0,207	-1,57	-1,57	-2,34	-2,34
22,660	28,715	22,660	3,12	3,12	3,36	3,36
0,024	0,049	0,024	-3,73	-3,73	-3,02	-3,02

Normalizált RCA		
2001	2011	2011
10,24	-1,81	-1,81
-0,56	-4,61	-4,61
-2,49	-5,58	-5,58
-5,57	6,59	6,59
-4,01	-6,51	-6,51
-2,50	10,	

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Ghána exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	36 601	363 185
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	9	196
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	82	7 835
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	5 049	68 390
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	30 212	252 007
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	8
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	248
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és faipari termékek	211 443 602	414 004 811	900	23 256
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	2	2
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	279
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	1
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	348	10 905
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	28
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	15
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	15

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Ghána importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	145 885	3 109 948
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	10 200
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	4 758	11 488
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	529	153 582
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	6 622	6 827
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	8 975	261 569
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	10 638	224 170
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	6 758	51 194
Fa és faipari termékek	221 673 453	424 595 434	614	73 271
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	31 810	452 454
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	7 027	203 981
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	4 009	110 154
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	13 206	429 166
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	39 101	679 939
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	3 692	282 131
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	8 146	159 822

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
9	196	362 989	124 931 976	321 968 694	5 993 927 209	17 533 393 366	0,012	0,029
82	7 835	355 350	153 529 565	550 980 419	5 965 329 693	17 304 391 280	0,087	0,692
5 049	68 390	294 795	178 122 554	514 532 243	5 940 741 671	17 340 900 011	5,337	7,819
30 212	252 007	1 111 178	637 770 343	3 398 449 227	5 481 119 045	14 457 166 644	40,6	9,6
0	8	363 177	494 419 798	1 588 086 895	5 624 439 378	16 267 276 977	0,000	0,000
0	248	362 937	243 608 313	783 523 340	5 875 250 863	17 071 840 772	0,000	0,015
0	0	363 185	52 171 660	108 374 862	6 066 687 516	17 746 989 002	0,000	0,000
900	23 256	339 929	211 442 702	413 981 555	5 907 417 374	17 441 405 565	0,704	2,882
2	2	363 183	362 359 897	757 116 928	5 756 499 281	17 098 246 938	0,001	0,000
0	279	362 906	54 145 827	133 689 753	6 064 713 349	17 721 674 390	0,000	0,102
0	1	363 184	180 475 976	746 066 425	5 938 383 200	17 109 297 440	0,000	0,000
348	10 905	352 280	374 248 342	1 328 412 608	5 744 611 182	16 526 962 161	0,147	0,385
0	28	363 157	1 761 853 959	4 186 568 924	4 357 005 217	13 668 794 968	0,000	0,000
0	15	363 170	924 631 943	2 091 688 617	5 194 227 233	15 763 675 262	0,000	0,000
0	15	363 170	365 146 320	931 923 374	5 753 712 856	16 923 440 505	0,000	0,001

RXA	ln (RXA)			RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	2011	
0,012	0,029	-4,440	-3,527	10,50
0,087	0,692	-2,439	-0,367	-2,65
5,337	7,819	1,675	2,057	3,78
40,6	9,6	3,705	2,266	4,67
0,000	0,000	-14,984	-8,397	-14,66
0,000	0,015	-14,233	-4,207	-14,88
0,000	0,000	-12,660	-14,612	-14,40
0,704	2,882	-0,351	1,059	1,80
0,001	0,000	-7,049	-8,992	-8,56
0,000	0,102	-12,697	-2,284	-14,34
0,000	0,000	-13,922	-9,670	-13,83
0,147	0,385	-1,915	-0,954	-2,33
0,000	0,000	-16,510	-8,287	-16,42
0,000	0,000	-15,690	-8,075	-13,86
0,000	0,001	-14,658	-7,195	-14,56

Xcst	Xc-st			Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
0	10 200	3 099 748	130 708 534	320 516 418	17 813 749 783
4 758	11 488	3 098 460	167 006 464	570 069 120	17 564 198 369
529	153 582	2 956 366	183 965 302	524 685 948	17 609 723 635
6 622	6 827	3 103 121	702 025 439	3 663 105 921	14 471 156 907
8 975	261 569	2 848 379	526 515 754	1 652 839 114	16 481 678 456
10 638	224 170	2 885 778	250 243 343	798 568 832	17 335 911 339
6 758	51 194	3 058 754	53 566 958	103 823 583	18 030 483 612
614	73 271	3 036 677	221 672 839	424 522 163	17 709 807 109
31 810	452 454	2 657 494	367 161 691	711 438 941	17 423 269 514
7 027	203 981	2 905 967	61 180 485	131 822 466	18 002 637 516
4 009	110 154	2 999 794	189 959 780	673 848 298	17 460 517 857
13 206	429 166	2 680 782	388 512 455	1 345 191 300	16 789 493 867
39 101	679 939	2 430 009	1 807 920 632	4 413 415 873	13 721 520 067
3 692	282 131	2 827 817	876 683 248	1 862 497 820	16 272 040 312
8 146	159 822	2 950 126	385 585 733	937 910 204	17 196 505 619

RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA
	2001	2011	2011	
0,000	0,183	-14,94	-1,70	17,35
1,241	0,114	0,22	-2,17	4,19
0,121	1,744	-2,11	0,56	10,63
0,380	0,009	-0,97	-4,75	11,52
0,720	0,916	-0,33	-0,09	-7,81
1,906	1,686	0,64	0,52	-8,03
5,676	2,907	1,74	1,07	-7,55
0,116	1,007	-2,15	0,01	8,65
4,516	4,170	1,51	1,43	-1,71
5,171	9,586	1,64	2,26	-7,49
0,911	0,951	-0,09	-0,05	-6,98
1,518	1,998	0,42	0,69	4,52
0,912	0,870	-0,09	-0,14	-9,57
0,161	0,872	-1,83	-0,14	-7,02
0,909	0,993	-0,10	-0,01	-7,72

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Kongói Dem. Köztársaság exportja Kinába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	7 885	3 161 988
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	103
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	5 812	1 149 540
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	16	10 150
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	1 612
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	36	57 869
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	0
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	153
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	2 005	1 942 503
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	1
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	44
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	17	13

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Kongói Dem. Köztársaság importja Kinából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	13 127	825 685
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	8 820
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	107	18 049
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	53	25 173
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	0	6 262
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	2 934	64 188
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	748	52 937
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	389	9 258
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	559	11 708
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	2 049	85 179
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	1 473	53 231
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	190	17 480
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 117	105 050
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	1 146	242 763
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	1 253	90 972
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	1 109	35 615

Xc-st	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	0	7 885	3 161 988	124 931 985	321 968 890	17 530 596 171
0	103	7 885	3 161 885	153 529 647	550 988 151	17 301 577 013
0	0	7 885	3 161 988	178 127 603	514 600 633	17 337 964 428
5 812	1 149 540	2 073	2 012 448	637 794 743	3 397 551 694	14 456 162 907
16	10 150	7 869	3 151 838	494 419 782	1 588 076 753	16 264 498 458
0	1 612	7 885	3 160 376	243 608 313	783 521 976	17 069 044 697
0	0	7 885	3 161 988	52 171 660	108 374 862	17 744 190 199
36	57 869	7 849	3 104 119	211 443 566	413 946 942	17 438 675 988
0	0	7 885	3 161 988	362 359 899	757 116 930	17 095 448 131
0	0	7 885	3 161 988	54 145 827	133 690 032	17 718 875 029
0	153	7 885	3 161 835	180 475 976	746 066 273	17 106 498 941
2 005	1 942 503	5 880	1 219 485	374 246 685	1 326 481 010	16 528 026 554
0	1	7 885	3 161 987	1 761 853 959	4 186 568 951	13 665 996 111
0	44	7 885	3 161 944	924 631 943	2 091 688 588	15 760 876 517
17	13	7 868	3 161 975	365 146 303	931 923 376	16 920 641 698

RXA	ln (RXA)		RMA	ln (RMA)	
	2001	2011		2001	2011
0,000	0,000	-12,010	0,000	0,599	-12,533
0,000	0,001	-12,221	0,302	0,688	-1,200
0,000	0,000	-12,373	0,135	1,054	-2,000
24,1	2,4	3,182	0,000	0,030	-14,311
0,023	0,033	-3,767	3,163	0,839	1,150
0,000	0,011	-12,698	1,464	1,485	0,380
0,000	0,000	-11,124	3,568	1,966	1,270
0,128	0,785	-2,055	1,222	0,599	0,200
0,000	0,000	-13,115	2,995	2,812	1,100
0,000	0,000	-11,162	12,914	9,389	2,560
0,000	0,001	-12,387	0,473	0,560	-0,750
5,234	19,847	1,655	1,418	1,817	0,350
0,000	0,000	-14,975	0,238	1,293	-1,430
0,000	0,000	-14,155	0,654	1,080	-0,420
-13,72	-19,23	-11,64	1,418	0,825	0,350
1,31	2,39	1,31	2,81	-0,07	-0,07
-13,54	-14,04	-11,64	2,81	-0,07	-0,07
-13,73	-9,24	-11,64	2,81	-0,07	-0,07
-3,73	-9,31	-11,64	2,81	-0,07	-0,07

Xc-st	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	8 820	13 127	817 865	320 517 798	6 182 132 881	17 816 030 286
107	18 049	13 020	808 636	167 011 115	570 062 559	17 566 494 754
53	25 173	13 074	801 512	183 965 778	6 128 875 690	17 611 750 080
0	6 262	13 127	820 423	702 032 061	5 610 809 354	14 473 439 040
2 934	64 188	10 193	762 497	526 521 795	5 786 322 554	16 483 566 957
748	52 937	12 379	773 748	250 253 233	6 062 588 930	17 337 852 136
389	9 258	12 738	817 427	53 573 327	6 259 268 477	18 032 683 003
559	11 708	12 568	814 977	221 672 894	6 091 169 080	17 711 967 246
2 049	85 179	11 078	741 506	367 191 452	5 945 652 012	17 424 818 227
1 473	53 231	11 654	773 454	61 186 039	6 251 656 849	18 004 619 279
190	17 480	12 937	809 205	189 963 599	6 122 878 006	17 462 615 772
1 117	105 050	12 010	721 635	388 524 544	5 924 317 988	16 791 128 898
1 146	242 763	11 981	583 922	1 807 958 587	4 413 853 049	13 722 928 978
1 253	90 972	11 874	735 713	876 685 687	5 436 156 981	16 273 941 257
1 109	35 615	12 018	791 070	385 592 770	938 034 411	17 198 540 468

Normalizált RCA	ln (RMA)	
	2001	2011
7,06	-8,12	
-4,48	2,73	
-3,83	-9,17	
24,03	13,63	
1,62	6,01	
-6,54	4,35	
-5,86	-8,21	
4,28	9,51	
-7,67	-10,55	
-7,18	-9,98	
-5,10	3,02	
7,85	11,63	
-7,00	-4,80	
-7,19	0,00	
2,81	-0,07	

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Zambia exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	35 924	2 775 940
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	4
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	1	23
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	29 930
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	872	109 186
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	107
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	42
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	631
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	0	3 672
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	46 254
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	7	432
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	35 044	2 585 651
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	2
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	6

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Zambia importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	38 836	617 335
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	1 919
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	0	291
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	5	1 685
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	0	106
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	903	9 808
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	775	40 174
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	328	1 175
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	86	11 248
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	2 208	10 703
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	2 456	3 594
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	102	11 743
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 555	73 035
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	27 421	294 062
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	2 216	74 723
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	781	83 069

Xc-st	Xc-st			Xc-st			Xc-st			
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011	
0	4	2 775 936	124 931 985	321 968 886	5 993 927 868	17 530 982 227	0	0,000	-13,526	-9,453
1	23	2 775 917	153 529 646	550 988 231	5 965 330 208	17 301 962 901	0	0,001	-6,829	-8,254
0	29 930	2 746 010	178 127 603	514 570 703	5 940 732 250	17 338 410 336	0	0,000	-13,890	-1,002
872	109 186	2 666 754	637 799 683	3 398 592 048	5 481 061 042	14 454 468 247	0	0,2	-1,543	-1,748
0	107	2 775 833	494 419 798	1 588 086 796	5 624 440 055	16 264 864 420	0	0,000	-14,965	-7,837
0	42	2 775 898	243 608 313	783 523 546	5 875 251 540	17 069 427 605	0	0,000	-14,214	-8,018
0	631	2 775 309	52 171 660	108 374 231	6 066 688 193	17 744 577 509	0	0,000	-12,641	-3,291
0	3 672	2 772 268	211 443 602	414 001 139	5 907 416 251	17 438 953 642	0	0,000	-14,067	-2,886
0	46 254	2 729 686	362 359 899	757 070 676	5 756 499 954	17 095 926 687	0	0,000	-14,631	-0,961
0	0	2 775 940	54 145 827	133 690 032	6 064 714 026	17 719 261 077	0	0,000	-12,678	-16,857
7	432	2 775 508	180 475 969	746 065 994	5 938 383 891	17 106 885 547	0	0,006	-5,049	-5,635
35 044	2 585 651	190 289	374 213 646	1 325 837 862	5 744 681 251	16 529 698 898	611,332	169,407	6,416	5,132
0	2	2 775 938	1 761 853 959	4 186 568 950	4 357 005 894	13 666 382 161	0	0,000	-16,491	-12,960
0	0	2 775 940	924 631 943	2 091 688 632	5 194 227 910	15 761 262 477	0	0,000	-15,671	-19,725
0	6	2 775 934	365 146 320	931 923 383	5 753 713 533	16 921 027 732	0	0,000	-14,640	-10,146

RXA	ln (RXA)			RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	2011	
0,000	0,000	-13,526	-9,453	0,09
0,001	0,000	-6,829	-8,254	7,04
0,000	0,367	-13,890	-1,002	-8,44
0,2	0,2	-1,543	-1,748	13,85
0,000	0,000	-14,965	-7,837	-13,62
0,000	0,000	-14,214	-8,018	-13,51
0,000	0,037	-12,641	-3,291	-12,64
0,000	0,056	-14,067	-2,886	-11,27
0,000	0,383	-14,631	-0,961	-14,61
0,000	0,000	-12,678	-16,857	-14,61
0,006	0,004	-5,049	-5,635	-2,58
611,332	169,407	6,416	5,132	6,87
0,000	0,000	-16,491	-12,960	-18,28
0,000	0,000	-15,671	-19,725	-14,69
0,000	0,000	-14,640	-10,146	-13,49

Xc-st	Xc-st			Xc-st			Xc-st
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	
0	1 919	615 416	130 708 534	320 524 699	6 182 107 172	17 816 225 834	0
0	291	617 044	167 011 222	570 080 317	6 145 804 484	17 566 668 588	0
5	1 685	615 650	183 965 826	524 837 845	6 128 849 885	17 611 912 454	0
0	106	617 229	702 032 061	3 663 112 642	5 610 783 645	14 473 636 078	0
903	9 808	607 527	526 523 826	1 653 090 875	5 786 292 783	16 483 667 547	0,262
775	40 174	577 161	250 253 206	798 752 828	6 062 563 275	17 338 035 960	0,493
328	1 175	616 160	53 573 388	103 873 602	6 259 242 646	18 032 876 187	0,995
86	11 248	606 087	221 673 367	424 584 186	6 091 142 425	17 712 175 676	0,061
2 208	10 703	606 632	367 191 293	711 880 692	5 945 626 621	17 424 878 625	0,976
2 456	3 594	613 741	61 185 056	132 022 853	6 251 633 106	18 004 729 355	6,898
102	11 743	605 592	189 963 687	673 946 709	6 122 852 121	17 462 813 648	0,085
1 555	73 035	544 300	388 524 106	1 345 547 431	5 924 293 155	16 791 274 218	0,636
27 421	294 062	323 273	1 807 932 312	4 413 801 750	4 504 910 815	13 723 240 926	5,986
2 216	74 723	542 612	876 684 724	1 862 705 228	5 436 133 198	16 274 118 109	0,375
781	83 069	534 266	385 593 098	937 986 957	5 927 223 389	17 198 844 726	0,315

RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA
	2001	2011	2011	
0,000	0,173	-13,62	-1,75	6,89
0,000	0,015	-13,87	-4,23	13,84
0,004	0,092	-5,45	-2,39	-1,64
0,000	0,001	-15,40	-7,30	20,65
0,262	0,161	-1,34	-1,83	-6,83
0,493	1,511	-0,71	0,41	-6,71
0,995	0,331	0,00	-1,11	-5,84
0,061	0,774	-2,80	-0,26	-4,47
0,976	0,432	-0,02	-0,84	-7,81
6,898	0,799	1,93	-0,22	-7,81
0,085	0,502	-2,47	-0,69	4,22
0,636	1,674	-0,45	0,52	13,67
5,986	2,828	1,79	1,04	-11,48
0,375	1,203	-0,98	0,18	-7,89
0,315	2,851	-1,15	1,05	-6,69

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Kenya exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	5 878	59 691
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	1 159	1 905
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	1 412	8 982
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	157	1 572
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	13	14 188
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	12	21
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	5 439
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	12	9 445
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	17	1 985
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	1 844	5 780
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	38
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	1 211	9 973
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	287
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	41	43
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	33

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Kenya importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	138 807	2 368 775
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	54	931
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	224	21 256
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	152	10 897
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	456	4 249
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	17 397	144 882
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	8 443	207 360
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	2 917	46 168
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	1 021	61 006
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	43 419	441 308
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	4 302	108 398
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	4 753	84 463
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	17 165	291 951
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	27 327	663 304
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	4 883	157 330
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	6 294	125 272

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
1 159	1 905	4 719	57 786	124 930 826	321 966 985	17 533 702 278
1 412	8 982	4 466	50 709	153 528 235	550 979 272	17 304 697 068
157	1 572	5 721	58 119	178 127 446	514 599 061	17 341 069 869
13	14 188	5 865	45 503	637 800 542	3 398 687 046	14 456 994 500
12	21	5 866	59 670	494 419 786	1 588 086 882	16 267 580 497
0	5 439	5 878	54 252	243 608 313	783 518 149	17 072 154 648
12	9 445	5 866	50 246	52 171 648	108 365 417	17 747 311 386
17	1 985	5 861	57 706	211 443 585	414 002 826	17 441 666 517
1 844	5 780	4 034	53 911	362 358 055	757 111 150	17 098 561 988
0	0	5 878	59 691	54 145 827	133 690 032	17 721 977 326
0	38	5 878	59 653	180 475 976	746 066 388	17 109 601 008
1 211	9 973	4 667	49 718	374 247 479	1 328 413 540	16 527 263 791
0	287	5 878	59 404	1 761 853 959	4 186 568 665	13 669 098 980
41	43	5 837	59 648	924 631 902	2 091 688 589	15 763 978 812
0	33	5 878	59 658	365 146 320	931 923 356	16 923 744 035

RXA	ln (RXA)		RMA	ln (RMA)		RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011		2001	2011	
11,784	1,795	2,467	0,018	0,022	10,46	6,46
12,285	5,563	2,508	0,059	0,279	9,33	5,33
0,915	0,911	-0,089	0,037	0,155	7,22	3,22
0,0	1,3	-3,961	0,026	0,007	3,68	-0,32
0,023	0,004	-3,761	1,575	0,650	-0,21	-4,21
0,000	2,184	-12,404	1,569	2,083	-8,85	-12,85
0,238	30,785	-1,436	2,508	3,452	-2,36	2,19
0,081	1,449	-2,513	0,204	1,103	-0,92	0,27
7,262	2,421	1,983	7,371	5,607	-0,01	-0,84
0,000	0,000	-10,868	3,268	6,545	-12,05	-14,90
0,000	0,015	-12,093	1,143	0,958	-12,23	-4,18
3,983	2,496	1,382	2,152	1,754	0,62	0,35
0,000	0,016	-14,681	0,611	1,209	-14,19	-4,34
0,039	0,005	-3,233	0,226	0,622	-1,75	-4,74
0,000	0,010	-12,829	0,730	1,024	-12,51	-4,62

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
54	931	138 753	2 367 844	130 708 480	320 525 687	17 814 472 418
224	21 256	138 583	2 347 519	167 010 998	570 059 352	17 564 959 078
152	10 897	138 655	2 357 878	183 965 679	524 828 633	17 610 179 438
456	4 249	138 351	2 364 526	702 031 605	3 663 108 499	14 471 892 924
17 397	144 882	121 410	2 223 893	526 507 332	1 652 955 801	16 482 186 255
8 443	207 360	130 364	2 161 415	250 245 538	798 585 642	17 336 618 892
2 917	46 168	135 890	2 322 607	53 570 799	103 828 609	18 031 214 733
1 021	61 006	137 786	2 307 769	221 672 432	424 534 428	17 710 523 752
43 419	441 308	95 388	1 927 467	367 150 082	711 450 087	17 423 988 395
4 302	108 398	134 505	2 260 377	61 183 210	131 918 049	18 003 187 523
4 753	84 463	134 054	2 284 312	189 959 036	673 873 989	17 461 207 648
17 165	291 951	121 642	2 076 824	388 508 496	1 345 328 515	16 789 960 610
27 327	663 304	111 480	1 705 471	1 807 932 406	4 413 432 508	13 722 227 970
4 883	157 330	133 924	2 211 445	876 682 057	1 862 622 621	16 272 531 883
6 294	125 272	132 513	2 243 503	385 587 585	937 944 754	17 197 177 692

RMA	ln (RMA)		Normalizált RCA	Normalizált RCA	
	2001	2011		2001	2011
0,018	0,022	-4,00	10,46	5,61	
0,059	0,279	-2,82	9,33	4,19	
0,037	0,155	-3,31	7,22	2,97	
0,026	0,007	-3,64	3,68	6,43	
1,575	0,650	0,45	-0,21	-3,99	
1,569	2,083	0,45	-8,85	1,25	
2,508	3,452	0,92	1,65	3,39	
0,204	1,103	-1,59	3,08	1,47	
7,371	5,607	2,00	3,99	0,36	
3,268	6,545	1,18	-8,05	-13,70	
1,143	0,958	0,13	-8,22	-2,98	
2,152	1,754	0,77	4,62	1,55	
0,611	1,209	-0,49	-10,19	-3,14	
0,226	0,622	-1,49	2,26	-3,54	
0,730	1,024	-0,31	-8,51	-3,42	

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Togo exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	225	76 599
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	12 754
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	11	20 003
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	0	0
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	15
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	39
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	214	33 744
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	6 281
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	1
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	3 751
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	9
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	2

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Togo importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	108 752	1 831 410
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	3 248
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	10 562	33 857
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	196	75 456
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	5	1 036
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	2 725	61 203
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	2 913	47 301
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	1 528	8 510
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	56	14 942
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	63 726	976 749
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	15 920	61 477
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	610	15 009
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 273	49 515
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	3 607	151 902
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	4 781	303 097
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	850	28 108

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	0	0	124 931 985	321 968 890	5 993 963 567	17 533 681 560
0	12 754	63 845	153 529 647	550 975 500	5 965 365 905	17 304 687 704
11	20 003	56 596	178 127 592	514 580 630	5 940 767 971	17 341 089 823
0	0	76 599	637 800 555	3 398 701 234	5 481 094 997	14 456 949 216
0	0	76 599	494 419 798	1 588 086 903	5 624 475 754	16 267 563 547
0	15	76 584	243 608 313	783 523 573	5 875 287 239	17 072 126 892
0	39	76 560	52 171 660	108 374 823	6 066 723 892	17 747 275 666
214	33 744	42 855	211 443 388	413 971 067	5 907 452 378	17 441 713 127
0	6 281	70 318	362 359 899	757 110 649	5 756 535 653	17 098 546 082
0	0	76 599	54 145 827	133 690 032	6 064 749 725	17 721 960 418
0	1	76 598	180 475 976	746 066 425	5 938 419 576	17 109 584 026
0	3 751	72 848	374 248 690	1 328 419 762	5 744 646 862	16 527 234 439
0	9	76 590	1 761 853 959	4 186 568 943	4 357 041 593	13 669 081 516
0	0	76 599	924 631 943	2 091 688 632	5 194 263 609	15 763 961 818
0	2	76 597	365 146 320	931 923 387	5 753 749 232	16 923 727 065

RXA	ln (RXA)		RMA	ln (RMA)	
	2001	2011		2001	2011
0,000	0,000	-8,453	0,000	0,000	-14,157
0,000	6,274	-8,664	0,000	6,274	1,836
1,714	11,911	0,539	1,714	11,911	2,477
0,0	0,0	-10,173	0,0	0,0	-16,706
0,000	0,000	-9,892	0,000	0,000	-15,827
0,000	0,004	-9,141	0,000	0,004	-5,457
0,001	0,083	-7,568	0,001	0,083	-2,484
543,535	33,175	6,298	543,535	33,175	3,502
0,000	2,017	-9,558	0,000	2,017	0,702
0,000	0,000	-7,605	0,000	0,000	-13,267
0,000	0,000	-8,830	0,000	0,000	-8,114
0,000	0,641	-9,593	0,000	0,641	-0,445
0,000	0,000	-11,418	0,000	0,000	-7,866
0,000	0,000	-10,598	0,000	0,000	-16,134
0,000	0,000	-9,567	0,000	0,000	-7,654

RCA = ln (RXA) - ln (RMA)	2001		2011	
		6,20	-1,84	
	-10,04	2,38		2,11
	3,35	-10,60		-14,76
	-8,63	-4,90		-2,27
	-8,74	-8,08		10,56
	10,56	4,57		-2,63
	-12,69	-14,82		-7,13
	-7,13	-6,57		0,61
	-7,88	-6,60		-8,96
	-9,34	-16,68		-9,34
	-7,46	-6,40		

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	3 248	1 828 162	130 708 534	320 523 370	6 182 037 256	17 815 014 417
10 562	33 857	1 797 553	167 000 660	570 046 751	6 145 755 692	17 565 521 645
196	75 456	1 755 954	183 965 635	524 764 074	6 128 780 351	17 610 845 921
5	1 036	1 830 374	702 032 056	3 663 111 712	5 610 713 739	14 472 423 863
2 725	61 203	1 770 207	526 522 004	1 653 039 480	5 786 226 511	16 482 556 262
2 913	47 301	1 784 109	250 251 068	798 745 701	6 062 497 635	17 336 836 139
1 528	8 510	1 822 900	53 572 188	103 866 267	6 259 175 130	18 031 676 782
56	14 942	1 816 468	221 673 397	424 580 492	6 091 072 449	17 710 968 989
63 726	976 749	854 661	367 129 775	710 914 646	5 945 679 741	17 425 596 642
15 920	61 477	1 769 933	61 171 592	131 964 970	6 251 590 118	18 003 631 046
610	15 009	1 816 401	189 963 179	673 943 443	6 122 783 221	17 461 606 105
1 273	49 515	1 781 895	388 524 388	1 345 570 951	5 924 222 675	16 790 013 103
3 607	151 902	1 679 508	1 807 956 126	4 413 943 910	4 504 793 271	13 721 742 531
4 781	303 097	1 528 313	876 682 159	1 862 476 854	5 436 068 412	16 273 360 782
850	28 108	1 803 302	385 593 029	938 041 918	5 927 153 611	17 197 520 729

RMA	ln (RMA)		Normalizált RCA	2011	
	2001	2011		2001	2011
0,000	0,099	-14,65	11,35	-6,72	
3,959	0,580	1,38	-4,88	7,50	
0,060	1,442	-2,81	8,51	7,24	
0,000	0,002	-7,91	2,89	-5,48	
0,282	0,345	-1,26	-3,47	-9,64	
0,667	0,575	-0,41	-3,58	0,22	
1,665	0,810	0,51	-2,92	2,85	
0,014	0,343	-4,26	15,71	9,70	
22,921	28,013	3,13	-7,53	2,49	
17,526	4,739	2,86	-5,31	-9,70	
0,182	0,214	-1,70	-1,97	-1,45	
0,181	0,347	-1,71	-2,72	5,74	
0,085	0,281	-2,46	-3,80	-1,47	
0,285	1,733	-1,25	-4,18	-11,56	
0,121	0,286	-2,11	-2,30	-1,28	

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Tanzánia exportja Kinába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	3 286	489 897
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	1 077	3 175
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	45	64 424
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	1	344 140
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	12	362
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	8 871
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	1 702
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	784	4 554
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	1 317	44 270
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	1	2 212
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	16 186
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	50	1
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	2

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Tanzánia importja Kinából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	90 147	1 653 632
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	21	767
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	52	830
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	50	3 963
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	70	2 874
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	4 649	105 948
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	6 938	173 029
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	2 391	30 597
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	190	33 304
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	21 218	284 316
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	6 424	98 552
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	1 847	72 196
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	12 379	163 305
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	22 262	424 100
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	8 493	185 490
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	3 163	74 361

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
1 077	3 175	2 209	486 722	124 930 908	321 965 715	5 993 962 660	17 533 274 612	23 392	0,355
45	64 424	3 241	425 473	153 529 602	550 923 830	5 965 362 934	17 304 377 746	0,539	4,756
0	0	3 286	489 897	178 127 603	514 600 633	5 940 764 888	17 340 636 519	0,000	0,000
1	344 140	3 285	145 757	637 800 554	3 398 357 094	5 481 091 938	14 457 224 198	0,0	10,0
12	362	3 274	489 535	494 419 786	1 588 086 541	5 624 472 717	16 267 150 973	0,042	0,008
0	8 871	3 286	481 026	243 608 313	783 514 717	5 875 284 178	17 071 731 306	0,000	0,402
0	1 702	3 286	488 195	52 171 660	108 373 160	6 066 720 831	17 746 865 694	0,000	0,571
784	4 554	2 502	485 343	211 442 818	414 000 257	5 907 450 457	17 441 241 449	8,755	0,395
1 317	44 270	1 969	445 627	362 358 582	757 072 660	5 756 535 226	17 098 208 762	10,626	2,244
0	0	3 286	489 897	54 145 827	133 690 032	6 064 746 664	17 721 547 120	0,000	0,000
1	2 212	3 285	487 685	180 475 975	746 064 214	5 938 416 517	17 109 175 150	0,010	0,104
0	16 186	3 286	473 711	374 248 690	1 328 407 327	5 744 643 801	16 526 846 011	0,000	0,425
50	1	3 236	489 896	1 761 853 909	4 186 568 951	4 357 038 632	13 668 668 202	0,038	0,000
0	0	3 286	489 897	924 631 943	2 091 688 632	5 194 260 548	15 763 548 520	0,000	0,000
0	2	3 286	489 895	365 146 320	931 923 387	5 753 746 171	16 923 313 767	0,000	0,000

Xcst	Xc-st			Xc-st			Xc-st		
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 011
2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
21	767	90 126	1 652 865	130 708 513	320 525 851	6 182 055 903	17 815 187 233	0,011	0,026
52	830	90 095	1 652 802	167 011 170	570 079 778	6 145 753 277	17 565 633 369	0,021	0,015
50	3 963	90 097	1 649 669	183 965 781	524 835 567	6 128 798 664	17 610 880 713	0,018	0,081
70	2 874	90 077	1 650 758	702 031 991	3 663 109 874	5 610 732 474	14 472 605 317	0,006	0,007
4 649	105 948	85 498	1 547 684	526 520 080	1 652 994 735	5 786 248 964	16 482 823 530	0,598	0,683
6 938	173 029	83 209	1 480 603	250 247 043	798 619 973	6 062 524 290	17 337 265 373	2,020	2,537
2 391	30 597	87 756	1 623 035	53 571 325	103 844 180	6 259 195 461	18 031 898 734	3,183	3,273
190	33 304	89 957	1 620 328	221 673 263	424 562 130	6 091 091 322	17 711 183 491	0,058	0,857
21 218	284 316	68 929	1 369 316	367 172 283	711 607 079	5 945 613 330	17 424 389 554	4,985	5,084
6 424	98 552	83 723	1 555 080	61 181 088	131 927 895	6 251 589 731	18 003 882 974	7,840	8,649
1 847	72 196	88 300	1 581 436	189 961 942	673 886 256	6 122 804 300	17 461 898 257	0,674	1,183
12 379	163 305	77 768	1 490 327	388 513 282	1 345 457 161	5 924 263 492	16 790 418 461	2,427	1,367
22 262	424 100	67 885	1 229 532	1 807 937 471	4 413 671 712	4 504 849 186	13 722 464 705	0,817	1,072
8 493	185 490	81 654	1 468 142	876 678 447	1 862 594 461	5 436 094 441	16 273 303 346	0,645	1,104
3 163	74 361	86 984	1 579 271	385 590 716	937 995 665	5 927 176 842	17 197 791 013	0,559	0,863

RXA	ln (RXA)			RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	2011	
23,392	0,355	3,152	-1,035	7,66
0,539	4,756	-0,617	1,559	3,23
0,000	0,000	-11,498	-16,492	-7,51
0,0	10,0	-5,946	2,307	-0,86
0,042	0,008	-3,177	-4,883	-2,66
0,000	0,402	-11,822	-0,912	-12,53
0,000	0,571	-10,249	-0,561	-11,41
8,755	0,395	2,170	-0,928	5,02
10,626	2,244	2,363	0,808	0,76
0,000	0,000	-10,287	-15,123	-12,35
0,010	0,104	-4,604	-2,263	-4,21
0,000	0,425	-12,274	-0,855	-13,16
0,038	0,000	-3,265	-11,919	-3,06
0,000	0,000	-13,279	-17,990	-12,84
0,000	0,000	-12,248	-9,510	-11,67

RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA
	2001	2011	2011	
0,011	0,026	-4,51	-3,66	12,14
0,021	0,015	-3,85	-4,17	7,72
0,018	0,081	-3,99	-2,52	-3,03
0,006	0,007	-5,08	-4,98	3,62
0,598	0,683	-0,51	-0,38	1,82
2,020	2,537	0,70	0,93	-8,04
3,183	3,273	1,16	1,19	-6,93
0,058	0,857	-2,85	-0,15	9,50
4,985	5,084	1,61	1,63	5,24
7,840	8,649	2,06	2,16	-7,86
0,674	1,183	-0,39	0,17	0,27
2,427	1,367	0,89	0,31	-8,68
0,817	1,072	-0,20	0,07	1,42
0,645	1,104	-0,44	0,10	-8,36
0,559	0,863	-0,58	-0,15	-7,18

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Gabon exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	259 354	577 976
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	0
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	50 181	486 111
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	34
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	446
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	209 174	90 697
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	0
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	686
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	1
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	2

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Gabon importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	5 889	269 915
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	79	2 176
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	67	1 214
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	3	3 159
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	0	19 662
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	448	5 986
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	412	16 228
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	176	2 114
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	23	3 236
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	754	10 281
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	378	3 667
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	543	11 932
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	393	50 343
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	1 568	87 755
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	568	33 658
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	477	18 504

Xcst	Xcst		Xc-st		X-c-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	0	0	124 931 985	321 968 890	5 993 704 438	17 533 180 183
0	0	0	153 529 647	550 988 254	5 965 106 776	17 304 160 819
0	0	0	178 127 603	514 600 633	5 940 508 820	17 340 548 440
50 181	486 111	209 173	637 750 374	3 398 215 123	5 480 936 230	14 457 420 061
0	34	259 354	494 419 798	1 588 086 869	5 624 216 625	16 267 062 238
0	446	259 354	243 608 313	783 523 142	5 875 028 110	17 071 626 377
0	0	259 354	52 171 660	108 374 862	6 066 464 763	17 746 774 211
209 174	90 697	50 180	211 234 428	413 914 114	5 907 611 169	17 441 325 656
0	0	259 354	362 359 899	757 116 930	5 756 276 524	17 098 032 143
0	0	259 354	54 145 827	133 690 032	6 064 490 596	17 721 459 041
0	0	259 354	180 475 976	746 066 426	5 938 160 447	17 109 082 647
0	686	259 354	374 248 690	1 328 422 827	5 744 387 733	16 526 726 932
0	1	259 354	1 761 853 959	4 186 568 951	4 356 782 464	13 668 580 123
0	0	259 354	924 631 943	2 091 688 632	5 194 004 480	15 763 460 441
0	2	259 354	365 146 320	931 923 387	5 753 490 103	16 923 225 688

RXA		ln (RXA)	
2001	2011	2001	2011
0,000	0,000	-15,503	-16,178
0,000	0,000	-15,714	-16,728
0,000	0,000	-15,867	-16,658
2,1	22,5	0,724	3,114
0,000	0,001	-16,942	-7,414
0,000	0,017	-16,191	-4,085
0,000	0,000	-14,618	-15,077
116,580	7,843	4,759	2,060
0,000	0,000	-16,608	-17,058
0,000	0,000	-14,655	-15,288
0,000	0,000	-15,880	-17,042
0,000	0,015	-16,643	-4,214
0,000	0,000	-18,468	-12,084
0,000	0,000	-17,648	-18,155
0,000	0,000	-16,616	-9,675

RCA = ln (RXA) - ln (RMA)	
2001	2011
-15,06	-15,38
-14,85	-14,76
-11,79	-15,73
14,23	4,28
-16,84	-5,93
-16,79	-4,41
-15,90	-15,39
6,99	2,74
-17,47	-17,03
-16,60	-15,92
-17,07	-17,22
-16,73	-5,27
-18,37	-12,49
-17,24	-18,37
-16,92	-9,97

Xcst	Xcst		Xc-st		X-c-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
79	2 176	5 810	130 708 455	320 524 442	6 182 140 277	17 816 573 768
67	1 214	5 822	167 011 155	570 079 394	6 145 837 565	17 567 017 854
3	3 159	5 886	183 965 828	524 836 371	6 128 882 828	17 612 262 822
0	19 662	5 889	702 032 061	3 663 093 086	5 610 816 592	14 474 022 610
448	5 986	5 441	526 524 281	1 653 094 697	5 786 324 820	16 484 007 323
412	16 228	5 477	250 253 569	798 776 774	6 062 595 496	17 338 335 488
176	2 114	5 713	53 573 540	103 872 663	6 259 275 289	18 033 225 485
23	3 236	5 866	221 673 430	424 592 198	6 091 175 246	17 712 507 072
754	10 281	5 135	367 192 747	711 881 114	5 945 656 660	17 425 225 201
378	3 667	5 511	266 248	132 022 780	6 251 661 897	18 005 076 921
543	11 932	5 346	189 963 246	673 946 520	6 122 885 950	17 463 161 446
393	50 343	5 496	388 525 268	1 345 570 123	5 924 323 778	16 791 576 254
1 568	87 755	4 321	1 807 958 165	4 414 008 057	4 504 892 056	13 723 175 732
568	33 658	5 321	876 686 372	1 862 746 293	5 436 162 849	16 274 383 399
477	18 504	5 412	385 593 402	938 051 522	5 927 255 728	17 199 063 016

RMA		ln (RMA)	
2001	2011	2001	2011
0,643	0,452	-0,44	-0,79
0,423	0,139	-0,86	-1,97
0,017	0,397	-4,08	-0,92
0,000	0,310	-13,51	-1,17
0,905	0,226	-0,10	-1,49
1,822	1,389	0,60	0,33
3,599	1,370	1,28	0,32
0,108	0,506	-2,23	-0,68
2,378	0,969	0,87	-0,03
7,008	1,878	1,95	0,63
3,274	1,198	1,19	0,18
1,090	2,861	0,09	1,05
0,904	1,498	-0,10	0,40
0,662	1,245	-0,41	0,22
1,355	1,349	0,30	0,30

Normalizált RCA	
2001	2011
-2,69	-5,21
-2,48	-4,58
0,58	-5,56
26,60	14,46
-4,47	4,25
-4,42	5,76
-3,53	-5,21
19,36	12,92
-5,10	-6,85
-4,23	-5,74
-4,70	-7,05
-4,36	4,91
-6,00	-2,31
-4,87	-8,20
-4,55	0,20

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Etiópia exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	1 770	292 059
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	766	234 702
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	1	3 835
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	10	22 015
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	8
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	428
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	968	30 221
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	1	54
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	24	655
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	21
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	22
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	38
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	44
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	10
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	6

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Etiópia importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	78 798	885 361
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	0
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	19	12 841
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	548	6 481
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	81	25 610
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	8 608	45 485
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	5 009	48 951
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	223	835
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	977	22 106
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	19 088	104 469
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	4 571	5 652
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	405	13 220
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	8 307	83 878
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	18 294	353 370
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	8 761	125 291
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	3 907	37 172

	Xcst		Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
	0	0	124 931 985	321 968 890	5 993 962 022	17 533 466 100		
	766	234 702	153 528 881	550 753 532	5 965 365 892	17 304 916 140		
	1	3 835	1 769	288 224	5 940 766 406	17 340 842 027		
	10	22 015	1 760	270 044	5 481 093 472	14 456 777 786		
	0	8	1 770	292 051	5 624 474 209	16 267 348 103		
	0	428	1 770	291 631	5 875 285 694	17 071 912 258		
	968	30 221	802	261 838	6 066 724 283	17 747 120 570		
	1	54	1 769	292 005	5 907 450 407	17 441 430 287		
	24	655	1 746	291 404	5 756 534 156	17 098 319 370		
	0	21	1 770	292 038	6 064 748 180	17 721 745 000		
	0	22	1 770	292 037	5 938 418 031	17 109 368 608		
	0	38	1 770	292 021	5 744 645 317	16 527 011 553		
	0	44	1 770	292 015	4 186 568 908	13 668 866 126		
	0	10	1 770	292 049	5 194 262 064	15 763 746 378		
	0	6	1 770	292 053	5 753 747 687	16 923 511 613		

	Xcst		Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
	0	0	130 708 534	320 526 618	6 182 067 210	17 815 953 970		
	19	12 841	167 011 203	570 067 767	6 145 764 560	17 566 425 662		
	548	6 481	183 965 283	524 833 049	6 128 811 009	17 611 654 020		
	81	25 610	702 031 980	3 663 087 138	5 610 743 845	14 473 419 060		
	8 608	45 485	526 516 121	1 653 055 198	5 786 268 231	16 483 470 875		
	5 009	48 951	250 248 972	798 744 051	6 062 531 781	17 337 785 488		
	223	835	53 573 493	103 873 942	6 259 202 474	18 032 607 481		
	977	22 106	221 672 476	424 573 328	6 091 104 245	17 711 929 366		
	19 088	104 469	367 174 413	711 786 926	5 945 620 419	17 424 798 131		
	4 571	5 652	61 182 941	132 020 795	6 251 597 374	18 004 465 445		
	405	13 220	189 963 384	673 945 232	6 122 812 765	17 462 548 576		
	8 307	83 878	388 517 354	1 345 536 588	5 924 266 697	16 791 027 878		
	18 294	353 370	1 807 941 439	4 413 742 442	4 504 852 599	13 723 091 516		
	8 761	125 291	876 678 179	1 862 654 660	5 436 106 326	16 273 951 219		
	3 907	37 172	385 589 972	938 032 854	5 927 189 679	17 198 484 906		

RXA	ln (RXA)		RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	
0,000	0,000	-10,516	3,81
29,644	128,571	3,389	8,11
0,019	0,448	-3,971	-2,52
0,0	0,3	-3,019	1,78
0,000	0,000	-11,955	-12,25
0,000	0,032	-11,204	-11,70
140,355	18,906	4,944	6,05
0,016	0,008	-4,148	-3,08
0,218	0,051	-1,522	-3,17
0,000	0,010	-9,668	-11,51
0,000	0,002	-10,893	-9,10
0,000	0,002	-11,655	-12,24
0,000	0,000	-13,481	-13,20
0,000	0,000	-12,661	-12,41
0,000	0,000	-11,629	-11,41

RMA	ln (RMA)		Normalizált RCA
	2001	2011	
0,000	0,000	-14,33	8,84
0,009	0,454	-4,72	13,14
0,233	0,247	-1,46	2,51
0,008	0,118	-4,80	6,81
1,348	0,540	0,30	-7,22
1,645	1,270	0,50	-6,67
0,332	0,164	-1,10	11,08
0,345	1,068	-1,06	1,95
5,177	3,275	1,64	1,86
6,292	0,876	1,84	-6,48
0,167	0,393	-1,79	-4,07
1,797	1,306	0,59	-7,21
0,753	2,065	-0,28	-8,17
0,776	1,440	-0,25	-7,38
0,802	0,804	-0,22	-6,38

Megnevezés	Világ összes exportérték (ezer dollár)		Mauritánia exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	4 369	1 517 037
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	4 362	2 242
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	238
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	645
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	7	1 513 885
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	0
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	0	0
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	15
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	0	0
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	12
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0

Megnevezés	Világ összes importérték (ezer dollár)		Mauritánia importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	29 869	386 275
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	0
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	6 480	45 424
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	2	4 904
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	0	70
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	1 622	14 831
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	433	16 649
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	450	4 197
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	30	4 271
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	12 661	134 916
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	2 346	26 887
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	398	5 697
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 718	38 541
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	2 838	64 546
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	151	12 541
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	740	12 801

Xcst	Xc-st		Xc-cst		X-c-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
4 362	2 242	1 514 795	124 927 623	321 966 648	5 993 968 147	17 532 245 606
0	238	1 516 799	153 529 647	550 988 016	5 965 361 761	17 303 222 234
0	645	1 516 392	178 127 603	514 599 988	5 940 763 805	17 339 610 669
7	1 513 885	3 152	637 800 548	3 397 187 349	5 481 090 867	14 458 536 548
0	0	1 517 037	494 419 798	1 588 086 903	5 624 471 610	16 266 123 109
0	0	1 517 037	243 608 313	783 523 588	5 875 283 095	17 070 686 424
0	0	1 517 037	52 171 660	108 374 862	6 066 719 748	17 745 835 150
0	0	1 517 037	211 443 602	414 004 811	5 907 447 806	17 440 205 201
0	15	1 517 022	362 359 899	757 116 915	5 756 531 509	17 097 093 112
0	0	1 517 037	54 145 827	133 690 032	6 064 745 581	17 720 519 980
0	0	1 517 037	180 475 976	746 066 426	5 938 415 432	17 108 143 586
0	0	1 517 037	374 248 690	1 328 423 513	5 744 642 718	16 525 786 499
0	12	1 517 025	1 761 853 959	4 186 568 940	4 357 037 449	13 667 641 084
0	0	1 517 037	924 631 943	2 091 688 632	5 194 259 465	15 762 521 380
0	0	1 517 037	365 146 320	931 923 389	5 753 745 088	16 922 286 623

RXA	ln (RXA)		RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	
29898	0,081	10,306	23,66
0,000	0,005	-11,630	-13,95
0,000	0,014	-11,783	-5,68
0,0	2044,1	-4,284	10,85
0,000	0,000	-12,859	-12,40
0,000	0,000	-12,107	-11,08
0,000	0,000	-10,534	-11,11
0,000	0,000	-17,399	-8,37
0,000	0,000	-12,525	-15,00
0,000	0,000	-10,571	-12,74
0,000	0,000	-11,796	-10,96
0,000	0,000	-12,559	-12,49
0,000	0,000	-14,385	-13,04
0,000	0,000	-13,564	-10,11
0,000	0,000	-12,533	-11,59

Xcst	Xc-st		Xc-cst		X-c-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	0	386 275	130 708 534	320 526 618	6 182 116 139	17 816 453 056
6 480	45 424	340 851	167 004 742	570 035 184	6 145 826 411	17 566 989 914
2	4 904	381 371	183 965 829	524 834 626	6 128 858 846	17 612 149 952
0	70	386 205	702 032 061	3 663 112 678	5 610 792 612	14 473 867 066
1 622	14 831	371 444	526 523 107	1 653 085 852	5 786 303 188	16 483 908 653
433	16 649	369 626	250 253 548	798 776 353	6 062 571 558	17 338 219 970
450	4 197	382 078	53 573 266	103 870 580	6 259 251 857	18 033 113 291
30	4 271	382 004	221 673 423	424 591 163	6 091 151 280	17 712 392 782
12 661	134 916	251 359	367 180 840	711 756 479	5 945 656 494	17 425 358 111
2 346	26 887	359 388	61 185 166	131 999 560	6 251 641 853	18 005 007 001
398	5 697	380 578	189 963 391	673 932 755	6 122 861 680	17 463 032 616
1 718	38 541	347 734	388 523 943	1 345 581 925	5 924 302 448	16 791 436 290
2 838	64 546	321 729	1 807 956 895	4 414 031 266	4 504 870 616	13 723 012 954
151	12 541	373 734	876 686 789	1 862 767 410	5 436 138 035	16 274 224 805
740	12 801	373 474	385 593 139	938 057 225	5 927 232 274	17 198 935 250

RMA	ln (RMA)		Normalizált RCA
	2001	2011	
0,000	0,000	-13,36	31,08
10,196	4,107	2,32	-6,53
0,002	0,432	-6,11	1,74
0,000	0,001	-15,13	18,27
0,631	0,398	-0,46	-4,98
0,356	0,978	-1,03	-3,65
1,787	1,907	0,58	-3,69
0,028	0,466	-3,59	-0,95
11,914	13,141	2,48	-7,58
8,709	10,205	2,16	-5,31
0,435	0,388	-0,83	-3,54
0,931	1,383	-0,07	-5,07
0,262	0,624	-1,34	-5,62
0,032	0,293	-3,46	-2,68
0,391	0,628	-0,94	-4,17

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)			Kamerun exportja Kinába (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	183 699	183 699	662 949	662 949
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0	763	763
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	1	1	842	842
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	0	0	3 201	3 201
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	150 590	150 590	364 067	364 067
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	0	0	0
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	0	30 126	30 126
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0	0	0
Fa és faipari termékek	211 443 602	414 004 811	33 104	33 104	173 894	173 894
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	0	89 944	89 944
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0	1	1
Különféle fémekek	374 248 690	1 328 423 513	0	0	88	88
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	4	4	21	21
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0	2	2

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)			Kamerun importja Kinából (ezer dollár)		
	2001	2011	2011	2001	2011	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	29 311	29 311	874 109	874 109
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	0	24 950	24 950
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	162	162	12 884	12 884
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	35	35	16 153	16 153
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	0	0	33 244	33 244
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	1 586	1 586	58 564	58 564
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	1 253	1 253	60 377	60 377
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	1 694	1 694	13 151	13 151
Fa és faipari termékek	221 673 453	424 595 434	65	65	13 808	13 808
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	8 191	8 191	104 907	104 907
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	4 217	4 217	40 411	40 411
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	1 801	1 801	32 598	32 598
Különféle fémekek	388 525 661	1 345 620 466	3 605	3 605	118 452	118 452
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	3 592	3 592	228 865	228 865
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	1 424	1 424	77 647	77 647
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	1 686	1 686	38 098	38 098

	Xcst			Xc-st			X-c-st		
	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011
	0	763	662 186	124 931 985	321 968 127	321 968 127	5 993 780 093	17 533 096 736	17 533 096 736
	1	842	662 107	153 529 646	550 987 412	550 987 412	5 965 182 433	17 304 077 530	17 304 077 530
	0	3 201	659 748	178 127 603	514 597 432	514 597 432	5 940 584 475	17 340 469 869	17 340 469 869
	150 590	364 067	298 882	33 109	637 649 965	3 398 337 167	5 481 212 703	14 457 091 000	14 457 091 000
	0	0	662 949	183 699	1 588 086 903	1 588 086 903	5 624 292 280	16 266 977 197	16 266 977 197
	0	30 126	632 823	183 699	783 493 462	783 493 462	5 875 103 765	17 071 600 764	17 071 600 764
	0	0	662 949	183 699	108 374 862	108 374 862	6 066 540 418	17 746 689 238	17 746 689 238
	33 104	173 894	489 055	150 595	413 830 917	413 830 917	5 907 334 684	17 441 407 077	17 441 407 077
	0	89 944	573 005	183 699	757 026 986	757 026 986	5 756 352 179	17 098 127 058	17 098 127 058
	0	0	662 949	183 699	133 690 032	133 690 032	6 064 566 251	17 721 374 068	17 721 374 068
	0	1	662 948	183 699	746 066 425	746 066 425	5 938 236 102	17 108 997 676	17 108 997 676
	0	88	662 861	183 699	1 328 423 425	1 328 423 425	5 744 463 388	16 526 640 763	16 526 640 763
	4	21	662 928	183 695	4 186 568 931	4 186 568 931	4 356 858 127	13 668 495 190	13 668 495 190
	0	0	662 949	183 699	2 091 688 632	2 091 688 632	5 194 080 135	15 763 375 468	15 763 375 468
	0	2	662 947	183 699	931 923 387	931 923 387	5 753 565 758	16 923 140 715	16 923 140 715

RXA	ln (RXA)			RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	2011	
0,000	0,063	-15,158	-2,769	-1,82
0,000	0,040	-8,461	-3,220	-6,87
0,000	0,163	-15,522	-1,811	-12,30
39,1	5,2	3,666	1,645	18,78
0,000	0,000	-16,597	-17,986	-16,13
0,000	1,037	-15,846	0,037	-15,92
0,000	0,000	-14,273	-15,214	-16,24
6,142	14,986	1,815	2,707	4,61
0,000	3,545	-16,263	1,266	-18,10
0,000	0,000	-14,310	-15,425	-17,15
0,000	0,000	-15,535	-10,272	-16,28
0,000	0,002	-16,298	-6,406	-17,06
0,000	0,000	-9,829	-9,177	-8,77
0,000	0,000	-17,303	-18,292	-16,15
0,000	0,000	-16,272	-9,812	-16,21

	Xcst			Xc-st			X-c-st		
	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011	2 001	2 011	2 011
	0	24 950	849 159	130 708 534	320 501 668	320 501 668	6 182 116 697	17 816 015 122	17 816 015 122
	162	12 884	861 225	167 011 060	570 067 724	570 067 724	6 145 814 333	17 566 437 000	17 566 437 000
	35	16 153	857 956	183 965 796	524 823 377	524 823 377	6 128 859 470	17 611 684 616	17 611 684 616
	0	33 244	840 865	702 032 061	3 663 079 504	3 663 079 504	5 610 793 170	14 473 445 580	14 473 445 580
	1 586	58 564	815 545	27 725	1 653 042 119	1 653 042 119	5 786 303 674	16 483 508 285	16 483 508 285
	1 253	60 377	813 732	28 058	798 732 625	798 732 625	6 062 573 756	17 337 819 592	17 337 819 592
	1 694	13 151	860 958	53 572 022	103 861 626	103 861 626	6 259 254 903	18 032 643 365	18 032 643 365
	65	13 808	860 301	221 673 388	424 581 626	424 581 626	6 091 151 908	17 711 924 022	17 711 924 022
	8 191	104 907	769 202	367 185 310	711 786 488	711 786 488	5 945 648 112	17 424 810 259	17 424 810 259
	4 217	40 411	833 698	61 183 295	131 986 036	131 986 036	6 251 646 153	18 004 546 215	18 004 546 215
	1 801	32 598	841 511	189 961 988	673 925 854	673 925 854	6 122 865 044	17 462 598 584	17 462 598 584
	3 605	118 452	755 657	388 522 056	1 345 502 014	1 345 502 014	5 924 306 780	16 791 108 278	16 791 108 278
	3 592	228 865	645 244	1 807 956 141	4 413 866 947	4 413 866 947	4 504 872 682	13 722 853 758	13 722 853 758
	1 424	77 647	796 462	27 887	1 862 702 304	1 862 702 304	5 436 141 139	16 273 867 183	16 273 867 183
	1 686	38 098	836 011	385 592 193	938 031 928	938 031 928	5 927 234 724	17 198 498 010	17 198 498 010

RMA	ln (RMA)			Normalizált RCA
	2001	2011	2011	
0,000	1,633	-13,34	0,49	8,14
0,205	0,461	-1,59	-0,77	3,09
0,040	0,632	-3,22	-0,46	-2,34
0,000	0,156	-15,12	-1,86	28,74
0,629	0,716	-0,46	-0,33	-6,17
1,082	1,611	0,08	0,48	-5,96
7,167	2,652	1,97	0,98	-6,28
0,061	0,670	-2,80	-0,40	14,57
6,280	3,339	1,84	1,21	-8,14
17,171	6,612	2,84	1,89	-7,19
2,110	1,004	0,75	0,00	-6,32
2,138	1,956	0,76	0,67	-7,10
0,348	1,103	-1,06	0,10	1,19
0,317	0,852	-1,15	-0,16	-6,19
0,938	0,836	-0,06	-0,18	-6,25

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Előfántcsontpart exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	7 775	162 103
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	0	0
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	0	307
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	7 318	22 485
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	0	797
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	33
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	75 042
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	0	0
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	234	5 233
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	0	50 761
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	0	0
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	222	7 420
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	24
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	1	1
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	0	0

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Előfántcsontpart importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	257 651	540 633
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	20	17 319
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	127 405	7 196
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	2 013	20 789
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	282	175
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	5 326	72 913
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	3 198	41 479
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	1 824	10 716
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	68	9 124
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	58 485	108 618
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	16 127	39 006
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	1 267	20 210
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	13 994	62 382
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	20 181	92 122
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	3 769	18 872
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	3 692	19 712

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	0	162 103	124 931 985	321 968 890	5 993 956 017	17 533 596 056
0	307	161 796	153 529 647	550 987 947	5 965 358 355	17 304 577 306
7 318	22 485	139 618	178 120 285	514 578 148	5 940 775 035	17 341 009 283
0	797	161 306	637 800 555	3 398 700 437	5 481 087 447	14 456 865 306
0	33	162 070	494 419 798	1 588 086 870	5 624 468 204	16 267 478 109
0	75 042	87 061	243 608 313	783 448 546	5 875 279 689	17 072 191 442
0	0	162 103	52 171 660	108 374 862	6 066 716 342	17 747 190 084
234	5 233	156 870	211 443 368	413 999 578	5 907 444 868	17 441 570 601
0	50 761	111 342	362 359 899	757 066 169	5 756 528 103	17 098 549 538
0	0	162 103	54 145 827	133 690 032	6 064 742 175	17 721 874 914
0	0	162 103	180 475 976	746 066 426	5 938 412 026	17 109 498 520
222	7 420	154 683	374 248 468	1 328 416 093	5 744 639 756	16 527 156 273
0	24	162 079	1 761 853 959	4 186 568 928	4 357 034 043	13 668 996 042
1	1	162 102	924 631 942	2 091 688 631	5 194 256 061	15 763 876 316
0	0	162 103	365 146 320	931 923 389	5 753 741 682	16 923 641 557

RXA		ln (RXA)	
2001	2011	2001	2011
0,000	0,000	-11,996	-14,906
0,000	0,060	-12,207	-2,820
534,080	5,427	6,281	1,691
0,0	0,0	-13,715	-3,862
0,000	0,002	-13,435	-6,173
0,000	18,783	-12,683	2,933
0,000	0,000	-11,110	-13,805
0,867	1,405	-0,143	0,340
0,000	10,297	-13,101	2,332
0,000	0,000	-11,148	-14,017
0,000	0,000	-12,373	-15,771
0,451	0,597	-0,796	-0,516
0,000	0,000	-14,961	-7,635
0,001	0,000	-7,244	-9,981
0,000	0,000	-13,109	-16,005

RCA = ln (RXA) - ln (RMA)	
2001	2011
-6,39	-15,52
-15,79	-1,94
7,62	1,40
-8,98	2,80
-11,97	-6,61
-11,49	2,34
-10,93	-15,06
4,78	0,67
-14,66	0,51
-13,07	-16,38
-10,54	-15,78
-0,66	-1,00
-13,41	-7,19
-4,86	-8,83
-11,61	-15,64

RMA		ln (RMA)	
2001	2011	2001	2011
0,004	1,840	-5,61	0,61
36,024	0,416	3,58	-0,88
0,262	1,342	-1,34	0,29
0,009	0,001	-4,74	-6,66
0,232	1,555	-1,46	0,44
0,304	1,804	-1,19	0,59
0,833	3,511	-0,18	1,26
0,007	0,716	-4,93	-0,33
4,755	6,155	1,56	1,82
6,824	10,607	1,92	2,36
0,159	1,006	-1,84	0,01
0,876	1,628	-0,13	0,49
0,212	0,639	-1,55	-0,45
0,092	0,316	-2,39	-1,15
0,223	0,694	-1,50	-0,37

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
20	17 319	523 314	130 708 514	320 509 299	6 181 888 397	17 816 333 336
127 405	7 196	533 437	166 883 817	570 073 412	6 145 840 479	17 566 759 100
2 013	20 789	519 844	183 963 818	524 818 741	6 128 635 086	17 612 027 364
282	175	257 369	702 031 779	3 663 112 573	5 610 565 394	14 473 712 918
5 326	72 913	252 325	526 519 403	1 653 027 770	5 786 082 814	16 483 870 459
3 198	41 479	254 453	250 250 783	798 751 523	6 062 349 306	17 338 115 772
1 824	10 716	255 827	53 571 892	103 864 061	6 259 026 823	18 032 971 971
68	9 124	257 583	221 673 385	424 586 310	6 090 923 574	17 712 248 130
58 485	108 618	199 166	367 135 016	711 782 777	5 945 520 360	17 425 151 157
16 127	39 006	241 524	61 171 385	131 987 441	6 251 441 633	18 004 876 881
1 267	20 210	256 384	189 962 522	673 938 242	6 122 635 636	17 462 907 284
13 994	62 382	243 657	388 511 667	1 345 558 084	5 924 099 218	16 791 329 614
20 181	92 122	237 470	1 807 939 552	4 414 003 690	4 504 677 520	13 722 913 748
3 769	18 872	253 882	876 683 171	1 862 761 079	5 435 917 489	16 274 083 109
3 692	19 712	253 959	385 590 187	938 050 314	5 927 010 396	17 198 794 714

Normalizált RCA	
2001	2011
1,98	-9,27
-7,43	4,30
15,98	7,64
-0,61	9,04
-3,61	-0,37
-3,13	8,59
-2,56	-8,82
13,15	6,92
-6,30	6,76
-4,70	-10,14
-2,17	-9,54
7,70	5,24
-5,04	-0,94
3,51	-2,59
-3,25	-9,40

Megnevezés	Világ összes exportértéke (ezer dollár)		Zimbabwe exportja Kínába (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 118 895 777	17 855 727 049	114 892	464 055
Élő állat és állati eredetű termékek	124 931 985	321 968 890	21	20
Növényi termékek	153 529 647	550 988 254	73	1 601
Élelmiszer-készítmények	178 127 603	514 600 633	107 718	281 438
Ásványi termékek	637 800 555	3 398 701 234	566	76 408
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	494 419 798	1 588 086 903	0	2
Műanyagok és ezekből készült áruk	243 608 313	783 523 588	0	1
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	52 171 660	108 374 862	35	117
Fa és fajparti termékek	211 443 602	414 004 811	1	1
Textilipari alapanyagok és textilárúk	362 359 899	757 116 930	1	68 763
Lábbelik	54 145 827	133 690 032	0	0
Kő/üveg	180 475 976	746 066 426	171	2 580
Különféle fémek	374 248 690	1 328 423 513	6 292	33 051
Gépek / Elektromos berendezések	1 761 853 959	4 186 568 952	0	5
Járművek és alkatrészeik	924 631 943	2 091 688 632	0	0
Különféle egyéb áruk	365 146 320	931 923 389	14	68

Megnevezés	Világ összes importértéke (ezer dollár)		Zimbabwe importja Kínából (ezer dollár)	
	2001	2011	2001	2011
Összes	6 312 854 542	18 137 365 949	33 265	410 278
Élő állat és állati eredetű termékek	130 708 534	320 526 618	0	267
Növényi termékek	167 011 222	570 080 608	7	7 811
Élelmiszer-készítmények	183 965 831	524 839 530	607	944
Ásványi termékek	702 032 061	3 663 112 748	37	1 268
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	526 524 729	1 653 100 683	5 044	20 413
Műanyagok és ezekből készült áruk	250 253 981	798 793 002	916	23 815
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	53 573 716	103 874 777	48	1 677
Fa és fajparti termékek	221 673 453	424 595 434	97	8 268
Textilipari alapanyagok és textilárúk	367 193 501	711 891 395	6 646	44 661
Lábbelik	61 187 512	132 026 447	654	15 081
Kő/üveg	189 963 789	673 958 452	597	9 654
Különféle fémek	388 525 661	1 345 620 466	1 404	34 362
Gépek / Elektromos berendezések	1 807 959 733	4 414 095 812	9 325	186 753
Járművek és alkatrészeik	876 686 940	1 862 779 951	7 162	36 556
Különféle egyéb áruk	385 593 879	938 070 026	721	18 748

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
21	114 871	464 035	124 931 964	321 968 870	5 993 848 942	17 533 294 144
73	114 819	462 454	153 529 574	550 986 633	5 965 251 384	17 304 277 942
107 718	281 438	182 617	178 019 885	514 319 195	5 940 868 718	17 341 225 237
566	76 408	387 647	637 799 989	3 398 624 826	5 480 981 462	14 456 714 576
0	114 892	464 053	494 419 798	1 588 086 901	5 624 361 087	16 267 176 095
0	114 892	464 054	243 608 313	783 523 587	5 875 172 572	17 071 739 408
35	114 857	463 938	52 171 625	108 374 745	6 066 609 295	17 746 888 366
1	114 891	464 054	211 443 601	414 004 810	5 907 337 285	17 441 258 185
1	68 763	395 292	362 359 898	757 048 167	5 756 420 988	17 098 283 590
0	114 892	464 055	54 145 827	133 690 032	6 064 635 058	17 721 572 962
171	114 721	461 475	180 475 805	746 063 846	5 938 305 251	17 109 201 728
6 292	33 051	431 004	374 242 398	1 328 390 462	5 744 544 779	16 526 905 583
0	114 892	464 050	1 761 853 959	4 186 568 947	4 356 926 926	13 668 694 052
0	114 892	464 055	924 631 943	2 091 688 632	5 194 148 942	15 763 574 362
14	114 878	463 987	365 146 306	931 923 321	5 753 634 593	16 923 339 741

RXA	ln (RXA)		RCA = ln (RXA) - ln (RMA)
	2001	2011	
0,009	0,002	-4,736	-2,74
0,025	0,109	-3,701	-1,70
501,081	51,962	6,217	6,51
0,0	0,8	-3,157	4,23
0,000	0,000	-16,128	-9,38
0,000	0,000	-15,377	-10,26
0,035	0,041	-3,340	-2,85
0,000	0,000	-8,322	-9,15
0,000	3,929	-8,886	0,27
0,000	0,000	-13,841	-16,72
0,049	0,128	-3,015	-2,054
0,889	0,954	-0,117	-0,047
0,000	0,000	-17,654	-10,255
0,000	0,000	-16,834	-17,936
0,002	0,003	-6,255	-5,929

Xcst	Xc-st		Xc-st		Xc-st	
	2 001	2 011	2 001	2 011	2 001	2 011
0	33 265	410 011	130 708 534	320 526 351	6 182 112 743	17 816 429 587
7	33 258	402 467	167 011 215	570 072 797	6 145 810 069	17 566 890 685
607	32 658	409 334	183 965 224	524 838 586	6 128 856 660	17 612 118 029
37	33 228	409 010	702 032 024	3 663 111 480	5 610 789 290	14 473 845 459
5 044	28 221	389 865	526 519 685	1 653 080 270	5 786 306 636	16 483 895 814
916	32 349	386 463	250 253 065	798 769 187	6 062 569 128	17 338 210 299
48	33 217	408 601	53 573 668	103 873 100	6 259 247 657	18 033 084 248
97	33 168	402 010	221 673 356	424 587 166	6 091 148 018	17 712 376 773
6 646	26 619	365 617	367 186 855	711 846 734	5 945 641 068	17 425 153 598
654	32 611	395 197	61 186 858	132 011 366	6 251 635 073	18 004 959 386
597	32 668	400 624	189 963 192	673 948 798	6 122 858 682	17 463 016 527
1 404	31 861	375 916	388 524 257	1 345 586 104	5 924 298 424	16 791 403 929
9 325	23 940	223 525	1 807 950 408	4 413 909 059	4 504 880 194	13 723 233 365
7 162	26 103	373 722	876 679 778	1 862 743 395	5 436 148 661	16 274 248 832
721	32 544	391 530	385 593 158	938 051 278	5 927 228 840	17 198 923 141

RMA	ln (RMA)		Normalizált RCA
	2001	2011	
0,000	0,036	-13,46	1,59
0,008	0,598	-4,86	2,62
0,619	0,077	-0,48	10,83
0,009	0,012	-4,72	8,55
1,964	0,522	0,68	-5,05
0,686	1,338	-0,38	-5,93
0,169	0,713	-1,78	1,48
0,080	0,858	-2,52	-4,83
4,043	2,990	1,40	4,60
2,049	5,205	0,72	-12,39
0,589	0,624	-0,53	2,74
0,672	1,141	-0,40	4,15
0,971	2,598	-0,03	-6,88
1,701	0,855	0,53	-13,45
0,341	0,878	-1,08	-1,47

Egyes fekete-afrikai országok RCA-mutatói 2001-2011

		Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textilárúk	Lábbelik	Kő/lúveg	Különféle fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különféle egyéb áruk
Dél-Afrikai Köztársaság	2001	0,41	-0,98	0,95	3,35	0,88	1,31	-1,64	3,09	-1,45	-7,10	2,78	2,30	-0,28	3,72	-3,63
	2011	0,56	0,83	0,51	6,58	-0,03	-0,37	0,19	1,49	-1,65	-7,55	3,66	2,03	-2,76	5,49	-3,49
Angola	2001	9,43	-3,48	-1,91	26,60	-4,98	-4,19	-3,87	11,19	-6,13	-5,68	-3,50	-4,48	-5,02	4,41	-3,97
	2011	-5,98	6,08	-7,26	20,72	-8,42	-1,13	-7,05	4,96	-8,62	-8,34	9,62	2,66	-0,95	-9,64	3,71
Szudán	2001	-0,35	6,28	-4,93	22,72	-8,47	1,29	6,89	3,97	1,18	-7,03	-6,43	3,29	-10,33	-8,82	-8,07
	2011	2,23	7,05	1,65	17,79	-3,05	0,55	3,47	0,57	1,06	-12,91	-12,83	1,38	-3,72	-4,59	-3,24
Nigéria	2001	10,60	5,01	2,28	14,01	-10,10	-2,13	2,66	5,30	-10,95	-9,68	-1,50	1,46	2,67	-5,56	-9,64
	2011	0,27	6,73	0,63	13,35	-5,54	3,45	5,42	0,83	0,40	-13,31	-2,93	1,62	-5,00	-11,52	-5,91
Kongó	2001	-3,41	-3,62	-5,15	16,01	2,53	-4,53	-4,56	12,91	-7,48	-6,01	-4,04	10,51	-8,20	-5,56	5,03
	2011	1,03	-7,32	-8,43	14,87	3,96	4,22	-7,99	11,35	-0,78	-8,57	1,24	5,88	0,39	-11,52	-9,85
Benin	2001	0,97	12,33	-2,04	13,12	-3,83	-2,96	-2,84	10,26	-7,22	-3,99	-0,80	-4,69	-5,69	-2,66	-2,63
	2011	9,12	9,37	-6,12	-2,29	-6,61	1,00	-6,13	13,65	7,78	-8,51	-5,79	9,88	-8,57	-6,55	-6,78
Egyenlítői Guinea	2001	6,50	-1,98	-3,20	13,95	-4,48	-5,25	-3,93	24,86	1,26	-3,80	-4,56	-6,86	-7,61	-5,64	-4,90
	2011	8,32	-0,90	-2,02	20,41	-3,76	-5,11	-2,14	14,79	-3,67	-2,89	-4,78	-6,59	-6,72	-5,12	-1,92
Libéria	2001	10,24	-0,56	-2,49	-5,57	-4,01	-2,50	-0,56	25,43	-3,57	-2,11	-1,55	-5,07	-5,84	-2,82	-1,83
	2011	-1,81	-4,61	-5,58	6,59	-6,51	10,93	-3,39	12,08	-5,68	-4,63	3,87	5,99	-1,37	-13,14	-5,87
Ghána	2001	17,35	4,19	10,63	11,52	-7,81	-8,03	-7,55	8,65	-1,71	-7,49	-6,98	4,52	-9,57	-7,02	-7,72
	2011	2,51	6,14	5,84	11,35	-3,97	-0,39	-11,34	5,39	-6,08	-0,20	-5,28	2,69	-3,81	-3,60	-2,85
Kongói Dem. Köztársaság	2001	7,06	-4,48	-3,83	24,03	1,62	-6,54	-5,86	4,28	-7,67	-7,18	-5,10	7,85	-7,00	-7,19	2,81
	2011	-8,12	2,73	-9,17	13,63	6,01	4,35	-8,21	9,51	-10,55	-9,98	3,02	11,63	-4,80	0,00	-0,07
Zambia	2001	6,89	13,84	-1,64	20,65	-6,83	-6,71	-5,84	-4,47	-7,81	-7,81	4,22	13,67	-11,48	-7,89	-6,69
	2011	-2,96	0,71	6,12	10,28	-1,27	-3,69	2,55	2,11	4,62	-11,90	-0,21	9,35	-9,26	-15,17	-6,46
Kenya	2001	10,46	9,33	7,22	3,68	-0,21	-8,85	1,65	3,08	3,99	-8,05	-8,22	4,62	-10,19	2,26	-8,51
	2011	5,61	4,19	2,97	6,43	-3,99	1,25	3,39	1,47	0,36	-13,70	-2,98	1,55	-3,14	-3,54	-3,42
Togo	2001	11,35	-4,88	8,51	2,89	-3,47	-3,58	-2,92	15,71	-7,53	-5,31	-1,97	-2,72	-3,80	-4,18	-2,30
	2011	-6,72	7,50	7,24	-5,48	-9,64	0,22	2,85	9,70	2,49	-9,70	-1,45	5,74	-1,47	-11,56	-1,28
United Rep. Tanzania	2001	12,14	7,72	-3,03	3,62	1,82	-8,04	-6,93	9,50	5,24	-7,86	0,27	-8,68	1,42	-8,36	-7,18
	2011	6,21	9,32	-10,38	10,88	-0,91	1,75	1,84	2,82	2,77	-13,69	1,16	2,42	-8,40	-14,50	-5,77
Gabon	2001	-2,69	-2,48	0,58	26,60	-4,47	-4,42	-3,53	19,36	-5,10	-4,23	-4,70	-4,36	-6,00	-4,87	-4,55
	2011	-5,21	-4,58	-5,56	14,46	4,25	5,76	-5,21	12,92	-6,85	-5,74	-7,05	4,91	-2,31	-8,20	0,20
Ethiopia	2001	8,84	13,14	2,51	6,81	-7,22	-6,67	11,08	1,95	1,86	-6,48	-4,07	-7,21	-8,17	-7,38	-6,38
	2011	3,93	8,49	3,44	3,93	-4,72	-0,84	7,59	-2,08	-1,32	-1,68	-2,58	-3,85	-5,50	-5,78	-4,83
Mauritania	2001	31,08	-6,53	1,74	18,27	-4,98	-3,65	-3,69	-0,95	-7,58	-5,31	-3,54	-5,07	-5,62	-2,68	-4,17
	2011	23,57	3,61	6,93	25,20	-7,56	-7,70	-6,35	-6,30	-0,65	-8,24	-6,72	-8,61	0,24	-7,56	-7,44
Cameroon	2001	8,14	3,09	-2,34	28,74	-6,17	-5,96	-6,28	14,57	-8,14	-7,19	-6,32	-7,10	1,19	-6,19	-6,25
	2011	3,04	3,86	4,95	9,80	-11,35	5,86	-9,89	9,41	6,36	-11,01	-3,97	-0,77	-2,97	-11,83	-3,33
Côte d'Ivoire	2001	1,98	-7,43	15,98	-0,61	-3,61	-3,13	-2,56	13,15	-6,30	-4,70	-2,17	7,70	-5,04	3,51	-3,25
	2011	-9,27	4,30	7,64	9,04	-0,37	8,59	-8,82	6,92	6,76	-10,14	-9,54	5,24	-0,94	-2,59	-9,40
Zimbabwe	2001	13,79	6,22	11,76	6,63	-11,74	-9,94	3,50	-0,74	-5,22	-9,50	2,58	5,34	-12,56	-12,30	-0,12
	2011	1,59	2,62	10,83	8,55	-5,05	-5,93	1,48	-4,83	4,60	-12,39	2,74	4,15	-6,88	-13,45	-1,47
Mozambique	2001	17,85	-6,67	-3,93	7,51	-7,35	-6,47	1,63	15,35	-8,66	-8,26	4,15	0,22	1,79	-7,48	-7,16
	2011	7,36	9,34	-8,69	10,55	-1,08	-10,70	-9,56	10,54	5,80	-10,30	1,45	2,64	-3,47	-11,61	-3,86
Madagascar	2001	11,23	5,58	-5,25	6,38	2,83	-8,83	5,25	9,16	1,00	-8,83	2,32	-9,01	-3,34	-9,39	-8,49
	2011	0,77	3,88	-3,95	6,25	1,22	-1,34	-3,58	3,06	-0,19	-3,58	3,24	-0,38	-4,33	-6,91	-1,06
Namibia	2001	20,03	5,45	-8,71	20,27	7,10	-7,74	-7,87	5,41	-9,63	-8,59	-6,18	8,84	-10,20	-4,28	-8,20
	2011	3,05	4,90	3,18	6,52	6,05	-5,14	0,87	0,49	-5,54	-12,22	2,64	3,48	-4,61	-3,97	-3,67
Senegal	2001	15,03	-4,60	-1,68	1,18	-2,16	-1,71	0,29	0,44	5,61	-2,68	-1,52	-3,25	-3,02	6,75	-1,92
	2011	11,99	8,60	4,89	-5,43	-10,44	0,65	2,27	1,15	4,69	-9,88	-10,21	3,70	-1,12	-4,17	-0,85
Guinea	2001	19,74	-3,45	0,24	4,25	-3,52	-2,82	-2,70	12,74	-5,80	-4,77	-1,51	-4,35	-5,21	-3,00	-2,85
	2011	11,04	-6,31	-6,38	8,67	-6,92	-6,58	-5,56	14,17	-8,10	-7,79	4,55	4,93	3,75	-8,33	0,52
Mauritius	2001	16,22	4,57	-6,11	-4,87	-6,98	2,42	-4,80	4,00	3,03	-6,13	-5,58	-0,11	1,35	-0,84	2,98
	2011	5,91	5,17	3,45	-6,97	-3,29	3,19	3,27	1,52	3,99	-8,75	4,27	-11,69	-1,65	-3,25	1,58
Djibouti	2001	10,27	20,38	0,51	-0,99	-5,94	-5,08	13,32	-3,50	-6,60	-5,02	-3,20	-4,69	-6,00	-3,14	-3,45
	2011	2,86	12,67	-0,58	1,39	-2,91	-3,27	-1,52	-2,27	4,64	-4,31	-2,86	-4,21	-4,32	-3,65	4,68
Botswana	2001	8,95	8,99	8,94	9,01	0,45	-4,57	-3,20	-0,52	-7,85	-5,71	-1,04	-3,22	-5,83	-1,94	-4,40
	2011	11,06	0,11	-1,78	16,30	-4,67	-5,39	-3,59	-3,60	-0,45	-4,90	12,72	-7,58	-9,42	2,12	1,20
Mali	2001	10,13	-6,92	-1,23	0,64	-4,14	-3,33	10,05	0,08	12,24	-2,91	-2,41	-3,94	-5,22	-3,46	-3,03
	2011	6,65	7,27	-7,38	9,02	-9,97	-2,34	8,46	4,72	9,70	-8,58	-8,25	1,96	-2,28	-11,58	-8,98
Uganda	2001	20,36	15,95	-1,22	-2,32	-7,11	-6,38	6,01	-3,27	7,63	-6,09	-4,12	-6,66	-7,08	-6,19	-5,68
	2011	18,70	10,31	-9,17	6,21	-11,11	2,70	5,95	2,53	2,57	-12,58	-3,34	3,71	-5,08	-12,18	-11,39

Egyes fekete-afrikai országok RCA-mutatói 2011

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textíliáruk	Lábbelik	Kő/üveg	Különféle fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különféle egyéb áruk
Dél-Afrikai Köztársaság	0,56	0,83	0,51	6,58	-0,03	-0,37	0,19	1,49	-1,65	-7,55	3,66	2,03	-2,76	5,49	-3,49
Angola	-5,98	6,08	-7,26	20,72	-8,42	-1,13	-7,05	4,96	-8,62	-8,34	9,62	2,66	-0,95	-9,64	3,71
Szudán	2,23	7,05	1,65	17,79	-3,05	0,55	3,47	0,57	1,06	-12,91	-12,83	1,38	-3,72	-4,59	-3,24
Nigéria	0,27	6,73	0,63	13,35	-5,54	3,45	5,42	0,83	0,40	-13,31	-2,93	1,62	-5,00	-11,52	-5,91
Kongó	1,03	-7,32	-8,43	14,87	3,96	4,22	-7,99	11,35	-0,78	-8,57	1,24	5,88	0,39	-11,52	-9,85
Benin	9,12	9,37	-6,12	-2,29	-6,61	1,00	-6,13	13,65	7,78	-8,51	-5,79	9,88	-8,57	-6,55	-6,78
Egyenlítői Guinea	8,32	-0,90	-2,02	20,41	-3,76	-5,11	-2,14	14,79	-3,67	-2,89	-4,78	-6,59	-6,72	-5,12	-4,92
Libéria	-1,81	-4,61	-5,58	6,59	-6,51	10,93	-3,39	12,08	-5,68	-4,63	3,87	5,99	-1,37	-13,14	-5,87
Ghána	2,51	6,14	5,84	11,35	-3,97	-0,39	-11,34	5,39	-6,08	-0,20	-5,28	2,69	-3,81	-3,60	-2,85
Kongói Dem. Köztársaság	-8,12	2,73	-9,17	13,63	6,01	4,35	-8,21	9,51	-10,55	-9,98	3,02	11,63	-4,80	0,00	-0,07
Zambia	-2,96	0,71	6,12	10,28	-1,27	-3,69	2,55	2,11	4,62	-11,90	-0,21	9,35	-9,26	-15,17	-6,46
Kenya	5,61	4,19	2,97	6,43	-3,99	1,25	3,39	1,47	0,36	-13,70	-2,98	1,55	-3,14	-3,54	-3,42
Togo	-6,72	7,50	7,24	-5,48	-9,64	0,22	2,85	9,70	2,49	-9,70	-1,45	5,74	-1,47	-11,56	-1,28
Tanzánia	6,21	9,32	-10,38	10,88	-0,91	1,75	1,84	2,82	2,77	-13,69	1,16	2,42	-8,40	-14,50	-5,77
Gabon	-5,21	-4,58	-5,56	14,46	4,25	5,76	-5,21	12,92	-6,85	-5,74	-7,05	4,91	-2,31	-8,20	0,20
Etiópia	3,93	8,49	3,44	3,93	-4,72	-0,84	7,59	-2,08	-1,32	-1,68	-2,58	-3,85	-5,50	-5,78	-4,83
Mauritánia	23,57	3,61	6,93	25,20	-7,56	-7,70	-6,35	-6,30	-0,65	-8,24	-6,72	-8,61	0,24	-7,56	-7,44
Kamerun	3,04	3,86	4,95	9,80	-11,35	5,86	-9,89	9,41	6,36	-11,01	-3,97	-0,77	-2,97	-11,83	-3,33
Elefántcsontpart	-9,27	4,30	7,64	9,04	-0,37	8,59	-8,82	6,92	6,76	-10,14	-9,54	5,24	-0,94	-2,59	-9,40
Zimbabwe	1,59	2,62	10,83	8,55	-5,05	-5,93	1,48	-4,83	4,60	-12,39	2,74	4,15	-6,88	-13,45	-1,47
Mozambik	7,36	9,34	-8,69	10,55	-1,08	-10,70	-9,56	10,54	5,80	-10,30	1,45	2,64	-3,47	-11,61	-3,86
Madagaszkár	0,77	3,88	-3,95	6,25	1,22	-1,34	-3,58	3,06	-0,19	-3,58	3,24	-0,38	-4,33	-6,91	-1,06
Namíbia	3,05	4,90	3,18	6,52	6,05	-5,14	0,87	0,49	-5,54	-12,22	2,64	3,48	-4,61	-3,97	-3,67
Szenegál	11,99	8,60	4,89	-5,43	-10,44	0,65	2,27	1,15	4,69	-9,88	-10,21	3,70	-1,12	-4,17	-0,85
Guinea	11,04	-6,31	-6,38	8,67	-6,92	-6,58	-5,56	14,17	-8,10	-7,79	4,55	4,93	3,75	-8,33	0,52
Maurícius	5,91	5,17	3,45	-6,97	-3,29	3,19	3,27	1,52	3,99	-8,75	4,27	-11,69	-1,65	-3,25	1,58
Djibouti	2,86	12,67	-0,58	1,39	-2,91	-3,27	-1,52	-2,27	4,64	-4,31	-2,86	-4,21	-4,32	-3,65	4,68
Botswana	11,06	0,11	-1,78	16,30	-4,67	-5,39	-3,59	-3,60	-0,45	-4,90	12,72	-7,58	-9,42	2,12	1,20
Mali	6,65	7,27	-7,38	9,02	-9,97	-2,34	8,46	4,72	9,70	-8,58	-8,25	1,96	-2,28	-11,58	-8,98
Uganda	18,70	10,31	-9,17	6,21	-11,11	2,70	5,95	2,53	2,57	-12,58	-3,34	3,71	-5,08	-12,18	-11,39

A fekete-afrikai országok RCA-mutatóinak változása 2001 és 2011 között

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textilárúk	Lábbelik	Kő/üveg	Különléte fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különléte egyéb áruk
Dél-Afrikai Köztársaság	0,15	1,81	-0,45	3,23	-0,90	-1,68	1,83	-1,60	-0,21	-0,45	0,88	-0,26	-2,48	1,77	0,14
Angola	-15,41	9,56	-5,35	-5,88	-3,45	3,07	-3,19	-6,23	-2,49	-2,65	13,13	7,13	4,07	-14,05	7,68
Szudán	2,58	0,77	6,57	-4,92	5,42	-0,74	-3,42	-3,39	-0,12	-5,88	-6,40	-1,92	6,61	4,24	4,83
Nigéria	-10,34	1,72	-1,65	-0,67	4,57	5,58	2,76	-4,47	11,34	-3,63	-1,43	0,16	-7,67	-5,97	3,73
Kongó	4,43	-3,70	-3,28	-1,15	1,43	8,75	-3,43	-1,56	6,70	-2,55	5,28	-4,63	8,59	-5,97	-14,87
Benin	8,15	-2,96	-4,08	-15,41	-2,78	3,96	-3,29	3,38	15,00	-4,52	-4,99	14,57	-2,89	-3,89	-4,15
Egyenlítői Guinea	1,82	1,08	1,18	6,46	0,72	0,14	1,79	-10,07	-4,93	0,91	-0,22	0,27	0,89	0,52	-0,02
Libéria	-12,04	-4,05	-3,09	12,16	-2,51	13,43	-2,83	-13,35	-2,11	-2,52	5,41	11,06	4,47	-10,32	-4,05
Ghána	-14,84	1,95	-4,79	-0,17	3,84	7,64	-3,79	-3,26	-4,37	7,29	1,70	-1,82	5,76	3,42	4,87
Kongói Dem. Köztársaság	-15,19	7,22	-5,33	-10,40	4,39	10,89	-2,35	5,23	-2,88	-2,80	8,12	3,79	2,20	7,19	-2,88
Zambia	-9,85	-13,12	7,76	-10,37	5,55	3,02	8,39	6,58	12,42	-4,08	-4,43	-4,31	2,22	-7,28	0,23
Kenya	-4,85	-5,14	-4,25	2,75	-3,78	10,10	1,74	-1,61	-3,63	-5,65	5,24	-3,07	7,05	-5,80	5,09
Togo	-18,07	12,39	-1,27	-8,37	-6,17	3,80	5,77	-6,02	10,02	-4,39	0,52	8,46	2,33	-7,38	1,02
Tanzánia	-5,93	1,60	-7,36	7,26	-2,73	9,79	8,77	-6,68	-2,47	-5,83	0,89	11,10	-9,82	-6,14	1,41
Gabon	-2,51	-2,09	-6,14	-12,14	8,72	10,19	-1,69	-6,44	-1,75	-1,51	-2,35	9,27	3,69	-3,33	4,75
Etiópia	-4,91	-4,65	0,93	-2,89	2,51	5,83	-3,49	-4,02	-3,19	4,80	1,49	3,36	2,67	1,59	1,55
Mauritánia	-7,51	10,14	5,19	6,93	-2,58	-4,05	-2,66	-5,35	6,93	-2,93	-3,18	-3,54	5,87	-4,87	-3,27
Kamerun	-5,10	0,77	7,29	-18,94	-5,18	11,82	-3,61	-5,16	14,50	-3,82	2,35	6,32	-4,16	-5,64	2,92
Elefántcsontpart	-11,25	11,73	-8,34	9,65	3,24	11,72	-6,26	-6,23	13,05	-5,43	-7,36	-2,46	4,10	-6,09	-6,15
Zimbabwe	-12,20	-3,60	-0,92	1,93	6,69	4,01	-2,02	-4,09	9,82	-2,90	0,17	-1,20	5,68	-1,15	-1,36
Mozambik	-10,49	16,01	-4,76	3,04	6,27	-4,23	-11,19	-4,81	14,45	-2,04	-2,69	2,41	-5,26	-4,12	3,29
Madagaszkár	-10,46	-1,70	1,30	-0,13	-1,61	7,49	-8,83	-6,10	-1,20	5,25	0,92	8,63	-0,99	2,48	7,43
Namíbia	-16,98	-0,56	11,89	-13,75	-1,05	2,60	8,74	-4,93	4,09	-3,63	8,82	-5,36	5,59	0,31	4,53
Szenegál	-3,04	13,20	6,57	-6,61	-8,28	2,35	1,98	0,71	-0,92	-7,20	-8,69	6,96	1,91	-10,92	1,07
Guinea	-8,69	-2,87	-6,62	4,42	-3,40	-3,76	-2,86	1,43	-2,30	-3,01	6,06	9,28	8,96	-5,33	3,37
Maurícius	-10,31	0,60	9,56	-2,10	3,69	0,77	8,07	-2,47	0,96	-2,62	9,84	-11,58	-3,00	-2,41	-1,40
Djibouti	-7,41	-7,71	-1,09	2,38	3,03	1,82	-14,84	1,23	11,24	0,71	0,34	0,49	1,68	-0,51	8,13
Botswana	2,10	-8,88	-10,72	7,29	-5,12	-0,82	-0,38	-3,08	7,39	0,81	13,76	-4,36	-3,59	4,06	5,60
Mali	-3,48	14,19	-6,15	8,38	-5,83	0,99	-1,59	4,64	-2,53	-5,67	-5,84	5,90	2,94	-8,13	-5,96
Uganda	-1,66	-5,64	-7,95	8,53	-4,00	9,08	-0,06	5,81	-5,06	-6,49	0,77	10,36	2,00	-5,98	-5,71

Klaszterelemzés adatai (hierarchikus)

Case Processing Summary^{a,b}

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
30	100,0	0	,0	30	100,0

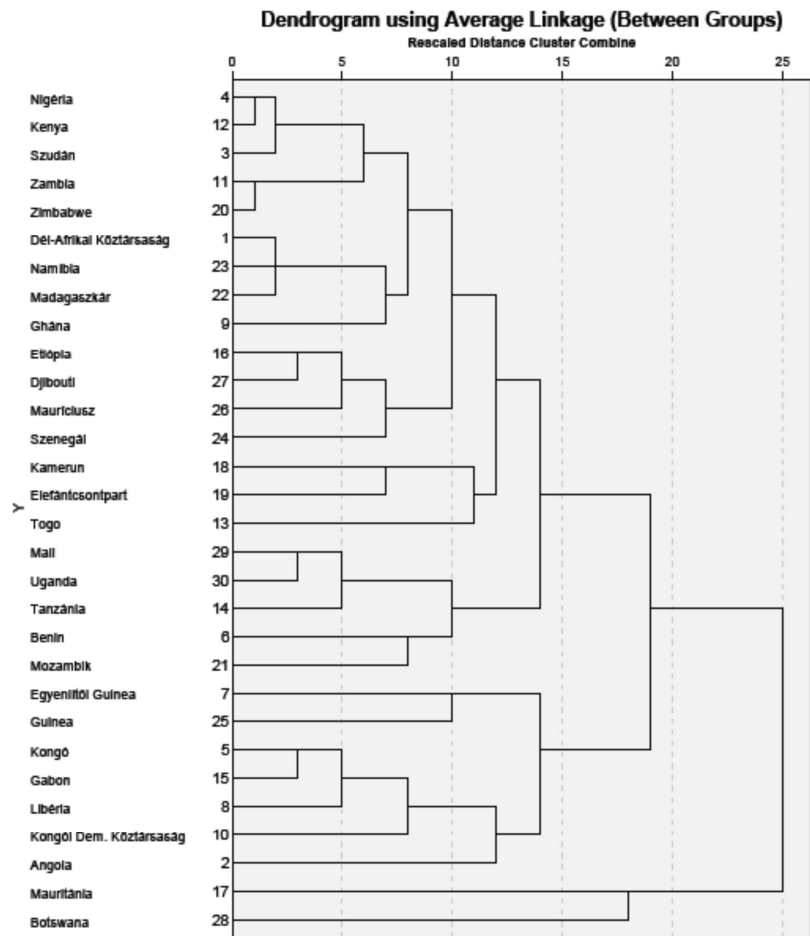
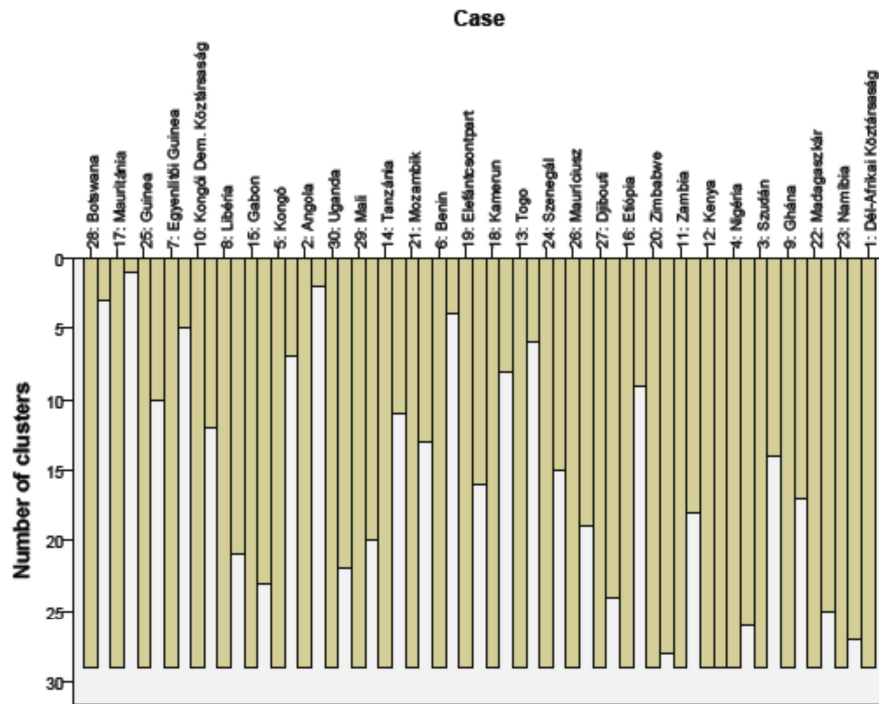
a. Squared Euclidean Distance used

b. Average Linkage (Between Groups)

Average Linkage (Between Groups)

Agglomeration Schedule

Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	4	12	173,603	0	0	4
2	11	20	187,648	0	0	12
3	1	23	224,110	0	0	5
4	3	4	225,428	0	1	12
5	1	22	244,963	3	0	13
6	16	27	272,454	0	0	11
7	5	15	301,333	0	0	9
8	29	30	311,357	0	0	10
9	5	8	370,811	7	0	18
10	14	29	377,815	0	8	19
11	16	26	403,616	6	0	15
12	3	11	433,562	4	2	16
13	1	9	462,960	5	0	16
14	18	19	489,307	0	0	22
15	16	24	504,988	11	0	21
16	1	3	524,704	13	12	21
17	6	21	535,577	0	0	19
18	5	10	541,825	9	0	23
19	6	14	624,447	17	10	26
20	7	25	630,644	0	0	25
21	1	16	652,065	16	15	24
22	13	18	687,372	0	14	24
23	2	5	714,984	0	18	25
24	1	13	741,483	21	22	26
25	2	7	808,622	23	20	28
26	1	6	829,641	24	19	28
27	17	28	1004,258	0	0	29
28	1	2	1043,641	26	25	29
29	1	17	1377,874	28	27	0

Statikus RCA-mutatók alapján végzett klaszteranalízis (nem hierarchikus)

Initial Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Élő állat és állati eredetű termékek	18,70	-5,98	11,06	5,91
Növényi termékek	10,31	6,08	,11	5,17
Élelmiszer-készítmények	-9,17	-7,26	-1,78	3,45
Ásványi termékek	6,21	20,72	16,30	-6,97
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-11,11	-8,42	-4,67	-3,29
Műanyagok és ezekből készült áruk	2,70	-1,13	-5,39	3,19
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	5,95	-7,05	-3,59	3,27
Fa és faipari termékek	2,53	4,96	-3,60	1,52
Textilipari alapanyagok és textilárúk	2,57	-8,62	-,45	3,99
Lábbelik	-12,58	-8,34	-4,90	-8,75
Kő/üveg	-3,34	9,62	12,72	4,27
Különféle fémek	3,71	2,66	-7,58	-11,69
Gépek / Elektromos berendezések	-5,08	-,95	-9,42	-1,65
Járművek és alkatrészek	-12,18	-9,64	2,12	-3,25
Különféle egyéb áruk	-11,39	3,71	1,20	1,58

Iteration History^a

Iteration	Change in Cluster Centers			
	1	2	3	4
1	15,125	18,937	14,552	18,662
2	,000	2,719	,000	1,604
3	,000	,000	,000	,000

a. Convergence achieved due to no or small change in cluster centers. The maximum absolute coordinate change for any center is ,000. The current iteration is 3. The minimum distance between initial centers is 30,040.

Cluster Membership

Case Number	A	Cluster	Distance
	partnerország		
1	Dél-Afrikai Köztársaság	3	14,503
2	Angola	2	18,518
3	Szudán	1	17,029
4	Nigéria	1	12,330
5	Kongó	2	14,438
6	Benin	1	19,998
7	Egyenlítői Guinea	3	16,916
8	Libéria	2	16,059
9	Ghána	2	18,585
10	Kongói Dem. Köztársaság	2	18,041
11	Zambia	4	17,639
12	Kenya	4	9,087
13	Togo	4	17,727
14	Tanzánia	1	11,936
15	Gabon	2	14,427
16	Etiópia	4	14,024
17	Kamerun	4	18,269
18	Elefántcsontpart	4	22,858
19	Zimbabwe	4	16,091
20	Mozambik	2	21,024
21	Madagaszkár	4	13,587
22	Namíbia	4	15,880
23	Szenegál	4	18,788
24	Guinea	2	18,325
25	Maurícius	4	19,759
26	Djibouti	4	15,260
27	Botswana	3	14,552
28	Mali	1	11,391
29	Uganda	1	15,125

Final Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Élő állat és állati eredetű termékek	7,20	,10	6,65	1,65
Növényi termékek	8,34	,18	,01	5,57
Élelmiszer-készítmények	-5,13	-5,65	-1,10	4,18
Ásványi termékek	9,16	12,61	14,43	3,69
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	-6,20	-1,59	-2,82	-3,81
Műanyagok és ezekből készült áruk	1,19	,81	-3,62	-,04
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	3,17	-7,29	-1,85	,04
Fa és faipari termékek	4,19	10,12	4,23	2,22
Textilipari alapanyagok és textilárúk	4,05	-5,11	-1,92	2,62
Lábbelik	-11,60	-6,94	-5,11	-9,10
Kő/üveg	-5,33	1,43	3,87	-1,74
Különféle fémek	3,50	5,17	-4,05	1,03
Gépek / Elektromos berendezések	-5,51	-1,57	-6,30	-3,85
Járművek és alkatrészek	-10,15	-8,25	,83	-7,16
Különféle egyéb áruk	-7,01	-2,26	-2,40	-2,46

Distances between Final Cluster Centers

Cluster	1	2	3	4
1		22,148	23,130	15,346
2	22,148		19,017	20,672
3	23,130	19,017		19,597
4	15,346	20,672	19,597	

Number of Cases in each Cluster

Cluster	1	6,000
	2	8,000
	3	3,000
	4	12,000
Valid		29,000
Missing		,000

Statikus RCA-mutatók alapján végzett klaszteranalízis eredménye – ország-csoportok

1. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textilárúk	Lábbelik	Kő/üveg	Különféle fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különféle egyéb áruk
Szudán	2,23	7,05	1,65	17,79	-3,05	0,55	3,47	0,57	1,06	-12,91	-12,83	1,38	-3,72	-4,59	-3,24
Nigéria	0,27	6,73	0,63	13,35	-5,54	3,45	5,42	0,83	0,40	-13,31	-2,93	1,62	-5,00	-11,52	-5,91
Benin	9,12	9,37	-6,12	-2,29	-6,61	1,00	-6,13	13,65	7,78	-8,51	-5,79	9,88	-8,57	-6,55	-6,78
Tanzánia	6,21	9,32	-10,38	10,88	-0,91	1,75	1,84	2,82	2,77	-13,69	1,16	2,42	-8,40	-14,50	-5,77
Mali	6,65	7,27	-7,38	9,02	-9,97	-2,34	8,46	4,72	9,70	-8,58	-8,25	1,96	-2,28	-11,58	-8,98
Uganda	18,70	10,31	-9,17	6,21	-11,11	2,70	5,95	2,53	2,57	-12,58	-3,34	3,71	-5,08	-12,18	-11,39

2. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textilárúk	Lábbelik	Kő/üveg	Különféle fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különféle egyéb áruk
Angola	-5,98	6,08	-7,26	20,72	-8,42	-1,13	-7,05	4,96	-8,62	-8,34	9,62	2,66	-0,95	-9,64	3,71
Kongó	1,03	-7,32	-8,43	14,87	3,96	4,22	-7,99	11,35	-0,78	-8,57	1,24	5,88	0,39	-11,52	-9,85
Libéria	-1,81	-4,61	-5,58	6,59	-6,51	10,93	-3,39	12,08	-5,68	-4,63	3,87	5,99	-1,37	-13,14	-5,87
Ghána	2,51	6,14	5,84	11,35	-3,97	-0,39	-11,34	5,39	-6,08	-0,20	-5,28	2,69	-3,81	-3,60	-2,85
Kongói Dem. Köztársaság	-8,12	2,73	-9,17	13,63	6,01	4,35	-8,21	9,51	-10,55	-9,98	3,02	11,63	-4,80	0,00	-0,07
Gabon	-5,21	-4,58	-5,56	14,46	4,25	5,76	-5,21	12,92	-6,85	-5,74	-7,05	4,91	-2,31	-8,20	0,20
Mozambik	7,36	9,34	-8,69	10,55	-1,08	-10,70	-9,56	10,54	5,80	-10,30	1,45	2,64	-3,47	-11,61	-3,86
Guinea	11,04	-6,31	-6,38	8,67	-6,92	-6,58	-5,56	14,17	-8,10	-7,79	4,55	4,93	3,75	-8,33	0,52

3. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textilárúk	Lábbelik	Kő/üveg	Különféle fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különféle egyéb áruk
Dél-Afrikai Köztársaság	0,56	0,83	0,51	6,58	-0,03	-0,37	0,19	1,49	-1,65	-7,55	3,66	2,03	-2,76	5,49	-3,49
Egyenlítői Guinea	8,32	-0,90	-2,02	20,41	-3,76	-5,11	-2,14	14,79	-3,67	-2,89	-4,78	-6,59	-6,72	-5,12	-4,92
Botswana	11,06	0,11	-1,78	16,30	-4,67	-5,39	-3,59	-3,60	-0,45	-4,90	12,72	-7,58	-9,42	2,12	1,20

4. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és fajpári termékek	Textilipari alapanyagok és textilárúk	Lábbelik	Kő/tűveg	Különféle fémek	Gépek / Elektronos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különféle egyéb áruk
Zambia	-2,96	0,71	6,12	10,28	-1,27	-3,69	2,55	2,11	4,62	-11,90	-0,21	9,35	-9,26	-15,17	-6,46
Kenya	5,61	4,19	2,97	6,43	-3,99	1,25	3,39	1,47	0,36	-13,70	-2,98	1,55	-3,14	-3,54	-3,42
Togo	-6,72	7,50	7,24	-5,48	-9,64	0,22	2,85	9,70	2,49	-9,70	-1,45	5,74	-1,47	-11,56	-1,28
Etiópia	3,93	8,49	3,44	3,93	-4,72	-0,84	7,59	-2,08	-1,32	-1,68	-2,58	-3,85	-5,50	-5,78	-4,83
Kamerun	3,04	3,86	4,95	9,80	-11,35	5,86	-9,89	9,41	6,36	-11,01	-3,97	-0,77	-2,97	-11,83	-3,33
Elefántcsontpart	-9,27	4,30	7,64	9,04	-0,37	8,59	-8,82	6,92	6,76	-10,14	-9,54	5,24	-0,94	-2,59	-9,40
Zimbabwe	1,59	2,62	10,83	8,55	-5,05	-5,93	1,48	-4,83	4,60	-12,39	2,74	4,15	-6,88	-13,45	-1,47
Madagaszkár	0,77	3,88	-3,95	6,25	1,22	-1,34	-3,58	3,06	-0,19	-3,58	3,24	-0,38	-4,33	-6,91	-1,06
Namíbia	3,05	4,90	3,18	6,52	6,05	-5,14	0,87	0,49	-5,54	-12,22	2,64	3,48	-4,61	-3,97	-3,67
Szenegál	11,99	8,60	4,89	-5,43	-10,44	0,65	2,27	1,15	4,69	-9,88	-10,21	3,70	-1,12	-4,17	-0,85
Mauríciusz	5,91	5,17	3,45	-6,97	-3,29	3,19	3,27	1,52	3,99	-8,75	4,27	-11,69	-1,65	-3,25	1,58
Djibouti	2,86	12,67	-0,58	1,39	-2,91	-3,27	-1,52	-2,27	4,64	-4,31	-2,86	-4,21	-4,32	-3,65	4,68

Dinamikus RCA-mutatók alapján végzett klaszteranalízis (nem hierarchikus)

Initial Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Élő állat és állati eredetű termékek	-11,25	-15,41	-9,85	2,10
Növényi termékek	11,73	9,56	-13,12	-8,88
Élelmiszer-készítmények	-8,34	-5,35	7,76	-10,72
Ásványi termékek	9,65	-5,88	-10,37	7,29
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	3,24	-3,45	5,55	-5,12
Műanyagok és ezekből készült áruk	11,72	3,07	3,02	-,82
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	-6,26	-3,19	8,39	-,38
Fa és faipari termékek	-6,23	-6,23	6,58	-3,08
Textilipari alapanyagok és textilárúk	13,05	-2,49	12,42	7,39
Lábbelik	-5,43	-2,65	-4,08	,81
Kő/üveg	-7,36	13,13	-4,43	13,76
Különféle fémek	-2,46	7,13	-4,31	-4,36
Gépek / Elektromos berendezések	4,10	4,07	2,22	-3,59
Járművek és alkatrészek	-6,09	-14,05	-7,28	4,06
Különféle egyéb áruk	-6,15	7,68	,23	5,60

Iteration History^a

Iteration	Change in Cluster Centers			
	1	2	3	4
1	16,163	18,534	18,512	19,932
2	,000	1,947	,000	2,166
3	,000	,000	,000	,000

- a. Convergence achieved due to no or small change in cluster centers. The maximum absolute coordinate change for any center is ,000. The current iteration is 3. The minimum distance between initial centers is 37,640.

Cluster Membership

Case Number	A partnerország	Cluster	Distance
1	Dél-Afrikai Köztársaság	4	11,608
2	Angola	2	18,828
3	Szudán	3	20,014
4	Nigéria	1	16,313
5	Kongó	1	23,515
6	Benin	3	27,047
7	Egyenlítői Guinea	4	15,174
8	Libéria	2	22,813
9	Ghána	2	17,942
10	Kongói Dem. Köztársaság	2	21,113
11	Zambia	3	18,512
12	Kenya	4	14,106
13	Togo	2	19,574
14	Tanzánia	2	20,548
15	Gabon	2	18,681
16	Etiópia	4	12,859
17	Mauritánia	1	13,904
18	Kamerun	3	19,086
19	Elefántcsontpart	1	16,163
20	Zimbabwe	1	14,334
21	Mozambik	1	19,651
22	Madagaszkár	2	16,030
23	Namíbia	3	19,554
24	Szenegál	2	23,635
25	Guinea	4	15,159
26	Mauríciusz	3	21,121
27	Djibouti	4	20,328
28	Botswana	4	20,428
29	Mali	1	20,681
30	Uganda	4	19,179

Final Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Élő állat és állati eredetű termékek	-7,26	-10,83	-5,25	-2,93
Növényi termékek	6,64	4,23	-2,42	-4,00
Élelmiszer-készítmények	-2,84	-2,83	6,50	-3,62
Ásványi termékek	4,02	-2,70	-10,92	4,02
Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	1,97	-,87	,94	-1,37
Műanyagok és ezekből készült áruk	3,25	7,63	3,57	2,59
Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	-3,48	-,68	2,48	-2,03
Fa és faipari termékek	-3,12	-4,68	-1,00	-1,49
Textilipari alapanyagok és textilárúk	8,54	-,91	7,81	-,09
Lábbelik	-3,59	-1,60	-4,09	-1,05
Kő/üveg	-2,15	2,18	,86	3,54
Különféle fémek	-,48	7,18	-,38	2,01
Gépek / Elektromos berendezések	2,04	1,51	,73	2,15
Járművek és alkatrészek	-5,19	-4,34	-2,45	-1,21
Különféle egyéb áruk	-3,51	2,37	1,16	2,27

Distances between Final Cluster Centers

Cluster	1	2	3	4
1		17,528	21,874	17,822
2	17,528		20,490	15,916
3	21,874	20,490		21,202
4	17,822	15,916	21,202	

Number of Cases in each Cluster

Cluster	1	7,000
	2	9,000
	3	6,000
	4	8,000
Valid		30,000
Missing		,000

Dinamikus RCA-mutatók alapján végzett klaszteranalízis eredménye – ország-csoportok

1. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textíliák	Lábbelik	Kő/üveg	Különléte fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különléte egyéb áruk
Nigéria	-10,34	1,72	-1,65	-0,67	4,57	5,58	2,76	-4,47	11,34	-3,63	-1,43	0,16	-7,67	-5,97	3,73
Kongó	4,43	-3,70	-3,28	-1,15	1,43	8,75	-3,43	-1,56	6,70	-2,55	5,28	-4,63	8,59	-5,97	-14,87
Mauritánia	-7,51	10,14	5,19	6,93	-2,58	-4,05	-2,66	-5,35	6,93	-2,93	-3,18	-3,54	5,87	-4,87	-3,27
Elefántcsontpart	-11,25	11,73	-8,34	9,65	3,24	11,72	-6,26	-6,23	13,05	-5,43	-7,36	-2,46	4,10	-6,09	-6,15
Zimbabwe	-12,20	-3,60	-0,92	1,93	6,69	4,01	-2,02	-4,09	9,82	-2,90	0,17	-1,20	5,68	-1,15	-1,36
Mozambik	-10,49	16,01	-4,76	3,04	6,27	-4,23	-11,19	-4,81	14,45	-2,04	-2,69	2,41	-5,26	-4,12	3,29
Mali	-3,48	14,19	-6,15	8,38	-5,83	0,99	-1,59	4,64	-2,53	-5,67	-5,84	5,90	2,94	-8,13	-5,96

2. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textíliák	Lábbelik	Kő/üveg	Különléte fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különléte egyéb áruk
Angola	-15,41	9,56	-5,35	-5,88	-3,45	3,07	-3,19	-6,23	-2,49	-2,65	13,13	7,13	4,07	-14,05	7,68
Libéria	-12,04	-4,05	-3,09	12,16	-2,51	13,43	-2,83	-13,35	-2,11	-2,52	5,41	11,06	4,47	-10,32	-4,05
Ghána	-14,84	1,95	-4,79	-0,17	3,84	7,64	-3,79	-3,26	-4,37	7,29	1,70	-1,82	5,76	3,42	4,87
Kongói Dem. Köztársaság	-15,19	7,22	-5,33	-10,40	4,39	10,89	-2,35	5,23	-2,88	-2,80	8,12	3,79	2,20	7,19	-2,88
Togó	-18,07	12,39	-1,27	-8,37	-6,17	3,80	5,77	-6,02	10,02	-4,39	0,52	8,46	2,33	-7,38	1,02
Tanzánia	-5,93	1,60	-7,36	7,26	-2,73	9,79	8,77	-6,68	-2,47	-5,83	0,89	11,10	-9,82	-6,14	1,41
Gabon	-2,51	-2,09	-6,14	-12,14	8,72	10,19	-1,69	-6,44	-1,75	-1,51	-2,35	9,27	3,69	-3,33	4,75
Madagaszkár	-10,46	-1,70	1,30	-0,13	-1,61	7,49	-8,83	-6,10	-1,20	5,25	0,92	8,63	-0,99	2,48	7,43
Szenegál	-3,04	13,20	6,57	-6,61	-8,28	2,35	1,98	0,71	-0,92	-7,20	-8,69	6,96	1,91	-10,92	1,07

3. csoport

3	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textíliák	Lábbelik	Kő/üveg	Különléte fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különléte egyéb áruk
Szudán	2,58	0,77	6,57	-4,92	5,42	-0,74	-3,42	-3,39	-0,12	-5,88	-6,40	-1,92	6,61	4,24	4,83
Benin	8,15	-2,96	-4,08	-15,41	-2,78	3,96	-3,29	3,38	15,00	-4,52	-4,99	14,57	-2,89	-3,89	-4,15
Zambia	-9,85	-13,12	7,76	-10,37	5,55	3,02	8,39	6,58	12,42	-4,08	-4,43	-4,31	2,22	-7,28	0,23
Kamerun	-5,10	0,77	7,29	-18,94	-5,18	11,82	-3,61	-5,16	14,50	-3,82	2,35	6,32	-4,16	-5,64	2,92
Namíbia	-16,98	-0,56	11,89	-13,75	-1,05	2,60	8,74	-4,93	4,09	-3,63	8,82	-5,36	5,59	0,31	4,53
Maurícius	-10,31	0,60	9,56	-2,10	3,69	0,77	8,07	-2,47	0,96	-2,62	9,84	-11,58	-3,00	-2,41	-1,40

4. csoport

	Élő állat és állati eredetű termékek	Növényi termékek	Élelmiszer-készítmények	Ásványi termékek	Vegyipari és vele rokon vegyipari termékek	Műanyagok és ezekből készült áruk	Nyersbőr, szőrme és ezekből készült áruk	Fa és faipari termékek	Textilipari alapanyagok és textíliaruk	Lábbelik	Kő/üveg	Különbféle fémek	Gépek / Elektromos berendezések	Járművek és alkatrészek	Különbféle egyéb áruk
Dél-Afrikai Köztársaság	0,15	1,81	-0,45	3,23	-0,90	-1,68	1,83	-1,60	-0,21	-0,45	0,88	-0,26	-2,48	1,77	0,14
Egyenlítői Guinea	1,82	1,08	1,18	6,46	0,72	0,14	1,79	-10,07	-4,93	0,91	-0,22	0,27	0,89	0,52	-0,02
Kenya	-4,85	-5,14	-4,25	2,75	-3,78	10,10	1,74	-1,61	-3,63	-5,65	5,24	-3,07	7,05	-5,80	5,09
Etiópia	-4,91	-4,65	0,93	-2,89	2,51	5,83	-3,49	-4,02	-3,19	4,80	1,49	3,36	2,67	1,59	1,55
Guinea	-8,69	-2,87	-6,62	4,42	-3,40	-3,76	-2,86	1,43	-2,30	-3,01	6,06	9,28	8,96	-5,33	3,37
Djibouti	-7,41	-7,71	-1,09	2,38	3,03	1,82	-14,84	1,23	11,24	0,71	0,34	0,49	1,68	-0,51	8,13
Botswana	2,10	-8,88	-10,72	7,29	-5,12	-0,82	-0,38	-3,08	7,39	0,81	13,76	-4,36	-3,59	4,06	5,60
Uganda	-1,66	-5,64	-7,95	8,53	-4,00	9,08	-0,06	5,81	-5,06	-6,49	0,77	10,36	2,00	-5,98	-5,71